Nota van Antwoord

zienswijzen Project Meanderende Maas

PLANUITWERKING

10 mei 2024

Project	Planuitwerking Meanderende Maas
Opdrachtgever	Stuurgroep Meanderende Maas
Document	Nota van Antwoord zienswijzen
Datum	Mei 2024
Referentienummer	WSD-0376

Dit product is opgesteld door waterschap Aa en Maas, waterschap Rivierenland, provincies Noord-Brabant en Gelderland, omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant, gemeentes Oss en West Maas en Waal, Rijkswaterstaat, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, en het Project Meanderende Maas.

Revisienummer	Datum	Status	Opmerkingen
0.1	15-12-2023	Concept ter review door bevoegde gezagen	
0.2	19-1-2024	Concept Nota van Antwoord ter eindcheck door bevoegde gezagen	
1.0	9-2-2024	Nota van Antwoord t.b.v. besluitvorming door Bevoegde Gezagen	
2.0	10-5-2024	Nota van Antwoord n.a.v. besluitvorming door Bevoegde Gezagen	Versie 2.0 is hetzelfde als 1.0, m.u.v.: 1. een wijziging in H4 m.b.t. het Projectplan Waterwet Geulen en Weerdverlaging van RWS 2. een wijziging in H6 m.b.t. de Watervergunning vegetatie uiterwaarden van RWS. Deze wijzigingen hebben niet geleid tot wijzigingen in de andere planproducten.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING 7

1.1 Het project 7

1.2 Gecoördineerde projectprocedure 7

1.3 Beantwoording zienswijzen 8

1.3.1 Reikwijdte van besluiten en wetten 8

1.4 Hoe verloopt de verdere procedure? 9

1.5 Leeswijzer 9

2 MEEST VOORKOMENDE ZIENSWIJZEN EN BEANTWOORDING 10

2.1 Schade als gevolg van het project Meanderende Maas 10

2.1.1 Nadeelcompensatie en planschade 11

2.1.2 Schade als gevolg van de uitvoeringswerkzaamheden en voorkomen ervan 11

2.1.3 Grondverwerving 13

2.2 Het kappen en herplanten van bomen 13

2.2.1 Omgevingsvergunningen kappen en herplant 13

2.2.2 Bakenbomen 13

2.3 Algemene proces- en procedurele vragen 14

2.4 Verkeersveiligheid van fiets-/wandelpaden 14

2.4.1 Verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers op de dijk 15

2.4.2 Fiets-/wandelpad Macharen 16

2.4.3 Fiets-/wandelpad Megen 17

2.5 Hondenlosloopgebieden 17

2.6 Bereikbaarheid tijdens de uitvoering 17

2.6.1 Werkwegen, werkstroken en planning 17

2.6.2 Bereikbaarheid tijdens de uitvoering 17

2.7 Ravenstein 17

2.7.1 De muur in historische context 18

2.7.2 Ravenstein als hydraulische flessenhals; voorsorteren op lange termijnperspectief 18

2.7.3 De noodzaak van de damwand vanuit waterveiligheid, inclusief de hoogteopgave 19

2.7.4 De effecten op hydrologie (binnendijks) 19

2.7.5 Inpassingsopgave materialisering en groen 20

2.8 Omgevingsmanagement: planning en communicatie 20

2.8.1 Van projectplannen naar uitvoeringsontwerp 20
2.8.2 Communicatie over de realisatie 21

3 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN ONTWERP-PROJECTPLAN WATERWET DIJKVERSTERKING RAVENSTEIN-LITH 22

3.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen 22
3.1.1 Wijzigingen op de kaarten 22
3.1.2 Wijzigingen in teksten 22
3.2 Ambtshalve wijzigingen 22
3.2.1 Klei-inkassingen en vervallen heaveschermen 22
3.2.2 Constructiezones en voorkeurslocatie constructie 23
3.2.3 Tijdelijk ruimtebeslag 24
3.2.4 Antigraverij maatregelen 24
3.2.5 Overige aanpassingen 24
3.3 Samenvatting wijzigingen projectplan dijkversterking Ravenstein-Lith 25

4 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET ONTWERP-PROJECTPLAN WATERWET GEULEN EN WEERDVERLAGING MEANDERENDE MAAS 26

4.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen 26
4.2 Ambtshalve wijzigingen 26
4.2.1 Wijzigingen op kaarten 26
4.2.2 Wijzigingen in de teksten 27

5 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET ONTWERP-BESTEMMINGSPLAN GEMEENTE OSS 28

5.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen 28
5.2 Ambtshalve wijzigingen 28

6 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN ONTWERP-WATERVERGUNNING VEGETATIE UITERWAARDEN 29

6.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen 29
6.2 Ambtshalve wijzigingen 29

7 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET ONTWERP-BESLUIT ONTGRONDINGENWET NOORD-BRABANT 30

7.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen 30
7.2 Ambtshalve wijzigingen 30

8 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN DE ONTWERP-WATERVERGUNNING HAVEN MEGEN 32

8.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen 32

8.2 Ambtshalve wijzigingen 32

9 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET ONTWERP-BESLUIT ONTGRONDINGENWET GELDERLAND 33

9.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen 33

9.2 Ambtshalve wijzigingen 33

9.2.1 Wijzigingen in de kaarten 33

9.2.2 Wijzigingen in de teksten 33

10 WIJZIGINGEN IN HET ONTWERP-BESLUIT NOTA BODEMBEHEER EN WATERBODEMKWALITEITSKAART 35

10.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen 35

10.2 Ambtshalve wijzigingen 35

11 WIJZIGINGEN IN DE ONTWERP-ONTHEFFING SOORTBESCHERMING WET NATUURBESCHERMING (WNB) 36

11.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijze 36

11.2 Ambtshalve wijzigingen 36

12 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN DE ANDERE ONTWERP-BESLUITEN 37

13 PROJECT-MER 38

13.1 Voorlopig toetsingsadvies Commissie voor de milieueffectrapportage (8 november 2023) 38

13.2 Definitief toetsingsadvies Commissie voor de milieueffectrapportage 39

13.3 MER-validatie 40

14 RCE ADVIES 42

Bijlage(n)

I	Beantwoording individuele zienswijzen
II	Voorlopig toetsingsadvies van de Commissie mer
III	Definitief toetsingsadvies van de Commissie mer
IV	RCE preadvies
V	Rapport ‘Verkeersaspecten Maasdijk’ gemeente Oss

1

INLEIDING

1.1 Het project

Het project Meanderende Maas bestaat uit een dijkversterking, tussen Ravenstein en de stuw bij Lith, de aanleg van geulen en weerdverlaging, natuurontwikkeling en maatregelen die bijdragen aan bevordering van recreatie en economie. De combinatie van dijkversterking, rivierverruiming en gebiedsgerichte maatregelen draagt substantieel bij aan de hoogwaterveiligheid én geeft invulling aan opgaven en ambities op het gebied van waterkwaliteit, natuur, recreatie en economie. Er zijn verschillende besluiten en vergunningen nodig om het project mogelijk te maken, waaronder twee projectplannen Waterwet.

1.2 Gecoördineerde projectprocedure

Besluiten en vergunningen die nodig zijn voor de uitvoering van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith worden gecoördineerd op grond van artikel 5.5 van de Waterwet. Besluiten en vergunningen die samenhangen met het projectplan Waterwet geulen en de weerdverlaging Meanderende Maas worden gecoördineerd op grond van artikel 3.33 van de Wet ruimtelijke ordening. Dit betekent dat 18 besluiten en het projectMER (Milieueffectrapport) gelijktijdig gepubliceerd en ter inzage gelegd zijn. Het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith wordt gecoördineerd door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant. Voor het projectplan Waterwet geulen en de weerdverlaging Meanderende Maas zijn zowel Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant als Gedeputeerde Staten van Gelderland coördinerend bevoegd gezag. Afgesproken is dat de provincie Noord-Brabant fungeert als loket voor het indienen van alle zienswijzen op de ontwerp-besluiten. Gelet op de samenhang is ervoor gekozen beide gecoördineerde procedures tegelijkertijd in procedure te brengen.

Vastgestelde ontwerp-besluiten

Voor de realisatie van het project Meanderende Maas zijn twee projectplannen Waterwet, een nieuw bestemmingsplan en een aantal hoofdvergunningen nodig. Deze stukken, onderstaand opgesomd, hebben tegelijkertijd in ontwerp ter inzage gelegen van 17 augustus tot en met 27 september 2023. Eenieder kon zienswijzen op deze stukken indienen.

1. Ontwerp-projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith van waterschap Aa en Maas;
2. Ontwerp-projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging Meanderende Maas van Minister van Infrastructuur en Waterstaat;
3. Ontwerp-besluit ontgrondingenwet (Noord-Brabant) van provincie Noord-Brabant;
4. Ontwerp-herziening bestemmingsplan buitengebied Oss van gemeente Oss;
5. Ontwerp-omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan aanleg wegen Oss van gemeente Oss;
6. Ontwerp-omgevingsvergunning kappen en herplant Oss van gemeente Oss;
7. Ontwerp-watervergunning Haven Megen van Infrastructuur en Waterstaat;
8. Ontwerp-watervergunning verleggen Maasbommelse Veerweg van Minister van Infrastructuur en Waterstaat;
9. Ontwerp-watervergunning vegetatie uiterwaarden van Minister van Infrastructuur en Waterstaat;
10. Ontwerp-watervergunning watergang Diedensche Uiterdijk van Waterschap Aa en Maas;
11. Ontwerp-verkeersbesluit afwaarderen Maasakkerstraat Oss van gemeente Oss;
12. Ontwerp-besluit ontgrondingenwet (Gelderland) van provincie Gelderland;

13. Ontwerp-omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan (geul Maasbommel-west, maaiveldverlaging, drempel Appeltern, fietspad Maasbommel) – West Maas en Waal van Omgevingsdienst Rivierenland / gemeente West Maas en Waal;
14. Ontwerp-omgevingsvergunning kappen en herplant West Maas en Waal van Omgevingsdienst Rivierenland / gemeente West Maas en Waal;
15. Ontwerp-watervergunning fietspad Maasbommel van Waterschap Rivierenland;
16. Ontwerp-ontheffing soortenbescherming Wnb van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland;
17. Ontwerp-vergunning wet gebiedsbescherming van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.
18. Nota bodembeheer en de Waterbodemkwaliteitskaart van Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

Voor dit project is ook een milieueffectrapport (MER) opgesteld en betrokken bij de besluitvorming. Het projectMER brengt de effecten van de beoogde maatregelen van het project Meanderende Maas op het milieu en de leefomgeving in beeld en beschrijft welke maatregelen worden genomen om negatieve effecten te voorkomen, te verkleinen of te compenseren. De Commissie mer adviseert over de inhoud van milieueffectrapporten. Het projectMER en een aanvulling daarop is door de Commissie getoetst, zie hoofdstuk 13.

1.3 Beantwoording zienswijzen

De zienswijzen zijn door de bevoegde gezagen betrokken bij het vaststellen van de verschillende besluiten. De beoordeling en beantwoording van alle zienswijzen is op zorgvuldige wijze uitgevoerd door de bevoegde gezagen in samenwerking met het project Meanderende Maas. Eenieder die een zienswijze heeft ingediend, wordt geïnformeerd over hoe hiermee is omgegaan via deze Nota van Antwoord.
Alle zienswijzen zijn individueel beantwoord (zie Bijlage I). Zienswijzen van gelijke strekking zijn in het algemene deel van deze Nota van Antwoord beantwoord; bij de individuele beantwoording is soms naar dit algemene deel verwezen. Zienswijzen kunnen leiden tot wijziging van bovengenoemde besluiten. In deze Nota is aangegeven welke zienswijzen tot wijzigingen leiden. Voor nadere informatie over de Nota en/of de besluiten kan contact worden opgenomen met het Bevoegde Gezag. Contact opnemen met het project Meanderende Maas kan via het mailadres info@meanderendemaas.nl

1.3.1 Reikwijdte van besluiten en wetten

Indieners van zienswijzen hebben op het digitale zienswijzenformulier kunnen aangeven op welke ontwerp-besluiten hun zienswijze betrekking heeft. Het komt voor dat blijkt dat de zienswijze zich feitelijk op een ander besluit richt. Hiermee is bij de beantwoording rekening gehouden. Het komt echter ook voor dat bij lezing van de zienswijze blijkt dat die zienswijze geen betrekking heeft op belangen die de wet, waarop het besluit gebaseerd is, beoogt te beschermen. Dat betekent dat het bevoegd gezag die zienswijze bij de definitieve besluitvorming niet in de belangenafweging kan en mag betrekken. In dat geval wordt de zienswijze beschouwd als een zorg die indiener omtrent de uitvoering van het project heeft. Waar mogelijk wordt in het antwoord op de zienswijze desalniettemin ingegaan op de bij indiener levende zorgen. Voor de volledigheid wordt hieronder aangegeven welke belangen de wetten waarop de besluiten zijn gebaseerd, beogen te beschermen.

- Waterwet
  De doelstelling van de Waterwet en de plannen en vergunningen die daaronder vallen is het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, de bescherming en verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen alsmede de vervulling van de maatschappelijke functies van het watersysteem.
- Ontgrondingenwet
  De doelstelling van de Ontgrondingenwet is een evenwicht te vinden tussen economische belangen en milieubescherming, met aandacht voor ecologische en landschappelijke aspecten en het vermijden of beperken van de mogelijke negatieve effecten van ontgronding op aspecten zoals bodemkwaliteit, waterkwaliteit, grondwater, luchtverontreiniging.
- Wet ruimtelijke ordening
  De doelstelling van de wet ruimtelijke ordening en de plannen en vergunningen die daaronder vallen is de ruimtelijke ordening en functieverdeling te regelen en daarbij te waarborgen dat een evenwichtige afweging wordt gemaakt tussen verschillende belangen, zoals wonen, werken, recreatie, natuurbehoud en infrastructuur.

- Wet natuurbescherming – soortenbescherming
  De doelstelling van deze wet is het beschermen van inheemse planten- en diersoorten. Een ontheffing regelt de voorwaarden waaronder plannen en werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden die -zonder deze voorwaarden- de instandhouding van beschermde soorten in gevaar zouden kunnen brengen.
- Wegenverkeerswet
  De doelstelling van de Wegenverkeerswet en verkeersbesluiten volgens die wet is om zorgvuldige besluiten te nemen over verkeersmaatregelen, de toegankelijkheid en geldende verkeersregels, daarbij rekening houdend met diverse aspecten zoals veiligheid, doorstroming en milieu.

1.4 Hoe verloopt de verdere procedure?

De projectplannen en besluiten zijn in maart en april 2024 door de bevoegde gezagen vastgesteld op basis van de in de Nota van Antwoord opgenomen overwegingen. Waterschap Aa en Maas heeft het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith ter goedkeuring voorgelegd aan Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant. Van het goedkeuringsbesluit en de overige besluiten wordt tegelijkertijd kennisgegeven op de gebruikelijke wijze, via www.officielebekendmakingen.nl. Tegen het goedkeuringsbesluit en/of de overige besluiten kan, binnen zes weken na bekendmaking, in eerste en enige instantie beroep worden ingesteld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Op de gecoördineerde projectprocedure is de Crisis en Herstelwet van toepassing. Dat betekent dat na afloop van de termijn van beroep geen (aanvullende) beroepsgronden kunnen worden aangevoerd. Het instellen van pro forma beroep is niet mogelijk.

1.5 Leeswijzer

- De beantwoording van de (geanonimiseerde) individuele zienswijzen is te vinden in Bijlage I.
- Hoofdstuk 2 beschrijft de meest voorkomende zienswijzen en de beantwoording daarvan.
- In hoofdstuk 3 tot en met 12 worden per besluit de wijzigingen beschreven. Het betreft wijzigingen naar aanleiding van de zienswijzen en ambtshalve wijzigingen.
- In hoofdstuk 3 gaat het specifiek over de wijzigingen aangaande het ontwerp-projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.
- Hoofdstuk 4 beschrijft de wijzigingen die zien op het ontwerp-projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging Meanderende Maas.
- Hoofdstuk 5 tot en met Hoofdstuk 12 omschrijven de wijzigingen in de andere ontwerp-besluiten.
- Hoofdstuk 13 gaat in op het voorlopig toetsingsadvies van de Commissie mer, de aanvulling op het Milieueffectrapport (MER) die naar aanleiding daarvan is opgesteld en het definitieve toetsingsadvies van de Commissie.
- Hoofdstuk 14 beschrijft het advies van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

Bijlagen

- Bijlage I bevat de beantwoording van (geanonimiseerde) individuele zienswijzen.
- Bijlage II en III bevatten de toetsingsadviezen van de Commissie mer.
- Bijlage IV betreft het RCE advies.
- Bijlage V bevat het rapport ‘Verkeersaspecten Maasdijk’.

2

MEEST VOORKOMENDE ZIENSWIJZEN EN BEANTWOORDING

In totaal zijn 121 zienswijzen ingediend. Alle zienswijzen zijn, voor een goede beantwoording, gesplitst in de verschillende onderwerpen die in de zienswijzen zijn aangekaart. Dit heeft geleid tot 375 vragen en reacties die stuk voor stuk zijn beantwoord. Onderstaande figuur geeft een overzicht van het type reacties.

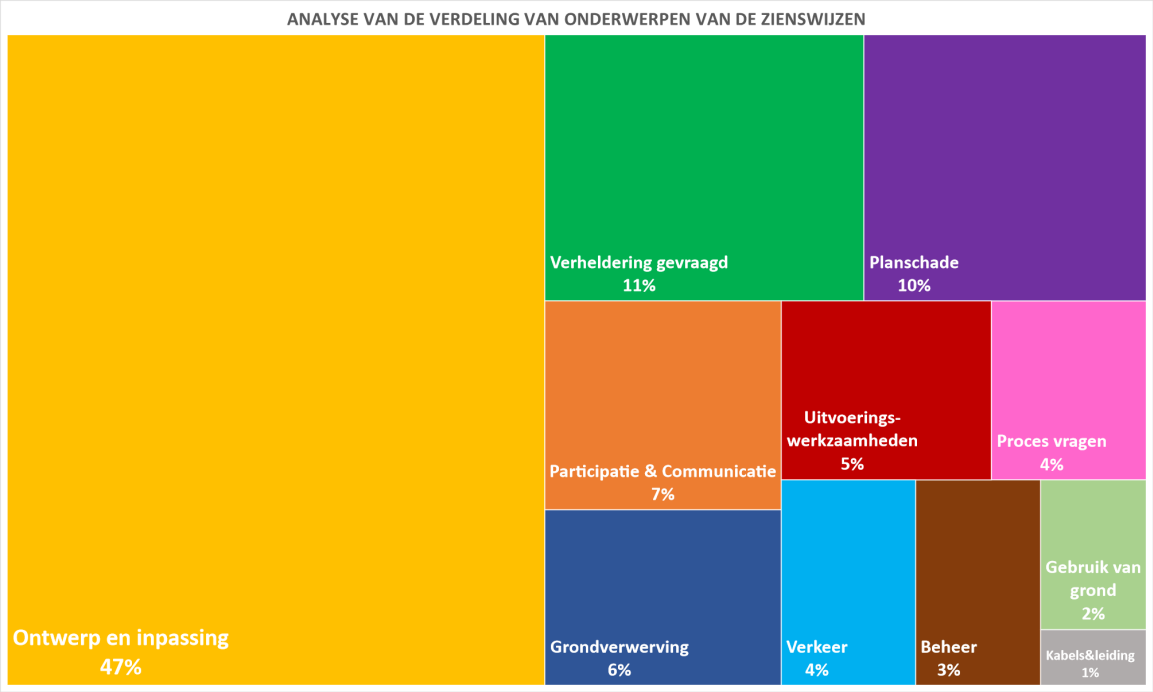

Figuur 1 Analyse van de verdeling van onderwerpen van de zienswijzen

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal zienswijzen die vaak naar voren zijn gebracht. Het betreft zienswijzen over schade, grondverwerving, bomen, het algemene proces en procedure, verkeersveiligheid van gecombineerde fiets- en wandelpaden, hondenlosloopgebieden, bereikbaarheid tijdens uitvoering, Ravenstein, planning en communicatie. Bij de individuele beantwoording in Bijlage I is waar van toepassing naar onderstaande paragrafen verwezen.

2.1 Schade als gevolg van het project Meanderende Maas

Verschillende indieners vrezen een vorm van schade of hinder als gevolg van de werkzaamheden in het kader van project Meanderende Maas en willen duidelijkheid over de (wijze van) vergoeding van schade. Zienswijzen hebben betrekking op schade door wateroverlast, verminderde bereikbaarheid, verlies van pachtrecht, schade aan gebouwen door het inbrengen van damwanden, of waardevermindering door verlies van uitzicht als gevolg van de dijkverhoging.

Het uitgangspunt is om schade zoveel mogelijk te voorkomen. Desalniettemin kan het voorkomen dat er schade ontstaat tijdens de uitvoering of als gevolg van het plan zelf. Deze schade wordt volgens de geldende wetten en regels behandeld. Er zijn verschillende vormen van schade te onderscheiden, waarbij niet elke vorm van schade volledig wordt vergoed.

In paragraaf 2.1.1 wordt ingegaan op nadeelcompensatie en planschade en in paragraaf 2.1.2 schade als gevolg van de uitvoeringswerkzaamheden en het voorkomen ervan. In paragraaf 2.1.3 wordt ingegaan op grondverwerving.

2.1.1 Nadeelcompensatie en planschade

Burgers en bedrijven kunnen financiële schade lijden als gevolg van de werkzaamheden. Een bedrijf kan door de werkzaamheden tijdelijk of permanent verminderd bereikbaar zijn (zie ook paragraaf 2.6), waardoor de ondernemer een verlies aan omzet heeft (inkomensschade). Een woning kan in waarde dalen door het verlies van uitzicht. In dit soort gevallen ontstaat schade als gevolg van rechtmatig handelen door de overheid. Burgers en bedrijven kunnen dan aanspraak maken op nadeelcompensatie of planschadevergoeding. Deze schade wordt meestal niet volledig vergoed. Afhankelijk van de specifieke omstandigheden van het concrete geval blijft de schade geheel of gedeeltelijk voor eigen rekening, op basis van voorzienbaarheid en risicoaanvaarding en/of 'normaal maatschappelijk risico'. Dit laatste wil zeggen dat het gaat om maatschappelijke ontwikkelingen en nadelen waarmee men rekening kan houden, ook al is vooraf niet duidelijk in welke vorm, omvang of op welk moment ze zich voor zullen doen.

Voor het in behandeling nemen en afhandelen van planschade- of nadeelcompensatieclaims zijn voor project Meanderende Maas verschillende verordeningen relevant. Voor schades die te maken hebben met de dijkversterking geldt de 'Verordening schadevergoeding waterschap Aa en Maas 2015'. Voor schades die te maken hebben met de geulen en weerdverlaging (oftewel de rivierverruiming) is artikel 15.1 van de Omgevingswet relevant. Voor schades die te maken hebben met het bestemmingsplan geldt de 'Verordening advisering planschade gemeente Oss 2008'.

Een aanvraag voor nadeelcompensatie kan worden ingediend bij het project Meanderende Maas (www.meanderendemaas.nl). Dit kan zodra de betreffende besluiten (projectplannen Waterwet, herziening bestemmingsplan buitengebied Oss) in werking zijn getreden. Elke claim zal op een eenduidige wijze worden beoordeeld door een onafhankelijke deskundigencommissie en zal zoveel mogelijk naar dezelfde maatstaven worden beoordeeld. Op voorhand zijn hierover nog geen uitspraken te doen.

Burgers of bedrijven die betrokken zijn bij de grondverwerving maar die daarnaast ook een nadeelcompensatieclaim willen indienen, kunnen kiezen voor een gelijktijdige afwikkeling van deze schadeclaim met de grondverwerving. Deze gecombineerde behandeling kan alleen plaatsvinden op basis van vrijwilligheid. Wanneer het bedrijf of de burger daarna nogmaals een beroep doet op een nadeelcompensatie, zal dit verzoek worden afgewezen omdat de schade dan reeds is vergoed in het kader van de grondverwerving (zie ook paragraaf 2.1.3).

In het overgangsrecht van de Omgevingswet is vastgelegd dat voor ontwerp-besluiten welke ter inzage zijn gelegd vóór de inwerkingtreding van de Omgevingswet (per 1 januari 2024), geldt dat op een verzoek om schadevergoeding (ná inwerkingtreding Omgevingswet) het oude recht van toepassing is, als dat is ingediend binnen vijf jaar nadat het besluit is vastgesteld (artikel 4.17, tweede lid, Invoeringswet Omgevingswet). Op die gevallen blijven ook de oude verordeningen (hierboven genoemd) van toepassing.

2.1.2 Schade als gevolg van de uitvoeringswerkzaamheden en voorkomen ervan

Tijdens de realisatie kunnen hinder en schade ontstaan door de trillingen die de werkzaamheden met zich meebrengen, bijvoorbeeld door grondwerkzaamheden, werkverkeer dat op en neer rijdt, of door het aanbrengen van damwanden. Een belangrijk hulpmiddel bij het voorkomen van hinder of schade door trillingen is de Stichting Bouwresearch(SBR)-richtlijn "meet- en beoordelingsrichtlijnen voor trillingen". Binnen het project Meanderende Maas is deel A (schade aan gebouwen) van toepassing.

In het Milieueffectrapport (MER) Meanderende Maas en in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith zijn de effecten van de te verwachten werkzaamheden op het gebied van trillingen onderzocht. Hierbij zijn grens- en streefwaarden voor zowel hinder als schade zoals die in de SBR-richtlijn zijn opgenomen aangehouden.

Monitoringsgegevens worden voor, tijdens en waar nodig na de werkzaamheden geregistreerd. Wanneer de grens-/streefwaarden overschreden worden tijdens de uitvoering, wordt bekeken welke vervolgacties nodig zijn. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat de gekozen uitvoeringsmethode wordt stopgezet en dat wordt overgeschakeld op een andere methode om de kans op schade te verkleinen.

Monitoringsplan

Voor de start van de realisatie wordt een monitoringsplan opgesteld, waarin wordt vastgelegd wat het protocol is bij het uitvoeren van (trillingsgevoelige) werkzaamheden, zoals het uitvoeren van grondwerkzaamheden of het aanbrengen van damwanden. Aan de hand van de bekend zijnde gegevens van woningen en opstallen zijn deze door een specialistisch bureau in een categorie ingedeeld. Afhankelijk van de categorie, en van de geotechnische en geohydrologische situatie ter plekke, wordt bepaald welke trillingswaarden zijn toegestaan.

In mei 2023 is een damwandproef uitgevoerd, waarbij op twee locaties, met verschillende ondergrond, met verschillende technieken is getest welke trillingen er worden gemeten op verschillende afstanden van het punt waar de constructie in de ondergrond is ingebracht. Er is gekozen voor twee locaties om een spreiding te hebben qua grondopbouw welke representatief is voor de projectlocatie (gehele traject van 26 km). Gedurende de damwandproef is op beide locaties een kijkdag georganiseerd om de omgeving kennis te laten maken met de voor de damwand benodigde werkmethoden. Met het resultaat van de damwandproef en de nulopnames wordt per locatie bekeken welke voorkeursmethode wordt toegepast voor het inbrengen van de damwanden in relatie tot schadebeperking van de woning. De keuze welke woningen gemonitord worden, wordt bepaald op basis van de afstand en het risicoprofiel. Dit wordt in het monitoringsplan per dijksectie verduidelijkt en inzichtelijk gemaakt. Het monitoringsplan wordt met behulp van kennis van geohydrologen, geotechnici, bouwkundigen, trillingsexperts en uitvoeringsspecialisten opgesteld. Zodra het monitoringsplan gereed is, wordt hierover aan belanghebbenden meer informatie verstrekt.

Opnames voorafgaand aan de werkzaamheden

Er is een actuele bouwkundige opname en inmeting uitgevoerd voorafgaand aan de werkzaamheden (nulopname) van onder woningen aanwezige kelders langs de dijk. Dit geldt voor woningen met kelders die binnen een afstand van 50 meter van de dijk liggen. Kort voor de start van de werkzaamheden wordt nabij alle woningen en opstallen een nulopname uitgevoerd welke als vertrekpunt geldt voor de werkzaamheden. Op basis van de actuele bouwkundige staat van de woning, het soort werkzaamheden dat uitgevoerd gaat worden en de geotechnische gegevens van de ondergrond kan het zijn dat er ook trillingsmetingen voorafgaand aan de uit te voeren werkzaamheden worden uitgevoerd. Hiervoor worden trillingsmeters geplaatst en waar nodig scheurmeters aangebracht op een aantal representatieve woningen en opstallen om de huidige situatie in beeld te brengen en om inzicht te krijgen in de huidige status van de woning (dus zonder dat er werkzaamheden plaatsvinden).

Methodieken voor inbrengen van damwanden in de grond

Er zijn verschillende manieren om een stalen damwand in de grond aan te brengen: trillen, fluïderen en drukken. Het trillingsvrij aanbrengen van een stalen damwand is niet mogelijk, maar er zijn wel methoden die trillingsarm zijn. De meest toegepaste methode voor het plaatsen van een damwand is met behulp van een trilblok. De damwandplanken worden door middel van een trillende beweging de grond in gebracht. Meestal wordt gebruik gemaakt van een 'hoogfrequent trilblok', waardoor veel minder trillingen ontstaan dan bij het aanbrengen van een damwand met een heiblok. Het risico op schade aan aangrenzende woningen, opstallen is dan ook veel kleiner. Waar dit risico nog te hoog is, worden damwanden drukkend aangebracht.

Vergoeding van schade veroorzaakt door de uitvoering

Indien tijdens werkzaamheden onverhoopt schade aan eigendommen optreedt, kan de uitvoeringsschade bij het project Meanderende Maas, via www.meanderendemaas.nl, worden gemeld. Op werkdagen wordt er binnen 48 uur na de melding contact met de melder opgenomen om de schade te bespreken. Zo nodig wordt een onafhankelijk schadedeskundige ingeschakeld die bepaalt voor welke vergoeding de schade in aanmerking komt.

2.1.3 Grondverwerving

Het ontwerp is zodanig vormgegeven dat daarbij enkel het voor de maatregelen noodzakelijke ruimtebeslag is opgenomen. Daarmee wordt de grondverwerving zoveel mogelijk beperkt. Desalniettemin is het onvermijdelijk dat in sommige gevallen eigendommen benodigd zijn voor het project dan wel dat grondgebruik (tijdelijk) niet kan worden voortgezet.

Bij de betrokken eigendommen taxeert een deskundig taxateur de schade die het gevolg is van het project. Een aankoper voert vervolgens gesprekken met rechthebbenden resulterend in formele biedingen. De rechthebbende kan hierbij een adviseur inschakelen, waarvan de kosten naar redelijkheid worden vergoed. Bij overeenstemming wordt een koopovereenkomst gesloten die notarieel wordt vastgelegd. Vanuit het project Meanderende Maas is het streven om in alle gevallen een minnelijke overeenstemming te bereiken. Lukt dat ondanks alle inspanningen niet dan kan worden overgaan tot onteigening. Het eigendom wordt dan na tussenkomst en vonnis van de rechter in bezit genomen om de plannen uit te voeren.

Schade als gevolg van, 1) een rechtstreeks en noodzakelijk verlies van eigendom (permanent), 2) grondgebruik voor het plan (tijdelijk), wordt op basis van de Onteigeningswet en bijbehorende jurisprudentie vergoed. Diverse schadecomponenten worden in de gesprekken tussen de gerechtigde of diens adviseur met de aankoper besproken en zijn onderdeel van de volledige schadeloosstelling.

Voor het project Meanderende Maas kan terrein/grond ook tijdelijk nodig zijn, waarbij het niet noodzakelijk is om de gronden in eigendom te verkrijgen. Ook hiervoor wordt minnelijk overleg gevoerd met de rechthebbenden. Indien geen overeenstemming wordt bereikt, kan de rechthebbende worden verplicht om bepaalde projectvoorzieningen of -werkzaamheden op de grond toe te staan. Dit is een zogenaamde gedoogplicht. Dit is van toepassing op situaties waar de belangen van de rechthebbende geen onteigening vorderen.

De minnelijke verwerving en, als partijen geen overeenstemming weten te bereiken, een onteigeningstraject staan los van de rechtmatigheid van voorliggende besluiten. Zienswijzen die betrekking hebben op grondverwerving kunnen in een eventuele procedure inzake de onteigening worden ingebracht. In deze Nota van Antwoord wordt niet ingegaan op individuele grondverwervingsdossiers.

2.2 Het kappen en herplanten van bomen

Door een aantal indieners is een zienswijze ingebracht aangaande bomen en het proces van vervangen en kappen van bomen. Ook zijn zienswijzen ingediend met betrekking tot het behouden van (baken)bomen.

2.2.1 Omgevingsvergunningen kappen en herplant

Bij de besluiten zijn twee omgevingsvergunningen voor het kappen en herplanten van bomen in het projectgebied gevoegd. Zowel van de gemeente West Maas en Waal als van de gemeente Oss. Beiden hebben betrekking op de uitvoeringsperiode tot september 2025. Voor bomen die ná september 2025 gekapt worden zal een aparte omgevingsvergunning kappen en herplant worden aangevraagd. Dat is de standaard werkwijze omdat de natuurlijke omstandigheden aanpassing kunnen vereisen. De onderbouwing voor de kap en de aan te planten vervangende bomen – zoals onderdeel van de twee omgevingsvergunningen (West Maas en Waal en Oss) - beslaat wel het gehele project dat gerealiseerd wordt in de periode tot eind 2029.

De bomen worden gekapt omdat de constructie van de dijk dit vereist of omdat de natuur op die plek als gevolg van de uitvoering van het project veel natter wordt.

2.2.2 Bakenbomen

Langs de Maas is in de tijd van de Maasverbetering (jaren 30 van de twintigste eeuw) de langste aaneengesloten laanstructuur van Nederland aangeplant: bakenbomen als navigatiehulp voor de scheepvaart. Het plan voor Meanderende Maas wil bereiken dat dit toonaangevend landschapselement behouden blijft. De bomen die oorspronkelijk geplant zijn raken aan het eind van hun levensduur, bij elke storm of hoog water vallen er bomen om. Het plan gaat niet uit van behoud van elke individuele boom, maar richt zich op behoud/restauratie van de laanstructuur als geheel.

Op het nieuwe maaiveld wordt daartoe een nieuwe generatie bomen in laanstructuur aangeplant. Gekozen is voor de inheemse Zwarte Populieren, die een veel grotere ecologische waarde hebben als waardplant dan de exotische Canadese populier. Een waardplant is een plant waarop insecten of andere organismen essentiële bestanddelen vinden die nodig zijn om te groeien of voort te planten. Bekende soorten die de Zwarte populier als waardplant hebben zijn het Vliegend Hert en de Grote IJsvogelvlinder. De nu vaak aanwezige exotische boomsoorten zoals Canadese Populieren hebben niet dezelfde waarde voor diverse bedreigde soorten als inheemse boomsoorten. Ook is meegewogen dat het behoud van alle huidige oude bakenbomen in de verder verlaagde uiterwaarden zou leiden tot een groot aantal kleine met stortsteen beschermde terpen. Dat zou leiden tot minder waterstandsverlaging dan het nieuw aanplanten van bomen op het verlaagde maaiveld. De terpen zouden bovendien geen duurzame groeiplaats voor de bomen bieden.

2.3 Algemene proces- en procedurele vragen

Door een aantal indieners is een zienswijze ingebracht aangaande de hoeveelheid aan documenten en ontwerp-besluiten die ter inzage zijn gelegd. Een opmerking is dat het aantal documenten talrijk is. Dit heeft te maken met de integraliteit van het project (dijkversterking, rivierverruiming, natuurontwikkeling, waterkwaliteit en recreatie) en de gecoördineerde planprocedures.
Voor het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is een gecoördineerde voorbereiding door Gedeputeerde Staten op grond van artikel 5.5 van de Waterwet verplicht. Omdat deze coördinatieregeling niet kan worden toegepast op een projectplan dat ziet op geulen en weerverlaging (rivierverruiming), hebben de Provinciale Staten van de provincies Noord-Brabant en Gelderland besloten om de coördinatieregeling uit de Wet ruimtelijke ordening van toepassing te verklaren. De beide gecoördineerde procedures lopen gelijktijdig op.

Een voordeel van gecoördineerde besluitvorming is dat dit zorgt voor stroomlijning van de procedure, zoals de voorbereiding, het nemen van de samenhangende besluiten en de rechtsbescherming daartegen. Doordat de procedure wordt gecoördineerd, kan iedereen kennisnemen van de samenhang tussen de (ontwerp-)besluiten en de gemaakte afwegingen. Dit komt de helderheid voor eenieder ten goede en voorkomt dat belanghebbenden op verschillende tijdstippen op verschillende besluiten moeten reageren die wel met elkaar samenhangen. Alle gecoördineerde besluiten doorlopen dezelfde beroepsprocedure, waarbij uiteindelijk dezelfde rechter (de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State) in beroep uitspraak doet. Dat brengt, gelet op de omvang van het project, wel met zich mee dat het een aanzienlijk aantal ontwerp-besluiten en daarop betrekking hebbende stukken betreft. Bij de terinzagelegging van de stukken is de website van Meanderende Maas, onder “ter inzage”, daarom zo opgebouwd dat eenieder op een eenvoudige en overzichtelijke manier door de stukken wordt geleid. Daarnaast is een viertal inloopbijeenkomsten georganiseerd om belangstellenden zo goed mogelijk bij de inzage te begeleiden. Daarbij was het mogelijk om een afspraak te maken, om de stukken op een later moment met hulp van een projectbegeleider door te nemen.

Daarnaast zijn er verzoeken ingediend om van de verdere procedure op de hoogte gehouden te worden. Middels deze Nota van Antwoord ontvangt iedere indiener van een zienswijze, na besluitvorming door de bevoegde gezagen, een inhoudelijke reactie. In paragraaf 1.4 is beschreven hoe de procedure verder verloopt.

2.4 Verkeersveiligheid van fiets-/wandelpaden

Een aantal indieners heeft specifiek vragen over veiligheid van voetgangers die gebruik maken van het fietspad op de tuimeldijk rond Megen en Macharen.

In het kader van de dijkversterking langs de Maas tussen Ravenstein en Lith heeft de gemeente Oss het voornemen om het gebied langs de Maas een recreatieve impuls te geven. De gemeente wil de dijkversterking daarbij aangrijpen als kans om met name het recreatieve (langzaam) verkeer beter te faciliteren.

De werkzaamheden aan de Maasdijk bieden de kans om het gebied een impuls te geven op het vlak van recreatie en toerisme. Vanuit het oogpunt van verkeer kan dit door veilige en comfortabele voorzieningen te creëren voor fietsers en voetgangers in het gebied. Om fietsers en voetgangers zo goed mogelijk te

faciliteren, wordt ingezet op maximaal comfort en veiligheid op de recreatieve routes op de dijk. Deze routes bestaan bij voorkeur uit vrijliggende voorzieningen voor langzaam verkeer over zo lang mogelijke afstanden (met een breedte van minimaal 2,50 meter). Bij vrijliggende voorzieningen zijn er geen conflicten met gemotoriseerd verkeer en ervaren de weggebruikers minder overlast van dit verkeer.
Het is belangrijk dat alle wegen en paden in het gebied nu en in de toekomst veilig gebruikt kunnen worden door alle verkeersdeelnemers. Om dit mogelijk te maken moeten de wegen en paden voldoen aan de landelijke richtlijnen. Met behulp van verkeerstellingen (Bijlage V: rapport 'Verkeersaspecten Maasdijk') is bepaald of de inrichting van de wegen en paden tussen Ravenstein en Lith voldoet aan de richtlijnen en of een verkeersveilige situatie bestaat.

2.4.1 Verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers op de dijk

In deze paragraaf wordt beschreven wat vanuit verkeersveiligheid en diverse richtlijnen de onderbouwing is bij de gekozen inrichting van de fiets-/wandelpaden.

Voetgangers

In het Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens (RVV 1990) is opgenomen dat voetgangers het trottoir of het voetpad gebruiken. Voetgangers gebruiken het fietspad of het fiets/bromfietspad indien trottoir en voetpad ontbreken. Indien ook een fietspad of een fiets/bromfietspad ontbreekt, dan gebruiken zij de berm of de uiterste zijde van de rijbaan.

In de publicatie 'Mengen fietsers en voetgangers?' van het CROW is opgenomen dat als het aantal voetgangers tijdens het maatgevende moment laag is, ervoor gekozen kan worden dat voetgangers te gast zijn op een fietspad en niet voorzien wordt in een apart voetpad. Het gaat hierbij om minder dan 450 voetgangers per uur bij een pad met een breedte van 2,5 meter.
Bij de verkeerstellingen van de gemeente Oss zijn geen voetgangers geregistreerd. Het is echter niet aannemelijk dat 450 voetgangers per uur gebruik maken van de paden (en wegen) in het projectgebied.

Voorwaarde voor een goed samengebruik is dat de situatie helder is voor iedereen, zowel qua bebording als in het ontwerp. Fietsers moeten voetgangers verwachten en omgekeerd moeten voetgangers rekening houden met de aanwezigheid van fietsers. Met officiële bebording is dit mogelijk door het aanwijzen van het pad als 'onverplicht fietspad' (G13).

Figuur 2 Officiële bebording bij 'onverplicht fietspad' (G13)

Het bord G13 wordt gebruikt om fietsers de keuze te bieden of ze het pad of de weg gebruiken. Door het bord wordt voorkomen dat brom- en snorfietsers gebruik mogen maken van het pad. Fietsers moeten ook op de rijbaan van de dijk kunnen fietsen in verband met de bereikbaarheid van de woningen. Met het gebruik van dit verkeersbord voorkomen we tevens doorsteekjes vanaf de tuimeldijk. Grote groepen fietsers/wielrenners wordt het zo mogelijk gemaakt om gebruik te maken van de rijbaan.

Fietsers

Volgens de richtlijnen van het CROW (Handboek wegontwerp – erftoegangswegen) maken fietsers in beginsel gebruik van de rijbaan. Bij verkeersintensiteiten hoger dan 2000 à 2500 motorvoertuigen per etmaal worden fietsvoorzieningen noodzakelijk geacht.
In de periode van 2019 tot nu zijn zeer regelmatig verkeerstellingen verricht op diverse plaatsen op het traject langs de Maas. Deze tellingen geven een goed beeld van het gebruik van de wegen. Aan de hand van de resultaten van de tellingen kan vastgesteld worden in hoeverre de huidige en toekomstige inrichting voldoet aan het beleid en de richtlijnen. Er zijn bij de tellingen representatieve locaties en tijdstippen gekozen, zo is er bijvoorbeeld tijdens de piekdagen in het voorjaar gemeten. Een veel gemaakte opmerking is dat juist in het voorjaar (Pinksteren, Pasen enz.) de drukte extreem is. De metingen omvatten:

1. de hoeveelheid voertuigen die gebruik maakt van de wegen;
2. wat voor voertuigen gebruik maken van de wegen; en
3. de snelheid waarmee deze voertuigen gebruik maken van de wegen.

Met uitzondering van de Maasdijk in Ravenstein is de etmaalintensiteit op een gemiddeld weekend op de onderzochte wegen minder dan 800 voertuigen. De intensiteiten op de betreffende wegen binnen het projectgebied zijn daarmee laag. Ten gevolge van de plannen wordt een toename van het recreatief verkeer verwacht van 25 á 30%. Door middel van gebiedsentrees wordt gemotoriseerd verkeer naar parkeerplekken geleid, zodat recreanten zoveel mogelijk worden gestimuleerd om het gebied verder per fiets of te voet te betreden.

De gewenste breedte van een fietspad is mede afhankelijk van de hoeveelheid fietsers op het drukste uur. In de 'Ontwerpwijzer fietsverkeer' van het CROW is opgenomen dat bij een tweerichtingenpad met een maximale intensiteit van 50 fietsers per uur, een breedte van 2,5 meter passend is. Deze spitsuurintensiteit mag zelfs toenemen tot 150 fietsers per uur, voordat een breedte van 2,5 meter niet meer volstaat volgens de richtlijnen. Bij de verkeerstellingen is het aantal tweewielers geregistreerd, het exacte type tweewieler is niet vastgelegd. Op nagenoeg alle locaties in het projectgebied van de Meanderende Maas maken op een gemiddelde weekenddag minder dan 800 tweewielers gebruik van de onderzochte wegen. In het drukste uur zijn dit minder dan 50 fietsers waardoor 2,5 meter voldoet.

Dijkwegen

Om bovenstaande redenen heeft gemeente Oss de dijkwegen in het projectgebied, conform het Mobiliteitsplan Oss 2020, categorisch ingedeeld als erftoegangsweg type II. Een erftoegangsweg type II heeft volgens de inrichtingskenmerken uit het gemeentelijk beleidsplan buiten de bebouwde kom een breedte van 2,50 tot 4,50 meter en geen markering. Binnen de bebouwde kom is de gewenste breedte van een erftoegangsweg type II 5,00 meter en wordt er geen markering toegepast. Op plaatsen waar het dijklichaam volledig vervangen wordt en de rijbaan dus geheel vernieuwd wordt, bestaat de nieuwe inrichting uit een rijbaan van 3,70 meter asfalt en aan weerszijden een grasbetonstrook van 40 cm. De totale verhardingsbreedte bedraagt hiermee 4,50 meter. Voor achtergrondinformatie over de verkeersveiligheid wordt verwezen naar het rapport 'Verkeersaspecten Maasdijk' van de gemeente Oss in Bijlage V.

2.4.2 Fiets-/wandelpad Macharen

Door een aantal indieners is een zienswijze ingebracht aangaande de gecombineerde fiets- en wandelpaden in Macharen. Zij vragen naar nadere onderbouwing en spreken zich uit tegen het gecombineerde pad. Bij de keuze voor een gecombineerd fiets-/wandelpad zijn het brede draagvlak, extra verkeersveiligheid en het vergroten van de beleving voor het recreatieve langzaam verkeer (fietsers en wandelaars) doorslaggevend geweest.

In samenspraak met de omgeving (zie Participatieverslag Verkenning en Planuitwerking) is tijdens de verkenningsfase in 2018, voorgesteld om te kiezen voor een vrijliggend fietspad bij Macharen. Dit vrijliggend fietspad wordt aangelegd op de plek waar een tuimeldijk komt. Hiervoor is onder andere gekozen, vanuit verkeersveiligheid. Het fietspad zorgt ervoor dat er een scheiding is tussenautoverkeer en fiets/wandelverkeer. Dit voorstel is vervolgens meegenomen in het Voorkeursalternatief van 2019 (VKA). Ook is het vastgelegd in de Interprovinciale Structuurvisie Meanderende Maas. Om tot het VKA te komen, is er uitgebreid en intensief gesproken met de omgeving, en andere belanghebbenden. De gesprekken vonden plaats in de werkplaatsen, aan de dijktafels en via een klankbordgroep die bestond uit omwonenden. Hieruit kwam breed draagvlak voor het vrijliggende fiets/wandelpad naar voren. In overleg met omwonenden is bij de nadere uitwerking van het Voorkeursalternatief (september 2020) voor een deel van het dijktraject in Macharen (waar de tuimeldijk omgebouwd gaat worden naar een moderne gronddijk) gekozen voor een vrijliggend fiets-/wandelpad op het buitentalud. Voor de onderbouwing over de verkeersveiligheid wordt verwezen naar paragraaf 2.4.1.

Hierna is er met omwonenden nog gesproken over een extra vrijliggend wandelpad. Dit vanuit de behoefte van een aantal omwonenden die regelmatig met de hond wandelen, en dit liever niet doen op het fietspad in de nieuwe situatie. Deze wens voor een vrijliggend wandelpad is uitgebreid bekeken en onderzocht. Om dit op te nemen in het ontwerp zou de omvang van de dijk daardoor fors toenemen, waardoor niet meer gesproken zou kunnen worden van een "sober en doelmatig" ontwerp, wat wel een uitgangspunt is voor het project. Vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid is er ook geen noodzaak, zie hiervoor paragraaf 2.4.1. Wel is nu gekeken naar hoe de beschikbare ruimte in het ontwerp benut kan worden om tegemoet te komen aan

de zorgen die er leven. Zo wordt waar het kan een onverhard struinpad in het maaiveld gecreëerd door hier vaker te maaien. Hierdoor kunnen wandelaars lokaal naast het fietspad wandelen. Om het struinpad voldoende begaanbaar te houden, wordt dit vier keer – in plaats van de gebruikelijke twee keer – per jaar door de gemeente Oss gemaaid. Dit betreft het stuk dijk tussen dijkpaal 528 en dijkpaal 535.

2.4.3 Fiets-/wandelpad Megen

Ook ten aanzien van de fiets-wandelpaden bij Megen zijn er een aantal zienswijzen ingediend.
De keuze voor de fiets-/wandelpaden bij Megen kent dezelfde onderbouwing als die voor Macharen (paragraaf 2.4.2). Net als in Macharen zal daar waar de situatie het toelaat een struinpad in het maaiveld worden aangelegd. Zie ook voorgaande paragraaf. Dit betreft het stuk dijk tussen dijkpaal 492 tot dijkpaal 497. Zie voor de nadere toelichting paragraaf 2.4.1 en 2.4.2.
Uitzondering is het wandelpad langs de Kloostermuur en het vrijliggend wandelpad in het buitentalud, omdat daar geen aanpassingen gaan plaatsvinden

2.5 Hondenlosloopgebieden

Door een aantal indieners is een zienswijze ingebracht aangaande het behoud van hondenlosloopgebieden en de behoefte aan nieuwe hondenlosloopgebieden.
In het projectgebied zijn op dit moment geen (formele) hondenlosloopgebieden aanwezig. Vanuit het project komen er geen nieuwe gebieden bij en verdwijnen er ook geen. Er verandert hiermee niets aan de bestaande situatie. Verder dienen honden binnen de bebouwde kom altijd aangelijnd te zijn, tenzij het om een afgeschermde hondenuitlaatplek gaat. Volgens de plaatselijke Algemene Plaatselijke Verordening (APV) van de gemeente Oss is het ook buiten de bebouwde kom niet toegestaan om een hond los te laten lopen, tenzij er een hondenlosloopgebied is aangewezen.

2.6 Bereikbaarheid tijdens de uitvoering

Door een aantal indieners is een zienswijze ingediend aangaande de bereikbaarheid tijdens de uitvoering van de dijkversterking. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het transport van materieel, aanvoer van materiaal en het gebruik van werkstroken, werkwegen (transportbanen) rondom en nabij woningen/gebouwen. In de volgende paragrafen wordt toegelicht hoe hiermee omgegaan wordt.

2.6.1 Werkwegen, werkstroken en planning

Materialen worden zoveel mogelijk via het water aangevoerd. Daarvoor worden loslocaties langs de Maas gerealiseerd. Toch zullen er ook materialen over de weg moeten worden aangevoerd.
Om het werk veilig te kunnen uitvoeren zijn er werkstroken gedefinieerd, specifiek voor transport van materieel en uitvoeringspersoneel. De breedtes van deze stroken zijn gebaseerd op de gezamenlijke kennis en ervaring uit eerdere dijkversterkingsprojecten van de aannemer en het waterschap. Op de werkstroken zal niet continu werkverkeer rijden. Deze stroken dienen voornamelijk als werkruimte voor de machines die de dijk aanleggen, als veiligheidszone voor bijvoorbeeld het aanbrengen van grond op en tegen de dijk. Tijdens het realiseren van de constructies, kan kortdurend intensiever gebruik worden gemaakt van de werkstrook voor aanvoer van materialen (bijvoorbeeld voor damwandplanken). Zie paragraaf 2.6.2 voor informatie over communicatie van de planning.

2.6.2 Bereikbaarheid tijdens de uitvoering

Vanaf het voorjaar 2024 wordt de uitvoeringsplanning en het inzicht in de te verwachten hinder steeds concreter. De werkzaamheden buiten zijn voorzien vanaf de tweede helft van 2024 tot 2030. Woningen en bedrijven blijven te allen tijde bereikbaar. Het is niet mogelijk nu al aan te geven welke hinder er in bijvoorbeeld 2027 op welke locatie optreedt. Het is daarom van belang dat bewoners en bedrijven hierin worden meegenomen. Daarnaast zal zoveel mogelijk worden voorkomen dat werkzaamheden zonder tijdige aankondiging starten of dat ze langer duren dan eerder aangegeven. Afhankelijk van het gebruik (wonen, bedrijvigheid, recreatie) treft de aannemer maatregelen om hinder te minimaliseren. Voor communicatie over de planning zie paragraaf 2.8.2.

2.7 Ravenstein

Door een aantal indieners is een zienswijze ingebracht aangaande Ravenstein. Deze hebben onder anderen betrekking op de vestingmuur in het ontwerp, het voorsorteren op een toekomstige strang (nevengeul), de

hoogte van de kering en noodzaak van een damwand, de effecten op hydrologie/wateroverlast, de inpassingsopgave en het aanwezige groen.

2.7.1 De muur in historische context

Er is veel discussie geweest over de vraag of er in het verleden wel of geen muur dan wel stenen bekleding aan de Maaszijde van de vesting Ravenstein aanwezig is geweest. De schets 't Casteel tot Ravensteijn (door het Rijksmuseum toegeschreven aan Barend Klotz uit 1674) en jongere afbeeldingen van de vestingstad Grave, tonen opmerkelijke overeenkomsten in de opbouw en toegang via een poort vanaf de rivier naar de stad. Dit maakt de aanwezigheid van een stenen muur of bekleding aan de Maaszijde plausibel; dit wordt bevestigd door diverse deskundigen die hierover zijn geraadpleegd, zoals de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, de gecombineerde Monumentencommissie / adviescommissie ruimtelijke kwaliteit van de gemeente Oss en archeoloog Eric van der Kuijl (Hamaland Advies). Naast deze beschouwing van de vesting van Grave als vergelijk voor Ravenstein, leert de ontwikkeling van Grave ons ook dat de ruimtelijke condities van de vesting en de verdediging ervan voortdurend aan veranderingen onderhevig zijn. Dit bij elkaar opgeteld, legitimeert de uitwerking van de kering in de vorm van een muur, die als eigentijdse toevoeging aan de stad herkenbaar is en qua materiaalgebruik aansluit op de karakteristieken van de vestingstad.

Naast het bovengenoemde argument over de historische juistheid, speelt er nog een erfgoed-aspect dat de keuze voor een muuroplossing versterkt. Indien de kering in grond zou worden vormgeven, zouden de rondelen voor een groot deel onder het grondlichaam van de dijk verdwijnen. Dat effect speelt al bij de oplossing voor het zichtjaar 2075 en wordt alleen maar sterker bij een verdere ophoging van de dijk waarvan we nu verwachten dat die in de verre toekomst nodig zal zijn. Het opmetselen van een muur bij een verhoging vraagt geen extra ruimtebeslag en laat de rondelen ongemoeid. Omdat dergelijke rondelen zeldzaam zijn en een bijzondere periode vertegenwoordigen uit de Nederlandse krijgsgeschiedenis, wordt het vormgeven van de kering in grond vanuit het inpassingsvraagstuk niet acceptabel geacht. Daarnaast worden de rondelen zelf aan weerzijden verlengd om een goede aansluiting op de nieuwe muur te kunnen maken. Daarmee wordt hun zichtbaarheid boven maaiveld groter en krijgen ze een belangrijkere plek in de stedenbouwkundige structuur en openbare ruimte van Ravenstein.

2.7.2 Ravenstein als hydraulische flessenhals; voorsorteren op lange termijnperspectief

De passage van de Maas langs Ravenstein is te duiden als een flessenhals. De afstand tussen de Gelderse en Brabantse dijk is hier slechts een kleine 400 meter, waarbij de terp van de mengvoederfabriek en het landhoofd van de spoorbrug extra obstakels vormen voor de afvoer bij hoogwater. Het verruimen van de flessenhals is onderzocht in het kader van de zogenoemde Adaptieve Uitvoeringsstrategie Maas (AUM) en beleidsmatig vastgelegd in het Deltaprogramma en het Nationaal Waterplan; niet als blauwdruk voor 2050, maar om zicht te bieden op de potentiële waterstandverlaging in het riviersysteem van de Maas. Het wegnemen van obstakels in de flessenhals bij Ravenstein maakt daarbij onderdeel uit van een van de pakketten waarvan in het AUM geconcludeerd is dat het in de rede ligt deze te benutten voor het opstellen van een programma in het kader van het Rijksprogramma Integraal Riviermanagement (IRM). Het ontwerpprogramma IRM is in december 2023 vrijgegeven voor inspraak. De komende jaren worden de beleidskeuzes van dit IRM concreet uitgewerkt tot maatregelpakketten inclusief de benodigde financiering.

Naast de wens obstakels in de flessenhals weg te nemen, is het gewenste lange termijn perspectief om de strang (nevengeul) terug te brengen die tot circa 1950 vlak langs Ravenstein liep. Dit perspectief is in de Toekomstvisie 'Waterfront Ravenstein' van de Gemeente Oss vastgesteld.

Geen van bovenstaande zaken is nu in de ruimtelijke plannen voor Meanderende Maas opgenomen. Tijdens de planuitwerkingsfase tot de start van de uitvoeringsfase is er nog onvoldoende duidelijkheid over het Rijksprogramma IRM. Ook is er nog geen zicht op concrete investeringen in het spoorwegnet die effect hebben op de spoorbrug en het daaraan verbonden landhoofd, noch op het beëindigen van productie in de fabriek in de uiterwaarden van Ravenstein.

Het lange termijnperspectief is echter van dusdanig groot belang dat er is gekozen voor een uitwerking die al zo veel mogelijk voorsorteert op deze gewenste ontwikkelingen. Deze visie wordt gedeeld door het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Met het toepassen van een damwandconstructie kan de terp van de mengvoederfabriek worden verwijderd, zonder dat dit de hoogwaterveiligheid van de dijk aantast. Een

damwand in combinatie met een kademuur heeft als bijkomend voordeel dat er zo min mogelijk buitenwaarts wordt uitgebreid en daarmee ook zo min mogelijk ruimte van het rivierbed wordt afgenomen. Een oplossing in grond komt zo ver naar buiten te liggen dat het reconstrueren van de strang op zijn oorspronkelijke plek, redelijkerwijs niet mogelijk is. Dit is wel mogelijk met de keuze voor een damwand in combinatie met een kademuur.

2.7.3 De noodzaak van de damwand vanuit waterveiligheid, inclusief de hoogteopgave

Op dit moment voldoet de dijk tussen Ravenstein en Lith niet aan de in de Waterwet opgenomen overstromingskansnorm van 1:10.000. Bij een eventuele overstroming kan een groot gebied inclusief Oss en 's-Hertogenbosch onder water komen te staan, met kans op veel slachtoffers en grote economische schade. Daarom moet de dijk worden versterkt. Daarnaast is rekening gehouden met klimaatverandering. Voor de Maas betekent klimaatverandering onder meer dat rekening gehouden moet worden met hogere piekafvoeren en meer en intensievere neerslag. In het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is het dijktraject Ravenstein-Lith opgenomen als een van de top 14 meest urgente dijktrajecten om te versterken. In de Verkenningsfase van het project Meanderende Maas zijn 'nut en noodzaak' van de dijkversterking nader onderbouwd.

De aanleghoogte van de dijk bij Ravenstein van 11,90+NAP is onder meer bepaald door de waterstand die de dijk moet keren bij extreem hoogwater. Deze waterstand is berekend aan de hand van:

a. de wettelijke veiligheidsnorm die voor dit dijktraject geldt;
b. de verwachte ontwikkeling van de rivierafvoer in de komende 50 jaar;
c. de effecten van de rivierverruimende maatregelen op de Maas.

De dijk aan de Gelderse zijde is lager dan de voorgestelde hoogte van de kering aan Brabantse zijde en bij een eventuele dijkdoorbraak zijn de gevolgen er kleiner. De dijk aan de Gelderse zijde heeft daarom een andere veiligheidsnorm en zal pas in een later stadium versterkt worden. Dit heeft echter geen effect op de aanleghoogte van de dijken aan Brabantse zijde.

Een aantal zienswijzen gaan in op de noodzaak van een damwand. Vanuit hoogwaterveiligheid is ter hoogte van de oude stad van Ravenstein een damwand niet strikt noodzakelijk. Hoewel andere minder kostbare oplossingen denkbaar zijn, wordt er soms toch voorkeur gegeven aan het treffen van een duurdere maatregel, omdat het bij een dergelijk vraagstuk om meer gaat dan waterveiligheid alleen. Op die manier zijn bij de vorige dijkversterking de twee rondelen ook opgegraven en opgemetseld zodat ze in het maaiveld zichtbaar werden. Voor de huidige opgave voor Ravenstein is vormgeving van de kering in grond een alternatief, dat weliswaar minder kostbaar zou zijn, maar onacceptabel vanuit het inpassingsvraagstuk van de rondelen en een toekomstige reconstructie van de strang (het lange termijnperspectief). Zoals in de bovenstaande paragrafen ook is beschreven.

In het projectplan Waterwet is daarom een damwand opgenomen. Deze damwand had naast bovengenoemde argumenten, op het moment van in procedure brengen van het ontwerp-projectplan Waterwet, een stabiliteitsfunctie en óók een functie in het oplossen van het pipingprobleem van het betreffende dijktraject. Dit is ook zo aan de bewoners en omgeving gecommuniceerd. Tot medio december was namelijk het inzicht dat er voor dit deel van de kering ook een pipingvraagstuk[1] aanwezig was, alleen op te lossen met een damwand met een diepte tot circa 1 meter onder NAP. Recent aanvullend bodemonderzoek heeft aangetoond dat er sprake is van grote hoeveelheden klei in het voorland, waardoor geconcludeerd is dat het risico op piping op deze locatie te verwaarlozen is (zie hiervoor ook paragraaf 3.2.1). Om die reden krijgt de damwand voor Ravenstein alleen een stabiliteitsfunctie. Aan weerszijden van Ravenstein, ten noorden van het spoor en ten zuiden van het Bokrondeel, is nog wel een pipingopgave aanwezig en worden damwanden in de dijk aangebracht om deze veilig te maken.

2.7.4 De effecten op hydrologie (binnendijks)

Van de dijkversterkende maatregelen zijn voor de hydrologie met name de constructies relevant. Het effect van de constructies op de hydrologie is minimaal, doordat de beoogde damwanden relatief ondiep in de zandige ondergrond zullen steken. De onderliggende zandlagen zijn zo'n dertig meter dik en bestaan uit

[1] Zie de websitepagina Wat is: Piping? - Meanderende Maas voor een toelichting op het begrip piping.

matig grof tot zeer grof zand, waardoor grondwater zeer goed doorgelaten kan worden. Ter hoogte van de oude stad is bovendien geen sprake van tussenliggende, afsluitende kleilagen.

Om die reden heeft het plaatsen van damwanden ter plekke nauwelijks gevolgen voor het doorlaatvermogen van het watervoerend pakket. Het effect van de voorgestelde damwanden op binnendijkse grondwaterstanden is verwaarloosbaar. Zie ook het geohydrologisch onderzoek.

2.7.5 Inpassingsopgave materialisering en groen

De dijkversterking heeft ook impact op de openbare ruimte; hier zitten meerdere aspecten aan:

Zichtbaarheid van de rondelen. Het kasteelrondeel en bokrondeel zullen aan weerszijden verlengd worden, daarbij de onderliggende fundamenten volgend. Hierdoor krijgen ze een prominentere plek in de openbare ruimte. In samenspraak met de gemeente wordt nog nagedacht over een aanvullende markering van de rondelen in het wegdek van de Maasdijk.

Verkeersveiligheid. Naar aanleiding van ingediende zienswijzen zullen er aanvullende maatregelen worden opgenomen in het uitvoeringsontwerp om een veilige oversteek van het wandelpad over de toerit naar de mengvoederfabriek te kunnen garanderen.

Groenvoorzieningen. Aan de hand van de artists impressions van de toekomstige situatie is in beeld gebracht dat de aanblik van de nieuwe kering, vanuit de stad gezien, overwegend groen blijft. Naar aanleiding van ingediende zienswijzen over dit onderwerp, zullen in de volgende fase van het uitvoeringsplan nog aanvullende groenvoorzieningen worden toegevoegd aan het ontwerp.

Wegdek Maasdijk. Als onderdeel van de werkzaamheden aan de dijk (maar niet als onderdeel van het project Meanderende Maas) wordt naar verwachting ook een deel van het asfalt op de Maasdijk vervangen. De Gemeente Oss bekijkt de komende periode, in samenspraak met de projectorganisatie Meanderende Maas, wat hiervan de implicaties zijn voor de riolering, de afwatering, de markering van erfgoed en het parkeren op het wegdek. Op basis daarvan wordt beslist en hoe dit eventueel betrokken kan worden in het uitvoeringsontwerp.

2.8 Omgevingsmanagement: planning en communicatie

2.8.1 Van projectplannen naar uitvoeringsontwerp

Door een aantal indieners is een zienswijze ingediend aangaande het ontwerp van de dijk en zorgen over individuele situaties, met name het ontwerp van de dijk nabij de woning. Er is behoefte aan meer details over bijvoorbeeld de exacte ligging van een oprit, toegang tot percelen, verkeersveiligheid, het behoud van bomen, uitzicht, grondverwerving en maatregelen om wateroverlast te voorkomen. Het huidige ontwerp heeft nog niet het detailniveau dat nodig is om hier een volledig antwoord op te geven. De huidige detailniveaus van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith en het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging zien op het detailniveau dat nodig is voor:

- rechtszekerheid van de belanghebbenden;
- bepaling van de effecten en de gemaakte afwegingen; en
- grondverwerving

De projectplannen bevatten nog niet alle details. Deze details komen aan de orde in het zogeheten uitvoeringsontwerp. Uit jurisprudentie van de Afdeling van de Raad van State[1] volgt ook dat er in een projectplan enige flexibiliteit wordt geboden bij de definitieve uitvoering van het werk. Deze uitvoering kan bijvoorbeeld, zoals in onderhavig geval ook aan de orde is, via een uitvoeringsontwerp worden geregeld. Een aantal zienswijzen geeft aanleiding tot verbeteringen die worden uitgewerkt en opgenomen in het uitvoeringsontwerp. Dit is benoemd bij de individuele beantwoording in Bijlage I. In het uitvoeringsontwerp wordt nader gekeken naar bijvoorbeeld materiaalgebruik, maar ook naar afwatering rond bebouwing. Bij de verdere uitwerking van de projectplannen naar een uitvoeringsontwerp worden de bewoners met een direct belang betrokken. Het ontwerp zal met hen worden gedeeld en er wordt besproken welke aandachtspunten

1 zie bijvoorbeeld ABRvS 1 juni 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1561

er nog zijn. Vervolgens wordt nagegaan of deze punten ingepast kunnen worden in het uitvoeringsontwerp. Het uitvoeringsontwerp moet klaar zijn voor de start van de werkzaamheden. Deze start van de werkzaamheden verschilt per dijkvak. In sommige dijkvakken wordt bijvoorbeeld in 2025 een start gemaakt met de werkzaamheden en in andere vakken pas in 2026. Bewoners worden hierover verder geïnformeerd via de omgevingsmanager van het waterschap Aa en Maas. Zie ook de volgende paragraaf.

2.8.2 Communicatie over de realisatie

De uitvoeringswerkzaamheden in het projectgebied zijn voorzien vanaf de tweede helft 2024 tot 2030, dit is de realisatiefase. In deze realisatiefase wordt de planning van de uitvoering en de te verwachten hinder steeds concreter. Het is van belang de omwonenden en bedrijven hierin mee te nemen. Daarnaast zal zoveel mogelijk worden voorkomen dat werkzaamheden onaangekondigd starten of dat werkzaamheden onaangekondigd langer duren dan eerder aangegeven. Uitgangspunt is dat belanghebbenden uiterlijk 8 weken voorafgaand aan werkzaamheden worden geïnformeerd. Afhankelijk van het soort gebruik (wonen, bedrijvigheid, recreatie) treft het project maatregelen om hinder te minimaliseren. Bewoners en omgevingsgroepen zijn tijdens de uitvoering belangrijke stakeholders om te kunnen toetsen of deze maatregelen ook effectief zijn of dat wellicht moet worden bijgestuurd.

3

WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN ONTWERP-PROJECTPLAN WATERWET DIJKVERSTERKING RAVENSTEIN-LITH

3.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

3.1.1 Wijzigingen op de kaarten

Naar aanleiding van de zienswijzen zijn aanpassingen gedaan op het ontwerp van de dijkversterking:

- Op de ruimtelijke inrichtingskaart is naar aanleiding van zienswijze 1 het onderscheid tussen wandelpaden, fietspaden en gecombineerde paden (wandelen in combinatie met fietsen) duidelijker afgebeeld. De ruimtelijke inrichtingskaart is een bijlage bij het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.
- Mede naar aanleiding van zienswijze 11 en zienswijze 13 blijven twee treurwilgen behouden: ter plaatse van de Megense dijk 8, te Macharen en de Kasteeldijk 5, te Macharen. Dit is aangepast op de plankaart bij het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith en op de 'Overzichtskaart te kappen bomen' bij de Omgevingsvergunning Kappen en Herplant Oss.
- Een wandelpad is naar aanleiding van zienswijze 11 en 21 verplaatst naar het binnentalud in plaats van over de kruin van de dijk. Dit is aangepast op de plankaart bij het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.
- Mede naar aanleiding van zienswijze 18 en 104 is het projectplan aangepast, omdat uit aanvullend onderzoek is gebleken dat klei-inkassing en heaveschermen op bepaalde locaties niet meer noodzakelijk zijn (zie tevens paragraaf 3.2).
- Naar aanleiding van twee zienswijzen (92 en 107) is de constructiezone vergroot ter plaatse van dijkpaal A459 (Haren) en dijkpaal A498 (Megen). Door het vergroten van de constructiezone is het mogelijk om in het uitvoeringsontwerp de inpassing nader te onderzoeken en te kijken of de langsconstructie dusdanig is in te passen dat er rekening kan worden gehouden met de zienswijzen. Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met andere aspecten zoals kosten, milieukundige effecten etc.

In Bijlage I is bij de individuele zienswijzen aangegeven of de zienswijze heeft geleid tot een aanpassing en zo ja tot welke aanpassing.

3.1.2 Wijzigingen in teksten

Mede naar aanleiding van de zienswijzen 3, 6, 18, 37, 51, 66 over nulopnames zijn aanpassingen gedaan in de tekst van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith:

- In paragraaf 8.8.1 en 12.7.3 van het projectplan is een nadere toelichting opgenomen met betrekking tot het uitvoeren van nulopnames.

3.2 Ambtshalve wijzigingen

3.2.1 Klei-inkassingen en vervallen heaveschermen

In het ontwerp-projectplan Waterwet is op diverse locaties aangegeven dat de dijk wordt versterkt door middel van een klei-inkassing. Tevens is gesteld dat op een aantal locaties een klei-inkassing zeer kansrijk is. Zie Figuur 3.

Figuur 3 Projectgebied met daarin de locaties met de klei-inkassingen (rood) en ruimte reserveringen voor nog te detailleren klei-inkassingen (paars) uit het ontwerp-projectplan Waterwet

Na de terinzagelegging van het ontwerp-projectplan zijn er nog twee sporen doorlopen. In het eerste spoor is onderzocht of een klei-inkassing op de kansrijke locaties ook daadwerkelijk een geschikte oplossing tegen piping is. Uit dit spoor volgt dat alle locaties geschikt zijn voor een klei-inkassing. Op deze locaties komen de heaveschermen te vervallen en worden deze niet in het definitieve projectplan opgenomen.
In het tweede spoor is aanvullend grondonderzoek uitgevoerd naar de dikte en continuïteit van kleilaag in het voorland, om te beoordelen of deze al als klei-inkassing kan fungeren. Deze situatie is van toepassing ter plaatse van zienswijze 18 en 104. Uit dit nadere grondonderzoek volgt dat er op grote strekkingen reeds van nature een klei-inkassing van voldoende dikte en continuïteit aanwezig is. Op 1,8 km is dit niet het geval en zal een klei-inkassing aangelegd moeten worden. In het definitieve projectplan worden alleen de resterende klei-inkassingen aangegeven.

In het definitieve projectplan wordt tevens in delen van dijkvak 9b-5 en dijkvak 5b-2 een grofzandbarriere toegepast in plaats van een stalen heavescherm als pipingmaatregel.
De aanpassingen in het ontwerp worden ook aangepast in de ontgrondingsvergunning Noord-Brabant en tekstueel in het definitieve projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.

3.2.2 Constructiezones en voorkeurslocatie constructie

In het ontwerp-projectplan Waterwet voor de dijk zijn langsconstructies voorzien om de dijk te laten voldoen op piping en/of stabiliteit. In het ontwerp-projectplan is de voorkeurslocatie van deze langsconstructies bepaald. Omdat richting de uitvoering er in meer detail naar de exacte locatie van het scherm wordt gekeken is in het ontwerp-projectplan een constructiezone aangehouden waarbinnen de detaillering van de langsconstructie kan worden uitgevoerd.
Na de terinzagelegging van het ontwerp-projectplan is er in meer detail naar de langsconstructies gekeken. Hierbij zijn de volgende zaken aangepast:

- Op locaties waar een klei-inkassing een adequate pipingmaatregel is gebleken komt het heavescherm en daarmee de constructiezone te vervallen
- De voorkeurslocaties van de langsconstructies is opnieuw bepaald. Deze valt nagenoeg overal binnen de constructiezone. Op de volgende locaties is dit niet het geval:
    - Nabij dijkpaal A440+050: het heavescherm is hier circa 50m buiten de constructiezone doorgezet om te voorkomen dat grondwater om de damwand heen loopt (achterloopsheid). Het heavescherm wordt geplaatst op percelen van waterschap Aa en Maas. Er zijn geen significante aanvullende effecten voor deze locatie;
    - Traject A444+060-A448+020: het heavescherm wordt hier verplaatst van buitendijks naar binnendijks. Het heavescherm kan hierbij beter worden ingepast binnen het ruimtebeslag van de toekomstige dijk. Er is geen aanvullende grondverwerving nodig. De constructie komt hierdoor iets dichter bij “Huis te Dieden” te liggen echter de afstand tot de bebouwing blijft meer dan 50m. Verder worden er geen aanvullende significante effecten verwacht;

- Nabij dijkpaal A459+000: het heavescherm is hier circa 10m buiten de constructiezone doorgezet in verband met achterloopsheid. Het heavescherm wordt geplaatst op percelen van waterschap Aa en Maas. Er zijn geen significante aanvullende effecten voor deze locatie;
- Torenstraat Megen: de constructie wordt hier parallel aan de Torenstraat gezet in plaats van kruisend met de Torenstraat. De constructie betreft een L-wand die niet geheid of getrild hoeft te worden. Er zijn dan ook geen aanvullende significante effecten;
- Nabij dijkpaal A498: het combischerm gaat hier van de teen van de tuimelkade naar de binnenteen van de dijk. De constructiezone wordt hier verruimd om de overgang beter te kunnen inpassen in de omgeving.
- Dijkvak 6-1 bij sluis Macharen: zie nadere uitwerking in het projectplan voor deze locatie;

Er zijn op een aantal locaties zettingsschermen toegevoegd aan het ontwerp om te voorkomen dat de dijkversterking tot schade aan panden leidt door vervormingen in de ondergrond. Deze schermen zijn uit voorzorg opgenomen en de noodzaak wordt in een latere fase nog in detail beschouwd. De uitkomst daarvan wordt gedeeld met bewoners. De locaties van de zettingsschermen, de bijbehorende constructiezones en het tijdelijke ruimtebeslag zijn:

- Kapelstraat 51 en 53 bij de oprit naar de dijk
- Oijense Bovendijk 55 bij oprit naar de dijk
- Kasteel van Oijen

3.2.3 Tijdelijk ruimtebeslag

In het ontwerp-projectplan Waterwet voor de dijk zijn zones voor tijdelijk ruimtebeslag opgenomen. Op de locaties waar met grondonderzoek is aangetoond dat er reeds voldoende klei aanwezig is wordt geen klei-inkassing aangelegd. Hierdoor is de zone voor het tijdelijk ruimtebeslag opgeschoven, zodanig dat deze direct aansluit op de zone voor de dijk.
Hiervoor is ook gekozen om het tijdelijk ruimtebeslag voor de stakeholders zoveel mogelijk te beperken.

3.2.4 Antigraverij maatregelen

Door de toename van de populatie van bevers en dassen zijn er meer zorgen ten aanzien van het ondermijnen van de dijk door dierlijke graverij. Om het risico op ondermijning te verkleinen en om de herstelkosten van dierlijke graverijen te beperken zijn in het definitieve projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith antigraverijmaatregelen opgenomen die nog ontbraken in het ontwerp-projectplan.
De antigraverij maatregelen zijn onder te verdelen in maatregelen ten behoeve van de dagelijkse situatie en maatregelen ten behoeve van hoogwatersituaties. Voor de dagelijkse situaties betreft het verticale maatregelen bij plassen en watergangen langs de dijk om graverij door bevers vanuit de oever naar de dijk te voorkomen. Voor hoogwatersituaties betreft het gaas op het buitentalud op dijkgedeelten die het meest kwetsbaar zijn voor het graven van nieuwe holen door bevers waarvan de burcht door het opkomende water ondergelopen is.
De antigraverij maatregelen worden binnen het ruimtebeslag van de nieuwe dijk geplaatst. Zoveel mogelijk zullen de maatregelen gelijktijdig met de dijkversterking worden aangebracht.

3.2.5 Overige aanpassingen

- Op enkele locaties wordt het permanente ruimtebeslag aangepast op de grond van de gebiedspartners. Dit zijn geen grote wijzigingen en worden onderling met de projectpartners opgelost.
- Op diverse locaties in de Hemelrijkse Waard zijn sloten aanwezig in de buitenteen van de dijk. Deze sloten zijn vanuit het beheer van de dijk niet wenselijk. Vanuit het oogpunt van de nieuwe natuurfunctie van het gebied zijn deze sloten niet noodzakelijk. Deze sloten worden in het definitieve projectplan gedempt.
- Ten westen van Megen ligt een A-watergang die gedempt wordt. Per abuis was dit niet in het ontwerp-projectplan opgenomen.
- Langs de Voorstraat te Dieden wordt de sloot aan de noordkant van de weg gedempt. Per abuis was dit niet in het ontwerp-projectplan opgenomen.
- De flexibiliteitsparagraaf is aangepast op een aantal aspecten. In de flexibiliteitsparagraaf staat een aantal bepalingen waar in het uitvoeringsontwerp rekening mee kan worden gehouden qua maatvoering. Bijvoorbeeld het inpassen van gedetailleerde hoogtemetingen waardoor de aansluiting van de dijk met het maaiveld op locaties kan verspringen. Een ander voorbeeld is de hoogte van de dijk bij grote ophogingen van meer dan 2m tijdelijk na oplevering.

- De teksten en figuren van het definitieve projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith zijn consistent gemaakt met de wijzigingen zoals in deze Nota van Antwoord zijn geduid.
- Bijlage XII Participatieverslag is geactualiseerd, dit betreft een aanvulling met de participatiemomenten na september 2022, zoals onder meer de gehouden inloopbijeenkomsten tijdens de ter inzage periode in september 2023.
- In hoofdstuk 6.1 is aangegeven dat het waterschap een beheerdocument heeft laten opstellen. Dit document heeft bij het ontwerp projectplan Waterwet ook ter inzage gelegen, maar is soms strijdig met afspraken die inmiddels tussen Rijkswaterstaat en andere beheerders al gemaakt zijn. Daarom is het verwijderd als bijlage in het definitief projectplan. Het dijkbeheer wordt later vastgelegd door het waterschap.

3.3 Samenvatting wijzigingen projectplan dijkversterking Ravenstein-Lith

In onderstaande tabel is aangegeven welke bijlagen bij het definitieve projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith zijn gewijzigd ten opzichte van het ontwerp.

Producten	Wijzigingen
Projectplan Waterwet	Wijzigingen doorgevoerd conform hoofdstuk 3
Bijlage I - Dijkontwerp	Wijzigingen doorgevoerd conform hoofdstuk 3
Bijlage II – Technische profielen	Wijzigingen doorgevoerd conform hoofdstuk 3
Bijlage IIIa – ProjectMER Bijlage IIIb – Aanvulling MER	Geen wijziging, zie hoofdstuk 13 voor de MER-validatie Nieuwe bijlage, zie hoofdstuk 13.
Bijlage IV – Factsheets Redeneerlijn dijkoplossing	Wijzigingen doorgevoerd conform Hoofdstuk 3
Bijlage V – Beheerdocument Meanderende Maas	Is vervallen
Bijlage VI - Grondverwervingstekening	Wijzigingen doorgevoerd conform hoofdstuk 3
Bijlage VII – Programma van Eisen Archeologie	Geen wijziging
Bijlage VIII – Kaarten inventarisatie Kabels en Leidingen	Geen wijziging
Bijlage IX	Was reeds vervallen
Bijlage X – Watercompensatie binnen project Meanderende Maas	Geen wijziging
Bijlage XI – Rivierkundige beoordeling	Geen wijziging
Bijlage XII – Participatie verslag	Aangevuld met participatiemomenten na september 2022.
Bijlage XIII – Conditionerend onderzoek Conventionele explosieven	Geen wijziging
Bijlage XIV a – Ruimtelijke inrichtingskaart exclusief zelfrealisatiegebieden	Wijzigingen doorgevoerd conform hoofdstuk 3 en 4
Bijlage XIV b – Recreatieve voorzieningen en routenetwerken exclusief zelfrealisatiegebieden	Wijzigingen doorgevoerd conform hoofdstuk 3 en 4
Bijlage XV – Doorsnedes beschrijving	Wijzigingen doorgevoerd conform hoofdstuk 3
Bijlage XVI – Ruimtelijk Kwaliteitsbeeld Meanderende Maas	Geen wijziging
Bijlage XVII – Onderbouwing buitendijks ruimtebeslag	Geen wijziging

4

WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET ONTWERP-PROJECTPLAN WATERWET GEULEN EN WEERDVERLAGING MEANDERENDE MAAS

4.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Naar aanleiding van zienswijze 109 is op kaart een aanpassing gedaan aan het ontwerp van de geulen en weerdverlaging. Het betreft het behoud van een nog zichtbaar relict van een zomerdijkje aan het noordeinde van de zomerdijk die vroeger langs de Maasakker lag. De zienswijze pleit voor het behoud van het bestaande elementen in het landschap.

Gewijzigde bijlagen	Wijziging
Bijlage IV: Kaarten ontwerphoogten en technische dwarsprofielen kaart Diedensche Uiterdijk	Kleine verhoging ter plaatse van het damrelict is toegevoegd in de buurt van DWP-01

4.2 Ambtshalve wijzigingen

4.2.1 Wijzigingen op kaarten

De ambtshalve wijzigingen worden onderstaand beschreven. Daar vallen enkele aanpassingen onder die doorwerken vanuit wijzigingen onder één van de andere besluiten, zoals elders in deze nota beschreven.

Werkweg bij Megen

in het ontwerp-projectplan geulen en weerdverlaging kruiste een belangrijke route voor de werkwegen het fietspad en de veerweg Megen-Appeltern. Tevens werd er in het ontwerp-projectplan gebruik gemaakt van de Rulstraat op een traject waar ook veel fietsers passeren. In de nieuwe kaart is een andere route opgenomen, zodat het gebruik van dit traject vermeden wordt.

Geohydrologie

Naar aanleiding van een analyse van de effecten op het resterende kleipakket in de ondergrond van het projectplan voor geulen en weerdverlaging is in overleg met het betrokken bevoegd gezag voor de ontgrondingsvergunning (de provincie Noord-Brabant en adviseur Waterschap Aa en Maas) besloten het ontwerp op één locatie minder laag op te leveren, te weten 0,5 tot 1 ha in de Diedensche Uiterdijk. Dit is ter plaatse van een laagte ten Noordoosten van de beverterp bij dwarsprofiel DWP-05 en net ten Noordwesten van DWP-05.

Vegetatiekaart

Op de watervergunning voor vegetatie in de uiterwaarden zijn zienswijzen ingediend die geleid hebben tot een aanpassing. Deze werken door in sommige van de figuren en bijlagen van het projectplan geulen en weerdverlaging:

- Wijziging van het vegetatieontwerp voor het bos in de Diedensche Uiterdijk vanwege een zienswijze op de watervergunning voor vegetatie met betrekking tot zichtlijnen.
- Wijziging van het vegetatieontwerp voor het bos in de Diedensche Uiterdijk vanwege een zienswijze op de watervergunning voor vegetatie ten behoeve van de grondverwerving.

Deze komen tot uiting in sommige informatieve figuren en bijlagen bij het projectplan.

Steenbekledingen (bestortingen)
Er is een extra steenbekleding toegevoegd in de Oeverzone Megen, ter plaatse van de uitmonding in de Maas van een watergang die daar gedempt wordt. Zonder steenbekleding zou de grond uit de gedempte monding weer wegspoelen. Een tekening is hiertoe gewijzigd.

Wijzigen fietspad ter plaatse van de haven Megen
In de waterwetvergunning voor de haven bij Megen wordt de kruising voor fietsers met de Noord-Zuid anders ingericht: er komt een kruising die in twee richtingen bereden kan worden. Het rivierkundig model (vegetatie, c.q. ruwheid van de oppervlakken) en de tekeningen zijn hierop aangepast.
De wijzigingen in de kaarten/figuren zijn onderstaand opgesomd.

Wijziging Vlakken van Vrije Ruimte
In de ontwerpbeschikking was een figuur opgenomen waarin het vlak van vrije ruimte rond enkele KRW-geulen in de Ossekamp en de Diedensche Uiterdijk te krap was ingetekend. Dit is aangepast.

Gewijzigde kaarten	Wijziging
Bijlage IIIa Ruimtelijke inrichtingskaart	Andere layout van de fietspaden en de vegetatie ter plaatse van de haven bij Megen en in de Diedensche Uiterdijk in de buurt van Rulstraat 3, en ter hoogte van Onderweg 2 en 4, alsmede een ander tracé voor een struinpad (mede n.a.v. zienswijze 53) bij Maasbommel West
Bijlage IV: Kaarten ontwerphoogten en technische dwarsprofielen kaart Diedensche Uiterdijk	Over ongeveer 0,5 tot 1 ha ter plaatse van een laagte in het ontwerp op een plek ten Noordoosten van de beverterp bij DWP-05 en net ten Noordwesten van DWP-05 wordt er minder diep ontgraven
Bijlage 8b Kaart vlakken van vrije ruimte	Vlakken van vrije ruimte in de Ossekamp en de Diedensche Uiterdijk aangepast
Bijlage 9b Overzichtskaart Erosiebeschermende maatregelen totaal	De bestorting van de monding van een op te vullen watergang in oeverzone Megen wordt toegevoegd
Figuur 22 en 23 in het projectplan geulen en weerdverlaging	Vervangen door ontwerp met veiliger oversteek van de Noord-Zuid voor werkverkeer

4.2.2 Wijzigingen in de teksten

In de tekst van bijlage 9a Erosiebeschermende maatregelen is de bestorting bij het fietspad Maasbommel aangepast. Dat leidt echter ook tot een andere dikte en specificatie van die bestortingen (=steenbekledingen). De tekst in deze bijlage wordt aangepast. In de hoofdtekst van het projectplan zijn er geen wijzigingen.
in de ontheffing voor soortbescherming worden aan takkenrillen als compensatie voor marterachtigen en poelkikkers eisen gesteld over de duur van de instandhouding. De tekst van het projectplan geulen en weerdverlaging is hiermee in lijn gebracht.

Ook is de 'aanvulling op het MER' naar aanleiding van het voorlopige toetsingsadvies van de Commissie mer toegevoegd. Verder is het Participatieverslag geactualiseerd, dit betreft aanvulling met de participatiemomenten na september 2022, zoals onder meer de gehouden inloopbijeenkomsten tijdens de ter inzage periode in september 2023.

De wijzigingen in tekst zijn in onderstaande tabel samengevat.

Gewijzigde teksten	Wijziging
Bijlage 8a Memo Normatieve toestand	Gewijzigde figuur 2-1 en gewijzigde bijlage met vlakken van vrije ruimte
Bijlage 9a Erosiebeschermende maatregelen	Aanpassing figuur 5.24 en gewijzigde bijlage met vlakken van vrije ruimte
Hoofdstuk 2.2.2 Chemische kwaliteit en waterbodemkwaliteitskaart	Aangepaste tekst als gevolg van gewijzigde Nota Bodembeheer (zie hoofdstuk 10)
Hoofdstuk 3.2 grondstromen	Tabellen met hoeveelheden zijn aangepast als gevolg van ontwerpwijzigingen in het ontwerp van de dijk
Bijlage I5	Aanvulling Participatieverslag met de participatiemomenten na september 2022
Bijlage I7b	Aanvulling MER

5

WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET ONTWERP-BESTEMMINGSPLAN GEMEENTE OSS

5.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Er is een beperkt aantal zienswijzen ingediend op het ontwerp-bestemmingsplan herziening buitengebied van de gemeente Oss. Deze hebben vooral betrekking op de gevolgen voor de (agrarische) bedrijfsvoering van de bestemmingswijziging naar 'Natuur'. Deze zienswijzen zijn in de Nota van Antwoord behandeld, de ingebrachte zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van de planregels, de verbeelding en/of de toelichting van het bestemmingsplan.

5.2 Ambtshalve wijzigingen

De titel van het bestemmingsplan is aangepast naar 'bestemmingsplan Meanderende Maas – 2022', om deze in overeenstemming te brengen met de gehanteerde titel in de besluitvorming door de gemeente en op de website www.ruimtelijkeplannen.nl

- In de waterparagraaf (paragraaf 4.3 van de toelichting op het bestemmingsplan) is toegevoegd:
  - een beschrijving van het proces om te komen tot aanpassing van de beschermingszone van de dijk. In het bestemmingsplan wordt nog uitgegaan van de huidige ligging van de beschermingszone. Na afronding van de dijkversterking wordt de aangepaste beschermingszone vastgelegd in de legger van het waterschap en planologisch verankerd in het gemeentelijke omgevingsplan;
  - een verwijzing naar de Keur van het waterschap Aa en Maas ten behoeve van beheer en onderhoud in een strook van 5 meter langs A-watergangen. In de Keur is onder andere een vergunningplicht (met voorwaarden) opgenomen voor het plaatsen van werken en objecten in de watergang en de beschermingszone.
- In de planregels is de bestemming Waterstaat-Waterkering toegevoegd (artikel 13). Deze bestemming stond op de Verbeelding, maar was per abuis niet opgenomen in de planregels van het ontwerp-bestemmingsplan. De overige artikelen zijn hernummerd vanwege deze toevoeging. Daarnaast is in de planregels de bepaling vervallen dat werkzaamheden ten behoeve van het project vrijgesteld worden van een omgevingsvergunningplicht aanleggen. Voor de aanlegwerkzaamheden zullen afzonderlijke omgevingsvergunningen worden aangevraagd.
- In de verbeelding is ten opzichte van het ontwerp-bestemmingsplan de grens tussen land en water bij de uitstroomopening van het burgemeester Delenkanaal op de Maas aangepast. Dit als gevolg van een ontwerpoptimalisatie ter verbetering van de nautische veiligheid. De kanaalbreedte is recht doorgetrokken: de breedte van de opening is nu gelijk aan de kanaalbreedte. De bestemming van de vervallen landgedeeltes is gewijzigd naar Water.
- De aanvulling op het project-MER is als Bijlage IB opgenomen. Daarnaast is bijlage 7, het Participatieverslag, geactualiseerd. Dit betreft aanvulling met de participatiemomenten na september 2022, zoals onder meer de gehouden inloopbijeenkomsten tijdens de ter inzage periode in september 2023. De overige bijlagen zijn ongewijzigd.

6

WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN ONTWERP-WATERVERGUNNING VEGETATIE UITERWAARDEN

6.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

De zienswijzen 70 en 115 leiden tot twee wijzigingen op de kaarten:

- Het verleggen van een areaal bos in de Diedensche Uiterdijk in verband met grondverwerving: aanpassing van de vegetatiekaart, ten gevolge van een zienswijze van waterschap Aa en Maas.
- Het verleggen van een areaal bos in de Diedensche Uiterdijk in verband met verbetering van de zichtlijnen; deze aanpassing van de vegetatiekaart is het gevolg van een zienswijze van een particulier. Te besluiten en vast te leggen in nader overleg met de indiener.

Ook is beoordeeld of deze wijzigingen invloed hebben op de rivierkundige beoordeling die is opgesteld als onderbouwing voor alle besluiten volgens de Waterwet tezamen. De effecten zijn nihil. Dat geldt tevens voor de effecten die in het MER beschreven zijn.

Gewijzigde kaarten	Wijziging
Bijlage II bij de beschikking; vegetatiekaart	Gewijzigde arealen bos in de buurt van Rulstraat 3, en in de Diedensche Uiterdijk ter hoogte van Onderweg 2 en 4
Vegetatiekaart in de bijlage en de afbeelding en bijlagen 3.2 en 3.5 in de toelichting bij de aanvraag	Gewijzigde arealen bos in de buurt van Rulstraat 3, en in de Diedensche Uiterdijk ter hoogte van Onderweg 2 en 4

6.2 Ambtshalve wijzigingen

Een aantal bomen is toegevoegd in de beschikking ten behoeve van het in stand houden van een vliegroute voor vleermuizen en ter compensatie van bomen die verwijderd worden.
Bij de haven van Megen wordt de kruising voor fietsers met de Noord-Zuid anders ingericht: er komt een kruising die in twee richtingen bereden kan worden. Het rivierkundig model (vegetatie, c.q. ruwheid van de oppervlakken) en de tekeningen zijn hierop aangepast; dit is geen onderwerp van deze vergunning, maar heeft wel gevolgen voor de figuren.

Gewijzigde kaarten	Wijziging
Bijlage II bij de beschikking; vegetatiekaart	Bomen zijn toegevoegd, en andere lay-out van de fietspaden en de vegetatie ter plaatse van de haven bij Megen
Vegetatiekaart in bijlage en afbeelding en bijlagen 3.2 en 3.5 in de toelichting bij de aanvraag	Bomen zijn toegevoegd, en andere lay-out van de fietspaden en de vegetatie ter plaatse van de haven bij Megen

7

WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET ONTWERP-BESLUIT ONTGRONDINGENWET NOORD-BRABANT

7.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Er is één zienswijze ingediend op het ontwerpbesluit Ontgrondingenwet. Dit heeft niet geleid tot wijzigingen in de ontgrondingsvergunning.

7.2 Ambtshalve wijzigingen

In voorschrift 4.5 van het ontwerp besluit zijn standaardvoorschriften opgenomen over eisen die gelden ter voorkoming van piping. Deze zijn echter niet van toepassing, omdat in overleg met het waterschap (bevoegd gezag voor de dijkversterking) voor het ontwerp van dijk en uiterwaard een andere werkwijze is gevolgd, namelijk middels een modelinstrumentarium (Geohydrologische Aanpak Piping). Daarom is er naar aanleiding van de ontwerp-beschikking nader onderzoek uitgevoerd dat is gerapporteerd in bijlage R bij de beschikking. Dit leidt tot een beperkte afwijking in de opleverhoogtes op één locatie van één hectare in de Diedensche Uiterdijk. De kaarten van de ontgrondingsvergunning en de tekst van paragraaf 4.5 zijn hierop aangepast.
Daarnaast is verder onderzoek gedaan naar de kleivoorkomens in het voorland van de dijk. Daardoor kan op veel locaties een voorgenomen klei-inkassing vervallen. De kaarten zijn hierop aangepast. In die kaarten zijn ook diverse andere wijzigingen opgenomen, zoals een andere damwand en andere taluds en technische voorzieningen.
Tot slot leiden diverse andere wijzigingen in andere besluiten (doorwerking) tot ambtshalve wijzigingen op informatieve bijlagen en figuren. Het ontgravingsprofiel verandert hierdoor niet. De wijzigingen in kaarten en tekst zijn in onderstaande tabel opgenomen.

Gewijzigde kaarten	Wijziging
Afbeelding 4-4 en 4-5 in de toelichting bij de aanvraag	Aangepast wegens wijziging in werkwegen in projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging
Bijlage A: Hoogtekaart ontwerphoogte Brabantse zijde	Over ongeveer 0,5 tot 1 hectare ter plaatse van een laagte in het ontwerp op een plek ten Noordoosten van de beverterp en ten Zuidoosten van de Maasakkerweg wordt er minder diep ontgraven
Bijlage D: E1 ontgrondingstekening Diedensche Uiterdijk blad 1	Over ongeveer 0,5 tot 1 hectare ter plaatse van een laagte in het ontwerp op een plek ten Noordoosten van de beverterp bij DWP-05 en net ten Noordwesten van DWP-05 wordt er minder diep ontgraven
Bijlage F: technische tekeningen van de dijk – inclusief dwarsprofielen	Nieuwe kaarten met nog slechts 1,8 kilometer aan klei-inkassingen
Bijlage A: meanderende maas ruimtelijke inrichtingskaarten	Veranderd vegetatiebeeld en diverse andere wijzigingen als gevolg van zienswijzen en ambtshalve wijzigingen in de uiterwaarden

Gewijzigde teksten	Wijziging
voorschrift 4.5 van de beschikking wordt aangepast	voorschrift 4.5 Dijkstabiliteit Op basis van uitgevoerde studies wordt dit voorschrift aangepast.
Toevoegen nieuwe bijlage: R	32858-MEM-00417-Memo onderbouwing kleidikte buitendijks Brabantse zijde
Tabellen met de hoeveelheden grond worden aangepast	Tabellen met hoeveelheden zijn aangepast als gevolg van ontwerpwijzigingen in het ontwerp van de dijk.

Paragraaf 4.9 Bodemkwaliteit	Wijziging als gevolg van gewijzigde Nota Bodembeheer (zie hoofdstuk 10).
Nieuwe bijlage L2 Aanvulling MER	Aanvulling op het MER (zie hoofdstuk 13).
Bijlage P beheerdocument	Dit document vervalt,, zie paragraaf 3.2.5 voor toelichting

8

WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN DE ONTWERP-WATERVERGUNNING HAVEN MEGEN

8.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Er zijn geen wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen.

8.2 Ambtshalve wijzigingen

Bij de haven van Megen wordt de kruising voor fietsers met de Noord-Zuid anders ingericht: er komt een kruising die in twee richtingen bereden kan worden. Tevens is besloten de voetpaden van ander materiaal te maken. Dit is overzichtelijker en bovendien goedkoper. De technische tekening en de overzichtstekening worden hierop aangepast.
Ook is beoordeeld of deze wijziging invloed heeft op de rivierkundige beoordeling die is opgesteld als onderbouwing voor alle besluiten volgens de Waterwet tezamen. De effecten zijn nihil. Dat geldt tevens voor de effecten die in het MER beschreven zijn.

Gewijzigde kaarten	Wijziging
Figuur 2.1 inrichtingskaart haven Megen	Ligging fietspaden
Gewijzigde technische tekening definitief ontwerp met nummer 00205 toegevoegd	Ligging fietspaden, materiaalkeuze

9

WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET ONTWERP-BESLUIT ONTGRONDINGENWET GELDERLAND

9.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Er zijn geen wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen.

9.2 Ambtshalve wijzigingen

9.2.1 Wijzigingen in de kaarten

Er zijn geen ambtshalve wijzigingen op de kaarten met betrekking tot de ontgrondingsvergunning.
Wel leiden twee andere wijzigingen uit het projectplan waterwet geulen en weerdverlaging tot ambtshalve wijziging van het ontwerp-besluit Ontgrondingenwet Gelderland. Deze staan in onderstaande tabel benoemd.

Gewijzigde kaarten	Wijziging
Doc. nr. 03789403, Bijlage 02a_WSB.4.6-ONT-00043_DO_RIK Het Project (deel Rivier)_versie4.0 Meanderende Maas, Ruimtelijke inrichtingskaart, Definitieve versie 4.0, d.d. 14-10- 2022, tekeningnummer 32858-ONT-00043;	Een struinpad bij geul Maasbommel west wordt oostelijk verplaatst
Doc. nr. 03789404, Bijlage 02b_WSB.4.6-ONT-00095_DO_RIK Het Werk (deel Rivier)_versie4.0, Meanderende Maas, Ruimtelijke inrichtingskaart (exclusief zelfrealisatie), Definitieve versie 4.0, d.d. 14-10-2022, tekeningnummer 32858-ONT00043;	Een struinpad bij geul Maasbommel west wordt oostelijk verplaatst

9.2.2 Wijzigingen in de teksten

1. In de toelichting bij de vergunningaanvraag werd in H 4.9 en in de ontwerp-beschikking aangegeven dat er in Maasbommel Oost en Maasbommel West verontreinigde locaties zouden zijn. Dat is niet het geval, zoals ook is onderbouwd in de bijlage met de waterbodemkwaliteitskaart. In de nieuwe versie van de toelichting is deze passage verwijderd, evenals in de beschikking.
2. In de ontwerp-beschikking werd in hoofdstuk 5.3 in de conclusies en bevindingen aangegeven dat de geohydrologische afdichtingslaag ongeveer 1 m dik zal zijn, terwijl in de voorgaande tekst, het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging en in de technische onderbouwing (bijlage VIII bij het MER) werd aangeven dat de dikte afhankelijk van de uitvoeringsmethode 0,5 tot 1 m dient te zijn. De tekst in de conclusie van het plan wordt aangepast naar een dikte van 0,5 tot 1 m.
3. Uit de stukken bij de aanvraag is verwijderd het beheerdocument. Zie toelichting bij H 3.2.5.

Tot slot is voor de volledigheid de aanvulling op het MER toegevoegd (bijlage L2). Deze aanvulling heeft alleen betrekking op het grondgebied van Noord-Brabant. Zie hoofdstuk 13.

Gewijzigde teksten	Wijziging
Hoofdstuk 4.9 van de aanvraag	Enkele verwijderde en gewijzigde passages met betrekking tot de onjuist indicatie omtrent verontreinigde locaties
Hoofdstuk 5 van de aanvraag	Bijlage beheerplan vervalt uit de opsomming
Hoofdstuk 2 van de ontwerp-beschikking	Diverse verwijzingen naar ingediende stukken wijzigen, en de verwijzing naar het beheerdocument vervalt
Hoofdstuk 5.7 van de ontwerp-beschikking, op bladzijden 37 en 38 onder het kopje Maasbommel-West en Maasbommel-Oost	Deze teksten kunnen vervallen

Hoofdstuk 5.3 van de ontwerp-beschikking, op bladzijde 31 onder conclusies en bevindingen	Nieuwe tekst: Na aanleg van de geul bij Maasbommel West wordt een kleilaag aangebracht van 0,5 tot 1 meter dik

10

WIJZIGINGEN IN HET ONTWERP-BESLUIT NOTA BODEMBEHEER EN WATERBODEMKWALITEITSKAART

10.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

Naar aanleiding van zienswijze 114 wordt een voorschrift geschrapt omtrent het niet verwerken van bovengrond uit de uiterwaarden onder grondwaterpeil, omdat er in het gebied van de vastgestelde waterbodemkwaliteitskaart aantoonbaar geen sprake is van uitschieters in de PFAS gehaltes. De Nota Bodembeheer en 'het Besluit ex. artikel 45 jo. 35 en artikel 57; vaststelling (water)bodemkwaliteitskaart' en 'Nota bodembeheer gebiedsspecifiek beleid Project Meanderende Maas Besluit bodemkwaliteit' zijn gewijzigd.

Gewijzigde teksten	Wijziging
Nota Bodembeheer H4.3	Deze paragraaf is vervangen door tekst in lijn met de zienswijze
Nota Bodembeheer bijlage 6 wordt toegevoegd	Het voorstel uit zienswijze 114 is toegevoegd alszijnde Bijlage 6
Ontwerp-besluit ex art 45 jo. 35 en artikel 57 Besluit bodemkwaliteit	Een vaststellingsbesluit met onder punt 5 PROCEDURE de reactie op de zienswijze

10.2 Ambtshalve wijzigingen

Er zijn geen ambtshalve wijzigingen.

11

WIJZIGINGEN IN DE ONTWERP-ONTHEFFING SOORTBESCHERMING WET NATUURBESCHERMING (WNB)

11.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijze

Er is één zienswijze (zienswijze 113) ingediend met betrekking tot de bescherming van de poelkikker, de das, de bever, de grote modderkruiper, de roek, de buizerd en de ransuil, alsmede over de hoogwatervluchtplaatsen. Dat heeft geleid tot een aangepaste beschikking voor de ontheffing.

Gewijzigde teksten	Wijziging
De zienswijze moet gelezen worden als een aanvulling op het activiteitenplan bij de aanvraag om ontheffing	Bevat een nadere analyse van de leefomgeving van genoemde soorten en beschrijft de invloed van de uitvoeringswijze van het werk op die soorten
Voorschrift yy ontheffing: gewijzigde tekst met betrekking tot poelkikker	Er wordt voor de maanden mei en juni geëist dat het achtergrond-geluidsniveau tijdens de kooractiviteiten van de poelkikker niet wordt overschreden
Voorschrift jjj ontheffing: gewijzigde tekst met betrekking tot de das	Er wordt een ecologisch werkprotocol voorgeschreven ter behoud en toegankelijkheid van bestaande wissels tijdens de werkzaamheden.
Voorschrift ppp ontheffing, gewijzigde tekst met betrekking tot das	Er dienen natuurvriendelijke oevers te worden gerealiseerd langs de nieuwe geulen, waar mogelijk aansluitend op bestaande wissels
Voorschrift ii met betrekking tot de bever	Een plan van aanpak voor de bever bij Appeltern dient 4 jaar voor het weghalen van het territorium te worden ontwikkeld.
Voorschrift fff met betrekking tot de grote modderkruiper	Gewijzigde voorschriften met betrekking tot tijdig gereed zijn van locatie G4 uit het activiteitenplan, alsmede andere locaties.
Voorschrift ooo met betrekking tot hoogwaterplaatsen	Een minimum aantal vluchtplaatsen per territorium
Voorschrift w met betrekking tot de buizerd	Voorschriften omtrent het beperken van verstoring van de nesten
Voorschrift x met betrekking tot de Roek	Voorschriften met betrekking tot het beperken van verstoring van de nesten

11.2 Ambtshalve wijzigingen

Er zijn geen ambtshalve wijzigingen.

12

WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN DE ANDERE ONTWERP-BESLUITEN

Besluiten	Wijziging?
Ontwerp-omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan aanleg wegen Oss	Naar aanleiding van zienswijzen 20 en 36 m.b.t. de keuze voor een vestingmuur bij Ravenstein is in de ruimtelijke onderbouwing een toetsing opgenomen aan het bestemmingsplan Beschermd Stadsgezicht Ravenstein 2013. De aanvulling op het MER is toegevoegd aan bijlage I Bijlage VII Participatieverslag is geactualiseerd, dit betreft aanvulling met de participatiemomenten na september 2022, zoals de gehouden inloopbijeenkomsten tijdens de ter inzage periode in september 2023.
Ontwerp-omgevingsvergunning kappen en herplant Oss	Naar aanleiding van zienswijze 11 blijft een treurwilg op de Megense dijk in Macharen behouden Naar aanleiding van zienswijze 13 blijft een treurwilg behouden bij Kasteeldijk 5, Macharen
Ontwerp-watervergunning verleggen Maasbommelse Veerweg	Geen wijzigingen
Ontwerp-watervergunning watergang Diedensche Uiterdijk	Wegens de aanpassing naar aanleiding van zienswijzen 70 en 115 met betrekking tot de watervergunning vegetatie uiterwaarden is een figuur vervangen
Ontwerp-verkeersbesluit afwaarderen Maasakkerstraat Oss	Geen wijzigingen
Ontwerp-omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan (geul Maasbommel-west, maaiveldverlaging, drempel Appeltern, fietspad Maasbommel) – West Maas en Waal	Bijlage VII Participatieverslag is geactualiseerd, dit betreft aanvulling met de participatiemomenten na september 2022, zoals de gehouden inloopbijeenkomsten tijdens de ter inzage periode in september 2023.
Ontwerp-omgevingsvergunning kappen en herplant West Maas en Waal	Geen wijzigingen
Ontwerp-watervergunning fietspad Maasbommel	Een ambtshalve wijziging: de technische tekening is consistent gemaakt met het ontwerp van de steenbestorting
Vergunning Wet natuurbescherming gebiedsbescherming	Uit berekeningen met de nieuwste versie van de AERIUS-calculator blijkt dat het project in de aanlegfase niet leidt tot toename van stikstofdepositie. Het ministerie van LNV concludeert dat een vergunning daarom niet nodig is.

13

PROJECT-MER[1]

13.1 Voorlopig toetsingsadvies Commissie voor de milieueffectrapportage (8 november 2023)

De Commissie vindt dat het rapport veel relevante informatie geeft en goed leesbaar is. Onder andere de bodemkwaliteitskaart en de onderzoeken naar archeologie en nautische veiligheid zijn goed uitgewerkt. De keuze voor het ontwerp van de vestingmuur bij Ravenstein is (in de ontwerp-nota) goed onderbouwd. Ook de positieve effecten voor de natuur zijn nu goed in beeld. De Commissie adviseerde eerder om te onderzoeken of de dijk minder ruimte kon innemen, om zo de effecten op het landschap te beperken. Het ontwerp van de dijk is daarom aangepast. De dijk neemt nu, over grote delen van het traject, minder ruimte in. Het rapport beschrijft echter nog onvoldoende de effecten van het dijkontwerp op het landschap, aldus de Commissie. Daarom is nog niet duidelijk welke mogelijkheden er zijn om de dijk minder ruimte in te laten nemen op delen van het traject. Ook mist de Commissie een analyse van de cultuurhistorische waarden van de Lelyzone en de effecten daarop. De Commissie adviseert om eerst het rapport op deze twee punten aan te vullen en daarna pas een besluit te nemen. De provincie Noord-Brabant (coördinerende bevoegd gezag) neemt deze aanbeveling over en heeft een aanvulling laten opstellen, die door de Commissie is getoetst, zie paragraaf 13.2.
In haar advies formuleert de Commissie een aantal aanbevelingen voor de verdere besluitvorming. Deze zijn hieronder samengevat en aangegeven is hoe bevoegde gezagen hier in de besluitvorming rekening mee houden.

Par.	Onderwerp	Aanbeveling	Reactie
2.1	Dijkontwerp en hoogwaterveiligheid	De Commissie beveelt aan na te gaan of verdere optimalisatie van het dijkontwerp mogelijk is, zodat op een aantal dijkvakken sprake is van forse profielen.	Deze aanbeveling is betrokken in de aanvulling op het MER. In het op te stellen uitvoeringsontwerp worden de beschreven optimalisatiemogelijkheden afgewogen. Als dit leidt tot aanpassing van het dijkontwerp, wordt ook gekeken of wijziging van het projectplan Waterwet of andere besluiten nodig is/zijn.
2.2	Zelfrealisatie en doelbereik natuur	De Commissie beveelt aan om aan te geven wat de effecten zijn op de natuurdoelstelling als de zelfrealisatie niet of niet spoedig voltooid wordt. De Commissie vraagt daarbij mogelijke mitigerende maatregelen te ontwikkelen die in dat geval noodzakelijk zijn om de natuurdoelen te halen.	Zelfrealisatie is niet af te dwingen, wel te stimuleren; om die reden is het ook integraal onderdeel van het project Meanderende Maas en voorziet het bestemmingsplan in de wijziging van de bestemming. In afstemming met (mogelijke) toekomstige beheerders is voor het hele projectgebied een integraal ontwerp opgesteld, wat uitgaat van optimale inrichting van het gebied voor robuuste natuur. De gestelde KRW-doelen worden binnen 'het werk' (lichtgroene gebieden) gehaald. Binnen het werk wordt actief invulling gegeven aan Natuurnetwerk Brabant.

[1] Naast de Commissie voor de mer (zie 12.1) heeft de provincie Noord-Brabant advies over het MER gevraagd aan Brabant Advies. Brabant Advies heeft aangegeven geen advies uit te brengen.

			Hieraan zijn geen 'harde doelen' gesteld. Er wordt ook voor de zelfrealisatiegebieden actief gestreefd naar het realiseren van het Natuurnetwerk Brabant. Zonder de zelfrealisatie worden de PAGW-doelen niet gehaald.
	Natuurbeheer na inrichting	De Commissie formuleert enkele aanbevelingen voor het toekomstige beheer van het natuurgebied ten aanzien van introductie van bepaalde vegetaties via bijvoorbeeld maaisel, afvoer van nutriënten door lokaal hooien en aanbrengen van rasters voor jaarrond grazers.	Op dit gestuwde traject kunnen begroeiingen met "stroomdalflora" voorkomen op een zandige ondergrond > NAP+ 5,5 m. Stroomdalgrasland is een vegetatietype dat zich kan ontwikkelen op (kalkrijke) zandige tot zavelige grond die zelden/ niet zo vaak overstroomt. Van nature komt dit 'klassieke stroomdalgrasland' in Nederland vooral voor op oeverwallen en rivierduinen van de Rijn. Op dit traject van de Maas ontbreekt echter veelal kalkrijk zand en bestaat de stroomdalflora uit een wat andere mix van soorten. Er ontstaat eerder een soort zandige pioniersvegetatie met kenmerkende soorten zoals Dwergviltkruid, Duits vilkruid en Zacht vetkruid. Het actief stimuleren van dit stroomdalgrasland wordt actief gestimuleerd door afvoer van nutriënten en maaisel. Wat betreft de bosontwikkeling: Er is voorzien in zo min mogelijk rasters. De bossen moeten tot stand gaan komen middels spontane ontwikkeling (geen aanplant). Indien de ontwikkeling anders gaat dan de contouren die nu zijn aangegeven, is het aan beheerder om hier al dan niet op in te grijpen. Binnen de vegetatielegger is gewerkt met mengklassen buiten de boscontouren, zodat er ook enige ruimte is voor opgaande vegetatie buiten de boscontouren. De intensiteit van beheer en de beheervorm worden afgestemd op de gewenste natuurdoelen, groeisnelheid en voeding. De aanbevelingen van de Commissie zijn aandachtspunten bij het toekomstig beheer.
2.3.	Landschap en cultureel erfgoed	-	-
2.4	Nautische veiligheid	De Commissie adviseert de genoemde maatregelen ten behoeve van de nautische veiligheid (plaatsing waarschuwingsborden voor kruisende recreatievaart, maaiveldverlaging bij de uitvaarten naar de Maas en vegetatiebeheer) te borgen bij de besluitvorming.	Borden ("waarschuwingstekens") zijn als maatregel opgenomen in het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging. De maaiveldverlaging is onderdeel van het project en is derhalve ook geregeld in het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging. Het vegetatiebeheer wordt te zijner tijd geregeld in het beheer- en onderhoudsplan.

Het voorlopige toetsingsadvies van de Commissie mer is opgenomen als Bijlage II bij de Nota van Antwoord.

13.2 Definitief toetsingsadvies Commissie voor de milieueffectrapportage

Naar aanleiding van het voorlopig toetsingsadvies is een aanvulling op het milieueffectrapport opgesteld[1] en voorgelegd aan de Commissie mer. De Commissie is van oordeel dat het MER en de aanvulling daarop de

[1] Aanvulling milieueffectrapport, 22 december 2023.

essentiële informatie bevatten om een besluit te kunnen nemen over het project Meanderende Maas waarin het milieubelang volwaardig wordt meegewogen.

De Commissie vindt dat met de aanvulling voor landschap een grote slag is gemaakt die veel relevante informatie oplevert. Het aangevulde MER beschrijft nu op een duidelijke manier de effecten van het dijkontwerp op het landschap. Ook is inzichtelijk gemaakt op welke plekken de taluds mogelijk minder flauw gemaakt kunnen worden zonder aan waterveiligheid in te boeten. De Commissie heeft waardering voor de voorgestelde maatregelen en optimalisaties. De Commissie vindt dat met de onderbouwing in de aanvulling op het MER de erfgoedwaarden van de Lelyzone en de effecten daarop nog niet volledig zijn beschreven, omdat niet wordt ingegaan op de cultuurhistorische waarde die de genoemde elementen vertegenwoordigen. Daarom blijven er onzekerheden bestaan over de onderbouwing van de effecten op de Lelyzone. De Commissie beveelt aan bij de verdere uitwerking van het ontwerp de waardering van de Lelyzone aan te vullen.

Vanaf het begin van het project Meanderende Maas is het uitgangspunt geweest om met de gebiedsontwikkeling het evenwicht te bewaren tussen de natuur- en landschapsontwikkeling enerzijds en het gegeven van de Maaskanalisatie uit de jaren ’30 anderzijds. De weer opengemaakte meanderbogen en de gekanaliseerde vaargeul vormen samen de basis voor een bijzonder ruimtelijk samenspel dat zeer kenmerkend is voor het landschap van de Meanderende Maas. Ten aanzien van de Maaskanalisatie is er daarom voor gekozen om een vaste maat van de vaargeul aan de te houden en ook de begeleidende structuur van bakenbomen te behouden: op die manier is de door Cornelis Lely ontwikkelde lijn prominent in het landschap aanwezig. Het is verheugend dat de Commissie mer de betekenis van deze balans onderschrijft, getuige het belang dat zij hecht aan de waarde van de zogenoemde Lelyzones: de maaiveldverlagingen die de gekanaliseerde loop plaatselijk flankeren. Weliswaar zijn deze zones in de landschapsbeleving ondergeschikt ten opzichte van de gekanaliseerde loop die door de bakenbomen begeleid wordt, maar niettemin vormen ze wel een wezenlijk onderdeel van de plannen uit de jaren ’30 ter bevordering van de rivierafvoer bij hoogwater.

Bij de verdere uitwerking van de plannen naar de uitvoering zal daarom de aanbeveling van de Commissie worden meenemen. De zones worden al geaccentueerd vanwege een diepere maaiveldligging, maar bij het vormgeven van bijvoorbeeld de terreinsprong of de structuren van wandelroutes (beleefbaarheid) kan het ontwerp mogelijk nog geoptimaliseerd worden. Het toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop is opgenomen als Bijlage III bij de Nota van Antwoord.

De aanvulling op het MER is tevens als bijlage toegevoegd bij de volgende documenten:
- Toelichting bestemmingsplan Meanderende Maas 2022 Oss
- Ruimtelijke onderbouwing afwijken bestemmingsplan buitengebied Oss
- Projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging Meanderende Maas
- Projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein – Lith
- Toelichting bij de aanvraag ontgrondingsvergunning Gelderland (ter informatie)
- Toelichting bij de aanvraag ontgrondingsvergunning Noord-Brabant

13.3 MER-validatie

Op grond van artikel 7.36a Wet milieubeheer moet bij de vaststelling van de besluiten beoordeeld worden of de gegevens die in het milieueffectrapport zijn opgenomen redelijkerwijs nog aan het besluit ten grondslag kunnen worden gelegd.

In de voorgaande hoofdstukken zijn de wijzigingen in het ontwerp als gevolg van zienswijzen of voortschrijdend inzicht (ambtshalve wijzigingen) beschreven. Dit betreft vooral optimalisaties van het (dijk)ontwerp en kleinere aanpassingen aan bijvoorbeeld watergangen en al dan niet te behouden bomen. Op sommige locaties zijn de damwanden langer geworden. Er is geen sprake van grote ontwerpwijzigingen die leiden tot andere inzichten in de effectbeoordelingen zoals opgenomen in het MER. Lokaal kunnen de aanpassingen leiden tot iets andere effecten, maar leidt niet andere conclusies. De informatie die in het MER

is opgenomen is bruikbaar voor de besluiten. De wijzigingen zijn in de voorgaande hoofdstukken van deze Nota van Antwoord toegelicht en onderbouwd en de relevante besluiten zijn erop aangepast.
De wijzigingen hebben gezien het voorgaande geen aanleiding gegeven effectonderzoeken te actualiseren of nieuwe effectstudies te doen.
Daarnaast is geen nieuwe informatie beschikbaar gekomen of zijn effectstudies uitgevoerd die tot andere inzichten in milieueffecten leiden. Ook de zienswijzen geven geen aanleiding tot aanvulling of aanpassing van het MER.

Ten behoeve van de definitieve besluitvorming is een berekening gedaan met de nieuwste versie van de AERIUS-calculator. In het MER was een tijdelijke toename van stikstofdepositie van 0,02 hectare/mol/jaar in het maatgevende jaar van aanleg berekend. Blijkens de uitgevoerde passende beoordeling leidt deze kleine, tijdelijke toename niet tot significante negatieve effecten op het Natura 2000 gebied Rijntakken. Het effect is daarom in het MER beoordeeld als neutraal (0). Met de nieuwste versie van de AERIUS-calculator is geen toename meer berekend in de aanlegfase. Het effect op het Natura 2000 gebied blijft daarmee neutraal (0).
De aanvulling op het MER geeft meer navolgbare informatie op twee onderdelen (cultuurhistorische waarden van de Lelyzone en landschappelijke effecten van het dijkontwerp. De aanvulling op het MER geeft aanleiding in de volgende fase van het ontwerp te onderzoeken of het dijkontwerp en de inrichting van de Lelyzones geoptimaliseerd kunnen worden.

Gezien het voorgaande luidt de conclusie dat het MER tezamen met de aanvulling op het MER en de geactualiseerde AERIUS-berekeningen ten grondslag kan worden gelegd aan de besluiten die nu worden genomen.

14

RCE ADVIES

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft op verzoek van gemeente Oss een preadvies uitgebracht over de voorgenomen aanpassingen in het beschermd stadsgezicht Ravenstein (realisatie van de vestingmuur). Beoordeeld is of het plan voldoende rekening houdt met de cultuurhistorische waarden van het beschermde stadsgezicht. Het is een voorlopig oordeel; het definitieve advies wordt uitgebracht in het kader van de (nog aan te vragen) omgevingsvergunning.

Het preadvies is positief. Het ontwerp is volgens RCE een sprekend voorbeeld van balanceren tussen functie (waterveiligheid) en vorm (ruimtelijke kwaliteit en erfgoed). Daarnaast geeft het nieuwe stadsgezicht aan de Maas invulling aan het standpunt 'behoud door ontwikkeling', dat RCE huldigt.

In het preadvies is een aantal opmerkingen gemaakt. In onderstaande tabel zijn deze samengevat en is aangegeven hoe het project ermee omgaat in het verdere proces van uitwerking van het ontwerp.

Opmerking	Reactie
Aanbeveling om de term 'eigentijdse vestingmuur' te vervangen door 'keermuur', omdat zowel qua locatie als functie de muur weinig tot niets van doen heeft met een vesting.	Wij vinden dit een goede suggestie. We hanteren deze term in het vervolg en zullen dit waar mogelijk aanpassen in bestaande stukken.
Advies om een archeoloog mee te laten kijken gedurende de uitvoering, zodat er niets gemist wordt en/of geen archeologische informatie verloren gaat.	De inzet van een archeoloog is steeds uitgangspunt geweest in het proces, dit advies wordt dus opgevolgd.
Advies is om in het ontwerp meer onderscheid te maken tussen de kleur en materialisering van de keermuur (waterkerende functie) en de rondelen (historisch bestaand gegeven).	Bij de verdere uitwerking van het ontwerp worden bewoners van Ravenstein, de gemeentelijke Monumentencommissie en personen met vakkennis betrokken. Daarbij zal ook een aantal proefopstellingen van het metselwerk worden gemaakt, waarin het onderscheid tussen rondelen en de muur meegenomen kan worden.

Bijlagen

BIJLAGE: BEANTWOORDING INDIVIDUELE ZIENSWIJZEN

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
1	1.1	De indiener kan op de tekeningen niet zien wat wandelpad en wat fietspad is.	De ruimtelijke inrichtingskaart in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith wordt hierop aangescherpt.	Aanpassing ruimtelijke inrichtskaart bij het projectplan dijkversterking Ravenstein-Lith
	1.2	De indiener is het er niet mee eens dat er op de dijk bij Megen een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
	1.3	De indiener wil graag een wandelverbinding tussen het Patersgas en het nieuwe verhoogde wandelpad aan de dijk.	In deze wandelverbinding is voorzien; vanaf de Patersgas zal een wandelpad de Diedensche Uiterdijk ingaan. Ter plaatse van de N329 wordt een veilige oversteek gecreëerd, dit zal opgenomen worden in het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering, zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	1.4	De indiener vraagt of het mogelijk is om het olifantenpad vanaf het tankstation tot en met de kruising van de N329 en de Harensedijk te asfalteren.	Dit gedeelte langs de N329 valt buiten de scope van het project Meanderende Maas. Het olifantenpad wordt dan ook niet geasfalteerd.	Nee
2	2	De indiener wil graag dat de eerder gedane toezegging (dat de grasmat langs dijk zo kort mogelijk wordt gehouden in verband met het uitzicht van de bewoners van dit dijkvak), wordt vastgelegd.	Dit specifieke gedeelte valt buiten de "achteromlegging", waarover in het verleden afspraken zijn gemaakt aangaande het meerdere keren per jaar maaien van de kruin van de dijk. De zorg van de indiener is bekend bij het bevoegd gezag. Het beheer en onderhoud na de dijkversterking wordt vastgelegd in het "beheer- en onderhoudsplan waterkeringen" van waterschap Aa en Maas, dat in 2024 wordt geactualiseerd.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
3	3.1	De indiener verzoekt om een nulmeting aan de in de zienswijze genoemde woning.	De betreffende woning bevindt zich binnen de 50 meter zone en krijgt daarom een nulmeting. Voor meer duidelijkheid over de nulmetingen, zie paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord.	het projectplan is verduidelijkt m.b.t. de nulopname
	3.2	De indiener verzoekt om het aanbrengen van trillings-/versnellingsmeters, geruime tijd voor de realisatie van de transportweg en de dijk. De resultaten van de metingen zullen periodiek worden uitgelezen, gedeeld en met de indiener geëvalueerd, zo nodig met inschakeling van deskundige derden. Kosten zijn voor het project Meanderende Maas	Trillingsmeters worden geplaatst op de representatieve en gevoelige woningen waar damwanden ingebracht worden. Op de betreffende locatie worden geen damwanden geplaatst. Om die reden worden er dan ook geen trillings-/versnellingsmeters in de woning geplaatst. Voor meer duidelijkheid over het plaatsen van trillingsmeters, zie paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord. Zetting is voor deze locatie beschouwd, en in verband met de zeer geringe ophoging en het hoge maaiveld aan de binnenzijde, worden er op dit vlak geen problemen verwacht. Het uitvragen van een second opinion op basis van de beschikbare gegevens staat vrij. Kosten daarvoor zijn wel voor eigen rekening.	Nee
4	4.1	De indiener maakt bezwaar tegen de aanleg van het fietspad grenzend aan de Bergsestraat, vanwege: 1) vuilnis dat bij de schapen kan komen 2) de aanwezigheid van de foerageerroute van dassen die hier ligt. Dassen hebben een vier meter brede strook met bebossing nodig.	Bij het ontwerp en het bepalen van de ligging van het fietspad, zoals opgenomen in het besluit Omgevingsvergunning Afwijking Bestemmingsplan van de Gemeente West Maas en Waal, is rekening gehouden met het beheer. De gemeente is verantwoordelijk beheerder voor het verwijderen van afval. De zorg voor de foerageerroute van dassen wordt geregeld in de ontheffing soortenbescherming (Wet natuurbescherming). Het hele foerageergebied van de dassenfamilie wordt daarbij in beschouwing genomen en wordt voldoende behouden.	Nee
	4.2	De indiener verzoekt om de aan te leggen geul in open verbinding met de Maas te blijven houden, eventueel middels een duiker. Als reden noemt de indiener dat de geul bij Maasbommel Oost stilstaand water heeft, vaak stinkt, geen levende biotopen bevat en het water daar te weinig wordt ververst.	De geul krijgt geen open verbinding met de Maas omdat de ecologische doelstellingen van het watersysteem (volgens de Kaderrichtlijn Water) worden bereikt. De nieuwe geul heeft een lagere instroomdrempel waardoor vaker waterverversing plaatsvindt dan bij de bestaande geul. Tot slot is geurhinder geen toetsingsgrond bij de beoordeling van de besluiten die voorliggen.	Nee
5	5.1	De indiener vindt het bedrag voor de opkoop van de grond te laag en weet niet waar het op gebaseerd is.	De betreffende zienswijze heeft geen betrekking op de planologische besluiten. Onderhandelingen over de schadeloosstelling horen thuis in het grondverwervingstraject. Voor de opmerkingen over de grondverwerving zij verwezen naar de grondverwerver. Voor	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			meer informatie over het grondverwervingsproces, zie paragraaf 2.1.3. van deze Nota van Antwoord.	
	5.2	De indiener wil de grond niet kwijt en geeft aan dat het niet noodzakelijk is voor het project.	Er wordt gewerkt volgens de redeneerlijn zoals die voor die project is opgesteld en vastgesteld, zie ook paragraaf 3.1 van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith. Waar met grond kan worden versterkt zonder panden te raken wordt, om de kosten te beperken, met grond gewerkt. Waar mogelijk worden tuinen ontzien. In het ontwerp is bewust gekozen om de tuin bij de woning maximaal te ontzien ten opzichte van eerdere ontwerpen. Voor meer informatie over het grondverwervingsproces, zie paragraaf 2.1.3. van deze Nota van Antwoord.	Nee
6	6.1	Het profiel van de dijk ter plaatse van de in de zienswijze genoemde woning, alsmede de impact op de woon- en leefsituatie zijn onduidelijk.	Bij het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is een bijlage gevoegd met bovenaanzicht en dwarsprofielen. De verdere detaillering wordt gemaakt in het uitvoeringontwerp, de toegang wordt hierin geborgd. Hierover zal met de indiener het gesprek worden gevoerd. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	6.2	De indiener geeft aan onvoldoende duidelijkheid te hebben over de effecten van de dijkverzwaring op de waterhuishouding, grondslag en verdere gebruiksmogelijkheden van de aanliggende eigenaren. Er wordt gevreesd voor waardevermindering en verminderde geschiktheid. Dit gaat over het gehele traject ter hoogte van Lithoijen en de Hemelrijk waard.	Voor de gemiste duidelijkheid over de effecten op de waterhuishouding kunnen hoofdstuk 7 (milieueffecten ontwerp en gebruik) en paragraaf 8.2 (hinder tijdens aanleg) van het 'project-mer' geraadpleegd worden. In het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith (paragraaf 4.3.9, dijksectie 9) is een toelichting op het ontwerp te vinden. In deze specifieke situatie wordt er een damwand aangebracht. De betreffende woning bevindt zich binnen de 50 meter zone en krijgt daarom een nulmeting. Voor meer duidelijkheid over de nulmetingen, het monitoren van trillen en het vergoeden van (uitvoerings)schade/nadeelcompensatie zie paragraaf 2.1 van deze Nota van Antwoord. Er worden geen significant negatieve effecten verwacht op de waterhuishouding gegeven de versterkingsmaatregel, de grondslag en de geohydrologie ter plaatse. Voor wat betreft de grondslag wordt gewezen op de tekeningen in het projectplan Waterwet dijkversterking, waarop is te zien tot waar de wijzigingen van het ontwerp reiken. Detailuitwerking ten aanzien van bijvoorbeeld aansluitingen met verhardingen worden in het vast te stellen uitvoeringsontwerp gedetailleerd uitgewerkt en met aanwonenden besproken. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Het projectplan Dijkversterking Ravenstein-Lith is verduidelijkt m.b.t. de nulopname

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
7	7.1	De indiener mist de parkeerplaats, die in eerdere gesprekken is toegezegd.	De parkeerplaats ten behoeve van het in de zienswijze genoemde bedrijf wordt, zoals afgesproken met de indieners, gerealiseerd. Het ontwerp wordt verder in detail uitgewerkt in de fase van het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
8	8.1	De indiener verwacht meer gemotoriseerd verkeer op de dijk en een toename van (geluids)overlast. De indiener oppert diverse maatregelen om dit te verminderen.	Binnen het project Meanderende Maas zullen in het gehele gebied gebiedsentrees worden ingericht waar mensen kunnen parkeren om vervolgens het gebied fietsend en wandelend te kunnen verkennen. Vanuit de omgeving zijn signalen binnen gekomen over verkeersoverlast. Deze signalen zijn divers van aard. Geluidsoverlast door motoren en verkeersveiligheid worden vaak genoemd. De verkeersaspecten zijn onderzocht. De verwachting is dat door de toeristische/recreatieve aantrekkingskracht het aantal verkeersbewegingen beperkt zal toenemen, maar zal passen binnen de landelijke veiligheidsrichtlijnen die gelden voor wegen. Dat het drukker is op mooie dagen wanneer mensen vrij zijn is begrijpelijk en blijkt ook uit de metingen. Echter, het aantal verkeersbewegingen per etmaal, zit ruim onder het maximum voor de Maasdijk. Ook is er in het algemeen geen sprake van structureel te hard rijden. De geluidsbelasting voor wegverkeer houdt geen rekening met excessen. Dit wil niet zeggen dat deze niet voorkomen en ook niet dat men daar geen hinder van ondervindt. Het signaal van geluidsoverlast door motoren wordt begrepen. Echter zijn motoren, net zoals overige gemotoriseerde voertuigen die zijn toegestaan op de openbare weg, gekeurd en hebben ze een geluidsnorm. Te hard rijden en overmatig geluidsproductie door rijgedrag van de bestuurder en niet goedgekeurde onderdelen zijn niet toegestaan en kunnen worden bestraft. Dit valt onder de bevoegdheid van de politie. In overleg met de politie kijken we wat de mogelijkheden zijn voor gerichte controle. Daarbij nemen we ook de andere signalen van overlast mee. De focus ligt op bewustwording creëren van houding en gedrag. Op basis van de huidige verkeersintensiteiten en verwachtingen over de toename is er geen aanleiding voor aanpassingen van het ontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Overigens zijn er meer ontwikkelingen op het gebied van geluidsoverlast door verkeer. De Motor Actie Groep (MAG) is een landelijke campagne gestart gericht op het terugdringen van motorgeluid. Samen met andere motorrijdersverenigingen promoten zij stillere uitlaten. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat onderzoekt op dit moment de beleidsopties waaronder handhaving van bestaande geluidsnormen en productregelgeving voor een	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			aanpak van overlast door motoren. De gemeente Oss volgt deze ontwikkelingen om te kijken of aanvullend maatregelen kunnen worden getroffen om de overlast te verminderen.	
9	9.1	De indiener geeft aan dat na aanleg van het fietspad en de maaiveldverlaging, het in de zienswijze genoemde perceel het perceel niet langer toegankelijk is met een beregeningsinstallatie die water uit de Maas gebruikt. De indiener verzoekt een passende oplossing.	Een oplossing voor hetgeen indiener aangeeft is technisch gezien mogelijk middels het plaatsen van een mantelbuis onder het fietspad. Deze mogelijkheid wordt in een later stadium uitgewerkt in overleg met de indiener.	Nee
	9.2	De indiener verwacht door de aanleg van het fietspad meer zwerfvuil aan de zuidwestkant van het perceel en geeft aan dat dit gevaar kan opleveren voor de aldaar gehouden dieren.	Bij het bepalen van de ligging van het fietspad is gekeken naar de uitgangspunten van de beheerder. De betreffende gemeente is verantwoordelijk beheerder voor het verwijderen van afval en zal daar zorg voor dragen.	Nee
	9.3	De indiener geeft aan dat het in de zienswijze genoemde stuk land mogelijk gaat afkalven door de verlaging van het perceel dat grenst aan het eigen perceel.	Omdat de stroomsnelheden in de uiterwaarden laag blijven is de verwachting niet dat het perceel van de indiener zal afkalven. In het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging is een kaart opgenomen met de aanwezige vlakken van vrije ruimte waarbinnen erosie acceptabel blijft. Het perceel van de indiener ligt buiten het vlak van vrije ruimte. Er is geen aanleiding het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging of andere besluiten aan te passen.	Nee
	9.4	De indiener vraagt om een duidelijke afbakening tussen wat openbaar is en waar het eigen perceel begint (niet openbaar). Mocht een sloot worden aangelegd als afbakening dan verzoekt indiener deze minimaal drie meter van de huidige perceelgrens te leggen.	De percelen van de Staat worden duidelijk afgebakend met een afrastering. Een afrastering wordt niet geregeld in voorliggende besluiten en zal in nader stadium worden uitgewerkt en besproken met de indiener.	Nee
	9.5	De indiener wijst op een duiker van waterschap Rivierenland die door het eigen perceel naar de Maas loopt. Bij afgraving van de uiterwaarden komt deze hoogstwaarschijnlijk vrij te liggen. De duiker is niet op de kaart van kabels en leidingen weergegeven en is van groot belang voor de ontwatering/afwatering	De aantekening wordt meegenomen bij de verdere projectvoorbereiding.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
10	10	De indiener wil de pachtgrond die onmisbaar is voor het in de zienswijze genoemde bedrijf niet kwijt en wil daar andere pachtgrond voor terug onder dezelfde voorwaarden.	Het ontwerp is zodanig vormgegeven dat daarbij enkel het voor de maatregelen noodzakelijke ruimtebeslag is opgenomen. Het is onvermijdelijk dat daarbij eigendommen geraakt worden dan wel grondgebruik niet kan worden voortgezet. Ter hoogte van het perceel van de indiener is dit het geval. Schade als gevolg van een rechtstreeks en noodzakelijk verlies van eigendom dan wel grondgebruik voor het plan wordt op basis van de Onteigeningswet en bijbehorende jurisprudentie vergoed. Er wordt zoveel mogelijk geprobeerd minnelijk overeenstemming te bereiken met eigenaren en rechthebbenden om schade te vergoeden. In het uiterste geval wordt tot onteigening overgegaan. De minnelijke verwerving en, als partijen geen overeenstemming weten te bereiken, een onteigeningtraject, staan los van de rechtmatigheid van het besluit. Bezwaren van de indiener ten aanzien van de grondverwerving kunnen in een eventuele procedure inzake de onteigening worden ingebracht. Voor meer informatie over het grondverwervingsproces, zie paragraaf 2.1.3. van deze Nota van Antwoord.	Nee
11	11.1	De indiener is het niet eens met het kappen van een treurwilg op de Megensedijk in Macharen en verwijst daarbij naar de toezegging van één van de omgevingsmanagers, waarbij is gezegd dat de treurwilg zou blijven staan.	De treurwilg ter plaatse blijft behouden, het plan wordt aangepast .	Er worden wijzigingen aangebracht in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith en in de Omgevingsvergunning kappen en herplant, gemeente Oss
	11.2	De indiener heeft vernomen dat er een wandelpad achter de in de zienswijze genoemde woning(en) wordt aangelegd en is het hier niet mee eens.	Er komt geen wandelpad achter de genoemde woning, maar op het binnentalud. Het ontwerp is dan ook aangepast; er is voorzien in een wandelpad op het binnentalud, waarmee de privacy geborgd blijft.	Er worden wijzigingen aangebracht in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
12	12	De indiener is het niet eens met het verlagen van de Maasbommelse Veerweg. Door de gemeente zou eerder zijn aangegeven dat de veerweg even hoog zou blijven. De indiener wil dat de veerpont blijft. De indiener heeft bij een eerdere procedure Meanderende Maas ook een zienswijze ingediend en is toen in het gelijk gesteld. De indiener wil graag inzicht in de situatie als de verlaging van de veerweg negatief uitpakt voor de pontverbinding en wil graag tekeningen zien van de huidige en toekomstige situatie	In de beantwoording van de zienwijze wordt ervan uitgegaan dat de Veerweg bij Maasbommel aan de noordzijde van de Maas bedoeld is. De veerverbinding blijft in stand en blijft even beschikbaar als in de huidige situatie. De stroomsnelheid en niet de hoogteligging zal in de huidige situatie en ook in de toekomst de beschikbaarheid van het veer bepalen. De situatie waarbij de stroomsnelheid te hoog is komt bij lagere waterstanden voor, het veer is al uit de vaart voordat de veerweg onder loopt. Desgewenst kan de indiener de detailtekeningen inzien die nu beschikbaar zijn.	Nee
13	13.1	De indiener wil geen ruimtebeslag op de klinkerafrit en zeker niet binnen de poort.	Om het binnentalud en de aansluiting op de klinkerverharding te kunnen realiseren, wordt ook het deel van de oprit dat nu met klinkers is verhard, aangepast, en opnieuw van klinkerbestrating voorzien. Getracht wordt dit echter tot een minimum te beperken.	Nee
	13.2	De indiener wil de fruitbomen en eik binnen het nu weergegeven ruimtebeslag behouden.	Het betreffende gedeelte, waar de fruitbomen en de eik staan, zullen niet worden gebruikt als werkstrook c.q. tijdelijk ruimtebeslag.	Nee
	13.3	De indiener wenst de aanwezigheid van een specialist tijdens de werkzaamheden in de buurt van de treurwilg om schade aan de wortels te voorkomen.	De bomen die in de plannen staan opgenomen als 'ter overweging realisatiefase' worden voorafgaand aan de werkzaamheden, tezamen met een boomspecialist en een uitvoerder, bekeken. De manier van uitvoering wordt door hen beoordeeld om schade aan de bomen te voorkomen. Er wordt getracht de treurwilg te behouden.	Nee
	13.4	De indiener wenst na uitvoering van het werk de uitgeruimde grond terug in beheer te nemen ten behoeve van de erfafscheiding met een haag, zoals in de huidige situatie aanwezig is. De voorgenomen gronduitruil geeft namelijk een rare en onlogische afscheiding.	In overleg tussen de dijkbeheerder, omgevingsmanager en de indiener van de zienswijze is afgesproken dat er een logische en pragmatische afscheiding zal worden gemaakt. Eventuele overlapping van grond wordt contractueel vastgelegd.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	13.5	De indiener wenst dat het eerste stuk van het asfalt net buiten de huidige poort uitgevoerd wordt in klinkers zoals nu aanwezig.	De aansluiting van de asfaltverharding valt ruim buiten de poort. Er zal gevolg worden gegeven aan het verzoek van de indiener. De exacte uitwerking en aansluiting worden bepaald in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	13.6	De indiener wenst dat bochten en hoogteverschillen zo worden uitgevoerd dat het hij nog met een vrachtauto zijn erf kan bereiken.	Een verkeerstechnische analyse (te weten "bochtstralen") toont aan dat het erf, middels een aangepaste inrit, voor vrachtverkeer bereikbaar blijft. Een gedetailleerde uitwerking volgt in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	13.7	De indiener verzoekt om na de uitkomst van het gesprek over de gronduitruil het voorstel (optie B) aan te passen met bovenstaande onderwerpen om op die manier een compleet en duidelijk plaatje te hebben.	In overleg met de indiener wordt dit uitgewerkt in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
14	14	De indiener verzoekt is om te onderzoeken welk nadeel er is geweest ten aanzien van de gemaakte bouwkosten van zes dakkappellen, nu het uitzicht door ophoging van de dijk wordt weggenomen.	Indien de indiener van mening is dat er sprake is van schade, kan, wanneer de plannen onherroepelijk zijn geworden, een aanvraag tot verkrijging van nadeelcompensatie worden ingediend. Zie hiervoor ook paragraaf 2.1.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
15	15.1	De indiener verzoekt om alternatieven te onderzoeken voor het ter plaatse verhogen van de dijk met 70 centimeter omdat deze verhoging ten koste gaat van het vrije uitzicht.	De alternatieven die de indiener benoemt zijn eerder, in overleg met de indiener, onderzocht. De genoemde verhoging van de dijk ter plaatse van de betreffende woning is noodzakelijk.	Nee
	15.2	Indien verhoging van de dijk met een klei talud onvermijdelijk is, verzoekt de indiener om afspraken over planschade in het kader van waardedaling van de woning en afname van het woongenot.	Indien de indiener van mening is dat er sprake is van schade, kan, wanneer de plannen onherroepelijk zijn geworden, een aanvraag tot verkrijging van nadeelcompensatie worden ingediend. Zie hiervoor ook paragraaf 2.1.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
16	16.1	De indiener wil na het realiseren van het ontwerp, waarin de huidige afrit doorkruist wordt door een toerit naar het parkeerterrein, toegang hebben tot de tuin.	Naar aanleiding van deze zienswijze wordt er een dubbele afrit in het uitvoeringsontwerp opgenomen. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	16.2	De indiener vraagt of de waterafvoer berekend is op het grotere oppervlak voor af te voeren water in het ontwerp.	Ja, dit is berekend. Er worden echter geen significant negatieve effecten verwacht; het oppervlak wordt inderdaad groter, maar gezien er geen sprake is van bestrating, zal het water infiltreren. Daar is de afvoercapaciteit ook voldoende ruim voor.	Nee
	16.3	De indiener maakt zich zorgen over geluidsoverlast van voertuigen die over de aan te leggen grasbetontegels rijden.	De ervaring leert dat grasbetontegels slechts weinig bereden worden. De tegels bieden wel extra veiligheid voor fietsers en voetgangers die ook van de weg gebruik moeten maken. Voor de toepassing wordt gebruik gemaakt van "geluidsarme" (gladde) grasbetontegels, dit zal opgenomen worden in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
17	17	De indiener vraagt hoe de werkzaamheden bij het aanleggen van de geul Maasbommel-West worden ontsloten. De indiener wil graag geïnformeerd worden voorafgaand aan de werkzaamheden en hier te zijner tijd op kunnen inspreken.	Voor vragen over bereikbaarheid en planning zie de paragrafen 2.6.1 en 2.6.2 van deze Nota van Antwoord. Te zijner tijd zijn er inspraakmogelijkheden voor de aparte, in een later stadium aan te vragen, Omgevingsvergunning.	Nee
18	18.1	De indiener vraagt om bevestiging van een gesprek dat in mei 2023 is gevoerd, waarin werd aangegeven dat de klei-inkassing en de heaveschermen/damwand niet meer worden toegepast bij Dijksectie 8 doorsnede A568.	Uit aanvullend onderzoek is inderdaad gebleken dat de klei-inkassing en de heaveschermen op deze plek niet noodzakelijk zijn. Het betreffende projectplan zal op dit punt worden aangepast.	Nee
	18.2	De indiener geeft aan dat inklink voor een verhoging van 60 centimeter nagenoeg niets zal zijn en dat bodemverzakking geen reden is voor extra verhoging omdat de opslag van het aantal kubieke meter water hierdoor gelijk blijft.	In het betreffende ontwerp zit 0,1 meter extra hoogte vanwege zogenaamde autonome bodemdaling. Deze bodemdaling wordt niet veroorzaakt door het project en de aangebrachte hoogte. In het ontwerp zit ook 0,1 meter extra hoogte vanwege restzettingen. Dit is een beperkte extra hoogte die als standaard maat in het ontwerp is verwerkt bij ophogingen tot 2,5 meter. Er is gewerkt met een standaard maat om niet teveel variatie te krijgen in de opleverhoogte. In het uitvoeringsontwerp zal voor kleinere ophogingen (bijv. 0,6 meter) een nadere detaillering worden uitgewerkt. Voor meer informatie over de nadere detaillering	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	
	18.3	De indiener geeft aan dat is toegezegd dat er trappen op de dijk komen en dat er in het kader van privacy een hekwerk wordt geplaatst waar dat nu ook staat.	Op het tracé tussen dijkpaal 566 en 569 komen twee taludtrappen. Dit zal nader worden toegelicht in het uitvoeringsontwerp. Er komt, gelijk aan de huidige situatie, een hekwerk ter garandering van de privacy. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	18.4	De indiener mist afspraken over het onderhoud van de dijk (bijvoorbeeld maaien van gras).	De zorg van de indiener is bekend bij het bevoegd gezag. Het beheer en onderhoud na de dijkversterking wordt vastgelegd in het "beheer- en onderhoudsplan waterkeringen" van waterschap Aa en Maas, dat in 2024 wordt geactualiseerd.	Nee
	18.5	De indiener verzoekt om een put op het in de zienswijze genoemde terrein te verleggen vanwege beperking van het woongenot en toekomstplannen.	In het kader van het project Meanderende Maas bestaat er geen aanleiding om de betreffende put te verplaatsen.	Nee
	18.6	De indiener vraagt om nulmetingen ten aanzien van de woning in verband met mogelijke schade door werkzaamheden.	De betreffende woning bevindt zich binnen de 50 meter zone en krijgt daarom een nulmeting. Voor meer duidelijkheid over de nulmetingen, zie ook paragraaf 2.1.2. van deze Nota van Antwoord.	het projectplan is verduidelijkt m.b.t. de nulopname
	18.7	De indiener geeft aan dat door de dijkverhoging het belangrijkste deel van het uitzicht verloren gaat. Een investering/verbouwing zal nodig zijn om een vergelijkbare situatie te creëren. De indiener vraagt zich af wie dit gaat betalen.	Indien de indiener van mening is dat er sprake is van schade, kan, wanneer de plannen onherroepelijk zijn geworden, een aanvraag tot verkrijging van nadeelcompensatie worden ingediend. Zie hiervoor ook paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord.	Nee
19	19.1	De indiener vraagt om een compensatie voor het verlies van uitzicht uit de woonkamer. Het oostelijke uitzicht vervalt door de verhoging van de dijk met 70 centimeter.	Indien de indiener van mening is dat er sprake is van schade, kan, wanneer de plannen onherroepelijk zijn geworden, een aanvraag tot verkrijging van nadeelcompensatie worden ingediend. Zie hiervoor ook paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	19.2	De indiener zou graag gegarandeerd willen hebben dat het inbrengen van de damwanden geen schade gaat veroorzaken aan de opstallen.	De betreffende woning bevindt zich binnen de 50 meter zone en krijgt daarom een nulmeting. Voor meer duidelijkheid over de nulmetingen, zie ook paragraaf 2.1 van deze Nota van Antwoord. Bij de woning worden aan het buitentalud damwanden geslagen. In het later vast te stellen	het projectplan is verduidelijkt m.b.t. de nulopname

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			uitvoeringsontwerp wordt de lengte nader gespecificeerd. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Voorafgaand aan de uitvoering, wordt op basis van het uitvoeringsontwerp, de bouwkundige staat van de woning, het soort werkzaamheden en de geotechnische gegevens van de ondergrond bepaald hoe de damwanden worden ingebracht en of de woning wordt voorzien van trillingsmeters om mee te kunnen monitoren tijdens de uitvoering. Zie voor meer duidelijkheid over het al dan niet plaatsen van trillingsmeters ook paragraaf 2.1.2. van deze Nota van Antwoord.	
20	20.1	De indieners stellen dat het ingediende ontwerp onvolledig en onduidelijk is. Op grond daarvan concluderen zij dat met de huidige procedure onvoldoende recht gedaan wordt aan de eis van toegankelijkheid van de stukken voor een ordelijke en wettelijke inspraakprocedure.	Voor het projectplan Waterwet voor de dijkversterking is een gecoördineerde voorbereiding door Gedeputeerde Staten op grond van artikel 5.5 van de Waterwet verplicht. Omdat deze coördinatieregeling niet kan worden toegepast op een projectplan dat ziet op rivierverruiming, hebben de Provinciale Staten van de provincies Noord-Brabant en Gelderland besloten om de coördinatieregeling uit de Wet ruimtelijke ordening van toepassing te verklaren. De beide gecoördineerde procedures lopen gelijktijdig op. Dat brengt, gelet op de omvang van het project, wel met zich mee dat het een aanzienlijk aantal ontwerpbesluiten en daarop betrekking hebbende stukken betreft. Bij de terinzagelegging van de stukken is de website van Meanderende Maas, onder “ter inzage”, daarom zo opgebouwd dat een ieder op een eenvoudige manier door de stukken werd geleid. Daarnaast is een viertal inloopbijeenkomsten georganiseerd om belangstellenden zo goed mogelijk bij de inzage te begeleiden. Daarbij was het mogelijk om een afspraak te maken, om de stukken op een later moment met hulp van een projectbegeleider door te nemen. Zie tevens paragraaf 2.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	20.2	De voorgelegde stukken betreffen uitsluitend de technische onderzoeken die het wettelijk gestelde waterveiligheidsniveau voor 2030-2050 moeten bevestigen. De daadwerkelijk nagestreefde uitvoering (zoals de inrichtingsmodellen, doorsneden, materialisering, landschap, archeologie en dergelijke) is niet expliciet in de nu voorliggende stukken	Voor een ordelijke en wettelijke inspraak zijn alle benodigde stukken gepubliceerd. Naast de technische achtergronddocumenten zijn tevens gegevens expliciet gepubliceerd over de daadwerkelijk beoogde plannen, zoals gedetailleerde plankaarten en doorsnedes.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		opgenomen. Daarom is de procedure ontoereikend voor een ordelijke en wettelijke inspraak.		
	20.3	De indieners stellen dat ten onrechte geclaimd wordt dat de argumenten voor de bouw van de muur worden onderschreven.	Een groot deel van de bewoners van Ravenstein heeft direct of indirect laten weten in te stemmen met de planvoorstellen van de muur en de redenering daarachter. Een klein deel van bewoners heeft echter aangegeven het hier niet mee eens te zijn. Indieners hebben daarom gelijk dat niet geclaimd mag worden dat de bewoners van Ravenstein unaniem de argumenten voor de bouw van de muur onderschrijven.	Nee
	20.4	De indieners stellen dat zij niet betrokken zijn bij de nadere inrichting van de muur, terwijl dit hen wel beloofd is.	De nadere inrichting van de muur moet nog worden vormgegeven. Daar zal de omgeving bij betrokken worden.	Nee
	20.5	De indieners stellen dat nergens wordt aangetoond dat een damwand ter hoogte van het oude centrum van Ravenstein noodzakelijk is om het pipingprobleem op te lossen. Er is alleen een monitoringsplan gepubliceerd zonder resultaten en conclusies.	In het projectplan Waterwet is ter hoogte van het oude centrum van Ravenstein een damwand opgenomen. Deze damwand had naast argumenten ten aanzien van ruimtelijke inpassing en het voorsorteren op een wenselijke toekomst, óók een functie in het oplossen van het pipingprobleem van het betreffende dijktraject. Zie ook paragraaf 2.7.1 en 2.7.2 van deze Nota van Antwoord. Tot eind 2023 bestond nog het inzicht dat er voor dit deel van de kering ook een pipingvraagstuk aanwezig was, alleen op te lossen met een damwand met een diepte tot circa 1 meter onder NAP. Recent aanvullend bodemonderzoek heeft aangetoond dat er sprake is van grote hoeveelheden klei in het voorland, waardoor geconcludeerd is dat het risico op piping op deze locatie te verwaarlozen is. Zie ook paragraaf 3.2.1 van deze Nota van Antwoord. Om die reden krijgt de damwand voor Ravenstein alleen een stabiliteitsfunctie. Aan weerszijden van Ravenstein, ten noorden van het spoor en ten zuiden van het Bokrondeel, is nog wèl een pipingopgave aanwezig en worden damwanden in de dijk aangebracht om deze veilig te maken.	Nee
	20.6	De indieners stellen dat niet duidelijk wordt gemaakt wat de impact is van de damwand op het afvloeien van regen- en grondwater en zijn daar verontrust over, omdat ze vrezen voor wateroverlast omdat een afvloeiing naar de Maas niet meer mogelijk zal zijn.	Het effect van de beoogde damwanden is verwaarloosbaar, dit komt doordat de beoogde damwanden relatief ondiep zullen steken ten opzichte van de onderliggende zandlagen, die hier bestaan uit matig grof tot zeer grof zand en daardoor grondwater zeer goed door kunnen laten (het gaat om de geologische afzettingen van Kreftenheye en Beegden (Bron: Dino-loket)). Ze bereiken ter plaatse een diepte van zo'n dertig meter. Ter hoogte van de oude stad is er geen sprake van tussenliggende, afsluitende kleilagen. Om die reden heeft het plaatsen van damwanden ter plekke nauwelijks tot geen gevolgen voor het doorlaatvermogen van het watervoerend pakket. Het effect van de voorgestelde	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			damwanden op binnendijkse grondwaterstanden is verwaarloosbaar. Zie paragraaf 2.7.4 van deze Nota van Antwoord.	
	20.7	De indieners zijn niet overtuigd van de noodzaak om de Maasdijk bij Ravenstein op te hogen naar 11.90+NAP. Hierbij wordt ook verwezen naar de dijkhoogtes aan de Gelderse zijde. De indieners geven aan dat niet wordt aangetoond wat de noodzaak is van het ophogen van de muur bij het kasteelrondeel naar 12.16+NAP.	De aanleghoogte van de dijk bij Ravenstein van 11,90m+NAP is onder meer bepaald door de waterstand die de dijk moet keren bij extreem hoogwater. Deze waterstand is berekend aan de hand van: a. de wettelijke veiligheidsnorm die voor dit dijktraject geldt; b. de verwachte ontwikkeling van de rivierafvoer in de komende 50 jaar; en c. de effecten van de rivierverruimende maatregelen op de Maas. Voor een klein deel naast het kasteelrondeel is voorgesteld de muur naar 12,50m+NAP op te hogen. Dit is strikt genomen niet noodzakelijk vanuit hoogwaterveiligheid voor de komende 50 jaar, maar om een betere aansluiting in de openbare ruimte mogelijk te maken. Het kasteelrondeel en aangrenzende maaiveld liggen namelijk hoger dan het omliggende terrein. Hiermee wordt over een lengte van enkele tientallen meters al voorgesorteerd op een kerende hoogte die naar we nu verwachten benodigd is over circa 100 jaar. De dijk aan de Gelderse zijde is lager dan de voorgestelde hoogte van de kering aan Brabantse zijde en bij een eventuele dijkdoorbraak zijn de gevolgen er kleiner. De dijk aan de Gelderse zijde heeft daarom een andere veiligheidsnorm en zal pas in een later stadium versterkt worden. Dit heeft echter geen effect op de aanleghoogte van de dijken aan Brabantse zijde. Zie tevens paragraaf 2.7.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	20.8	De indieners stellen dat het afgraven van het dijktalud ter hoogte van de vesting Ravenstein niet het juiste middel is om stuwing (flessenhals) te voorkomen; het landhoofd van de spoorweg en de mengveevoederfabriek leveren de meeste opstuwing op. De indieners stellen dat een eventuele dijkverzwaring bij Ravenstein kan wachten tot de mengveevoederfabriek verdwenen is.	De passage van de Maas langs Ravenstein is inderdaad te duiden als een flessenhals. De afstand tussen de Gelderse en Brabantse dijk is hier slechts een kleine 400 meter, waarbij de terp van de mengveevoederfabriek en het landhoofd van de spoorbrug extra aanvullende obstakels vormen voor de afvoer bij hoogwater. Het opheffen van deze obstakels in deze flessenhals is tijdens de uitvoering van de dijkversterking nog niet haalbaar gebleken en daarom niet in de ruimtelijke plannen voor het project Meanderende Maas opgenomen. Het dijkversterkingsproject is urgent en kan daarom niet wachten op bovengenoemde maatregelen. Het lange termijnperspectief is echter van dusdanig groot belang dat er is gekozen voor een uitwerking die al zo veel mogelijk voorsorteert op deze gewenste ontwikkelingen. Deze visie wordt gedeeld door het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Met het toepassen van een damwandconstructie kan de terp van de mengveevoederfabriek worden verwijderd, zonder dat dit de hoogwaterveiligheid van de dijk aantast. Dit heeft als bijkomend voordeel dat er zo min mogelijk buitenwaarts wordt uitgebreid en daarmee ook zo min mogelijk ruimte van het rivierbed wordt afgenomen. Een oplossing in grond komt bovendien zo ver	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			naar buiten te liggen dat het grotendeels reconstrueren van de strang op zijn oorspronkelijke plek, redelijkerwijs niet mogelijk is. Zie tevens paragraaf 2.7.2 van deze Nota van Antwoord.	
	20.9	De indieners stellen dat een dijkverhoging bij Ravenstein overbodig is, aangezien de dijk aan de overkant (in Gelderland) niet opgehoogd wordt en de binnendijkse gronden daar om die reden eerder zullen overstromen.	Zie hiervoor ook de beantwoording van zienswijze 20.7.	Nee
	20.10	De indieners stellen dat de damwand niet bedoeld is tegen overstroming, maar dat deze is ingegeven door het vooropgezette idee een muur terug te brengen. Statistisch gezien is de kans op wateroverlast aan de binnenzijde veel groter als gevolg van hoosbuien.	Vanuit hoogwaterveiligheid is ter hoogte van de oude stad van Ravenstein een damwand niet strikt noodzakelijk. Een oplossing in grond zou in principe ook kunnen, zij het dat daarmee ongewenste problemen ontstaan bij de inpassing van de rondelen en het lange termijnperspectief, zoals in paragraaf 2.7 van deze Nota van Antwoord beschreven.	Nee
	20.11	De indieners stellen dat de muur niet aantoonbaar nodig is voor waterveilgheid; niet voor hoogte en piping, noch voor stabiliteit. De muur ontbreekt in de opsomming waterkerende kunstwerken en is daarom geen onderdeel van de kering. Daarom is een extra vergunningenprocedure noodzakelijk.	Zie voor meer informatie over de muur paragraaf 2.7 van deze Nota van Antwoord. De toepassing van de damwand kent meerdere argumenten. De 'muur' wordt gezien als (langs)constructie zoals toegelicht in paragraaf 3.2.2. van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.	Nee
	20.12	De indieners stellen dat er geen overleg lijkt te zijn geweest met de bevoegde instanties, zoals de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.	Er is uitvoerig overleg geweest met ambtenaren van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Inmiddels heeft RCE een positief préadvies uitgebracht, zie hiervoor hoofdstuk 14 en bijlage 4 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	20.13	De indieners stellen dat als de muur niet noodzakelijk is voor de bescherming tegen hoogwater, deze vanuit historisch en verstingbouwtechnisch perspectief niet uit valt te leggen. De nieuwe muur is daarmee een vervalsing en een inrichting die niet in de tijd past.	Zie voor meer informatie over de muur in historische context paragraaf 2.7.1 van deze Nota van Antwoord. Tevens wordt verwezen naar de beantwoording van zienswijze 20.7.	Nee
	20.14	De indieners stellen dat er nooit sprake van een muur is geweest die steeds verder richting de rivier is opgeschoven, maar van een aarden wal die van tijd tot	De plannen hebben niet de pretentie om een exacte historische reconstructie van het middeleeuwse waterfront van Ravenstein te maken, daartoe is er al te veel veranderd in het stedelijk weefsel en aan de rivier de Maas. De inzet is wel om een maatregel te treffen die	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		tijd met kleigrond is verbreed en verhoogd. De indieners stellen dat Ravenstein, anders dan Grave, door de brede aarden wallen van de rivier afgekeerd was. Het plan sluit daarom niet aan op de historische werkelijkheid.	als eigentijdse ingreep herkenbaar is en recht doet aan de historische opbouw van de stad. Zie voor meer informatie over de muur in historische context paragraaf 2.7.1 van deze Nota van Antwoord.	
	20.15	De indieners stellen dat het bestemmingsplan Beschermd stadsgezicht Ravenstein 2013 van toepassing is; de betreffende gronden hebben de dubbelbestemming Waarde - Beschermd stadsgezicht. Ingevolge artikel 22.2.1 van dit bestemmingsplan is er een vergunningsplicht voor grondwerkzaamheden en het aanbrengen van oppervlakteverhardingen. Er mogen ook geen bouwwerken zoals een kademuur worden opgericht of werkzaamheden worden uitgevoerd die het monument verstoren of in enig opzicht wijzigen, behalve als daarvoor een vergunning ingevolge de Monumentenwet 1988 is verleend. Vergunningsvrij bouwen is ook op gronden met de dubbelbestemming Waarde - Beschermd stadsgezicht niet mogelijk. Op basis van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is in beschermde stadsgezichten altijd een omgevingsvergunning nodig voor bouwen. De benodigde vergunning maakt geen onderdeel uit van het Projectplan.	Naar aanleiding van deze zienswijze is in de ruimtelijke onderbouwing van de aanvraag Omgevingsvergunning (afwijken bestemmingsplan buitengebied Oss) de toetsing op de dubbelbestemming Waarde - Beschermd Stadsgezicht toegevoegd. Daarnaast heeft RCE een positief préadvies uitgebracht, zie hiervoor hoofdstuk 14 en bijlage 4 van deze Nota van Antwoord. Ingevolge artikel 22.2.1 van dit bestemmingsplan is er een vergunningsplicht voor grondwerkzaamheden en het aanbrengen van oppervlakteverhardingen. Er mogen ook geen bouwwerken als een kademuur worden opgericht of werkzaamheden worden uitgevoerd die het monument verstoren of in enig opzicht wijzigen, behalve als daarvoor een vergunning ingevolge de Erfgoedwet is verleend. Op basis van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is in beschermde stadsgezichten altijd een omgevingsvergunning nodig voor bouwen. De benodigde vergunning maakt geen onderdeel uit van het de gecoördineerde besluitvorming, maar wordt in een later stadium aangevraagd en verleend. De omgeving wordt betrokken bij de nadere uitwerking.	Er worden wijzigingen aangebracht in de ruimtelijke onderbouwing van de Omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan buitengebied, gemeente Oss
	20.16	De indieners stellen dat de bouw van de muur niet noodzakelijk is voor de noodzakelijke minimumhoogte van de dijk, géén onderdeel van de primaire kering, en daarom niet vergunningsvrij is. Volgens hen is niet aangetoond dat de muur onderdeel uitmaakt van de bestemming Waterkering. Niettemin is een tijdige toetsing aan het toetsingskader van het beschermd stadsgezicht van belang. Uit de ter inzage gelegde stukken blijkt nergens dat de ruimtelijke en historische	Zie in relatie tot de hoogte ook de beantwoording van zienswijze 20.7 en in relatie tot de toetsing aan het toetsingskader van het beschermd stadsgezicht, de beantwoording van zienswijze 20.15.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		inpassing op de juiste wijze door het bevoegd gezag is getoetst.		
	20.17	De indieners stellen dat door de aanleg van de muur de reconstructie van de strang niet meer mogelijk is.	De betreffende aanname is onjuist. Door de aanleg van de damwand kan het profiel van de strang op de oorspronkelijke locatie voor het grootste deel gereconstrueerd worden. Een oplossing in grond zou zodanig ver in de richting van de Maas komen te liggen dat het overgrote deel van de oorspronkelijke strang niet meer gemaakt kan worden. Wanneer een reconstructie van de strang aan de orde komt, is het wenselijk om vanuit cultuurhistorisch perspectief en vanuit grondslag zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke loop te blijven.	Nee
	20.18	De indieners stellen dat de muur een uitgelezen plek is voor graffiti en andere vormen van vervuiling. In het betreffende projectplan wordt niet duidelijk gemaakt hoe de toekomstige inrichting beheerd moet gaan worden.	Het beheer van de openbare ruimte wordt in breed verband beschouwd, in samenspraak met de gemeente Oss. Graffiti is daarbij een terecht aandachtspunt waar in de uitvoeringsfase nadere aandacht aan zal worden besteed. Een van de mogelijkheden is om een speciale anti graffiti-coating op de stenen aan te brengen. De voorziene muurbegroeiing zal het minder aantrekkelijk maken om graffiti te spuiten. Overigens is bijvoorbeeld in 's-Hertogenbosch te zien dat de gereconstrueerde en herstelde vestingmuren gerespecteerd worden en vrijwel niet met graffiti zijn beklad.	Nee
	20.19	De indieners zijn tegen het kappen van bomen en de aanwezige veldesdoornhaag. De voorgestelde inrichting gaat ten koste van diverse diersoorten. Invloed van voorgenomen werkzaamheden op de dijk bij Ravenstein zijn niet onderzocht in het Milieueffectrapport (MER).	Er is de afgelopen jaren gebiedsdekkend onderzoek uitgevoerd naar beschermde diersoorten. In de haag zijn geen beschermde diersoorten aangetroffen. Ook zijn er in de bomen geen verblijfplaatsen van beschermde soorten aangetroffen en blijkt uit toetsing dat er geen vliegroutes van vleermuizen worden aangetast. Zie ook het activiteitenplan behorend bij de vergunningaanvraag Wet natuurbeheer (soortbescherming). In het Milieueffectrapport (MER) is hiervan een samenvatting opgenomen. Ten aanzien van het kappen van bomen blijven de plannen ongewijzigd: dit komt doordat de wortels van de bomen de fundamenten van waardevolle vestingonderdelen aantasten en doordat de bomen de plaatsing van de damwand in de weg staan. In de afweging tussen ecologische - en cultuurhistorische waarden die gemaakt zijn is in deze situatie gekozen voor dit laatste. In de uitvoeringsfase zal aan het ontwerp een aantal bloeiende heesters en hagen worden toegevoegd.	Nee
	20.20	De indieners stellen dat het projectplan en het project-milieueffectrapport alleen ingaan op de technische kant van het project, niet op het uitvoerende deel.	Zie hiervoor ook de beantwoording van zienswijze 20.2.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	20.21	De indieners stellen dat niet duidelijk is gemaakt dat als de mengveevoederfabriek zou verdwijnen, de coupure van 14 meter in de kademuur bij de mengveevoederfabriek moet worden gedicht en een traject van 70 meter zal moeten worden opgemetseld en het talud moet worden afgegraven.	Het is evident dat als de gebouwen en de grondterp van de mengveevoederfabriek zouden worden verwijderd, er nog veel dient te gebeuren en te worden aangevuld. Naast het slopen en afgraven van de opstallen en grondlichamen, ligt het in de rede dat er dan ook een maatregel wordt getroffen om de coupure te dichten omdat er geen (vracht)verkeer meer door hoeft. De constructie zoals die nu is voorzien, sorteert hierop voor, zodat de aanpassingen relatief eenvoudig kunnen worden doorgevoerd. Ter hoogte van de Maaspoort is de damwand (middels een uitkraging) zo ontworpen, dat er eenvoudig een wandelpad / trapje overheen gelegd kan worden. Dit omdat het een voor de hand liggende plek is waar, in een hierboven voorziene toekomst, wandelaars vanuit de stad via een trap naar de uiterwaarden kunnen lopen.	Nee
	20.22	De indieners stellen dat de uitvoeringskosten van het project niet vermeld zijn, noch de toekomstige uitvoerings- en onderhoudskosten en voor wiens rekening die zijn.	De planologische besluiten zien niet op de verdeling van de kosten van de genoemde maatregelen. In de Milieueffectrapportage wordt wel ingegaan op de haalbaarheid van het project. Wat betreft de verantwoordelijkheden voor het toekomstig beheer en onderhoud wordt in hoofdstuk 6 van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith hoofdstuk 6 ingegaan op wie verantwoordelijk is voor welk deel van het toekomstig beheer en onderhoud. Afspraken over verdeling van kosten zijn vastgelegd in de Bestuursovereenkomst Planuitwerking Meanderende Maas d.d. 7 september 2020. Voor de realisatiefase wordt een nieuwe bestuursovereenkomst opgesteld.	Nee
	20.23	De indiener zijn van mening dat voor de waterveiligheid eenvoudige, minder kostbare ingrepen aan de orde zijn. De indieners zijn ook van mening dat de noodzaak tot dijkversterking niet is aangetoond en dat eventuele dijkverzwaring kan wachten totdat de mengveevoederfabriek is verdwenen.	Hoewel er inderdaad minder kostbare oplossingen denkbaar zijn, wordt er soms toch voorkeur gegeven aan het treffen van een duurdere maatregel, omdat het bij een dergelijk vraagstuk om meer gaat dan waterveiligheid alleen. Op die manier zijn bij de vorige dijkversterking de twee rondelen ook opgegraven en opgemetseld zodat ze in het maaiveld zichtbaar werden. Voor de huidige opgave voor Ravenstein is vormgeving van de kering in grond een alternatief, dat weliswaar minder kostbaar zou zijn maar onacceptabel vanuit het inpassingsvraagstuk van de rondelen. Ook zou een grondoplossing een toekomstige reconstructie van de strang belemmeren. Zie tevens paragrafen 2.7.1 en paragraaf 2.7.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee
21	21.1	De indiener maakt bezwaar tegen de constructiezone die in het ontwerp is ingetekend op het perceel van de indiener. De indiener wenst, conform eerdere gemaakte afspraken, de constructiezone over de tuin,	Voor deze locatie volgt een aangepast ontwerp dat aansluit op eerder gemaakte afspraken.	Er worden wijzigingen aangebracht in het projectplan

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		tuinhuisjes, bomen en overige begroeiing uit het projectplan te verwijderen.		Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith
	21.2	De indiener wenst dat het wandelpad niet over de (herstelde) strook asfalt op de dijk wordt geleid maar separaat wordt aangelegd. Dit vanwege privacy redenen en de overtuiging dat het waterschap de bewoner van het in de zienswijze genoemde huis toegang heeft gegeven om te parkeren op de dijk.	Er komt geen wandelpad achter de genoemde woning, maar op het binnentalud. Het ontwerp is dan ook aangepast; er is voorzien in een wandelpad op het binnentalud, waarmee de privacy geborgd blijft..	Er worden wijzigingen aangebracht in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith
22	22	De indiener wil geen gecombineerd wandel-/fietspad, maar wenst wel het behoud van het wandelpad op de kruin van de dijk in het deelgebied Macharen 1 en 2. Als reden noemt de indiener de veiligheid (grote verschil in snelheid van fietsen en voetgangers en het gedrag van fietsers) en het draagvlak in Macharen (40% van de inwoners heeft via een enquête gereageerd.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
23	23	De indiener verzoekt om, conform eerder gedane mondelinge toezeggingen van Boskalis/het waterschap, damwanden 20 meter voor, ter hoogte en 20 meter na de woning te drukken. De indiener geeft aan dat tijdens de Inloopbijeenkomst van dinsdag 12 september 2023, werd medegedeeld dat damwanden getrild worden.	Er zijn meerdere zienswijzen ingebracht die zien op de wijze waarop damwanden worden aangebracht. In het later vast te stellen uitvoeringsontwerp wordt de lengte van de damwand nader gespecificeerd. Er is een damwandproef (zie ook paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord) uitgevoerd. Voor meer informatie over de nadere detaillering tot het uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Met de uitkomst van deze proef en op basis van het uitvoeringsontwerp, de bouwkundige staat van de woning, het soort werkzaamheden en de geotechnische gegevens van de ondergrond, wordt later bepaald hoe de damwanden worden aangebracht en of de woning voorzien wordt van trillingsmeters om mee te kunnen monitoren. Zie voor meer duidelijkheid over het al dan niet plaatsen van trillingsmeters ook paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord. De eerder gedane toezegging dat ter plaatse van de woning de damwanden gedrukt zouden worden is als gevolg van nadere uitwerking van het definitief ontwerp achterhaald.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			De damwand komt verder van de woning af te staan. Dit maakt dat op een later moment de methode van het aanbrengen van de damwand wordt bepaald.	
24	24	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij de Megense dijk/kasteelpark een gecombineerd wandel-/fietspad komt; dit leidt tot zeer gevaarlijke situaties. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
25	25	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen een gecombineerd wandel-/fietspad komt Daarnaast mist de indiener het hondenlosloopgebied.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
26	26	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen een gecombineerd wandel-/fietspad komt. De indiener heeft dit eerder via een enquête meegegeven aan het projectteam.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
27	27	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen bij het kanaal en de Kasteellaan een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	
28	28	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen bij het kanaal en de Kasteellaan een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied bij het kanaal graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
29	29	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen bij het kanaal en de Kasteellaan een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
30	30	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen bij het kanaal en de Kasteellaan een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied bij het kanaal graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
31	31	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen bij het kanaal en de Kasteellaan een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied bij het kanaal graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
32	32	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen bij het kanaal en de Kasteellaan een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied bij het kanaal graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
33	33	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen bij het kanaal en de Kasteellaan een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied bij het kanaal graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
34	34	De indiener zou graag het hondenlosloopveld terugzien in het ontwerp.	Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie. Zie paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
35	35	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij Macharen bij het kanaal en de Kasteellaan een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied bij het kanaal graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
36	36.1	De indieners zijn van mening dat de voorgestelde inrichting meer publiek en verkeer zal aantrekken wat leidt tot verstoring van de omgeving.	Op zichzelf zal het opwaarderen van de inrichting leiden tot een bijzondere plek die een betere relatie legt tussen het historische centrum van Ravenstein en de uiterwaarden van de Maas. Mogelijk zal dat ook een toename van publiek tot gevolg hebben. De inschatting is echter dat dit niet dusdanige vormen aan gaat nemen dat dit zal leiden tot onwenselijke verstoringen. De huidige gebruiksmogelijkheden van de dijk blijven intact.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	36.2	De indieners stellen dat er op deze plaats nooit een muur gestaan heeft en zijn bang voor een Efteling-achtige, (dat wil zeggen gekunstelde) oplossing.	Dat er (exact) op de voorgestelde plaats nooit een muur heeft gestaan, is juist. Het ontwerp pretendeert ook niet een precieze historische reconstructie van een van de muren van Ravenstein te geven, maar juist een ingreep te doen, die herkenbaar is als eigentijdse toevoeging in het kader van hoogwaterveiligheid. De voorgestelde muur krijgt daarbij ook een eigen kwaliteit. Gelet op het feit dat het legitiem is te veronderstellen dat er in het aangrenzende gebied een muur of stenen bekleding geweest is, maakt dat de oplossing niet gekunsteld is. Zie paragraaf 2.7.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	36.3	De indieners vinden de kap van de lindebomen en de esdoornhaag ongewenst en zijn van mening dat de implicaties ervan in het Milieueffectrapport (MER) niet goed zijn onderzocht.	Het effect van het kappen van de door de indiener genoemde bomen en Esdoornhaag is op basis van ecologisch veldonderzoek onderzocht, en leidt niet tot nadelige milieugevolgen. Er is de afgelopen jaren gebiedsdekkend onderzoek uitgevoerd naar beschermde diersoorten. In de haag zijn geen beschermde diersoorten aangetroffen. Ook zijn er in de bomen geen verblijfplaatsen van beschermde soorten aangetroffen en blijkt uit toetsing dat er geen vliegroutes van vleermuizen worden aangetast. Zie voor meer informatie ook het activiteitenplan behorend bij de vergunningaanvraag Wet natuurbeheer (soortbescherming). In het Milieueffectrapport (MER) is hiervan een samenvatting opgenomen. Ten aanzien van het kappen van bomen blijven de plannen ongewijzigd: dit komt doordat de wortels van de bomen de fundamenten van waardevolle vestingonderdelen aantasten en omdat de bomen de plaatsing van de damwand in de weg staan. In de afweging tussen ecologische - en cultuurhistorische waarden die gemaakt zijn is in deze situatie gekozen voor de laatste. In de uitvoeringsfase zal aan het ontwerp een aantal bloeiende heesters en hagen worden toegevoegd. Om bovenstaande redenen is dit niet in het MER benoemd. Ten aanzien van de haag kan worden opgemerkt dat er in het uitvoeringsontwerp rekening zal worden gehouden met het toevoegen van hagen en struiken. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	36.4	De indieners stellen dat de werkelijke waarde bestaat uit de huidige groene inpassing van de dijk, die vanaf de straat zicht houdt op de uiterwaarden en de Maas. Vanuit de Maas bezien rijst Ravenstein op vanuit een groen landschap.	Door middel van diverse 3D-visualisaties (vanuit meerdere standpunten) is aangetoond dat het zicht vanaf de straat op de uiterwaarden grotendeels gehandhaafd blijft. Het voordeel van een gemetselde muur daarbij is dat het blikveld van de toeschouwer niet verandert onder invloed van plantengroei en het beheer ervan. Vanuit de waarde die de indieners benoemen, is er voor gekozen om de hoogte te bepalen op basis van het zichtjaar 2075. Daardoor beperkt de hoogte zich tot 11,90+NAP.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			Ook in de toekomstige situatie zal Ravenstein vanaf de Maas bezien, nog steeds als stad oprijzen vanuit een groen landschap.	
	36.5	De indieners stellen dat een hogere dijk (ca + 50 centimeter) geen inbreuk hoeft te maken aan het huidige landschappelijke beeld	De opvatting van de indieners dat 50 centimeter extra hoogte geen inbreuk maakt op de kwaliteiten van het landschappelijk beeld wordt gedeeld. De diverse 3D-visualisaties ondersteunen de opmerking van de indieners.	Nee
	36.6	De indieners stellen dat bestaande zichtlijnen en uitzichten verloren gaan.	Door middel van diverse 3D-visualisaties (vanuit meerdere standpunten) is aangetoond dat het zicht vanaf de straat op de uiterwaarden grotendeels gehandhaafd blijft.	Nee
	36.7	De indieners stellen dat de bouwwerkzaamheden onnodige extra CO2-belasting tot gevolg hebben.	Het maken van een constructie met damwanden levert meer CO2-emissie op dan een oplossing die bestaat uit een grondlichaam van lokaal gewonnen klei. Daar staan echter een aantal belangrijke voordelen tegenover, die terug te vinden zijn in paragraaf 2.7 van deze Nota van Antwoord. Per saldo is er in de afweging wel sprake van extra CO2-emissie, maar die is nodig. Bij de uitvoering van het project is het de koers het hele werk CO2-neutraal uit te voeren.	Nee
	36.8	De indieners geven aan dat onduidelijk is of het mogelijk verwijderen van de mengveevoederfabriek is meegenomen in de plannen. Een dergelijke ingreep zou een werkelijke verbetering voor de bewoners en de stedenbouwkundige opzet zijn.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 20.8.	Nee
	36.9	De indieners stellen dat dat de ruimtelijke en historische inpassing niet op de juiste wijze door het bevoegd gezag zijn getoetst en wijzen expliciet op het relevante toetsingskader van het Bestemmingsplan Stadsgezicht Ravenstein 2013.	Naar aanleiding van deze zienswijze is in de ruimtelijke onderbouwing van de aanvraag Omgevingsvergunning (afwijken bestemmingsplan buitengebied Oss) de toetsing op de dubbelbestemming Waarde - Beschermd Stadsgezicht toegevoegd. Er is daarnaast uitvoerig overleg geweest met ambtenaren van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en de ontwerpen zijn gepresenteerde aan de gecombineerde Monumentencommissie/Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit van de gemeente Oss. Daarnaast heeft de RCE op 1 februari 2024 een positief preadvies uitgebracht (zie bijlage 4). Zie verder ook de beantwoording van zienswijze 36.10.	Er worden wijzigingen aangebracht in de ruimtelijke onderbouwing van de Omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan buitengebied, gemeente Oss

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	36.10	De indieners zijn van mening dat de constructie van de vestingmuur een bouwwerk is dat eveneens op welstand getoetst dient te worden. De indieners zijn van mening dat het beoogde bouwwerk niet past binnen de omgevingen en negatief afstraalt op het in de zienswijze genoemde pand. Dit belang dient ook bij de welstandstoets te worden meegenomen.	De ontwerpen van de muur zijn gepresenteerd aan de gecombineerde Monumentencommissie/Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit van de gemeente Oss. Daarbij heeft de commissie ingestemd met het voorstel op hoofdlijnen en aangegeven graag betrokken te willen blijven bij de nadere uitwerkingen van het ontwerp. Bij de beschouwing is overigens niet expliciet gekeken naar de betekenis van het ontwerp voor individuele woningen.	Nee
	36.11	De indieners stellen dat er onvoldoende ruimte is geboden voor participatie van omwonenden, om tot wezenlijke aanpassingen te kunnen komen.	Om tot het ontwerp te komen, is er uitgebreid en intensief gesproken met de omgeving en andere belanghebbenden. Hierin is de keuze voor een grondoplossing of een oplossing met een kademuur onderdeel geweest van de afweging van kansrijke alternatieven. Op basis van reacties van omwonenden is ook een wezenlijke aanpassing doorgevoerd in het ontwerp door de hoogte van de kering aan te passen van 12.50 naar 11.90+NAP.	Nee
	36.12	De indieners geven aan dat de vestigingsmuur ook onderdeel dient te zijn van het Milieueffectrapport (MER). Dit zou nu niet het geval zijn.	De vestingmuur is onderdeel van de dijkversterking en is daarmee ook beschreven in het Milieueffectrapport (MER) als onderdeel van het ontwerp. De milieueffecten van het ontwerp zijn in zijn totaliteit beoordeeld en niet tot in detail uitgeschreven per afzonderlijke maatregel. Op basis van de ontwerpnota heeft de Commissie mer in haar voorlopig toetsingsadvies (zie bijlage 2 van deze Nota van Antwoord) aangegeven dat de keuze voor de muur goed is onderbouwd.	Nee
	36.13	De indieners plaatsen vraagtekens bij de noodzaak voor de versterking van de dijk bij Ravenstein, omdat er gebieden zijn met een lagere kering die bij extreem hoog water dus eerder zullen onderlopen. Zij wensen dat hier duidelijkheid over wordt geven.	Op dit moment voldoet de dijk tussen Ravenstein en Lith niet aan de in de Waterwet opgenomen overstromingskansnorm van 1:10.000. Bij een eventuele overstroming kan een groot gebied rond Oss en ‘s-Hertogenbosch onder water komen te staan, met kans op veel slachtoffers en grote economische schade. Daarom moet de dijk worden versterkt. Verschillen in hoogte van keringen zijn er omdat je niet alles tegelijk kunt versterken. Dit traject wordt als een van de eerste versterkt vanwege de grote opgave (verschil tussen huidige situatie en de norm). Vanwege verschillen in normen zullen er ook verschillen in hoogte blijven. Dit heeft te maken met de verschillende gevolgen van een overstroming op deze dijktrajecten. Tot slot is niet alleen de hoogte maar ook de sterkte bepalend voor de overstromingskans; een dijk kan doorbreken voordat het water aan de kruin staat. Zie voor verdere toelichting paragraaf 2.7.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
37	37.1	De indiener vraagt of er planschadevergoeding of nadeelcompensatie mogelijk is als gevolg van eventuele waardevermindering van de woning door verandering c.q. verslechtering van het uitzicht aan de achterzijde?	Indien de indiener van mening is dat er sprake is van schade, kan, wanneer de plannen onherroepelijk zijn geworden, een aanvraag tot verkrijging van nadeelcompensatie worden ingediend. Zie hiervoor ook paragraaf 2.1.2. van deze Nota van Antwoord.	Nee
	37.2	De indiener vraagt of er wordt gekeken naar eventuele verandering van de scheurvorming in de woning of andere huizen. Eventueel middels een meting/foto voor en na de dijkverbetering.	De betreffende woning bevindt zich binnen de 50 meter zone en krijgt daarom een nulmeting. Voor meer duidelijkheid over de nulmetingen, zie ook paragraaf 2.1.2. van deze Nota van Antwoord. Er zal geen meting plaatsvinden na de uitvoering. Indien de indiener vermoedt aanspraak te maken op schadevergoeding, wordt er gewezen op het loket dat wordt ingericht op www.meanderendemaas.nl.	het projectplan is verduidelijkt m.b.t. de nulopname
	37.3	De indiener vraagt hoe het onderhoud van de dijkbekleding wordt geregeld en met welke frequentie er wordt gemaaid. Onderhoudsafspraken uit het verleden werden namelijk niet altijd nageleefd.	De zorg van de indiener is bekend bij het bevoegd gezag. Het beheer en onderhoud na de dijkversterking wordt vastgelegd in het "beheer- en onderhoudsplan waterkeringen" van waterschap Aa en Maas, dat in 2024 wordt geactualiseerd.	Nee
	37.4	De indiener geeft aan dat er afvoergootjes onderlangs de dijk lopen met afvoerputjes, en vraagt of deze worden schoongemaakt.	De afvoergoot is een voortvloeisel uit de vorige dijkverbetering en dient nu al regelmatig schoongemaakt te worden. De zorg van de indiener is bekend bij het bevoegd gezag.	Nee
	37.5	De indiener vraagt of de grote braamstruiken in de uiterwaard bij Dijkvak 8-2 ter hoogte van de A569 gesnoeid worden. Deze struiken woekeren en vormen volgens de indiener een belemmering voor de waterafvoer.	De genoemde braamstruiken liggen buiten de gebieden waarop de voorliggende besluiten betrekking hebben. Vegetatiebeheer in de uiterwaarden wordt geregeld in de Vegetatielegger, daarbij is rekening gehouden met vegetatie zoals braamstruiken in de waterafvoer.	Nee
	37.6	De indiener vraagt of er op één of twee plaatsen bij de in de zienswijze genoemde huisnummers trappen kunnen worden aangelegd van de goot naar de kruin.	Op het tracé tussen dijkpaal 566 en 569 komen twee taludtrappen. Dit zal nader worden toegelicht in het uitvoeringsontwerp. Er komt, vergelijkbaar met de huidige situatie, een hekwerk ter garandering van de privacy. Dit zal in het beheer - en onderhoudsplan worden vastgelegd. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
38	38	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij de Megense dijk/Kasteeldijk een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
39	39	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er bij de Megense dijk/Kasteeldijk een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
40	40	De indiener heeft de voorkeur, vanwege veiligheidsredenen, om een gescheiden wandel-/fietspad te behouden op de dijk. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
41	41.1	Uit de plannen wordt niet duidelijk wat de effecten van afgraving voor het huidige gebruik van het perceel als restaurant met terras en parkeerplaats, speelweide en aanlegsteiger zijn.	In deze beantwoording wordt ervan uitgegaan dat de indiener doelt op perceel nummer 286. Het restaurant, terras en het grootste gedeelte van de parkeerplaats worden niet afgegraven. Wel is in het plan van de afgraving een wig van de huidige parkeerplaats opgenomen. Dit gebied overstroomt hierdoor vaker, maar dit is nodig voor de waterstandsdoelstellingen te halen. De eigenaar zal gecompenseerd worden voor het verlies in gebruikswaarde.	Nee
	41.2	De indiener wil de gronden na afloop van de werkzaamheden weer kunnen gebruiken conform vergunning van Rijkswaterstaat d.d. 20 maart 2019. De vergunning heeft betrekking op een restaurant met terras en parkeerplaats, de speelweide en steiger. De indiener kan zich niet verenigen met het afgraven van een deel van de parkeerplaats. Dit is niet	Het ontwerp is zodanig vormgegeven dat daarbij enkel het voor de maatregelen noodzakelijke ruimtebeslag is opgenomen. Het is onvermijdelijk dat daarbij eigendommen geraakt worden dan wel grondgebruik niet kan worden voortgezet. Ter hoogte van het perceel van de indiener is dit het geval. Schade als gevolg van een rechtstreeks en noodzakelijk verlies van eigendom dan wel grondgebruik voor het plan wordt op basis van de Onteigeningswet en bijbehorende jurisprudentie vergoed. Er wordt zoveel mogelijk geprobeerd minnelijk overeenstemming te bereiken met eigenaren en rechthebbenden om	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		overeenkomstig de verleende vergunning. Aansluitend mag de Veerweg niet verlaagd worden, maar moet op hoogte van het bestaande parkeerterrein blijven.	schade te vergoeden. In het uiterste geval wordt tot onteigening overgegaan. De minnelijke verwerving en, als partijen geen overeenstemming weten te bereiken, een onteigeningtraject, staan los van de rechtmatigheid van het besluit. Bezwaren van de indiener ten aanzien van de grondverwerving kunnen in een eventuele procedure inzake de onteigening worden ingebracht.	
	41.3	In het projectplan wordt niet onderbouwd wat het effect is van de weerdverlaging op de stroming bij hoog water. De indiener stelt dat er onderbouwd dient te worden dat de weerdverlaging niet leidt tot onderspoeling of verzakking van de keerwanden die het opgehoogde terras van het restaurant beschermen.	Door weerdverlaging neemt de stroomsnelheid af, vanwege een ruimer doorstroomprofiel. Er is geen aanleiding om effecten te verwachten op de keerwanden.	Nee
	41.4	De indiener is het niet eens met de grondverwerving van de in de zienswijze genoemde percelen, en geeft aan dat het projectplan ook niet bepaalt dat de gronden moeten worden verworven ten behoeve van de uitvoer van het projectplan. Na realisatie van het plan, moet het huidig gebruik overeenkomstig de Waterwetvergunning kunnen worden voortgezet.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 41.2.	Nee
	41.5	Volgens de indiener is uit het ontwerpbesluit niet op te maken in welke mate het huidige gebruik beïnvloed wordt als gevolg van de weerdverlaging. De percelen zullen in het recreatieve seizoen vaker onder water staan en langere tijd niet kunnen worden gebruikt. Onduidelijk is daarom welke uitgangspunten gebruikt moeten worden voor de schadeloosstelling. De indiener verzoekt het bevoegd gezag in het projectplan inzichtelijk te maken wat de toekomstige overstromingskans is gedurende het recreatieseizoen	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 41.2. De informatie over overstromingsfrequentie en -duur zal in de gesprekken over schadeloosstelling of onteigening gedeeld worden.	Nee
	41.6	De indiener wil weten hoe wordt omgegaan met de gevolgen van frequenter onderlopen van de grond; er moet dan vaker ontruimd en opgeruimd worden. Dit moet worden meegenomen in de schadeloosstelling.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 41.2	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	41.7	De indiener geeft aan dat het projectplan een zeer globale uitvoeringsplanning kent waarop niet is op te maken of de uitvoer zal plaatsvinden gedurende het recreatieseizoen. Het heeft de voorkeur dat de werkzaamheden buiten het recreatieseizoen en aaneengesloten voor het deelgebied Maasbommel-Oost plaatsvinden.	In de uitvoering wordt schade voor zover mogelijk beperkt. Voor vragen over de bereikbaarheid en de planning, zie ook paragraaf 2.6 van deze Nota van Antwoord. Voor vragen over de schade kan paragraaf 2.1 van deze Nota van Antwoord geraadpleegd worden.	Nee
42	42	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
43	43	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
44	44	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
45	45	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
46	46	De indiener geeft aan tegen een gecombineerd wandel-/fietspad te zijn op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen). Om ergernissen tussen fietsers en wandelaars te voorkomen, dienen de paden van elkaar gescheiden te zijn.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
47	47	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt. De indiener geeft aan dit te kunnen onderbouwen vanuit het door de indiener uitgeoefende beroep van veiligheidskundige.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
48	48	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
49	49	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt. Daarnaast verzoekt de indiener om bankjes langs de dijk te plaatsen om zo van het mooie uitzicht te kunnen genieten.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. In het uitvoeringsontwerp wordt nader bekeken wat de mogelijkheden zijn voor wat betreft het plaatsen van bankjes. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
50	50	De indiener is het er vanuit veiligheidsredenen niet mee eens dat er op de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied graag behouden zien.	paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	
51	51.1	De indiener geeft aan dat uit het definitief ontwerp onvoldoende duidelijk wordt waarom nabij het in de zienswijze genoemde bedrijf zulke ingrijpende maatregelen nodig zijn; deze lijken in beginsel onevenredig. Volgens de indiener is tijdens de uitvoering het in de zienswijze genoemde bedrijf (vrijwel) onbereikbaar.	In het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is in paragraaf 4.3.1 omschreven welke maatregelen t.p.v. Brass aan de Maas (dijkvak 1_2) nodig zijn. Dit betreffen maatregelen ten behoeve van de opgaven op het vlak van hoogte, stabiliteit buiten- en binnenwaarts en piping. De maatregelen hiervoor bestaan uit: verhogen van de kade, een buitenwaartse stabiliteitsberm en een buitenwaartse verschuiving van de tuimelkade. Hierbij gaat het om vergelijkbare maatregelen als op andere locaties in het project. Wat betreft bereikbaarheid tijdens uitvoering zie paragraaf 2.6.2. Ook het restaurant zal tijdens uitvoering bereikbaar zijn. Aangezien bereikbaarheid voor de bedrijfsvoering van groot belang is, zal tijdig gecommuniceerd worden én goed bekeken worden hoe de hinder zoveel mogelijk is te beperken.	Nee
	51.2	De indiener geeft aan dat de plannen onvoldoende voorzien in schadebeperkende maatregelen en maatregelen ter vaststelling van de schade van de uitvoering.	Het in de zienswijze genoemde bedrijf bevindt zich binnen de 50 meter zone en krijgt daarom een nulmeting. Voor meer duidelijkheid over de nulmetingen, trillingsmeters en vergoeding bij schade zie ook paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord. Burgers en bedrijven kunnen aanspraak maken op nadeelcompensatie of planschadevergoeding. Voor meer duidelijkheid over nadeelcompensatie, zie paragraaf 2.1.1 van deze Nota van Antwoord.	het projectplan is verduidelijkt m.b.t. de nulopname
52	52.1	De indieners zijn van mening dat er te veel stukken met te veel bijlagen zijn aangeleverd om redelijkerwijs van burgers te verlangen om dit binnen zes weken tot zich te kunnen nemen en te begrijpen. De procedure is daarom onrechtmatig.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 20.1.	Nee
	52.2	De indieners houden een betoog voor het hanteren van ankerpunten uit de geschiedenis en kijken daarbij naar onder meer geomorfologie en archeologie om hun visie op de toekomst van de vesting te onderbouwen.	Zie voor de beantwoording hiervan ook wel paragraaf 2.7 van deze Nota van Antwoord. Tevens heeft RCE een positief préadvies uitgebracht, zie hiervoor hoofdstuk 14 en bijlage 4 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	52.3	De indieners zien het landhoofd van de spoorverbinding Oss-Nijmegen als belangrijk obstakel in het rivierbed. De indieners pleiten voor het opheffen van deze barrière en vragen zich af of er in de toekomst voorzien is in het 'op poten zetten' van het spoor ter hoogte van het bovenste hoornwerk.	Zie voor de beantwoording hiervan ook wel paragraaf 2.7.2 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	52.4	De indieners verzoeken betreffende stukken voor Ravenstein van Erfgoedcommissie en Adviesteam Ruimte Gemeente Oss toe te voegen in het verdere verloop van de procedure.	De inhoud van de door indieners gevraagde documenten maakt onderdeel uit van de interne besluitvorming ten aanzien van de plannen en of deze plannen op het door indieners aangegeven onderdeel haalbaar zijn. Dergelijke documenten maken echter geen deel uit van de bijlagen die bij een bestemmingsplan worden gevoegd. De indieners kunnen desgewenst een afspraak maken met de gemeente Oss om de documenten – mits het openbare informatie betreft – in te zien.	Nee
	52.5	De indieners missen in het projectplan de afspraken die in het bestuursakkoord (2020) zijn gemaakt ten aanzien van de verdeling van de ontwikkelings- en uitvoeringskosten met betrekking tot het Osse aandeel voor de bouw van een kademuur in Ravenstein.	Het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith ziet niet op de verdeling van de kosten van de genoemde maatregelen. De bekostiging van de maatregelen uit het projectplan komt voor een belangrijk deel voor rekening van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De bijdrage van overige partijen uit de Stuurgroep Meanderende Maas zijn vastgelegd in de Bestuursovereenkomst Planuitwerking Meanderende Maas d.d. 7 september 2020. Voor de realisatiefase wordt een nieuwe bestuursovereenkomst opgesteld.	Nee
	52.6	De indieners verzoeken om een standpuntbepaling van het College en betrokken raadscommissies van de gemeente Oss, inzake het plan voor de muur.	Alle planologische besluiten zijn door de stuurgroep Meanderende Maas bekrachtigd. Hier maakt gemeente Oss onderdeel van uit. Vervolgens zijn de besluiten door de daarvoor bevoegde gezagen vastgesteld.	Nee
	52.7	De indieners missen in het projectplan een definitief archeologisch resultatenrapport ten aanzien van de Ravensteinse Maasdijkonderzoeken.	Alle voor de besluitvorming over het projectplan benodigde stukken, dus ook archeologische onderzoeken, zijn gepubliceerd.	Nee
	52.8	De indieners vragen zich af of er historische belangen worden geschaad en welke maatschappelijke bijdragen het plan op zal leveren en wat de toegevoegde historische waarde is.	De inzet van de plannen is om een nieuwe 'laag' (als zodanig herkenbaar) aan de historie van Ravenstein toe te voegen die zowel recht doet aan, als aansluit bij, de geschiedenis van Ravenstein en de betekenis van de vestingstad in het Maaslandschap. De bestaande historische waarden worden ook ontzien. Dit betekent bijvoorbeeld dat er geen	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			damwanden mogen worden geplaatst op plekken waar historische muurresten zijn verwacht.	
	52.9	De indieners missen de noodzakelijke onderbouwingen ten behoeve van de muur.	Zie voor de beantwoording hiervan ook wel paragraaf 2.7 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	52.10	De indieners vragen zicht af of er voor het uitvoeringsplan een aparte Ruimtelijke Ordening-procedure wordt gevolgd.	Voor het uitvoeringsplan hoeft er geen afzonderlijke Ruimtelijke Ordening-procedure te worden gevolgd. Alle ruimtelijke aspecten van het project worden geregeld via het bestemmingsplan of de omgevingsvergunning. Wel zullen voor veel werkzaamheden uitvoeringsvergunningen nodig zijn, waaronder omgevingsvergunningen.	nee
	52.11	De indieners vragen zich af of de voorgestelde besluiten nog door de betrokken gemeenteraden moet worden bekrachtigd.	Alle besluiten (ontwerp en definitief) die ter inzage zijn, respectievelijk worden, gelegd zijn opgesteld en bekrachtigd door de daarvoor bevoegde overheidsinstanties.	Nee
	52.12	De indieners vragen zich af of met betrekking tot de beoordelingen en afhandelingen binnen deze juridische procedure de nieuwe Omgevingswet wordt gevolgd of dat de (ten tijde van het indienen van de zienswijze nog vigerende) Wet ruimtelijke ordening-wetgeving van toepassing is.	Voor deze procedure geldt dat er sprake is van 'overgangsrecht'. Dit betekent dat het op het moment van de terinzagelegging van de ontwerpbesluiten vigerende recht blijft gelden, ook nu de Omgevingswet in werking is getreden.	Nee
	52.13	De indieners vermoeden dat de realisering van een diep geslagen damwand in de buitenkruin van de Maasdijk een negatieve invloed zal hebben op de grondwaterstanden.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 20.6 en paragraaf 2.7.4 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	52.14	De indieners twijfelen aan de noodzaak voor een oplossing tegen piping gelet op de relatief hooggelegen positie (oeverwal) van het centrum van Ravenstein.	Recent aanvullend bodemonderzoek heeft aangetoond dat er sprake is van grote hoeveelheden klei in het voorland, waardoor geconcludeerd is dat het risico op piping op deze locatie te verwaarlozen is. Zie ook wel paragrafen 2.7.3 en 3.2.1 van deze Nota van Antwoord. Om die reden krijgt de damwand voor Ravenstein alleen een stabiliteitsfunctie.	Nee
	52.15	De indienerss vragen zich af waarom er geen klei-inkassingen zijn toegepast ter hoogte van Ravenstein, waar dat op andere plaatsen wel is gebeurd als anti-piping maatregel.	Zie voor de beantwoording hiervan ook paragrafen 2.7.3 en 3.2.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	52.16	De geplande aanleg van de muur en tuimelkaden, als ook de moderne gronddijk ter hoogte van het in de zienswijze genoemde bedrijf, belemmeren volgens de indieners de toekomstige reconstructie van de voormalige strang en de twee hoornwerken.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 20.8 en paragraaf 2.7 van deze Nota van Antwoord. De aanleg van de muur maakt de reconstructie van de strang juist mogelijk. Een oplossing in grond (in tegenstelling tot de damwand) is strijdig met het terugbrengen van de strang zoals onderdeel van de Waterfrontvisie van de gemeente Oss. De indieners hebben daarnaast gelijk dat de aanleg van de tuimelkade strijdig kan zijn, want voor een kleine afstand (circa 100 meter) overlappen de terug te brengen strang en de tuimelkade elkaar. Voor de delen ten weerszijden van de rondelen geldt echter dat de oorspronkelijke loop van de strang verder naar buiten ligt. Op de twee hoornwerken heeft de dijkversterking geen invloed.	Nee
	52.17	De indieners zijn van mening dat op basis van de gebiedskarakteristiek de Maasdijk moet worden vormgegeven aansluitend op het Maasmeanderlandschap van de 13e en 14e eeuw.	Bij het opstellen van de plannen is zo veel mogelijk geprobeerd om aan te sluiten bij de kwaliteiten van het landschap zoals dat in de loop der eeuwen gegroeid is. Sommige zaken zijn daarbij niet letterlijk te reconstrueren: alleen al het gegeven van de Maaskanalisatie heeft de context van het middeleeuwse rivierenlandschap rigoureus veranderd. Van een verzande rivier en een diepe strang waardoor alle scheepvaart vlak langs Ravenstein moest varen is allang geen sprake meer. Ook de groei van de mengvoederfabriek in de uiterwaarden heeft verstrekkende gevolgen gehad voor de beleving van de plek en de relatie tussen stad en land. Het ligt nu niet binnen de mogelijkheden om die relatie structureel te herstellen. Wel zijn er binnen het project belangrijke stappen gezet om hier zo veel mogelijk op voor te sorteren.	Nee
	52.18	De indieners betwisten het voorbeeld van Grave als referentie voor de onderbouwing van de gemaakte ontwerpkeuzen.	De vergelijking met Grave is gemaakt, niet om een blauwdruk te geven voor de ontwikkeling van Ravenstein, maar om te wijzen op een aantal opmerkelijke overeenkomsten in de relatie tussen stad en rivier. Het is daarmee een hulpmiddel om Ravenstein beter te begrijpen.	Nee
	52.19	De indieners zien de gepresenteerde eigentijdse muur als waterkering als misleidend en niet passend binnen de geschiedenis van Ravenstein. De indieners geven aan dat geen enkele gekwalificeerde archeoloog overtuigend tot de conclusie komt dat er tussen de bolwerken (rondelen) een waterkerende muur heeft gestaan.	Ten aanzien van de planvoorstellen is er met meerdere gekwalificeerde archeologen overleg geweest (, waaronder van der Kuijl). Afgezien van de aanzet van een muur aan de binnenzijde van de rondelen (vgl. Genabeek 1997 en 2000) zijn er tot nog toe geen muurdelen op de overgang van de vesting naar de voorliggende strang aangetoond. Niet omdat hij er niet is geweest, maar naar verwachting omdat er nog niet de juiste plaats gegraven is. Afgaande op historische afbeeldingen, waarnemingen door de Archeologische Werkgroep en eerdere onderzoeken in een vergelijkbare context elders in het land (zie o.a. bijlage), mag volgens Van der Kuijl (met grote waarschijnlijkheid) worden aangenomen	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			worden dat sprake is geweest van een muur die in Ravenstein (deels) met aarde bedekt was (voor defensieve doeleinden) op de overgang van de vesting naar de voorliggende strang. Los van deze duiding is door de projectorganisatie voorgesteld om een muur te bouwen, niet als letterlijke reconstructie van op een oude situatie, maar als eigentijdse oplossing en wel geïnspireerd op een historische uitstraling. Voordeel daarbij is dat de rondelen iets prominenter in het zicht gebracht kunnen worden. De betrokken archeologen kunnen zich deze keuze goed voorstellen.	
	52.20	De indieners geven aan dat ook aan de 14 en 21 meter terugliggende bouwmuren uit de 17e eeuw de waarde 'waterkerende muur' kunnen worden toegekend. Deze muren liggen op een natuurlijk ontstane hoge oeverwal en maakte deel uit van de eerdere stadsuitbreidingen, dijkverbredingen en dijkverhogingen aan de noordoostzijde van de Kolonel Wilsstraat richting Maasdijk en de strang.	De genoemde bouwmuren zijn niet op genomen in de Legger van het waterschap en maken daarom geen deel uit van de huidige waterkering. De huidige kering voldoet niet aan de normering.	Nee
	52.21	De indieners vragen zich af van wie het idee voor de muur afkomstig is, wie de opdrachtgever is, met welke Ravensteinse kennis het rapport is gemaakt, wat de rol is van het gemeentebestuur en tot slot hoe de bekostiging van de ingreep georganiseerd is.	De muur is onderdeel geweest van de afweging van kansrijke alternatieven om uiteindelijk tot één voorkeursalternatief te komen. Dit voorkeursalternatief is als afronding van de verkenningsfase ook vastgelegd in de Integrale Provinciale Structuur Visie. De bekostiging van de muur en de damwand komt voor een belangrijk deel voor rekening van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De bijdrage van de overige partijen, te weten waterschap, gemeente en provincie zullen te zijner tijd worden vastgelegd in de bestuursovereenkomst die ten behoeve van de realisatie wordt opgesteld.	Nee
	52.22	De indieners stellen dat er nooit een muur tussen de bolwerken (rondelen) heeft gelopen. Ook de muren aan de buitenzijde, door de indieners 'oren' genoemd, hebben nooit bestaan en vormen een nog ernstiger aantasting van Ravenstein.	Zie voor beantwoording hiervan ook paragraaf 2.7. van deze Nota van Antwoord.	Nee
	52.23	De indieners maken zich zorgen over de technische vormgeving en de relatie met de gewenste toekomstige reconstructie van de strang. De indieners	De bekleding van de damwand zal worden vormgegeven door middel van een betonschort dat op de damwand wordt opgebracht. Op deze betonnen tussenlaag zal vervolgens het metselwerk worden aangebracht. Dit is een beproefde wijze van bekleden van damwanden. Aan de onderzijde van de met stenen beklede wand zal een grondlichaam met een	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		schatten in dat de muur dan in totaal negen meter hoog zal worden.	wandelpad worden aangelegd. Daarom zal de muur vanaf de rivierzijde gezien, de komende 50 jaar nooit hoger worden dan circa drie meter. De overgang naar de toekomstige strang zal door middel van een talud worden vormgegeven.	
	52.24	De indieners zijn van mening dat er ter hoogte van de mengvoederfabriek geen waterkerende maatregelen nodig zijn, omdat de maaiveldhoogte daar al hoger is dan of gelijk aan 11.90+NAP.	De waarneming klopt dat het huidige maaiveld ter hoogte van de mengveevoederfabriek al nagenoeg op dezelfde hoogte is als de vereiste waterkerende hoogte. Op of aan het maaiveld zullen de maatregelen qua hoogte daarom beperkt zijn. Bij de mengveevoederfabriek is richting het kasteelrondeel de muur 60 centimeter hoger gemaakt om zo beter aan te kunnen sluiten; het kasteelrondeel is namelijk hoger opgemetseld dan het Bokrondeel.	Nee
	52.25	De indieners vragen zich af of er ter hoogte van de parkeerplaatsen bij de mengvoederfabriek ook een damwand geslagen moet worden. De indieners missen hier een inrichtingsbeeld.	Ook ter hoogte van de parkeerplaatsen bij de mengveevoederfabriek worden damwanden geslagen. De motivatie hiervoor is verwoord in paragraaf 2.7 van deze Nota van Antwoord. Hiermee wordt voor het wenselijke toekomstbeeld voorgesorteerd op het verruimen van de flessenhals in de rivier en het opengraven van de voormalige strang die hier gelopen heeft. Een inrichtingsbeeld is gepresenteerd bij de inloopbijeenkomst in februari 2023.	Nee
	52.26	De indieners pleiten voor het toepassen van zo min mogelijk verhardingen/bestratingen.	Alle verharding die is toegepast in het ontwerp is functioneel vanuit gebruiks- of onderhoudsdoelen. Daarbij is altijd gekeken naar de maximaal benodigde oppervlakte. Dit is in samenspraak met de gemeente Oss gedaan; voor het wandelpad tussen de rondelen is er voor gekozen om deze in klinkerbestrating uit te voeren, vanwege de slechte ervaringen ten aanzien van beheer en onderhoud van vergelijkbare oplossingen in halfverharding.	Nee
	52.27	De indieners pleiten voor het behouden van het aanwezige groen aan de rivierzijde van de Maasdijk op grond van ecologische argumenten.	De bestaande bomen in het betreffende traject blijven zo veel mogelijk gehandhaafd. Ten aanzien van de veldesdoornhaag die in de voorstellen is verwijderd, geldt dat we de toezegging doen om te onderzoeken om in het uitvoeringsontwerp haagbeplanting en struiken aan het ontwerp toe te voegen. Dit doen we in samenspraak met de gemeente Oss. Wat de vleermuizen aangaat: de voorgestelde maatregelen hebben geen noemenswaardig effect op het biotoop van hier aanwezige vleermuizen. Wat in dit verband nog wel van betekenis is, zijn de vleermuizenkelders die we tussen de damwand en de metselbekleding willen gaan inrichten. Dit principe willen we in de volgende fase nader uitwerken in samenhang met de invulling van een passend metsel- en voegwerk. Hier zullen we de bewoners van Ravenstein ook bij betrekken.	Nee
	52.28	De indieners pleiten voor het verwijderen van de lage begroeiing met name bij de hoornwerken om daarmee	We zijn het eens met de zienswijze dat de Hoornwerken vanuit historisch militair perspectief beter tot hun recht komen als ze niet met dicht struweel omzoomd zijn, zoals met name bij	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		het open karakter, dat past bij het schootsveld van een vesting, te behouden of als karakteristieke waarde beleefbaar te maken.	het Bovenste Hoornwerk het geval is. De dijkversterking heeft echter geen effect op het betreffende stuk dijktalud, waardoor er vanuit hoogwaterveiligheid geen aanleiding is om hier iets aan de begroeiing te doen. We hebben niettemin het belang van uw opmerking doorgegeven aan de gemeente in de verwachting dat bij de herinrichting van dit Hoornwerk of bij een andere aanleiding maatregelen zullen worden getroffen om de zichtrelatie tussen de dijk en het Hoornwerk te herstellen.	
	52.29	De indieners pleiten ervoor om de aanzet voor de buitendijkse ontsluitingsweg richting de mengvoederfabriek (liggend ten westen van de Loswal) te verwijderen (asfalt en funderingen).	De betreffende aanzet zal inderdaad worden verwijderd. Dit is als zodanig in de plannen opgenomen.	Nee
	52.30	De indieners vragen zich af of de beschreven principes bij een eerdere aanvraag voor de Erfgoeddeal nog van toepassing zijn, en wat in het algemeen de toekomstige bijdragen zijn van de Erfgoeddeal aan de ontwikkeling van de vesting.	Een eerdere aanvraag voor de Erfgoeddeal is niet gehonoreerd. Dit heeft niets toe- of afgedaan aan de principes achter het ontwerp. Voor de werkzaamheden aan de dijk zal niet nogmaals een poging worden gedaan om voor de Erfgoeddeal in aanmerking te komen. Dat laat onverlet dat er in de toekomst goede aanleidingen kunnen zijn voor een nieuwe aanvraag (bijvoorbeeld als het aankomt op een mogelijke ontwikkeling van de Hoornwerken).	Nee
	52.31	In de bijlagen van het projectplan zijn een aantal bijlage(n) (brontekst uit | WSD.3.1/23-011.252 | Bijlage xv | Definitief 3.0) uit Meanderende Maas niet toegevoegd of digitaal niet te openen. Het blijken een aantal documenten te zijn die als 'separaat document' zijn betiteld. De indieners vragen duidelijkheid met betrekking tot deze tekortkomingen.	Gebleken is dat sommige bestanden dermate groot zijn, dat het openen c.q downloaden ervan niet in één keer lukt. Om die reden staat op de webpagina (www.meanderendemaas.nl/totaaloverzichtterinzage/) de tip: "soms duurt het even voordat een bestand goed gedownload kan worden, dus klik dan gewoon even opnieuw". Dit is bij (onder andere) de door de indieners genoemde bijlage XV het geval. Na controle blijkt dat alle documenten via de genoemde webpagina te openen zijn.	Nee
	52.32	De indieners vragen verduidelijking van het begrip meekoppelkansen: wat houden ze in en waar worden ze zichtbaar gemaakt.	Meekoppelkansen zijn kansen die meegenomen kunnen worden, nu er toch werkzaamheden uitgevoerd worden in het kader van de waterveiligheid. Dit kan bijvoorbeeld op het vlak van recreatie, economie of natuur. De meekoppeling is er in gelegen dat die kansen tegelijk met het project uitgevoerd kunnen worden en daarmee een win-winsituatie kunnen geven. De vastlegging van meekoppelkansen vindt, indien het planologisch nodig is, plaats in bijvoorbeeld het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith (hoofdstuk 4).	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	52.33	De indieners stellen dat Ravenstein/Megen als riviervesting niet zijn te vergelijken met Grave en pleiten voor een onderscheidende 'groene' inrichting van Ravenstein ten opzichte van de andere Garnizoenssteden van de Zuiderwaterlinie.	De vergelijking met Grave is gemaakt, niet om een blauwdruk te geven voor de ontwikkeling van Ravenstein, maar om te wijzen op een aantal opmerkelijke overeenkomsten in de relatie tussen stad en rivier. Het is daarmee een hulpmiddel om Ravenstein beter te begrijpen. Binnen de elf vestingsteden van de Zuiderwaterlinie is Ravenstein onderscheidend vanwege het voorkomen van de rondelen, die maar op enkele plaatsen in Nederland voorkomen. Dat gegeven, in combinatie met de jongere uitbreidingen van de vesting, is een belangrijk uitgangspunt geweest bij het opstellen van de plannen. Zie ook paragraaf 2.7.	Nee
53	53.1	De indiener verzoekt het struinpad niet op de in de zienswijze genoemde percelen te plaatsen wegens huidig gebruik voor landbouw.	In overleg met de indiener is een ander tracé gekozen voor dit struinpad. Dit is aangepast op de inrichtingskaart.	Er worden aanpassing aangebracht in de ruimtelijke inrichtingskaarten bij het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith en het projectplan geulen en weerdverlaging
	53.2	De indiener maakt zich zorgen over het fietspad langs de perceelgrens. Er is 'waterbezwaar' omdat het fietspad naar de verwachting van de indiener iets boven het huidige omliggende maaiveld gelegd zal worden. De indiener heeft vragen ten behoeve van een sloot om te kunnen zorgen voor afwatering langs het fietspad.	In het ontwerpbesluit voor het projectplan Waterwet ligt het fietspad lager dan beide percelen in de maaiveldverlaging. Hierdoor treedt geen waterbezwaar op.	Nee
	53.3	De indiener vraagt om een raster van schapengaas tegen honden. Dit verlaagt het risico op hondenpoep en parasieten.	Afrastering wordt niet geregeld in voorliggende besluiten en zal in later stadium worden uitgewerkt. Voorzien wordt dat dit gebied begraasd wordt en duidelijk afgebakend met een afrastering.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	53.4	De indiener heeft diverse vragen over de uitvoering en inrichting van de fietspaden en over gebruik en oplevering van het tijdelijk werkterrein het in de zienswijze genoemde perceel. De indiener meldt dat op de inloopbijeenkomst beloofd is binnen een week schriftelijk antwoord te krijgen op de diverse vragen; dit is niet gebeurd. De indiener wil voor de uitvoering van de werkzaamheden schriftelijke werkafspraken met het projectteam maken.	De vragen die de indiener stelt zijn separaat beantwoord via een contactpersoon van het grondverwervingsproces. Voor werkafspraken met betrekking tot de uitvoering, zie ook paragrafen 2.6.1 en 2.6.2 van deze Nota van Antwoord.	Nee
54	54	De wijziging naar een gezamenlijk fiets- en voetpad op de Maasdijk in Megen wordt door de indiener niet gesteund vanwege veiligheidsredenen en gezien de sociale functie die het voetpad heeft (ouderen ontmoeten elkaar graag op het voetpad). De indiener stelt voor om het fietspad te verbreden en/of een afscheiding te maken.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn	Nee
55	55	De indiener geeft aan een gesplitst wandel-/fietspad te willen op de dijk.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
56	56	De indiener verzoekt tot een wandelpad in Macharen	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
57	57	De indiener wenst het wandelpad in Macharen te behouden	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
58	58.1	De voor het project Meanderende Maas voorgestelde laad-/los locatie Demen-Dieden 2 doet volgens de indiener afbreuk aan bestaande rechten voor het gebruik van laad-/los locaties voor het project Natuurontwikkeling Demen-Dieden	De reeds gemaakte afspraken met het project Demen-Dieden voor het medegebruik van de laad-/los locaties zullen gerespecteerd worden door project Meanderende Maas.	Nee
	58.2	Voor de afvoer van klei uit het depot Hemelrijkse Waard is er een rijroute, een laadlocatie en een brug aangelegd op grond van een verleende watervergunning (en deze blijft in stand tot 31 december 2025). Het projectteam van Meanderende Maas wil ook gebruik maken van de locatie Hemelrijkse waard. Hiervoor zijn nadere afspraken nodig met de indiener, waarbij de vergunde werkzaamheden prevaleren tenzij anders wordt overeengekomen. De indiener ziet dit graag opgenomen in de projectplannen.	De reeds gemaakte afspraken voor de voorzieningen bij de Hemelrijkse Waard worden, tenzij anders is overeengekomen, gerespecteerd door het projectteam van Meanderende Maas. De nadere afspraken kunnen niet worden opgenomen in het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging en zullen op andere wijze worden vastgelegd.	Nee
59	59	De indiener is tegen het realiseren van een groot rivier- en moeraslandschap omdat dit muggen aantrekt en hiermee tropische ziekten kunnen terugkeren; dit vormt mogelijk een gevaar voor de volksgezondheid. Vooral de tijgermuggen zijn volgens de indiener een groot risico.	Nederland is van oudsher een land met rivieren, moerassen en delta's waar muggen voorkomen. Dit verandert niet als het project Meanderende Maas geen doorgang vindt. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) geeft daarnaast aan dat zelfs als de tijgermug zich verder in Nederland begint te vestigen, de moerasgebieden geen broedplaats vormen voor de muggensoort. Tijgermuggen vermeerderen zich vooral in woonwijken bij stilstaand water. De gezondheidszorg in Nederland is effectief in het bestrijden van besmettingen en tropische ziekten, bij de huidige stand van gezondheidszorg is het niet voorstelbaar als gevaar voor volksgezondheid.	Nee
60	60.1	Op de in de zienswijze genoemde percelen wordt agrarisch medegebruik toegestaan. De definitie van agrarisch medegebruik in artikel 1.6 sluit elke vorm van bedrijfsmatig gebruik van de gronden door de grondeigenaar uit, want 'agrarisch medegebruik' is gelimiteerd tot extensief beheerd grasland en/of	De impact van de bestemmingswijziging is voor de indiener van deze zienswijze groot. De gronden zijn nodig om het project mogelijk te maken. Met de indiener lopen al geruime tijd gesprekken voor verwerving van de gronden. De gronden die in de Lelyzone liggen, krijgen inderdaad een enkelbestemming natuur. Naast de door indiener aangehaalde begripsbepaling is in artikel 4.1.1 onder d van de planregels omschreven dat het agrarisch medegebruik gericht moet zijn op de doelen die	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		extensieve begrazing. Waar de grens van 'extensief ligt, definieert het plan niet. Dat zorgt voor onduidelijkheid voor de indiener.	betrekking hebben op (a) behoud, herstel en ontwikkeling van bestaande waarden, (b) kleinschalige natuur- en landschapselementen en (c) bos en natuur.	
	60.2	De indiener mag op de in de zienswijze genoemde percelen door de wijziging van het bestemmingsplan van 'Agrarisch met waarden' naar 'Landschap en natuur' in ieder geval niet langer gras maaien/bemesten voor balen of gewassen voor voer telen. Dit levert de indiener extra kostenposten op voor de bedrijfsvoering (denk aan pachten nieuwe gronden, verdere aanrij tijden en/of de aanschaf van extra hooibalen/voer bij derden .	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 60.1. In aanvulling hierop kan worden aangegeven dat, indien de indiener van mening is dat er sprake is van schade, de mogelijkheid bestaat om, wanneer de plannen onherroepelijk zijn geworden, een aanvraag tot verkrijging van nadeelcompensatie in te dienen. Zie hiervoor ook paragraaf 2.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	60.3	Het gebruik van grond voor de landbouw is ook in de provinciale Interim Omgevingsvoerordening gereguleerd; de indiener is verplicht te voldoen aan grondgebondenheidseisen. Door verlies van de landbouwkundige functie mag er geen plaatsing zijn, waardoor de indiener in het worst-case scenario minder dieren moet gaan houden om aan de grondgebondenheidseisen te blijven voldoen. Dit zal het geval zijn als de eigenaar geen vervangende oppervlaktes landbouwgrond kan vinden in een straal van 15 kilometer, iets wat in deze tijd een reëel scenario is. Dit beperkt de toekomstige ontwikkelmogelijkheden van het bedrijf.	Het is begrijpelijk dat de indiener het liefst vervangende grond krijgt. Het betreffende bevoegde gezag is niet verplicht om compensatiegrond aan te bieden, maar waar mogelijk, kijken grondverwervers naar de beschikbare opties. Deze opties zijn er in onderhavig geval helaas niet. Als indiener van mening is dat hij schade lijdt als gevolg van de bestemmingswijziging, kan na inwerkingtreding van het bestemmingsplan een beroep worden gedaan op nadeelcompensatie. Zie paragraaf 2.1 van deze Nota van Antwoord voor een nadere toelichting hierop.	Nee
	60.4	De indiener bezit een recht van overpad gevestigd op de in de zienswijze genoemde percelen, welke noodzakelijk is om de andere genoemde percelen te bereiken. Door de omvorming van het een van de percelen naar bestemming 'Natuur', kan hier geen recht van overpad worden uitgeoefend. Daarom zou het goed zijn als langs de Kasteeldijk een strook de	De genoemde percelen liggen in het gebied van de zogenaamde 'zelfrealisatie'. Op dit moment is het nog onduidelijk hoe de toekomstige inrichting er exact uit komt te zien. Het recht van overpad blijft bestaan.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		bestemming 'Natuur' onthouden wordt en functioneel blijft voor het recht van overpad.		
	60.5	Volgens de indiener valt onder 'wetgevingszone - wijzigingsgebied 1' in het vigerend bestemmingsplan de mogelijkheid aan het college van Burgemeester en Wethouders om met vrijwillige instemming van grondeigenaren en zonder schade toe brengen aan agrarische belangen, de bestemming te wijzigen. Echter, omdat de gebiedsaanduiding wordt omgezet naar 'natuur', is vrijwillige instemming van grondeigenaren niet meer nodig. De indiener is het niet eens met deze gang van zaken. Door het vervallen van de gebiedsaanduiding 'wetgevingszone - wijzigingsgebied 1' worden de belangen minder goed geborgd; het vereiste van vrijwillige instemming vervalt immers.	Het is plantechnisch vanzelfsprekend dat de bestemming 'wetgevingszone - wijzigingsgebied 1' vervalt; dit ziet op de wijziging naar natuur. Dat is de bestemming die de gronden hebben gekregen in het nieuwe bestemmingsplan. De in de zienswijze genoemde percelen liggen in de zelfrealisatie Ossekamp. Het is vanuit hoogwaterveiligheid niet noodzakelijk deze gebieden in te richten. Wel is er de wens vanuit de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en het Natuurnetwerk Brabant (NNB) deze gebieden her in te richten. Doel van de PAGW en het NNB is grote aaneengesloten robuuste natuurgebieden te ontwikkelen. De herinrichting van de genoemde percelen is daarin noodzakelijk; zonder deze percelen ontstaat er namelijk niet één groot aaneengesloten gebied. Het onderbreken van een natuurgebied door agrarisch land met daarop intensief agrarisch gebruik (inclusief bemesting) heeft negatieve effecten op de waterkwaliteit op de Kaderrichtlijn Water (KRW) geul in Lelyzone Ossekamp en heeft een negatieve invloed op de natuurontwikkeling en biodiversiteit in het omliggende natuurgebied. Percelen P222 en F298 liggen in de Lelyzone Ossekamp en zijn onderdeel van Het Werk. De ingrepen op deze locatie zijn noodzakelijk vanuit hoogwaterveiligheid en KRW. Door de maaiveldverlaging en KRW geulen levert deze ingreep een bijdrage aan deze doelen	Nee
	60.6	In het Milieueffectrapport wordt gesteld dat licht negatieve effecten voor agrarisch ruimtegebruik optreden aan de Gelderse zijde van de Maas. De effecten op de bedrijfsvoering van de indiener, gevestigd aan de Brabantse zijde, worden hiermee niet benoemd. De indiener vraagt of deze belangen wel meegenomen zijn in de belangenafweging die is gemaakt over het vaststellen van dit ontwerpbestemmingsplan.	De indiener heeft in de betreffende zienswijze een uitsnede opgenomen uit het Milieueffectrapport; echter komt deze tekst niet overeen met de tekst uit het Milieueffectrapport dat ter inzage heeft gelegen. In het gepubliceerde Milieueffectrapport is op bladzijdes 237 en 240 en bij de effectbeoordeling (te vinden op bladzijde 241) ingegaan op de Gelderse én de Brabantse situatie.	Nee
	60.7	De indiener acht het onjuist dat de huidige landbouwgrond, dat nu zo is aangeduid in het bestemmingsplan maar met bestemmingsplanwijziging omgezet wordt naar natuur, niet in het Milieueffectrapport meegenomen wordt. De grond is namelijk nog niet omgezet naar natuur als onderdeel van het Natuur Netwerk Brabant. Deze redenering is in	Op bladzijdes 237 en 240 van het gepubliceerde Milieueffectrapport is toegelicht hoe met de aanwijzing van de gronden voor het 'Natuurnetwerk Brabant (NNB)' is omgegaan. Met het project wordt de beoogde natuur gerealiseerd; zonder het project is er geen direct zicht op realisatie van deze natuur. Om deze reden is het verwezenlijken van 'nog te realiseren' NNB in het plangebied beschouwd als onderdeel van het project in plaats van als onderdeel van de referentiesituatie. Dit is ook het 'worst case' scenario wat effecten betreft.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		strijd met de rechtszekerheid. Met een dergelijke methodiek kan geen zorgvuldige belangenafweging zijn gemaakt	Ook de effecten ten opzichte van de situatie met een 'gerealiseerd' NNB zijn beschreven; zie hiervoor bladzijde 241 van het Milieueffectrapport. Het effect op het landbouwkundig gebruik is beoordeeld als negatief (- -). De gemeente Oss heeft de effectbeoordeling betrokken bij het vaststellen van het ontwerp-bestemmingsplan.	
	60.8	De indiener acht dat bij de vaststelling van het ontwerpbestemmingsplan onvoldoende gekeken is naar de zwaarte van gevolgen voor de landbouwfunctie, in dit geval specifiek benoem voor bedrijfsvoering van de indiener. Er worden onterecht arealen landbouwgrond uitgesloten in de methodiek	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijzen 60.6 en 60.7. Er zijn, anders dan de indiener stelt, geen arealen landbouwgrond buiten de methodiek gelaten. Als de indiener van mening is dat er schade wordt geleden als gevolg van de bestemmingswijziging, kan na inwerkingtreding van het bestemmingsplan een beroep worden gedaan op vergoeding van planschade. Zie paragraaf 2.1.1. van deze Nota van Antwoord voor een nadere toelichting hierop.	Nee
	60.9	Volgens de indiener is bij de herbestemming van twee van de percelen cultuurgrond die de familie in bezit heeft het kwalijke gevolg dat deze niet langer inzetbaar is voor het bedrijf. Door het verbieden van het gebruik als cultuurgrond, wordt het familiebedrijf benadeeld. Zij lijden onder andere inkomensderving en andere vormen van planschade met de vaststelling van dit plan	Zie hiervoor ook de beantwoording van de eerdere onderdelen van zienswijze nummer 60.	Nee
	60.10	De indiener verzoekt om het ontwerpplan niet in deze vorm definitief vast te stellen, maar te overwegen dat de gebruikte methodiek om de belangen te formuleren, onjuist is. De indiener vraagt om een nieuwe overweging te maken over het belang van de landbouw en van de familie als grondeigenaar. De indiener voegt hieraan toe het verzoek om de huidige bestemming te handhaven in plaats van een herbestemming naar 'Natuur' te realiseren. Als de voorgenomen herbestemming toch zal worden doorgezet, vraagt de indiener om als alternatief, de gebiedsaanduiding 'wetgevingszone - wijzigingsgebied 1' weer op te	Gelet op de voorgaande beantwoording van de eerdere onderdelen van zienswijze nummer 60, wordt geen aanleiding gezien om over te gaan tot aanpassing van het bestemmingsplan op de door indiener aangedragen punten.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		nemen op de gronden die in de toekomst bestemd moeten worden als 'Natuur', hetgeen dan enkel met instemming zou kunnen plaatsvinden.		
	60.11	Volgens de indiener ontbreekt in het Milieueffectrapport de ruimtelijke onderbouwing en haar bijlagen, een toelichting op de gebruiksmogelijkheden van de grond naast de beoogde functie als steunberm bij het in de zienswijze genoemde perceel. Mag hier bijvoorbeeld beweid worden? Mag het intensief gebruikt worden als grasland? Is het gebruik van rijdend materieel op de hellingen nog mogelijk/toegestaan? Wat is de betekenis voor de onderliggende agrarische bestemming? De indiener vraagt om duidelijkheid.	De omgevingsvergunning heeft betrekking op de aanpassing van wegen en op enkele op- en afritten. De aanleg van steunbermen is onderdeel van de dijkversterking en past binnen het vigerende bestemmingsplan (zie paragraaf 1.3 van de ruimtelijke onderbouwing) en leidt daardoor niet tot nieuwe planologische beperkingen. In paragraaf 12.2 van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is toegelicht dat de betreffende gronden worden verworven en vervolgens worden beheerd door het waterschap.	Nee
	60.12	Het is de indiener met betrekking tot het huiskavel niet duidelijk wat het gebruik als 'steunberm' doet in relatie tot het bestaande agrarische gebruik met inachtneming van de vrijwaringszone. Hierover is verduidelijking gewenst. De grondeigenaar vreest voor verlies van de landbouwfunctie.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 60.13.	
	60.13	Bij de verbreding en de klei-inkassing op Dijksectie 7: Kasteeldijk Macharen, wordt de waterloop parallel aan de dijk gedempt. De indiener vreest voor afwateringsproblematiek op de in de zienswijze genoemde percelen. Volgens de indiener beïnvloedt te natte grond de mogelijkheid van goed landbouwkundig gebruik op zeer negatieve wijze. Er is daarbij wel gekeken naar belangen van de tuinen van de 'overburen', maar niet naar de belangrijke afwatering van de veldkavels. Daarmee is de afweging onvolledig en onzorgvuldig gemaakt.	Ter plaatse van de klei-inkassingen kan na realisatie het landbouwkundig gebruik voortgezet worden. De klei-inkassingen vallen binnen de dijkbeschermingszone (b) en hiervoor gelden de betreffende keur-eisen De waterhuishouding mag ten gevolge van het project niet verslechteren. Er heeft eerder al een veldbezoek plaatsgevonden bij de indiener waarbij het afwateringsprobleem is toegelicht. Er is toen gesproken over een mogelijke oplossing middels het afwaterend profileren en mogelijk ophogen van lagere perceelsdelen. Tijdens de nadere detaillering (vooraf aan uitvoering) zal een oplossing voor de afwatering worden uitgewerkt en met de indiener worden besproken. Zie ook paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	60.14	Volgens de indiener zorgt de combinatie van het ontwerpbestemmingsplan 'Meanderende Maas - 2022' en de begrenzing van de voorliggende omgevingsvergunning voor een overlap op de percelen van de indiener. Welke regels dan wel voorschriften gaan nu waar gelden?	Op www.ruimtelijkeplannen.nl is voor de omgevingsvergunning een (ruime) contour opgenomen, waarbinnen de planologische wijzigingen staan opgenomen. In de ruimtelijke onderbouwing, behorende bij de ontwerpomgevingsvergunning, zijn de concrete wijzigingen opgenomen. Er is aldus geen overlap in functietoedeling.	Nee
	60.15	De indiener verzoekt om de ontwerp-omgevingsvergunning niet ongewijzigd vast te stellen, maar om duidelijkheid te geven over de functie 'steunberm' en dit op te nemen in de onderbouwing dan wel de voorschriften.	Zoals toegelicht in de beantwoording van de eerdere onderdelen van deze zienswijze, ziet de omgevingsvergunning niet op de aanleg van steunbermen; dit is geregeld in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.	Nee
61	61	De indiener geeft aan het niet eens te zijn met de komst van een gecombineerd wandel-/fietspad op de dijk.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
62	62	De indiener wenst het behoud van een los wandelpad langs de dijk (Kasteeldijk/Megense Dijk Macharen). Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
63	63	De indiener is het niet eens met de komst van een gecombineerd wandel-/fietspad in Macharen. Daarnaast zou de indiener het hondenlosloopgebied graag behouden zien.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn. Voor wat betreft de hondenlosloopgebieden verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie, zie ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
64	64	De indiener wenst een apart wandel-/ fietspad bij de dijk van Macharen.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
65	65	De indiener geeft aan het niet eens te zijn met de komst van een gecombineerd wandel-/fietspad te zijn op de dijk.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
66	66.1	De indiener stelt dat er niet met feiten aangetoond wordt dat de damwanden geen verzakking van de fundering of scheurvorming kunnen veroorzaken	In het ontwerp van de damwandconstructie is mede gekeken naar de trillingen en het effect daarvan op bebouwing. Daar waar effecten worden verwacht, is de uitvoeringsmethode aangepast zodat er minder trillingen optreden en negatieve effecten zoveel mogelijk worden beperkt. Bij de detaillering van het uitvoeringsontwerp van de damwand en het bepalen van de definitieve locatie binnen de constructiezone zal de damwand nog een paar meter worden opgeschoven; zover als haalbaar is. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. De betreffende woning bevindt zich binnen de 50 meter zone en krijgt daarom een nulmeting. Voor meer duidelijkheid over de nulmetingen, zie ook paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord. Trillingsmeters worden geplaatst op de representatieve en gevoelige woningen waar damwanden ingebracht worden. Voor meer duidelijkheid over het plaatsen van trillingsmeters en over vergoedingen bij uitvoeringschade, zie paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	66.2	Er is volgens de indiener niet onderzocht of de damwanden voor water/vocht ophoping kunnen zorgen in de naastliggende huizen; dit terwijl het beheerdocument versie 1.2 PPWW beschrijft dat er komende 100 jaar corrosievorming kan ontstaan.	Corrosie vindt plaats op de damwand zelf en deze corrosie zal zich niet verspreiden richting de woning. Ten aanzien van het lokale grondwater en de effecten op bebouwing is voor deze locatie geconcludeerd dat er geen significante effecten zullen zijn. Bovendien zal in de detaillering van het uitvoeringsontwerp de damwand nog een paar meter worden opgeschoven; zover als haalbaar is. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			Op deze locatie zal monitoring van de effecten van het dijkontwerp op de grondwaterstanden bij de woning plaatsvinden.	
	66.3	De indiener verzoekt tot optie C van de Factsheets-redeneerlijn binnen Dijkvak 9b_5, waarbij de damwanden buitenwaarts geplaatst worden en dus verder van de woning af staan.	De constructie is zodanig ontworpen dat de kering zijn stabiliteit ontleent aan de kruin van de dijk in combinatie met de damwand. Het inwilligen van het verzoek van indiener tot het buitenwaarts plaatsen van de damwanden zou niet sober en doelmatig zijn. Bij de detaillering van het uitvoeringsontwerp van de damwand en het bepalen van de definitieve locatie binnen de constructiezone zal de damwand nog een paar meter worden opgeschoven; zover als haalbaar is. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	66.4	De indiener vraagt om in dijkvak 9b_5 te kiezen voor een klei-inkassing tussen de dijkpalen A608 en A609 buitendijks, met als reden dat aan het zuidelijke deel van het dijkvak mogelijkheden resteren om de weerstand te verhogen middels het dempen van de sloot.	In het dempen van sloten in het voorland direct voor de dijk is al voorzien. Door de nabijheid van de strangen in de uiterwaard (de oude maasmeanders), is de opgave ten aanzien van piping dermate groot dat klei-inkassingen hier geen oplossing bieden.	Nee
	66.5	De indiener vraagt waarom er niet buitendijks ruimtebeslag is toegepast bij dijkvak 9b_5. Ook vraagt de indiener of er rekening is gehouden met de lage lokale stroomsnelheid in verband met de stromingsluwe zone van de Hemelrijkse Waard.	Buitenwaartse versterking is hier niet toegepast omdat er een damwandscherm nodig is ten behoeve van piping (zie ook de beantwoording van zienswijze 66.4). Daarom is ervoor gekozen om een combischerm toe te passen en daarmee tevens het stabiliteitstekort op te lossen.	Nee
	66.6	Recente onderzoeken naar het doorbreken van dijken hebben aangetoond dat de huidige dijken in Nederland sterker zijn dan men gedacht heeft. De indiener vraagt of dit ook meegenomen is bij de onderzoeken.	Voor het dijkontwerp is gebruikgemaakt van de meest actuele onderzoeken en kennis.	Nee
	66.7	De indiener vraagt waarom er recent een damwandproef is uitgevoerd als het zo'n betrouwbare methode is.	De damwandproef is op twee locaties uitgevoerd met verschillende ondergronden en met verschillende technieken. Er is getest welke trillingen er worden gemeten op verschillende afstanden van het punt waar de constructie in de ondergrond is gebracht. Er is gekozen voor twee locaties om te zorgen voor een spreiding wat betreft grondopbouw, welke representatief is voor de projectlocatie (gehele traject va 26 km). Met het resultaat van de damwandproef en de nulopnames wordt per locatie bekeken welke methode wordt	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			toegepast voor het inbrengen van de damwandplanken. Voor meer informatie over de damwandproef, zie paragraaf 2.1.2. van deze Nota van Antwoord.	
	66.8	De indiener vraagt of de bezwaren in het Participatie verslag verkenning & planuitwerking (pagina 15 en 25) zijn meegenomen.	Bij de keuze voor het voorkeursalternatief in de verkenningsfase en de verdere uitwerking ervan naar een voorlopig ontwerp en een definitief ontwerp zijn alle belangen afgewogen. Daar zijn ook de aandachtspunten, vragen en wensen vanuit het participatietraject bij betrokken. Voor wat betreft het overige dat wordt aangedragen onder dit punt, zie hiervoor ook de beantwoording van de eerdere onderdelen van zienswijze 66.	Nee
	66.9	De indiener geeft aan waterschap Aa en Maas verantwoordelijk te houden wanneer er conform de huidige plannen een stabiliteitsconstructie geplaatst wordt. De verantwoording is van toepassing op het huis, fundering, garage, vochtdoorslag in het huis, ontstane scheuren en schade aan de in de zienswijze genoemde collectie ter waarde van het in de zienswijze genoemde bedrag.	De betreffende woning bevindt zich binnen de 50 meter zone en krijgt daarom een nulmeting. Voor meer duidelijkheid over de nulmetingen, trillingsmeters en vergoedingen bij uitvoeringsschade zien paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord.	het projectplan is verduidelijkt m.b.t. de nulopname
	66.10	De indiener eist dat er pas begonnen mag worden met de plannen Meanderende Maas als de bezwaren behandeld zijn en er hierin ook een officiële (gerechtelijke) uitspraak gedaan is.	Bij de publicatie van de definitieve besluiten wordt men geïnformeerd hoe er eventueel beroep ingesteld kan worden bij de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State. Het instellen van beroep schorst echter de gevolgen van de besluiten niet op. Dit betekent dat met de werkzaamheden kan worden gestart. Een en ander is alleen anders wanneer er een gerechtelijke 'voorlopige voorziening' wordt aangevraagd; de rechter kan dan beslissen wel een schorsende werking aan een besluit te verbinden gedurende de periode waarin het beroep op het besluit loopt.	Nee
67	67.1	Het hoogteverschil van het maaiveld van oost naar west op Onderweg verschilt 70 centimeter. Het is de indiener niet duidelijk of hiermee voldaan wordt aan een veilig wegontwerp en waarom zulke verschillende hoogteverschillen zijn opgenomen.	De Onderweg is gelegen op de binnendijkse stabiliteitsberm. De hoogte van de stabiliteitsberm is afhankelijk van het lokale stabiliteitstekort. Omdat dit tekort niet overal gelijk is resulteert dat in een variërende hoogte van de stabiliteitsberm. De hoogteverschillen vallen binnen de verkeerskundige eisen.	Nee
	67.2	De indiener constateert een verschil tussen de ruimtelijke inrichtingskaart (exclusief zelfrealisatie)	De terp is onderdeel van het rivierontwerp en staat daarom niet in het dijkontwerp. De terp heeft een functie als vluchtplaats voor dieren die de dijkbeheerder (tijdens hoogwater) niet	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		waar buitendijks een terp ingetekend staat ter hoogte van het in de zienswijze genoemde adres, en de kaart van dijkverbeteringsmaatregelen en bijbehorende dwarsprofielen waar geen terp aanwezig is. Kan dit inhouden dat de ter plaatse van het genoemde adres niet of minder verhoogd dient te worden? Een groot grondlichaam aan de buitenzijde van de dijk kan de stabiliteit van de dijk ook waarborgen.	op de dijk wil hebben in verband met schade aan de dijk. Door 3D-effecten zal er slechts heel lokaal een verlagend effect in stijghoogte optreden. Dit effect is zo lokaal dat dit in verband met ruimtelijke inpassing niet heeft geleid tot ontwerpaanpassingen.	
	67.3	De indiener geeft aan dat rondom het in de zienswijze genoemde pand het risico op wateroverlast ontstaat op/in de woning of op het erf door de verhoogde ligging van de Onderweg. Ook zal dit plan leiden tot privacy-verlies en extra geluidsoverlast.	De afstand van de dijkkruin tot de woning is circa 35 meter. De dijk wordt circa 58 centimeter hoger. De afstand van de Onderweg tot de betreffende woning is ongeveer 20 meter. De Onderweg komt circa 49 centimeter hoger te liggen. Vanwege de afstand tot de verhogingen en de beperking van deze verhogingen lijkt het privacyverlies niet aan de orde te zijn. Het dijkontwerp mag ook niet leiden tot extra wateroverlast. Er is een bezoek gebracht om de situatie te bekijken. In de huidige situatie is er al sprake van overlast. In het gedetailleerde uitvoeringsontwerp zal de oplossing voor de afwatering nader worden uitgewerkt. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	67.4	In het ontwerp-projectplan ontbreken de opritten tussen de Onderweg en de Harensedijk. De indiener wenst beide opritten terug zien in het ontwerp omdat vrachtverkeer en landbouwvoertuigen anders niet het erf op kunnen komen.	De door de indiener genoemde ontbrekende opritten tussen de Onderweg en de dijk komen niet terug. Toegankelijkheid wordt gewaarborgd via de Onderweg. Middels een verkeerstechnische analyse (te weten "bochtstralen") is aangetoond dat middels een aangepaste inrit het erf ook vanaf de Onderweg bereikbaar is voor groot vrachtverkeer. In het uitvoeringsontwerp wordt dit in detail uitgewerkt. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	67.5	De indiener verzoekt tot nadere detaillering van de afwatering van de dijk en het in de zienswijze genoemde erf in het projectplan. Hiervoor dienen afspraken met het waterschap gemaakt te worden,	Het dijkontwerp mag niet leiden tot extra wateroverlast. De huidige situatie is ter plaatse bekeken. Gezien de lokale situatie wordt de waterhuishouding hier in overleg verbeterd. In het uitvoeringsontwerp wordt dit in detail	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		voordat het project door de aannemer wordt uitgewerkt.	uitgewerkt. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	
	67.6	De indiener verzoekt tot nadere detaillering van de opritten (breedte en hellingshoek) vanaf de Onderweg naar het in de zienswijze genoemde erf in het projectplan. Hiervoor dienen afspraken met het waterschap gemaakt te worden, voordat het project door de aannemer verder wordt uitgewerkt.	Bij het uitwerken van het uitvoeringsontwerp zal het waterschap tezamen met de aannemer contact opnemen met de indiener van de zienswijze om het over de detaillering te hebben. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	67.7	Met de beoogde grondverwerving wordt 1) het erf via de berm betreedbaar en 2) de aaneengesloten landbouwgrond niet langer direct betreedbaar vanaf het erf. Beide ontwikkelingen zijn onwenselijk, daarom verzoekt de indiener nadere voorzieningen te ontwerpen.	Beide punten zijn besproken door de indiener en grondverwervers. Naar aanleiding hiervan kan uiteen worden gezet dat: 1. Indien de bomen (zie zienswijze 67.8) gespaard blijven, dit de toegankelijkheid via de grondberm mogelijks (deels) zal beperken. Indien aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn, worden deze in de afspraken met grondverwerving opgenomen. 2) Er, indien van toepassing, compensatie wordt opgenomen in de afspraken over grondverwerving.	Nee
	67.8	De indiener verzoekt om de veronderstelde kap van bomen op het erf en de herplant van bomen aan de straatzijde van het erf te herzien.	De bomen zijn als 'te kappen' aangewezen, omdat er een grondophoging onder de kroonprojectie zal plaatsvinden. Ophoging ter plaatse van de kroonprojectie kan mogelijk leiden tot sterfte van de bomen. De bomen kunnen gespaard blijven, maar er kan geen garantie gegeven worden ten aanzien van de mogelijke schade die door de bomen hierdoor ondervinden. Voor aanvang van de gedetailleerde uitwerking in het uitvoeringsontwerp zal met de indiener afgestemd worden waar herplant van bomen wenselijk is. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	67.9	De indiener wenst het beheer van de strook waterschapsgrond tussen het erf en de Onderweg ook na de dijkversterking voort te zetten.	Beheer, onderhoud of gebruik worden niet geregeld in één van de voorliggende besluiten. Er zal met de indiener contact worden opgenomen om afspraken te maken over toekomstig beheer van de strook grond.	Nee
	67.10	De indiener heeft zorgen over de bereikbaarheid van onder meer woning, kantoor en opslagterrein tijdens de realisatie. De indiener vraagt om nadere toelichting,	Bereikbaarheid tijdens de realisatiefase is gegarandeerd. Er zal voorafgaand aan de realisatie een gedetailleerd verkeersplan worden uitgewerkt. Dit plan wordt ook met de betreffende omwonenden besproken.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		waarmee duidelijk wordt dat bezoekers veilig het in de zienswijze genoemde adres kunnen bereiken.		
	67.11	Het is onduidelijk waar de nieuwe kabels- en leidingentracés voorzien zijn en in hoeverre er sprake is of kan zijn van verlegging in samenhang met de dijkversterkingswerkzaamheden. De indiener verzoekt om de nieuwe kabels- en leidingentracés in het projectplan op te nemen.	Er is een voorkeurstracé opgesteld voor kabels en leidingen waarbij rekening is gehouden met de functie (aansluiting van huizen), het nieuw te ontwerpen dijkprofiel en de beheerbaarheid voor de netbeheerders. De verdere detailuitwerking van het voorkeurstracé wordt door de kabel- en leidingbeheerders uitgewerkt in samenspraak met de opdrachtnemer van de dijkverbetering. De kabel- en leidingbeheerders verzorgen zelf, zo nodig, de aanvullende noodzakelijke toestemmingen en/of vergunningen.	Nee
68	68.1	Het hoogteverschil van het maaiveld van oost naar west op Onderweg gaat wijzigen, het is de indiener niet duidelijk of hiermee voldaan wordt aan een veilig wegontwerp en of de nieuwe situatie verkeerskundig is beoordeeld.	De Onderweg is gelegen op de binnendijkse stabiliteitsberm. De hoogte van de stabiliteitsberm is afhankelijk van het lokale stabiliteitstekort. Omdat dit tekort niet overal gelijk is resulteert dat in een variërende hoogte van de stabiliteitsberm. Het wegontwerp voldoet aan de verkeerskundige eisen.	Nee
	68.2	De indiener verzoekt om de nieuwe verkeerskundige situatie bij de Onderweg inhoudelijk goed te beschouwen en te zorgen voor een veilige verkeerssituatie en een goede bereikbaarheid van de erven. De oprit vanaf de Onderweg komt min of meer op het kruispunt uit waarbij ook een weg vanaf de dijk naar beneden komt.	Op deze locatie komen in de huidige situatie veel wegen bij elkaar waar gemotoriseerd verkeer overheen rijdt. Het vereenvoudigen van de verkeerssituatie en daarmee het vergroten van de verkeersveiligheid is het uitgangspunt in het ontwerp. Daartoe is de huidige aansluiting voor gemotoriseerd verkeer tussen de Onderweg en de Harensedijk omgevormd naar een fietsverbinding. Detaillering met betrekking tot de bereikbaarheid van de erven wordt vastgelegd in het uitvoeringsontwerp en teruggekoppeld aan belanghebbenden. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	nee
	68.3	De verharde oprit tussen de Onderweg en de Harensedijk in het verlengde van de Herstraat ter plaatse van het in de zienswijze genoemde erf ontbreekt in het projectplan maar is noodzakelijk en dient daar te blijven. Zonder deze oprit wordt het erf voor vrachtverkeer en landbouwvoertuigen onbereikbaar.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 67 (en zienswijze 93). Middels "bochtstralen" is aangetoond dat een aangepaste inrit ook zal voldoen.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	68.4	De indiener verzoekt tot nadere detaillering van de afwatering vanaf de dijk en vanaf het erf. Tijdens de voorgaande dijkversterking is gekozen voor een oplossing waarbij afwatering van zowel de dijk als het erf samen komt, de indiener vraagt hoe dat in de nieuwe situatie zal worden vormgegeven	Het dijkontwerp mag niet leiden tot extra wateroverlast. De huidige situatie is ter plaatse bekeken. Gezien de lokale situatie wordt de waterhuishouding hier in overleg verbeterd. In het uitvoeringsontwerp wordt dit in detail uitgewerkt. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	68.5	De indiener heeft zorgen over bereikbaarheid van het in de zienswijze genoemde erf en de overlast van het ketenpark tijdens de realisatie. De indiener vraagt om een nadere toelichting, zodat duidelijk wordt dat bezoekers en hulpdiensten veilig het erf kunnen bereiken.	Bereikbaarheid tijdens de realisatiefase is gegarandeerd. Er zal voorafgaand aan de realisatie een gedetailleerd verkeersplan worden uitgewerkt. Dit plan wordt ook met de betreffende omwonenden besproken.	Nee
	68.6	Het is de indiener niet duidelijk waar de nieuwe kabels- en leidingentracés voorzien zijn en in hoeverre er sprake is of kan zijn van verlegging in samenhang met de dijkversterkingswerkzaamheden. Het ontwerp-projectplan zou de zekerheid moeten bieden dat de aansluitingen op de nutsvoorzieningen gewaarborgd blijven.	Er is een voorkeurstracé opgesteld voor kabels en leidingen waarbij rekening is gehouden met de functie (aansluiting van huizen), het nieuw te ontwerpen dijkprofiel en de beheerbaarheid voor de netbeheerders. De verdere detailuitwerking van het voorkeurstracé wordt door de kabel- en leidingbeheerders uitgewerkt in samenspraak met de opdrachtnemer van de dijkverbetering. De kabel- en leidingbeheerders verzorgen zelf, zo nodig, de aanvullende noodzakelijke toestemmingen en/of vergunningen. . De uiteindelijke tracés voor de verlegging van de kabels en leidingen maken geen onderdeel uit van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.	Nee
69	69.1	De indiener vreest wateroverlast op het in de zienswijze genoemde erf omdat een deel van de watergang naast de Maasdijk (ter hoogte van het in de zienswijze genoemde adres) gedempt wordt. De overige watergangen die nu in afwatering voorzien, zijn niet opgenomen in de legger van het waterschap en worden daarom niet onderhouden. Omdat nu al wateroverlast optreedt, wordt geschat dat het dempen van de watergang aan de Maasdijk tot onaanvaardbare situaties leidt.	Het dijkontwerp mag niet leiden tot extra wateroverlast. De sloten worden teruggebracht waar mogelijk. Over een lengte van 150 meter is dit niet zonder meer mogelijk in verband met het behoud van bomen op verzoek van indiener. Op 15 januari 2024 heeft er een veldbezoek plaatsgevonden waarbij enkele oplossingsrichtingen zijn besproken. Deze worden nader onderzocht en vervolgens met de indiener besproken.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	69.2	Op bladzijde 108 van het ontwerp-projectplan wordt zonder verdere toelichting gesteld dat de waterpeilen ter hoogte van het in de zienswijze genoemde adres niet veranderen; dit is incorrect omdat een deel van de afwaterende watergangen gedempt wordt.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 69.1.	Nee
	69.3	De indiener vraagt om jaarlijks onderhoud van de watergangen (en aanliggende verbindingen) langs de dijk en ten noorden van de in de zienswijze genoemde straat. Het liefst wordt het bovenstaande verzekerd door beide watergangen in de Legger van het waterschap op te nemen. Kan dit niet, dan vraagt de indiener om het terrein van de genoemde straat op te hogen.	Voor een goede waterafvoer zal worden gezorgd. Wat hiervoor de beste oplossing is wordt nog onderzocht en uitgewerkt in het uitvoeringsontwerp. De best passend wijze om het beheer en onderhoud te borgen hangt af van de uiteindelijke oplossing. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	69.4	De indiener vraagt om, ter compensatie van de te dempen sloot aan de Maasdijk, een buis of liever nog een drain te plaatsen op de locatie van te dempen sloot. Kan dit niet, dan vraagt de indiener om het terrein van de in de zienswijze genoemde straat op te hogen.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 69.1.	Nee
	69.5	Het is voor de indiener niet duidelijk op welke wijze de weg “Noord-Zuid” zal worden aangepast als gevolg van de wijzigingen aan het dijklichaam. De voorkeur van de indiener gaat uit naar handhaving van de huidige situatie.	De situatie van de Noord-Zuid blijft in de basis ongewijzigd. Doordat de kruin van de dijk wordt verhoogd komt ook de kruising hoger te liggen. Door deze verhoging wordt de Noord-Zuid over een lengte van ca. 150 meter opnieuw geasfalteerd.	Nee
	69.6	De indiener heeft zorgen over bereikbaarheid, veiligheid en overlast bij het in de zienswijze genoemde adres ten tijde van uitvoering. De indiener verzoekt dit nader toe te lichten, waardoor duidelijk wordt dat een veilige bereikbaarheid voor zowel bewoners als bezoekers gewaarborgd is en	Bereikbaarheid tijdens de realisatiefase is gegarandeerd. Er zal voorafgaand aan de realisatie een gedetailleerd verkeersplan worden uitgewerkt. Dit plan wordt ook met de betreffende omwonenden besproken.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		waarbij de overlast zich tot een minimum beperkt.		
	69.7	De indiener ziet graag dat de werkzaamheden nabij het in de zienswijze genoemde adres in de maanden oktober-februari worden uitgevoerd om geluidsoverlast voor de in de zienswijze genoemde onderneming te beperken.	De betreffende woning grenst aan de binnen het project gedefinieerde dijksectie 3 en 4. Het is in deze fase niet mogelijk specifiek aan te geven wanneer de werkzaamheden ter hoogte van deze woning worden uitgevoerd. Acht weken voorafgaand aan de werkzaamheden is bekend wanneer de desbetreffende werkzaamheden ter plaatse worden uitgevoerd. Zie ook paragraaf 2.8.2 van deze Nota van Antwoord. Als de indiener van de zienswijze vermoedt hierdoor schade te lijden, kan, wanneer de plannen onherroepelijk zijn geworden, een aanvraag tot verkrijging van nadeelcompensatie worden ingediend. Zie hiervoor ook paragraaf 2.1.2 van deze Nota van Antwoord.	Nee
70	70	Het aan te leggen bos belemmert het zicht van de indiener en de gasten op Megen (de kloosters, de molen en de toren); dit is een karakteristiek element van het in de zienswijze genoemde bedrijf. De indiener wil dat de bospercelen A en B (Diedensche Uiterdijk) in een schets bij de zienswijze niet gerealiseerd worden.	Het is de bedoeling om vanuit het bedrijf zicht te houden op Megen. Bij nadere beschouwing blijkt dat de zichtlijnen daarvoor niet optimaal ingericht waren. Het ontwerp wordt gewijzigd en de watervergunning wordt hierop aangepast. De overige besluiten wijzigen niet.	Er worden wijzigingen aangebracht in de watervergunning vegetatie uiterwaarden en de vegetatiekaart
71	71	De indiener verzoekt om bij de Megense Dijk en de Kasteeldijk een gescheiden wandel- en fietspad te maken. Dit voorkomt gevaar voor kleine kinderen.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
72	72.1	De indiener verzoekt tot het realiseren van een hondenlosloopgebied in de Diedenschee Uiterwaard en geeft aan dat de 'recreatieve mogelijkheid voor honden' ontbreekt in de legenda van het Milieueffectrapport van bijlage 4&5.	De hondenlosloopgebieden staan niet op de legenda van de tekeningen in het Milieueffectrapport, omdat zij geen onderdeel uitmaken van de voorliggende plannen. Zie voor meer duidelijkheid over het hondenlosloopgebied ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	72.2	De indiener doet een suggestie om het hondenlosloopgebied af te rasteren (bijvoorbeeld middels het aanplanten van hagen) als oplossing voor	De voorliggende besluiten hebben geen betrekking op afrastering. Overigens is afrastering vanuit beheer onwenselijk omdat dit natuurlijke begrazing uitsluit en tot hogere kosten gaat leiden.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		het probleem waarbij honden de natuurgebieden verstoren.		
	72.3	De indiener verzoekt om van verdere procedure op de hoogte gesteld te worden.	Middels deze Nota van Antwoord ontvangt iedere indiener van een zienswijze een inhoudelijke reactie. Zie ook paragraaf 1.4 van deze Nota, waar uiteen wordt gezet hoe de procedure verder wordt vormgegeven.	Nee
73	73.1	De indiener verzoekt tot het realiseren van een hondenlosloopgebied in de Diedensche Uiterwaard.	De hondenlosloopgebieden staan niet op de legenda van de tekeningen in het Milieueffectrapport, omdat zij geen onderdeel uitmaken van het plan. Zie voor meer duidelijkheid over het hondenlosloopgebied ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	73.2	De indiener doet een suggestie om hondenlosloopgebied af te rasteren (bijvoorbeeld middels het aanplanten van hagen) als oplossing voor het probleem waarbij honden de natuurgebieden verstoren.	De voorliggende besluiten hebben geen betrekking op afrastering. Overigens is afrastering vanuit beheer onwenselijk omdat dit natuurlijke begrazing uitsluit en tot hogere kosten gaat leiden.	nee
	73.3	De indiener verzoekt om van verdere procedure op de hoogte gesteld te worden.	Middels deze Nota van Antwoord ontvangt iedere indiener van een zienswijze een inhoudelijke reactie. Zie ook paragraaf 1.4 van deze Nota, waar uiteen wordt gezet hoe de procedure verder wordt vormgegeven.	Nee
74	74	De indiener is het er vanuit een viertal veiligheids- en irritatieredenen niet mee eens dat er op de dijk bij Megen) een gecombineerd wandel-/fietspad komt.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
75	75	De indiener is tegen de uitvoering van een drie meter breed pad langs de Maas bij Megen	De huidige wandel- en fietspaden worden gecombineerd tot een wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Daarom wordt aangenomen dat de indiener tegen het combineren van het wandel-/fietspad is. Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
76	76	De indiener wenst graag een wandelpad bij Megen te behouden is het niet eens met de komst van een gecombineerd wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
77	77	De indiener verzoekt om het wandelpad in Megen intact te laten, omdat het een sociale ontmoetingsplaats is en omdat de veiligheid in het geding komt als het gecombineerd wordt tot wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
78	78.1	De indiener vraagt wat er gedaan wordt aan de hoge snelheid die gereden wordt op Noord-Zuid N-weg ter hoogte van nieuwe oversteekplekken? De nieuwe plannen vergroten het aantal recreanten, dit vergroot de veiligheidsopgave.	De nieuwe oversteekplekken zijn ontworpen op basis van een 80 km/uur weg. De gemeente Oss doet onderzoek om eventueel de snelheid te verlagen van 80 naar 60 km/uur, maar deze procedure valt buiten de scope van dit project.	Nee
	78.2	De indiener vraagt of het mogelijk is bij de Noord-Zuid weg (kruising van dijk Megen naar de Harense dijk) een rotonde te bouwen.	Een rotonde is ruimtelijk niet te realiseren op deze locatie. Er is te weinig ruimte voor een rotonde. Zie ook de beantwoording van zienswijze 78.1.	Nee
	78.3	De indiener verzoekt om het wandelpad in Megen intact te laten omdat het een ontmoetingsplaats is en de veiligheid in het geding komt als het gecombineerd wordt tot wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
	78.4	De indiener vraagt waar er een hondenloosloopgebied bij Megen komt.	De hondenlosloopgebieden staan niet op de tekeningen omdat zij geen onderdeel uitmaken van de voorliggende plannen. Zie voor meer duidelijkheid over het hondenlosloopgebied ook paragraaf 2.5 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
79	79	Het lijkt de indiener geen goed idee om bij Megen een gecombineerd wandel-/fietspad te maken.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn..	Nee
80	80	De indiener is tegenstander van het idee om bij Megen een gecombineerd wandel-/fietspad te maken; hiermee neemt de verkeersdrukte toe.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
81	81.1	De indiener wenst overleg over de bereikbaarheid naar aanleiding van de afsluiting van de in de zienswijze genoemde straat. De indiener wil weten hoe het in de zienswijze genoemde bedrijf bereikbaar is voor klanten met de fiets en auto. Daarbij dient ook de aanvoer per vrachtwagen op een redelijke afstand van de winkel besproken te worden.	De bereikbaarheid van de in de zienswijze genoemde bedrijf gedurende de werkzaamheden wordt te allen tijde gegarandeerd. De aannemer stelt acht weken voorafgaand aan de werkzaamheden ter plaatse, een gedetailleerd werkplan en een detailplanning op. Daarover wordt met de indiener gecommuniceerd.	Nee
	81.2	De indiener wenst inzicht in de planning van de werkzaamheden en geeft aan dat acht weken voor de realisatie te laat is. Een planning een half jaar voor de realisatie is gewenst.	Vooraf aan de uitvoering van elk dijktraject wordt door de aannemer een uitvoeringsontwerp gemaakt, inclusief een globale planning. Deze globale planning geeft op hoofdlijnen een beeld wanneer welk onderdeel zal worden uitgevoerd. Ongeveer een half jaar voorafgaand aan de werkzaamheden zal deze planning met de bewoners worden gedeeld. Uiterlijk acht weken voorafgaand aan de daadwerkelijke werkzaamheden binnen een dijktraject wordt een gedetailleerde werkplanning gedeeld met de omgeving. Zie tevens paragraaf 2.8.2 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	81.3	De indiener heeft behoefte aan duidelijke informatie op korte termijn over de regeling voor economische schadeloosstelling of financiële compensatie.	Voor meer duidelijkheid over nadeelcompensatie, uitvoeringsschade en/of planschade, zie paragraaf 2.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
82	82	De indiener is tegenstander van het idee om bij Megen een gecombineerd wandel-/fietspad te maken.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
83	83	De indiener is het er niet mee eens dat er op de dijk bij Megen een gecombineerd wandel-/fietspad komt. De indiener geeft aan dat er bij de scheiding van het wandelpad ongehinderd vanaf de Gevangentoren tot en met de Sint Anna kapel (oude haven) kan worden gelopen.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
84	84	De indiener verzoekt om het wandelpad in Megen intact te laten omdat het een ontmoetingsplaats is en de veiligheid in het geding komt als het gecombineerd wordt tot wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
85	85	De indiener is tegen het verbreden van het wandel-/fietspad langs de Maas van Megen	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
86	86	De indiener is tegen het aanleggen van een fietspad langs de Maas en langs Megen	Aangenomen wordt dat de indiener bedoeld tegen het combineren van het wandel-/fietspad is op de dijk te zijn. De huidige wandel- en fietspaden worden gecombineerd tot een wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
87	87.1	De indiener wenst in verband met geluids- en trillingsoverlast de damwanden verder van de woning te laten plaatsen (aan de buitenzijde van de weg). Dit omdat de indiener een bedrijf aan huis heeft.	In het ontwerp-projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is een constructiezone opgenomen waarbinnen de betreffende constructie wordt geplaatst. Binnen deze zone wordt de damwand zo ver als mogelijk van de woning en het bijgebouw geplaatst. De afstand tussen de damwand en het bijgebouw wordt dan minimaal 20 meter in plaats van 10 meter.	Nee
	87.2	De indiener wenst, om gevaarlijke situaties te voorkomen een gescheiden wandel- en fietspad bij de Kasteeldijk in Macheren.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
88	88	De indiener verzoekt om het wandelpad in Megen intact te laten omdat het een ontmoetingsplaats is en de veiligheid die in het geding komt als het gecombineerd wordt tot wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
89	89	De indiener geeft aan dat het ongehoord is dat het fietspad bij Megen drie meter wordt.	De huidige wandel- en fietspaden worden gecombineerd tot een wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Daarom wordt aangenomen dat de indiener tegen het combineren van het wandel-/fietspad is. Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
90	90	De indiener is het niet eens met het verdwijnen van het wandelpad bij Megen. Hiermee verliest het dorp haar charme.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
91	91	De indiener is het niet eens met het plaatsen van een nieuwe dassenburcht (ten oosten van de Noord-Zuid	De verplaatsing van de das middels een kunstburcht gaat gepaard met aanvullende maatregelen. Zo komt er een wildraster langs de Noord-Zuid wat oversteken bemoeilijkt	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		Maasbommel) omdat deze nieuwe situering zal conflicteren met de recreatieve bestemming van het betreffende recreatiegebied.	c.q. onmogelijk maakt en blijft de verbinding met het huidige foerageergebied naar het oosten toe in stand door het vervangen van de toegangsgeul naar de Moringerwaard door een duiker. De kans dat de das foerageergebied gaat zoeken richting het westen is daarmee nihil. Als de indiener van de zienswijze aantoonbaar schade lijdt, kan er een planschadeclaim worden ingediend. Zie tevens paragraaf 2.1 van deze Nota van Antwoord. De locatie waar de kunstburcht gaat komen heeft in het bestemmingsplan de bestemming 'natuur'. Vanwege hekwerken is er op deze plek nauwelijks sprake van recreatief gebruik. Op het huidige scheireiland, oostelijk van de kunstburcht, zijn enkele struinpaden aanwezig.	
92	92.1	De indiener verzoekt om het ontwerp-projectplan aan te passen. Dit omdat het talud van het verbrede dijklichaam volgens het ontwerp de buitengevel van het aangebouwde houthok van het in de zienswijze genoemde pand raakt. Er is geen ruimte voor een sloot, waardoor bij enige regenval van betekenis afstromend water van het talud van de dijk voor wateroverlast bij het pand zal zorgen.	Binnen het afwegingskader van het ontwerp is de oplossing in grond maakbaar en inpasbaar in de omgeving. We zijn genoodzaakt om bosschages te verwijderen om de maatregelen aan te kunnen brengen. Indien nodig worden zettingsschermen (constructie onder maaiveld) toegepast om zettingen/vervormingen aan het gebouw te voorkomen. Indien er daarnaast overige objecten, zoals een houthok en terras, geraakt worden door het ontwerp vinden gesprekken plaats over een passende compensatie. Daarnaast mag de waterhuishouding ten gevolge van het project niet verslechteren. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Naar aanleiding van deze zienswijze wordt er een procedure voorbereid voor een bestemmingswijziging. Het projectteam wil meekijken of een alternatieve ontwerpoplossing mogelijk is die passend is bij de toekomstige bestemming. Hierover wordt contact met de indiener opgenomen. Gezien recente ontwikkelingen en de complexiteit van een eventuele alternatieve oplossing kan het ontwerp in het voorliggende projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith nu niet gewijzigd worden. Wel zijn de constructiezones aangepast zodat een alternatieve oplossing zonder wijziging van het projectplan mogelijk is.	Er worden aanpassingen doorgevoerd in de 'constructiezone' in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith
	92.2	De indiener verzoekt om het ontwerp-projectplan aan te passen. Dit omdat de huidige afscherming met de bosschage verwijderd wordt, dit is voor het naastliggende in de zienswijze genoemde pand, in verband met privacy redenen, onacceptabel.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 92.1.	Nee
	92.3	De indiener geeft aan dat de redeneerlijn uit het projectplan (gedoeld wordt op situaties waarbij	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 92.1.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		panden geraakt worden door het ontwerp) niet toegepast lijkt voor het in de zienswijze genoemde pand aan het in de zienswijze genoemde adres.		
	92.4	De indiener wijst erop dat er diverse beschermde diersoorten huizen in de bosschage die volgens het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith geschrapt wordt. Rapportage hiervan ontbreekt in de bijlage van het Milieueffectrapport.	Door de indiener worden verschillende diersoorten genoemd; niet al van deze soorten zijn ook daadwerkelijk beschermd. Voor de, tijdens diverse veldbezoeken in 2020-2022, aangetroffen beschermde diersoorten worden maatregelen getroffen en is ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming aangevraagd. Voor de soorten die niet onder de zogenoemde 'ontheffingsplicht' vallen (zoals de vos, de egel en kleine marterachtigen), worden maatregelen getroffen in het kader van de zorgplicht die op grond van de Wet natuurbescherming geldt. Door het nemen van deze maatregelen óf omdat er voldoende alternatief leefgebied aanwezig is, kunnen de betreffende soorten zich lokaal blijven handhaven.	Nee
93	93.1	De indiener constateert dat de Onderweg nogal in maaiveldhoogte verschilt en mist de onderbouwing of daarmee een veilig wegontwerp gerealiseerd wordt.	De Onderweg is gelegen op de binnendijkse stabiliteitsberm. De hoogte van de stabiliteitsberm is afhankelijk van het lokale stabiliteitstekort. Omdat dit tekort niet overal gelijk is resulteert dat in een variërende hoogte van de stabiliteitsberm. Het wegontwerp voldoet aan de verkeerskundige eisen.	Nee
	93.2	Indiener verzoekt de af- en oprit tussen de Onderweg en Harensedijk terug te brengen uit oogpunt van bereikbaarheid (vrachtverkeer) en verkeersveiligheid (fietsers en wandelaars).	In de huidige situatie is hier een halfverharde af- en oprit aanwezig. Deze wordt niet teruggebracht omwille van de verkeersveiligheid. Middels toepassing van voor vrachtverkeer geschikte "bochtstralen" is de bereikbaarheid voor vrachtverkeer in de nieuwe situatie geborgd. Onder andere ten behoeve van de bereikbaarheid van het Bosschepad voor fietsers en wandelaars, wordt ter plaatse van Onderweg 4 een fiets- wandeloprit van de dijk naar de Onderweg aan het ontwerp toegevoegd.	Nee
	93.3	De indiener heeft zorgen over de bereikbaarheid en veiligheid van het in de zienswijze genoemde erf tijdens de realisatie.	Bereikbaarheid tijdens de realisatiefase is gegarandeerd. Er zal voorafgaand aan de realisatie een gedetailleerd verkeersplan worden uitgewerkt. Dit plan wordt ook met de betreffende omwonenden besproken.	Nee
	93.4	De indiener mist in het projectplan de nieuwe kabels- en leidingentracés naar het in de zienswijze genoemde perceel en verzoekt deze alsnog op te nemen.	Er is een voorkeurstracé opgesteld voor kabels en leidingen waarbij rekening is gehouden met de functie (aansluiting van huizen), het nieuw ontworpen dijkprofiel en beheerbaarheid voor de netbeheerders. De verdere detailuitwerking van het voorkeurstracé wordt door de kabel- en leidingbeheerders uitgewerkt in samenspraak met de opdrachtnemer van de dijkverbetering. De kabel- en leidingbeheerders verzorgen zelf, zo nodig, de aanvullende noodzakelijke toestemmingen en/of vergunningen.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			De uiteindelijke tracés voor de verlegging van de kabels en leidingen maken geen onderdeel uit van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.	
94	94	De indiener is tegen het verdwijnen van het wandelpad aan de Maas en vraagt of verwacht wordt dat wandelaars de berm in springen op het nieuwe gecombineerde wandel-/fietspad. De indiener benadrukt het sociale belang van het fietspad en de gevaren van een gecombineerd wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
95	95	De indiener is tegen het verdwijnen van het wandelpad aan de Maas en vraagt of verwacht wordt dat wandelaars de berm in springen op het nieuwe gecombineerde wandel-/fietspad. De indiener benadrukt het sociale belang van het fietspad en de gevaren van een gecombineerd wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
96	96	De indiener is tegen het verdwijnen van het wandelpad aan de Maas en vraagt of verwacht wordt dat wandelaars de berm in springen op het nieuwe gecombineerde wandel-/fietspad. De indiener benadrukt het sociale belang van het fietspad en de gevaren van een gecombineerd wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
97	97	De indiener is tegen het verdwijnen van het wandelpad aan de Maas en vraagt of verwacht wordt dat wandelaars de berm in springen op het nieuwe gecombineerde wandel-/fietspad. De indiener benadrukt het sociale belang van het fietspad en de gevaren van een gecombineerd wandel-/fietspad.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
98	98.1	De indiener is tegen het kappen van Canadese Populieren (bakenbomen). Het argument dat het hier gaat om een 'exotische' niet inheemse boom is volgens de indiener niet valide omdat deze boom al sinds de 18e eeuw in Europa aangeplant wordt en	In paragraaf 2.2 van deze Nota van Antwoord wordt nader ingegaan op het proces rond kapvergunningen en de redeneerwijze met betrekking tot bakenbomen.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		daarom als inheems kan worden beschouwd. De bakenbomen zijn ook niet aan het eind van hun levensduur.		
	98.2	De indiener stelt dat de voorgestelde massale kap een economische afweging is ten kosten van de stikstofrekening. De indiener stelt dat het om veel stikstofopnemende bomen gaat.	Het kappen van de bomen heeft geen effect op de stikstofbalans van het project. De stikstofbalans is gebaseerd op de uitstoot richting de lucht ten gevolge van menselijke activiteiten. Bomen nemen wel stikstof op uit de lokale bodem en de lucht. De gekapte bakenbomen worden vervangen door nieuwe bomen.	Nee
	98.3	De indiener stelt dat de waterberging niet significant gehinderd wordt door het intact houden van de huidige oude bomen en de bomen kunnen geleidelijk aan in de loop van de tijd vervangen worden, mocht de gezondheidssituatie van de individuele boom of de veiligheid dat vergen.	Het is correct dat de waterberging nauwelijks afneemt. De afvoer neemt echter wel af; de terpen geven weerstand waardoor de afvoer wordt gehinderd. Zie ook de beantwoording van zienswijze 98.1.	Nee
99	99.1	De verwijzing “Lith" in de naam "Dijksectie 11-2 - Lith" (par. 4.3.11) leidt bij de indiener tot enige verwarring, omdat deze sectie grotendeel in Lithoijen is gelegen.	De naam Lith is gebruikt om dijktraject 11 te onderscheiden van het naastgelegen dijktraject 10-Lithoijen	Nee
	99.2	De voorgestelde maatregelen, aan zowel oostelijke als westelijke zijde direct grenzend aan de in de zienswijze genoemde woning, zijn volgens de indiener buitenproportioneel en sluiten niet aan op de uitgangspunten van paragraaf 4.3.11 van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith. De impact van de maatregelen heeft forse invloed op het woongenot van de indiener, met name door de schade aan een de groenwal die hierdoor (tijdelijk) dient te wijken en waarvan herstel jaren zal duren.	De bekleding zal intact blijven en daarmee wordt tegemoetgekomen aan dit onderdeel van de zienswijze. Bij dijkvak 11_2 speelt ook een bekledingsopgave; de bekleding op het binnentalud is namelijk afgekeurd. Gezien het forse grondlichaam dat aan de binnenzijde van de toekomstige kruin aanwezig is ("verholen dijk"), is dijkfalen als gevolg van erosie aan het binnentalud niet aan de orde. Rond de betreffende woning kunnen we aldus de bekleding intact houden. Dit wordt bij de detaillering in het uitvoeringsontwerp aangepast. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	99.3	De voorgelegde ‘gebruiksovereenkomst' is voor de indiener niet duidelijk en de bijlagen zijn mogelijk tegenstrijdig.	De gebruiksovereenkomst die de indiener heeft ontvangen is een voorbeeldovereenkomst als bijlage bij de aanbiedingsbrief. Dit is dan ook geen definitief document. Vragen over de gebruiksovereenkomst kunnen gesteld worden aan de grondverwerver, die desgewenst toelichting kan geven op de overeenkomst.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	99.4	De aan de indiener voorgestelde financiële vergoeding is niet in verhouding tot de daadwerkelijke schade. Daarnaast zijn het volgens de indiener grotendeels onnodige kosten.	De aanpassing in het ontwerp maakt dat de bekleding ter plaatse van de woning van de indiener niet aangepast wordt. Hierdoor is aankoop niet langer benodigd; het volledige grondverwervingsdossier van de indiener is daarmee komen te vervallen.	nee
100	100	De indiener is het niet eens met het plan waarbij er geen afscheiding is tussen het fietspad en het wandelpad bij Macharen.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
101	101	De indiener vraagt of er ruimte is om de haven in Megen te verbreden en uit te diepen. Het is de indiener onduidelijk of deze ingreep onder het project valt of in de zelfrealisatie	Verdieping c.q. verruiming van de haven valt binnen de zelfrealisatie en wordt niet uitgevoerd. Wel is ruimte gereserveerd in de herziening van het bestemmingsplan buitengebied. Dit leidt in voorliggende besluiten niet tot een wijziging.	Nee
102	102.1	De indiener vindt dat er best veel bomen verloren gaan in het deel tussen Oijen en de oostzijde van Macharen, zeker in vergelijking met de andere gebieden. Hierdoor zal een enorme kaalslag plaatvinden op deze plekken. Daarnaast zijn er plekken waar oude bomen staan die dus niet vervangen worden.	De populieren die op deze plek op de dijk staan, zijn niet behoudenswaardig. Bij dit dijktype ("moderne gronddijk") worden geen bomen in het dijklichaam geplaatst. Wel wordt er een nieuwe rij bomen (te weten knotwilgen) geplant aan de voet van de dijk tussen Kasteeldijk nr. 5 en de bocht in de dijk naar Macharen. Voor een overzicht van te kappen en te herplanten bomen wordt verwezen naar de toelichting bij de aanvraag Omgevingsvergunning voor kappen van bomen. Hierin is toegelicht waar bomen verdwijnen en waar bomen worden teruggeplant.	Nee
	102.2	De indiener ziet een fout in tekening (Ruimtelijke-inrichtingskaart-exclusief-zelfrealisatiegebieden.pdf?v=3). Daar staat te behouden bomen terwijl dit niet staat op dijkontwerp dijkvak 7a_2. Het gaat om bomen in de bocht bij kanaal/Maasarm.	De indiener wijst op een verschil tussen de ruimtelijke inrichtingskaart en de ontwerpkaart voor dijkvak 7a_2 zoals die bij het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is gevoegd. Leidend is de plankaart van het projectplan, dit is de ontwerpkaart voor dijkvak 7a_2. Wat betreft de te kappen bomen geldt daarnaast wel dat hiervoor jaarlijks een vergunning aangevraagd wordt en er dan ook jaarlijks nog zorgvuldig bekeken wordt welke bomen daadwerkelijk gekapt moeten worden. Voor de bomen op deze kaart is nog geen kapvergunning aangevraagd.	Nee
	102.3	De indiener ziet in de "Ruimtelijke onderbouwing: 1.5.4 - Incidentele beplanting op de steunberm op	De indiener verwijst naar paragraaf 1.5.4 van het ruimtelijk kwaliteitsbeeld, dat als bijlage XVI bij het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is gevoegd. Daarin is aangegeven dat in principe geen beplanting is toegestaan op de steunbermen. Alleen	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		bijzondere plekken" en ziet daar te weinig terug dat die plekken beplant worden.	incidenteel, op bijzondere, specifieke cultuurhistorische plekken kan beplanting toegestaan worden, bijvoorbeeld bij 'Huis te Dieden' of nabij dorpskernen.	
	102.4	De indiener wenst een gescheiden wandel- en fietspad te behouden bij Macharen. Een combinatie levert overlast voor de wandelaars en maakt het moeilijker om recreatief te wandelen. Ook heeft het wandelpad een belangrijke sociale waarde.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
103	103.1	De indiener wenst op de dijk bij Megen enkel fietsers en gemotoriseerd bestemmingsverkeer toe te staan. Dit voorkomt onveilige situaties en verstoort minder de rust van de dorpsbewoners.	Binnen het project Meanderende Maas zullen in het gehele gebied gebiedsentrees worden ingericht waar mensen kunnen parkeren om vervolgens het gebied fietsend en wandelend te kunnen verkennen. Vanuit de omgeving zijn signalen binnen gekomen over verkeersoverlast. Deze signalen zijn divers van aard. Geluidsoverlast door motoren en verkeersveiligheid worden vaak genoemd. De verkeersaspecten zijn onderzocht. De verwachting is dat door de toeristische/recreatieve aantrekkingskracht het aantal verkeersbewegingen beperkt zal toenemen, maar zal passen binnen de landelijke veiligheidsrichtlijnen die gelden voor wegen. Dat het drukker is op mooie dagen wanneer mensen vrij zijn is begrijpelijk en blijkt ook uit de metingen. Echter, het aantal verkeersbewegingen per etmaal, zit ruim onder het maximum voor de Maasdijk. Ook is er in het algemeen geen sprake van structureel te hard rijden. De geluidsbelasting voor wegverkeer houdt geen rekening met excessen. Dit wil niet zeggen dat deze niet voorkomen en ook niet dat men daar geen hinder van ondervindt. Het signaal van geluidsoverlast door motoren wordt begrepen. Echter zijn motoren, net zoals overige gemotoriseerde voertuigen die zijn toegestaan op de openbare weg, gekeurd en hebben ze een geluidsnorm. Te hard rijden en overmatig geluidsproductie door rijgedrag van de bestuurder en niet goedgekeurde onderdelen zijn niet toegestaan en kunnen worden bestraft. Dit valt onder de bevoegdheid van de politie. In overleg met de politie kijken we wat de mogelijkheden zijn voor gerichte controle. Daarbij nemen we ook de andere signalen van overlast mee. De focus ligt op bewustwording creëren van houding en gedrag. Op basis van de huidige verkeersintensiteiten en verwachtingen over de toename is er geen aanleiding voor aanpassingen van het ontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Overigens zijn er meer ontwikkelingen op het gebied van geluidsoverlast door verkeer. De	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			Motor Actie Groep (MAG) is een landelijke campagne gestart gericht op het terugdringen van motorgeluid. Samen met andere motorrijdersverenigingen promoten zij stillere uitlaten. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat onderzoekt op dit moment de beleidsopties waaronder handhaving van bestaande geluidsnormen en productregelgeving voor een aanpak van overlast door motoren. De gemeente Oss volgt deze ontwikkelingen om te kijken of aanvullend maatregelen kunnen worden getroffen om de overlast te verminderen.	
	103.2	De indiener vraagt om bij herplant van de bomen, die verloren gaan bij het inbrengen van de damwanden, nieuwe van een groot formaat te kiezen. En met betrekking tot het aanplanten van signaalbomen niet lang te wachten met de aanplant.	Bij de aanplant van de nieuwe bomen wordt gezocht naar een optimum maat. Bomen die te oud zijn hebben moeite om aan te slaan, te jonge bomen hebben nog niet dezelfde esthetische uitstraling. Voor informatie over de bakenbomen zie paragraaf 2.2.2 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	103.3	De indiener vraagt of het slim is om bij de uiterwaarden van Megen geen grond te winnen, met het oog om er in de toekomst een verbreding van het fiets- en wandelpad te realiseren.	De uiterwaarden bij Megen worden verlaagd maar altijd met een afstand van 30 tot 70 meter uit de dijk. Er is dus voldoende ruimte voor een eventuele verbreding van fiets- en wandelpad in de toekomst.	Nee
	103.4	Volgens de indiener hoeft met de inplant van de signaalbomen niet zo lang gewacht te worden, omdat die tussen de plaatsen van de huidige komen te staan.	Het streven is om vervangende bomen zo snel mogelijk aan te planten. Dit geldt voor alle bomen binnen het project. De aanleg van nieuwe bomen is afhankelijk van de werkzaamheden, het grondverzet en de geschikte aanplantperiode in het jaar. Dit laatste verschilt per type boom.	Nee
104	104.1	Tijdens de informatiemiddag van 5 september 2023 werd medegedeeld dat het gehele perceel van de indiener ingetekend stond als "tijdelijk ingebruikname", dit was de indiener niet bekend en hier is de indiener het niet mee eens.	In overleg met de aannemer is besloten om niet meer het gehele perceel te gebruiken als tijdelijke ingebruikname.	Nee
	104.2	De indiener wenst extra uitleg ten aanzien van de impact van de klei-inkassing op de in de zienswijze genoemde grond en vraagt zich af waarom dit niet is ingetekend op de tekeningen van de dwarsprofielen.	In het ontwerp van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is in een klei-inkassing voorzien. Deze was echter nog niet ontworpen, daar er nadere analyses nodig waren ten aanzien van de kleidikte van de klei-inkassing. Inmiddels is duidelijk dat de reeds aanwezige klei voldoende dik is, zodat de klei-inkassing niet gemaakt hoeft te worden. Er zijn daarmee geen gevolgen voor het betreffende perceel. Uiteraard gelden de reguliere eisen ten aanzien van de beschermingszone van de dijk wel.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
105	105.1	Volgens de indiener is het gefundeerde pad (bestaande uit grasbetontegels met een breedte van 2,5 meter) zoals opgenomen in het dijkontwerp op de dijk achter de in de zienswijze genoemde woningen, ongewenst vanuit zorgen omtrent privacy en veiligheid.	Het gefundeerde pad, zoals omschreven in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith, wordt uiteindelijk niet uitgevoerd zijnde "grasbetontegels", maar als "puinpad". Dit zal aldus vergelijkbaar zijn met de huidige situatie.	Nee
	105.2	Volgens de indieners is vanuit de huidige stukken niet op te maken welke maatregelen worden genomen om te voorkomen dat derden de dijk achter de in de zienswijze genoemde woningen kunnen betreden. Volgens de indieners dienen de maatregelen minimaal overeenkomstig de huidige maatregelen (onder andere volledig voorzien van een raster) te zijn, echter heeft het de voorkeur van de indieners dat er aanvullende maatregelen worden genomen om te voorkomen dat derden de dijk kunnen betreden.	Voor wat betreft de in de zienswijze genoemde huizen blijft de privacy geborgd. De exacte inrichting wordt nader uitgewerkt in het uitvoeringsontwerp en het soort beheer wordt nader uitgewerkt bij de actualisatie van het beheer- en onderhoudsplan van de waterkeringen van waterschap Aa en Maas in 2024. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	105.3	De indieners wensen de garantie dat de dijk achter de in de zienswijze genoemde woningen, nu en in de toekomst, geen openbaar karakter krijgt in de vorm van een openbaar fiets- en/of wandelpad. Het waterschap wordt gevraagd maatregelen te treffen om te voorkomen dat derden de dijk eenvoudig kunnen betreden.	Voor wat betreft de in de zienswijze genoemde huizen blijft de privacy geborgd. De exacte inrichting wordt nader uitgewerkt in het uitvoeringsontwerp en het soort beheer wordt nader uitgewerkt bij de actualisatie van het beheer- en onderhoudsplan van de waterkeringen van waterschap Aa en Maas in 2024. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
106	106.1	Indien het mogelijk is wil de indiener de in e zienswijze genoemde percelen (deels) toevoegen aan het projectplan voor de ontwikkeling van nieuwe natuur, passantenhaven, verblijfsrecreatie en horeca . Mocht dit niet mogelijk zijn, dan verzoekt de indiener om het ruimtelijk kwaliteitsbeeld (en onderliggende plannen zoals bestemmingsplan buitengebied) aan te passen.	Voor Meander de Waarden is in het projectplan gekozen voor een hoge kwaliteit natuur om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water en daardoor is recreatie ondergeschikt. De hoge kwaliteit natuur gaat niet samen met de intensieve recreatie zoals wordt voorgesteld door de indiener.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	106.2	De indiener wenst de bereikbaarheid van de in de zienswijze genoemde percelen vanaf de nieuw aan te leggen meandergeul te vergroten door de geul van Meander de Waarden naar het noorden te verschuiven, zodat de genoemde percelen direct kunnen worden aangesloten op de nieuwe geul.	Het naar het noorden verschuiven van de hoofdgeul leidt ertoe dat deze geul moet worden ingericht met veel steilere oevers. Om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water te bereiken zijn juist flauwe oevers nodig. Hierdoor wordt leefgebied in ondiep water gecreëerd. Om deze reden is het voorstel geen wenselijke aanpassing.	Nee
	106.3	De indiener wenst de gebruiksmogelijkheden van de in de zienswijze genoemde percelen te vergroten door ruimte te bieden voor verblijfs- en dagrecreatie in de vorm van kleinschalige verblijfsrecreatie, passanten/inlaathaven, horeca met terras, strand en zonneweide.	De voorgestelde intensieve recreatie gaat niet samen met de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water en is daarom niet gewenst.	Nee
107	107.1	De indiener geeft aan blijvende schade te verwachten aan de rijbak door het verzakken van het aanwezige waterdichte laag folie tijdens de werkzaamheden.	Aan dit onderdeel van de zienswijze wordt tegemoetgekomen door het inwilligen van het verzoek tot verplaatsing van de damwandoversteek; dit wordt meegenomen in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Zie ook de beantwoording van zienswijze 107.4.	Er worden wijzigingen aangebracht in de constructiezone van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith
	107.2	De indiener geeft aan dat de aangeboden schadeloosstelling voor het niet kunnen gebruiken van de paardenbak gedurende de werkzaamheden op drie vlakken tekort schiet: 1. er is blijvende schade te verwachten aan de rijbak door het verzakken van het aanwezige waterdichte laag folie; 2. er zijn meerdere uren in de week extra benodigd zijn voor de verzorging het vervoer/ vervoersmiddelen en het aldaar op afstand berijden van de paarden (plus de extra kosten die moeten worden gemaakt voor opvang in de privésfeer); en 3. er is een grote kans op abortus/verwerpen van dracht bij drachtige merries als gevolg van stress en	Dit onderdeel van de ingediende zienswijze is niet meer relevant door het inwilligen van het verzoek tot verplaatsing van de damwandoversteek. In het projectplan wordt de constructiezone aangepast. Door het vergroten van de constructiezone is het mogelijk om in het uitvoeringsontwerp de inpassing nader te onderzoeken en te kijken of de langsconstructie dusdanig is in te passen dat er rekening kan worden gehouden met de zienswijze. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Zie ook de beantwoording van zienswijze 107.4.	

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		infecties in de periode (direct) opvolgend aan de periode van de noodzakelijke vervoersbewegingen, in-uitladen, (ongewild) contact met andere paarden etc.		
	107.3	De indiener is bevreesd voor stress en infecties (Equine rhinopneumonie (Equine Herpes Virus) met abortus tot gevolg) bij de paarden als gedurende de werkzaamheden met de drachtige merries moet worden gereisd naar een vervangende paardenbak.	Aan dit onderdeel van de ingediende zienswijze wordt tegemoetgekomen door het inwilligen van het verzoek tot verplaatsing van de damwandoversteek. Dit wordt meegenomen in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Zie ook de beantwoording van zienswijze 107.4. .	
	107.4	De indiener doet het verzoek om de oversteek van de damwanden (van buitendijks naar binnendijks) circa 30 meter meer westelijk te maken zodat geen tijdelijke werkstrook op de locatie van de paardenbak gemaakt hoeft te worden.	Het verzoek om deze verplaatsing van de damwandoversteek wordt ingewilligd. De effecten op en het herstel van de genoemde paardenbak als gevolg van de werkzaamheden vormen voldoende reden om de damwand over een strekking van 30 meter in de binnenteen van de tuimeldijk te houden. Dit betekent dat de oversteek naar de binnenteen van de dijk ten westen van de paardenbak wordt gerealiseerd.	
	107.5	De indiener verzoekt, wanneer niet 30 meter westelijker de oversteek wordt gerealiseerd, om een andere uitvoeringsmethode toe te passen (de silent piler van Sterk BV)	Aan dit onderdeel van de ingediende zienswijze wordt tegemoetgekomen door het inwilligen van het verzoek tot verplaatsing van de damwandoversteek. Dit wordt meegenomen in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Zie ook de beantwoording van zienswijze 107.4. .	
	107.6	De indiener verzoekt te worden voorzien in een gegarandeerde en met name ook duurzame voorziening voor de waterafwikkeling ter hoogte van de eigendommen.	De afwatering rondom de eigendommen zal door het projectplan niet wijzigen. Dit maakt dat er geen separate voorziening benodigd is.	
	107.7	Naar aanleiding van de op 16 juni 2023 ontvangen aanbieding minnelijke grondverwerving, merkt de indiener op dat de taxateur hier uit is gegaan van een onjuiste objectafbakening van de onderhavige locatie aan het in de zienswijze genoemde adres in relatie tot de combinatie van de	Onderhandelingen over de schadeloosstelling lopen via het grondverwervingstraject en hebben geen betrekking op de onderhavige besluiten. De gemaakte opmerkingen over de grondverwerving zijn doorgegeven aan de grondverwerver. Voor meer informatie over het grondverwervingsproces, zie paragraaf 2.1.3. van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		bestemming 'wonen' en 'agrarisch' en de aldaar vergunde en aanwezige voorzieningen.		
	107.8	De indiener geeft aan dat de betreffende aanbieding ten aanzien van zowel de inkomensschade als de bijkomende schade onvolledig is.	Het toekennen van de door de indiener gevraagde verplaatsing van de damwandoversteek (ter voorkoming van schade), zal in het grondverwervingstraject worden opgenomen.	Nee
108	108.1	De indiener verwijst naar paragraaf 3.1 van het beheerdocument, waarin staat dat op plaatsen met particulier bezit rasters en hekken gehandhaafd of geplaatst mogen worden. De indiener vraagt of dat ook geldt ten aanzien van de aangrenzing van het in de zienswijze genoemde perceel.	De exacte inrichting wordt nader uitgewerkt in het uitvoeringsontwerp waarbij afstemming plaatsvindt ten aanzien van het gewenste beheer, onderhoud en gebruik. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	108.2	De indiener vraagt wanneer de objectentabel van eigenaren en beheer (genoemd in paragraaf 3.2 van het beheerdocument) beschikbaar komt en of de objecten van een gebruiksovereenkomst met de indiener daarin vermeld staan.	Met de indiener zullen aparte afspraken over beheer, onderhoud en gebruik worden gemaakt. De objectentabel ziet meer op de hoofdlijnen van de afspraken tussen de projectpartners .	Nee
	108.3	De indiener vraagt of het klopt dat de onderhoudsstroken aan de teen van de dijk liggen en niet op de kruin (beheerdocument).	De onderhoudsstroken liggen niet aan de teen van de dijk. De kruin van de tuimelkade is in eerste instantie aangewezen voor beheer en onderhoud(svoertuigen); deze dient dan ook altijd toegankelijk te zijn voor voertuigen. Daarnaast bestaat er vanuit het beheer de behoefte om naast de dijk de eerste strook van 5 meter in eigendom over te laten gaan naar het waterschap. Dit is echter geen eis. Met de verschillende eigenaren maakt het waterschap daardoor specifieke afspraken. Duidelijk is al dat er ter plaatse buitendijks een onderhoudsstrook wordt gerealiseerd van 5 meter.	Nee
	108.4	In het projectplan worden laad- en losvoorzieningen en werkwegen getoond. De indiener heeft daarover de volgende vragen: a. klopt het dat ter hoogte van het in de zienswijze genoemde perceel een laad- en losvoorziening komt? b. klopt het dat vlak voor en achter de woning werkwegen komen te liggen?	a. Ter hoogte van DP A422 is een laad-loslocatie voorzien b. De initiatiefnemers hebben nu voorzien dat de grote grondtransporten plaatsvinden over de bouwweg buitendijks. De openbare weg (Maasdijk) is wel als tijdelijk ruimtebeslag voorzien ten behoeve van het realiseren van de dijkversterking. In die fase zal het dijkvak niet toegankelijk zijn voor doorgaand verkeer.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		c. zijn deze werkwegen gedurende de hele aanlegfase (65 maanden) in gebruik van 7.00 - 23.00 uur? d. wat doet het project om overlast te voorkomen en/of overlast te compenseren ?	c. Uitgangspunt is dat de werkweg buitendijks gedurende de gehele periode beschikbaar is. Hoelang gebruik wordt gemaakt van de werkwegen is nog niet precies bekend. Dit wordt op een later moment in de gedetailleerde werkplanningen uitgewerkt en bekend gemaakt. De werktijden zijn van 07:00 – 19:00 uur. d. De werkzaamheden worden zo ingericht dat overlast tot het minimum beperkt wordt. Op een later tijdstip wordt er een gedetailleerde werkplanning gedeeld.	
	108.5	De indiener vraagt of het klopt dat er drie- of viermaal werkzaamheden nabij de woning plaatsvinden en vraagt hoe overlast wordt voorkomen of gecompenseerd.	Het klopt dat er meerdere keren werkzaamheden worden uitgevoerd ter hoogte van de woning. De werkzaamheden vinden plaats op en rond de dijk. Voorafgaand aan elke benodigde werkzaamheid wordt er afgestemd met de indiener. Zie paragraaf 2.8.2 van deze Nota van Antwoord over communicatie van de realisatie. Voor informatie over nadeelcompensatie zie paragraaf 2.1.2. van deze Nota van Antwoord.	Nee
	108.6	In paragraaf 4.3.2 van het projectplan wordt een hoogteopgave vermeld van 0,6 tot 0,9 meter voor dijksessie Ravenstein - 'Huis te Dieden'. De indiener vraagt of dit voor de gehele dijksectie op alle locaties het geval is.	Dat is juist. Voor locatiespecifieke gegevens kunnen de bijlagen van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith (de 'dijkontwerp technische profielen' van de betreffende dijksectie) geraadpleegd worden. Hierin staan de bestaande- en ontwerphoogtes aangegeven.	Nee
	108.7	De indiener heeft zorgen over de toegankelijkheid voor derden op kruin tuimel in relatie tot privacy.	De privacy blijft geborgd. De exacte inrichting wordt nader uitgewerkt in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	108.8	De indiener vraagt om een bevestiging van de vraag of het fietspad daadwerkelijk over de weg en niet achter c.q. om het huis van de indiener gaat lopen	Dat is correct.	Nee
	108.9	De indiener vraagt zich af wat de gebiedsentree met parkeerplaats betekent, vermeld op afbeelding 4.1.1.; welke bestaande parkeerplaats wordt daarmee bedoeld en waar komt dan precies de gebiedsentree en waar bestaat die uit?	Een gebiedsentree is een plek waar mensen de mogelijkheid krijgen het gebied in te gaan. Op de aangeduide locatie worden een bankje, een informatiebord en een kastje met informatiebladen voorzien. De wandelaar krijgt verder middels een klaphek toegang tot een struinpad, c.q. een rolstoelpad op gras, en er wordt ook een toegang voor beheersvoertuigen gerealiseerd. In het voorliggende plan is de locatie van één en ander globaal geduid. Bij deze nevengebiedsentree hoopt het projectteam met de eigenaar van een nabijgelegen parkeerplaats afspraken te maken over het gebruik ervan door recreanten.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			De voorzieningen moeten nog nader vastgelegd worden en zullen later middels een aanvraag om een uitvoeringsvergunning/omgevingsvergunning nog ter inzage gelegd worden. Het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith is dus niet het besluit tot aanleg van deze voorziening.	
	108.10	De indiener vraagt of het klopt dat de huidige kruin van de dijk op gelijke hoogte wordt verbreed en dat verder richting de rivier de nieuwe verhoogde tuimel wordt aangebracht.	Dat is correct.	Nee
	108.11	De indiener wijst op de legenda van dwarsprofiel A425 en A426, waaruit blijkt dat er wegfundering wordt aangebracht. De indiener vraagt waar die fundering voor is bedoeld.	De fundering is noodzakelijk voor begaanbaarheid van de kruin door onderhoudsvoertuigen. De fundering wordt afgestrooid met een dunne laag klei en ingezaaid met gras zoals in de huidige situatie.	Nee
	108.12	De indiener vraagt of het klopt dat bestaande en huidige bebouwing gehandhaafd blijft en dat er geen objecten verwijderd moeten worden ten behoeve van de dijkversterking.	De bestaande en huidige bebouwing kan worden gehandhaafd. Voor objecten binnen het gearceerde 'tijdelijk ruimtebeslag' geldt dat deze, waar nodig, verwijderd kunnen worden ten behoeve van de uitvoering.	Nee
	108.13	De indiener vraagt of het klopt dat er een rolstoelpad in de uiterwaarde komt ter hoogte van het in de zienswijze genoemde adres. Tevens vraagt de indiener zich af waar dat rolstoelpad uit bestaat, of het mogelijk is dat het rolstoelpad wordt gebruikt voor andere voertuigen (zoals auto's, fietsen, enzovoorts) en wat het projectteam van Meanderende Maas doet om dat te voorkomen.	Deze vraag ziet op een element in de inrichtingstekening dat geen deel is van de besluiten die ter inzage gelegen hebben. Het wordt onderdeel van het project Demen-Dieden. In overleg met de initiatiefnemer voor dat project (Natuurmonumenten) kan wel de volgende informatie worden verstrekt: het rolstoelpad bestaat uit een strook gras met zand in de ondergrond zonder verharding. Het is daarmee niet aantrekkelijk voor auto's en fietsen. Bovendien zal het klaphek (108.9) naast het bord met toegangsregels (verboden voor fietsen en mountainbikes) ook werken als barrière voor fietsers.	Nee
109	109.1	De indiener vindt het van belang dat het aantal bomen binnen en buiten de bebouwde kom van Megen toeneemt en niet afneemt door het project.	Het gemeentelijk beleid en de ontwerp-kapvergunning stellen veilig dat bij kap voldoende bomen herplant worden conform het gemeentelijk beleid. Ze komen soms wel op een andere locatie. Daarnaast ontstaat door de ooibos ontwikkeling nog circa 90 hectare bos. Dus uiteindelijk zijn er meer bomen dan nu, maar wel op een andere plek.	Nee
	109.2	De indiener verzoekt tot herplanting van ongeveer 37 bomen aan het begin van de Rulstraat aan de	Waar de nieuwe bredere geul in de Diedensche Uiterdijk de Rulstraat en de Maasakkerstraat kruist, worden bomen verwijderd om het beeld van de geul te	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		linkerkant, vanaf Noord-Zuid tot aan de camping, zodat de hele Rulstraat straks twee rijen bomen heeft.	benadrukken. Hiermee is een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit beoogt die past binnen de visie voor het gebied. Overigens komen er per saldo in het projectgebied meer bomen bij.	
	109.3	De indiener verzoekt alle bomen en struiken te handhaven en als dat niet mogelijk is te herplanten op dezelfde locaties of eventueel een andere locatie. Daarnaast verzoekt indiener extra aanplant van enkele meidoorns langs de wandel- en struinpaden.	Het is niet mogelijk álle bomen en struiken te handhaven. Waar dat mogelijk is, worden bomen en struiken ongemoeid gelaten. Vanwege de nieuwe inrichting van het gebied zal een aantal bomen, struiken en hagen moeten verdwijnen. Echter per saldo zal het gebied straks meer riet, bomen en struiken omvatten. Overigens zal ook het grasland soortenrijker zijn, zowel door inzaai als doordat de grond armer zal zijn, waardoor zich meer soorten kunnen vestigen.	Nee
	109.4	De indiener wenst het juiste hoogteverschil aan te houden voor het relict van een zomerdijkje, achter de Vliet ten zuidoosten van Megen, zodat het historisch reliëf zichtbaar blijft.	Het is bedoeling om oude relicten zichtbaar te houden. De oude hoogteligging van het zomerdijkje zal na ontgraving van het gebied weer zichtbaar gemaakt worden in het landschap. Naar aanleiding van deze zienswijze wordt het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging aangepast. De overige besluiten wijzigen niet.	Er worden aanpassingen doorgevoerd in de tekening van het projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging
	109.5	De indiener benoemt een aantal locatiespecifieke aandachtspunten voor het behoud en de verbetering van natuurwaarden: a. behoud van het waterviolier in de sloot ten noorden van de Onderweg - koppeltjes patrijzen vlakbij de genoemde sloot mogen niet worden verjaagd; b. rekening houden met de paddentrek op de Ossenkampsedijk; c. op oevers van sloten en rivieren een 10 meter groene strook laten met oeverplanten en ingezaaide veldbloemen; d. meer rietgroei langs de sloot aan het begin van de Rulstraat en het landweggetje ten behoeve van diverse vogels en dieren; en e. behoud van de groene struiken en boompjes bij de duiker aan de Rulstraat ten behoeve van vogels.	a. de dijk moet hier verzwaard worden. Verstoring van de groeiplaatsen van de waterviolier is daarbij helaas niet te vermijden. Doordat steeds één kant op gewerkt wordt kunnen de patrijzen altijd wegvluchten. Voor de patrijs gelden geen speciale voorschriften wat betreft soortsbescherming; b. doordat steeds een kant op gewerkt wordt, kunnen padden en andere dieren altijd wegvluchten. De paddentrek kan door de werkzaamheden wel gehinderd worden als dat dijksegment in het voorjaar onder handen wordt genomen. Als dat het geval is, zal een ecoloog ingezet worden om de hinder voor de trek te vermijden; c. waar mogelijk wordt een bloemrijk mengsel ingezaaid, maar waar de stroming een risico vormt voor erosie, wordt een mengsel met vooral grassen ingezaaid. In de loop van de tijd zullen zich hier meer andere soorten vestigen. Direct langs de aan te leggen geulen wordt ruimte gehouden voor de ontwikkeling van ruigere vegetatie zoals riet, maar ook andere soorten; d. aan de zuidzijde komt rond de nieuwe geul een brede rietzone. Ten noorden van de Rulstraat wordt alleen het gebied westelijk van de huidige Vliet ingericht, ten behoeve van de gebiedsentree aldaar. Als daar op termijn ook het gebied oostelijk van de huidige Vliet wordt verworven zal ook hier riet ontwikkeld worden; en e. er zal in de Rulstraat een afsluitbare duiker geplaatst worden, zodat waterkwaliteit en	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			waterpeil beter beheersbaar worden. Het kan zijn dat daarvoor struiken verwijderd moeten worden.	
	109.6	De indiener verzoekt alle verharde fiets- en wandelpaden gescheiden aan te leggen of, als dat niet kan, in ieder geval met gekleurde banen onderscheid te maken.	Zie hiervoor paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	109.7	De indiener ziet graag dat er een nieuw wandel- of struinpad komt vanaf de Maasbommelsestraat tot het Kapelletje van de zeven Weeën, dat toegankelijk is voor wandelaars ten oosten van de Ossenkampsedijk, zonder begrazing met schapen. Dit zodat men met harde wind in de luwte van de bomen en struiken kan wandelen.	Het aangegeven gebied valt buiten de scope van het project en hoewel voorgenomen struinpaden wel op de kaart staan, worden zij met de voorliggende besluiten niet vastgelegd.	Nee
	109.8	De indiener vraagt een wandelpad te realiseren van het Kapelletje van de zeven Weeën naar het centrum van Megen, óf een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur in te stellen.	Dergelijke aspecten worden geregeld middels een verkeersbesluit. Dat is in deze procedure niet aan de orde.	Nee
	109.9	De indiener verzoekt waterverkeer in de nieuw te graven watergangen alleen toe te staan met elektrische of handmatige aandrijving.	De voorliggende besluiten hebben geen betrekking op het toelaten van waterverkeer (Scheepvaart Verkeerswet). Men is wel voornemens later afspraken te maken over de toegankelijkheid van gemotoriseerd waterverkeer.	Nee
	109.10	De indiener is van mening dat achter de kloostermuur van het klooster Franciscanen geen mogelijkheid om te parkeren moet zijn in verband met bederf van het stadsgezicht.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 109.8.	Nee
	109.11	De indiener stelt dat op de dijk vanaf Gevangentoren geen gemotoriseerd verkeer toegestaan zou moeten zijn óf dat een maximumsnelheid van 15 km/uur ingesteld moet worden. Fietsers zouden in de bebouwde kom op de dijk maximaal 15 km/uur mogen rijden.	Zie hiervoor de beantwoording van zienswijze 109.8.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	109.12	De indiener verzoekt de nieuwe parkeerplaats voldoende hoog aan te leggen zodat deze bij hoogwater bij evenementen toch gebruikt kan worden.	De hoogte van de parkeerplaats bij de haven van Megen blijft onveranderd. Overstroming is hier al zeer zeldzaam.	Nee
	109.13	De indiener verzoekt de vos en de reeën hun territorium in de omgeving van de moerasgebieden te laten behouden.	De nieuwe inrichting is ook geschikt voor vossen en reeën; aan dit verzoek wordt voldaan.	Nee
110	110.1	De indiener mist een onderbouwing voor de gebiedsentree op het in de zienswijze genoemde perceel en constateert dat er geen onderzoek is gedaan naar de effecten op de bedrijfsvoering (overlast van verkeer en recreanten). Dit acht indiener in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel en de motiveringsplicht.	De aanduiding van de locatie van de gebiedsentree op de kaart is slechts globaal. De gebiedsentree zal nader worden uitgewerkt en vervolgens in een uitvoeringsvergunning ter inzage gaan. Vooralsnog is de gebiedsentree niet gepland op particuliere gronden. Binnen het project Meanderende Maas zullen in het gehele gebied gebiedsentrees worden ingericht waar mensen kunnen parkeren en dan het gebied fietsend en wandelend kunnen verkennen. De verkeersaspecten zijn onderzocht door de gemeente Oss. De verwachting is dat door de toeristische/recreatieve aantrekkingskracht, de overlast en het aantal verkeersbewegingen beperkt zal toenemen, maar zal passen binnen de landelijke veiligheidsrichtlijnen die gelden voor wegen. Op basis van de huidige verkeersintensiteiten en verwachting over toename is er geen aanleiding voor aanpassingen van het ontwerp. Voor meer informatie zie ook paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	110.2	De indiener mist een onderbouwing voor de realisatie van een watergang en natuurontwikkeling, waardoor drie van de in de zienswijze genoemde percelen volledig ongeschikt worden voor landbouwkundig gebruik. Onderzoek naar de effecten op de bedrijfsvoering ontbreekt. Dit acht indiener in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel en de motiveringsplicht.	In het Milieueffectrapport (MER), te weten in paragraaf 7.11.1 en 7.11.2, wordt ingegaan op de effecten van het project op de landbouw in het algemeen. Vervolgens worden voor individuele ondernemers maatregelen getroffen of wordt er compensatie geboden, waar individuele ondernemers nadeel ondervinden in de zin van de wet. De stukken die ter inzage gelegen hebben geven naar het oordeel van het bevoegd gezag voldoende onderbouwing van de voorgenomen besluiten. Dit wordt ondersteund door het advies van de Commissie-MER. De Commissie-MER had ook kennis van deze zienswijze. Zoals in de stukken is vermeld, is een deel van de gronden benodigd voor het realiseren van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water; dit is rijksbeleid en een Europese verplichting. Ook de dijkversterking geeft invulling aan rijksbeleid en regionaal beleid voor de waterveiligheid. De gevolgen voor direct belanghebbenden kunnen nader in beeld gebracht worden in het kader van grondverwerving, en een vergoeding of andere compensatie zoals grondruil zal conform de standaarden geboden worden. Zie voor meer toelichting paragrafen 2.1.1 en 2.1.4 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	110.3	In relatie tot zienswijze 110.2 verbaast het de indiener dat Rijkswaterstaat en het waterschap alleen een aanbieding hebben gedaan voor de gronden die nodig zijn voor de dijkversterking en niet voor de totale oppervlakte van de percelen.	Ten tijde van de terinzagelegging waren nog gesprekken gaande over de percelen in de uiterwaarden. Er is daarom toen alleen een aanbieding gedaan voor percelen waarvoor naar het oordeel van de initiatiefnemers een basis voor onteigening of gedoogplicht bestaat. Er is inmiddels een aanbieding gedaan voor alle percelen die de initiatiefnemer graag wil verwerven. Voor meer informatie over grondverwerving, zie paragraaf 2.1.3 van deze nota van antwoord.	Nee
	110.4	In algemene zin merkt de indiener op dat volstrekt helder moet zijn wat het projectplan toestaat en welke gevolgen dit voor hem heeft.	Op de projectplannen zijn naast de regels van het nieuwe bestemmingsplan ook de wetten en algemene regels van het Nederlandse (bestuurs)recht van toepassing. Waar er bijzondere regels van toepassing zijn, zijn deze steeds opgenomen en verwerkt in de plannen die ter inzage hebben gelegen.	Nee
	110.5	De indiener mist in het projectplan en het Milieueffectrapport (MER) inzicht in de effecten van klei-inkassingen, heaveschermen en/of combischermen op de waterhuishouding (verstoring) en bodem (vervuiling met (micro)plastic).	De effecten van de dijkversterking op de waterhuishouding zijn in het geohydrologisch onderzoek beschreven (zie bijlage 8a van het Milieueffectrapport (MER)) en in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith (zie paragraaf 8.2.2). Er worden geen kunststof schermen gebruikt. In het definitieve projectplan wordt ter plaatse van een van de in de zienswijze genoemde percelen een deel van de heaveschermen vervangen door een grofzandbarrière. Deze zandfilterconstructie komt eveneens onder de steunberm. Met betrekking tot de klei-inkassingen op de genoemde percelen is uit grondonderzoek gebleken dat de benodigde klei reeds van nature aanwezig is en zijn hierdoor komen te vervallen. Door deze ontwerpaanpassingen vinden er nagenoeg geen veranderingen plaats ten aanzien van de geohydrologische situatie. Voor deze percelen worden dan ook geen effecten voorzien.	Projectplan dijkversterking Ravenstein-Lith is aangepast een grofzandbarrière
	110.6	De indiener geeft aan dat onduidelijk is welk materiaal gebruikt gaat worden en hoe de heaveschermen/combischermen geïnstalleerd worden. In het uitvoeringswerkplan wordt alleen gesproken over damwanden en niet over heaveschermen.	Damwanden hebben verschillende functies, te weten het voorkomen van piping en heave (door middel van heaveschermen), het voorkomen van afschuiving van het talud (door middel van stabiliteitschermen) of een combinatie van beiden (door middel van een combischerm). Er worden alleen stalen damwanden aangebracht en de uitvoeringsmethode betreft trillen of drukken. Een en ander is verder uitgelegd in paragraaf 5.4.5 van het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith.	Nee
	110.7	De indiener vindt dat op voorhand op locatieniveau duidelijk moet zijn of er sprake is van effecten op grondwater (kwel).	Het dijkontwerp mag niet leiden tot extra wateroverlast. De effecten van de dijkversterking op de waterhuishouding zijn in het geohydrologisch onderzoek beschreven (zie bijlage 8a van het Milieueffectrapport (MER)) en in het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenst4ein-Lith (zie paragraaf 8.2.2). Er zijn voor de desbetreffende percelen geen effecten te verwachten. Zie ook de beantwoording van zienswijze 110.5.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			Om dit te controleren vindt monitoring met peilbuizen plaats. Waar nodig kan het project maatregelen nemen om onvoorziene effecten te mitigeren of weg te nemen. Hiermee zijn de belangen van indiener gewaarborgd.	
	110.8	De indiener mist een onderbouwing van de benodigde werkruimte voor de aanleg van het heavescherm, en de effecten daarvan op de bedrijfsvoering.	In het projectplan is het benodigde tijdelijk ruimtebeslag opgenomen voor het uitvoeren van alle benodigde werkzaamheden. Binnen dit tijdelijke ruimtebeslag is rekening gehouden met de benodigde opstelruimte voor het materieel voor het installeren van het heavescherm. Voorafgaand aan de uitvoering dient de aannemer uitvoeringsvergunningen aan te vragen en gedetailleerde werkplannen op te stellen. Op dat moment is meer duidelijkheid over de benodigde ruimte voor de werkzaamheden.	Nee
	110.9	Ten aanzien van het stikstofdepositieonderzoek vindt de indiener dat er ten onrechte niet concreet is gemaakt met welke percelen wel of niet intern gesaldeerd is.	In de notitie "Interne saldering stikstofdepositie Meanderende Maas" d.d.21 april 2023 (bijlage bij de Notitie "Uitgangspunten voor en resultaten van het stikstofdepositieonderzoek") is toegelicht en gevisualiseerd dat alleen interne saldering is toegepast voor gronden die op dit moment in eigendom zijn van het project. De percelen van de indiener zijn niet in het bezit van het project, en dus niet meegenomen in de interne saldering.	Nee
	110.10	De indiener stelt dat onvoldoende is aangetoond dat de betrokken percelen op de referentiedatum daadwerkelijk werden bemest en landbouwkundig in gebruik waren.	Paragraaf 2.3 van de notitie ''Uitgangspunten voor en resultaten van het stikstofdepositieonderzoek" geeft hiervoor een onderbouwing. Daarbij is gebruikgemaakt van het stappenplan uit een uitspraak van de Raad van State van 12 oktober 2022, zie tevens paragraaf 1.2 van de genoemde notitie.	Nee
	110.11	De indiener stelt dat planologische situaties voor deze gronden onvoldoende inzichtelijk zijn gemaakt.	De onderbouwing per bestemmingsplan is te vinden in paragraaf 1.2 en 2.3 van de bij zienswijze 110.9 vermelde notitie.	Nee
	110.12	Het is volgens de indiener onduidelijk of de stikstofruimte van de percelen al dan niet is ingezet voor het project.	De stikstofruimte van de indiener is buiten beschouwing gelaten, omdat de gronden van de indiener niet in eigendom zijn verworven.	Nee
	110.13	De indiener geeft aan dat de nieuwste versie van de AERIUS-Calculator gebruikt moet worden voor de besluitvorming.	De ontwerpvergunning is gebaseerd op een berekende toename in het maatgevende jaar (2025) van 0,02 mol/hectare/jaar op het Natura 2000 gebied 'Rijntakken'. Er zijn nieuwe berekeningen uitgevoerd met de meest recente versie van de AERIUS-Calculator. Hiermee	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			wordt geen toename berekend. Een vergunning is niet langer nodig. Er wordt een positieve weigering afgegeven door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.	
	110.14	De indiener is niet duidelijk wie wat gaat doen en hoe gronden zullen worden verworven	Zie voor meer informatie over het grondverwervingsproces paragraaf 2.1.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	110.15	In relatie tot zienswijze 110.2 verbaast het de indiener dat Rijkswaterstaat en het waterschap alleen een aanbieding hebben gedaan voor de gronden die nodig zijn voor de dijkversterking.	Ten tijde van de terinzagelegging van de ontwerpbesluiten waren er nog gesprekken met betrokkenen gaande over de percelen in de uiterwaarden. Om die reden is er toen alleen een aanbieding gedaan voor percelen waarvoor naar het oordeel van de initiatiefnemers een basis voor onteigening of gedoogplicht bestond. Inmiddels is een aanbieding gedaan voor alle percelen die de initiatiefnemer wenst te verwerven. Zie voor meer informatie over het grondverwervingsproces paragraaf 2.1.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	110.16	Als gevolg van takkenrillen en terpen buitendijks komen marterachtigen, bevers en dassen ook in het binnendijkse gebied. Het is voor de indiener onduidelijk hoe wordt voorkomen dat de dieren zich op agrarische gronden begeven en daar schade zullen aanrichten, nu de effecten op de bedrijfsvoering niet zijn onderzocht.	Het gebied voorziet nu en in de toekomst ruimschoots in foerageer en leefgebied c.q. nestgebied voor de soorten die genoemd zijn. De takkenrillen worden alleen aangelegd om verlies aan habitat als gevolg van de aanleg van het gebied te beperken. Daarmee wordt voorkomen dat deze dieren naar elders vertrekken. De takkenrillen verminderen daardoor juist de kans op hinder. De terpen zijn bedoeld als vluchtplaats tijdens hoog water, zodat bevers en dassen die sowieso al in het gebied leven zich dan niet ingraven in de dijk. Voor serieuze schade door natuur bestaan er provinciale schaderegelingen.	Nee
	110.17	De indiener merkt op dat er niet ingegaan wordt op de effecten van tijdelijke grondopslag op de agrarische bedrijfsvoering. Een deel van de grondopslag is gesitueerd op de in de zienswijze genoemde percelen. Dat is volgens de indiener in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel zoals neergelegd in de artikelen 3:2 en 3:4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Ook heeft er volgens de indiener geen belangenafweging plaatsgevonden, wat in strijd is met de motiveringsplicht zoals neergelegd in artikel 3:46 van de Awb.	In het Milieueffectrapport (MER) wordt in paragrafen 7.11.1 en 7.11.2 ingegaan op de effecten van het project op de landbouw in het algemeen. Dat is het niveau waarop de afwegingen plaatsvinden. De effecten van tijdelijke grondopslag op agrarische bedrijfsvoering maken daar geen onderdeel van uit. Bij het bepalen van de locaties voor tijdelijke grondopslag is rekening gehouden met de waterstandseffecten. Waar individuele ondernemers hiervan nadeel ondervinden wordt compensatie geboden. Zie voor meer informatie over het grondverwervingsproces paragraaf 2.1.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	110.18	Dit betreft een vraagstuk conform zienswijze 110.2.	Zie hiervoor ook de beantwoording van zienswijze 110.2.	Nee
	110.19	Dit betreft een vraagstuk conform zienswijze 110.3.	Zie hiervoor ook de beantwoording van zienswijze 110.3.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	110.20	Dit betreft een vraagstuk conform zienswijze 110.4.	Zie hiervoor ook de beantwoording van zienswijze 110.4.	Nee
	110.21	De hiervoor benoemde bezwaren richten zich ook tot het ontwerp-bestemmingsplan.	Zie ook de beantwoording op de hiervoor gestelde vragen onder zienswijze 110.	Nee
	110.22	De hiervoor benoemde bezwaren richten zich ook tot de ontwerp-omgevingsvergunning.	Zie ook de beantwoording op de hiervoor gestelde vragen onder zienswijze 110.	Nee
	110.23	Dit betreft een vraagstuk conform zienswijze 110.9.	Dit is conform hetgeen uiteengezet onder zienswijze 110.9.	Nee
	110.24	Dit betreft een vraagstuk conform zienswijze 110.10.	Dit is conform hetgeen uiteengezet onder zienswijze 110.10.	Nee
	110.25	Dit betreft een vraagstuk conform zienswijze 110.11.	Dit is conform hetgeen uiteengezet onder zienswijze 110.11.	Nee
	110.26	Dit betreft een vraagstuk conform zienswijze 110.12.	Dit is conform hetgeen uiteengezet onder zienswijze 110.12.	Nee
	110.27	Dit betreft een vraagstuk conform zienswijze 110.13.	Dit is conform hetgeen uiteengezet onder zienswijze 110.13.	Nee
	110.28	De indiener is van mening dat het opknippen van besluitvorming en opvolgend het doorvoeren van deze aanpak bij de verwerving, onwenselijke effecten heeft en pleit voor een integrale aanpak in de besluitvorming.	Weliswaar zijn er verschillende besluiten in procedure, maar deze zijn in samenhang met elkaar opgesteld en gecoördineerd in procedure gebracht. Daarmee is een integrale afweging van belangen zoveel mogelijk geborgd. Wel is er zoals indiener terecht opmerkt een verschil in besluitvorming over en verwerving van gronden voor 'het werk' en de 'zelfrealisatie'.	Nee
111	111.1	De indiener is van mening dat het waterschap meer areaal claimt dan noodzakelijk voor de dijkversterking. Het waterschap kan alleen gronden kan aankopen of onteigenen die nodig zijn voor de dijkversterking (algemeen belang) en niet voor aanleg van een toegangsweg op de steunberm naar de particuliere landgoedontwikkeling Huis te Dieden. De indiener verzoekt het projectplan Waterwet op dit punt aan te passen tot de louter voor de dijkverbetering benodigde oppervlakte.	De bermen ter plaatse van het in de zienswijze genoemde zijn er ten behoeve van de waterveiligheid (algemeen belang). De bermen zijn ontworpen voor zowel stabiliteit binnenwaarts (de eerste 15 tot 20 meter) als voor piping (de resterende breedte). Het ruimtebeslag wordt bepaald door de dijkversterking en dus niet door de toegangsweg. Zie voor meer informatie over het grondverwervingsproces paragraaf 2.1.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
	111.2	De indiener stelt dat een steunberm van 20 meter te breed is en wijst erop dat de steunberm van het aangrenzende westelijke perceel een aantal meters minder is en dat de breedte van de steunberm aan de ene zijde van het perceel aanzienlijk smaller is dan aan de andere zijde van het perceel. De indiener verzoekt overal dezelfde - minimaal benodigde- diepte tot te passen.	De breedte van de berm wordt voornamelijk veroorzaakt door de pipingopgave ter plaatse. Van een minder brede berm ter plaatse van het tweede genoemde perceel is sprake, gezien de pipingopgave hier kleiner is.	Nee
	111.3	De indiener vraagt de stabiliteitsberekeningen (indien beschikbaar) te overleggen als deze de onderbouwing zijn voor de benodigde bermbreedte.	Zoals bij de beantwoording van zienswijze 111.1 is toegelicht, is een groot deel van de breedte van de berm noodzakelijk tegen piping en niet alleen voor stabiliteit. Indien indiener naar aanleiding van dit antwoord alsnog behoefte heeft aan de stabiliteitsberekeningen kunnen deze verkregen worden, waarbij een toelichting van de inhoudelijk specialisten kan plaatsvinden.	Nee
	111.4	Als onteigening toch zou plaatsvinden, dan wijst de indiener erop dat de schadeloosstelling voor de dijkversterking een andere grondslag heeft dan de woningbouwontwikkeling zoals 'Huis te Dieden'. De indiener vraagt hier in het vervolg van de onderhandeling rekening mee te houden.	Het uitgangspunt voor een eventuele onteigening is de dijkversterking/waterveiligheid. Een eventuele onteigening zou alleen hierop betrekking hebben. Zie voor meer informatie over het grondverwervingsproces paragraaf 2.1.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee
112	112	De indiener is het niet eens met het ontwerpbesluit. Volgens de indiener zijn er door het project meerdere toezeggingen gedaan over aanpassingen in het ontwerp en de onteigening van percelen grond die de indiener bezit. Volgens de indiener heeft het waterschap aangegeven uiteindelijk enkele zaken te wijzigen tijdens de inzageprocedure, inclusief de afspraken met de indiener. Graag hoort de indiener wat er nu verder gaat gebeuren.	De afspraken waaraan indiener refereert zijn correct. De besproken oplossing (bijlage van zienswijze van de indiener) wordt in het uitvoeringsontwerp verder gedetailleerd en met de indiener besproken. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord. Ook vanuit het grondverwervingsproces is gesproken over aankoop van het gedeelte van het in de zienswijze genoemde perceel, in lijn met de hier ook genoemde afspraken. Zie voor meer informatie over het grondverwervingsproces paragraaf 2.1.3 van deze Nota van Antwoord.	Nee
113	113	Voor de bescherming van de volgende diersoorten, alsmede de hoogwatervluchtplaatsen, worden enkele wijzigingen in de voorschriften voorgesteld: • poelkikker;	1. De poelkikker: voorschrift yy: 'Er dienen geen werkzaamheden plaats te vinden tijdens de kooractiviteiten (mei en juni) van de poelkikker.' De poelkikker is beschermd onder de Habitatrichtlijn waarbij verstoring (artikel 3.5 lid 2) een overtreding betreft. Er dienen dan ook gedurende de kwetsbare perioden (voortplanting en	Enkele voorschriften in de Ontheffing soortenbeschermi

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		• das; • bever; • grote modderkruiper; • ransuil; • buizerd; en • roek.	overwintering) van deze soort, mitigatiemaatregelen te worden genomen om verstoring (zoveel mogelijk) te voorkomen. Deze soort is zowel overdag als ‘s nachts actief. In de zienswijze wordt gemeld dat de werkzaamheden op basis van de verstoringscontouren in tabel 2.1, verstoring met zich meebrengen, waarbij het intrillen van de damwanden de meeste verstoring oplevert. De indiener meldt op basis van deze contouren en de verschillende werkzaamheden tevens, dat voor het gros van de werkzaamheden geldt dat deze overdag én op een afstand van >25 meter met zekerheid niet verstorend werken op de kooractiviteit van de poelkikker. Het bevoegde gezag gaat op basis hiervan met de indiener mee. Het voorschrift wordt dan: 'Er kan gewerkt worden tijdens de kooractiviteit van de poelkikker in mei en juni, mits gedurende deze maanden de geluidsbelasting door deze werkzaamheden niet uitkomen boven de huidige achtergrondgeluidsbelasting per locatie(s), door bijvoorbeeld het plaatsen van geluidsschermen. Verstoring door trillingen binnen het leefgebied van de poelkikker, door het plaatsen van een steunbeer of damwand, dient buiten de kwetsbare periode plaats te vinden of op ten minste een afstand van 50 meter van de dichtstbijzijnde buitenste grens van het leefgebied van de poelkikker. Wellicht ten overvloede verwijs ik u voor wat betreft deze activiteit ook op voorschrift uu.’ 2. De das: voorschrift jjj.: ‘Aanwezige dassenwissels en geleidende groenelementen dienen gevrijwaard te worden van aantasting en obstakels. Daarnaast dienen bestaande struwelen en bosschages waar mogelijk te worden behouden. Dit dient te worden opgenomen in het Ecologisch werkprotocol.’ Van dassen is bekend dat opeenvolgende generaties dassen gebruik maken van dezelfde wissels. Het is dan ook van belang om de bestaande wissels zoveel mogelijk te behouden. Op basis van de toelichting van de indiener gaat het bevoegde gezag akkoord met de volgende tekstaanpassing in voorschrift jjj.: ‘Het betreden en vernielen van dassenwissels en geleidende groenelementen moet zo veel als mogelijk worden voorkomen en gefaseerd in tijd en ruimte per leefgebied van een das. Daarnaast dienen de dassenwissels voor zonsondergang (of uiterlijk 19.00 uur als de zon later onder gaat) weer vrij te zijn van aantasting en obstakels. De wissels op werklocaties aan de dijken en in de uiterwaard dienen daarom te allen tijde beloopbaar te blijven door hulpmaatregelen, zoals het plaatsen van een passeerstrook bij een tijdelijke oversteekplaats of het creëren van een passeerstrook maximaal binnen 25 meter van de huidige wissel en dienen te worden vastgelegd in het Ecologisch Werkprotocol.’ 3. De bever: voorschrift ii: ‘Appeltern: er dient een plan van aanpak voor een compensatie-	ng Wet natuurbeschermin g zijn aangepast

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			territorium vier jaar voor het weghalen van het territorium bij Appeltern, te worden overlegd aan het bevoegde gezag. Dit plan van aanpak dient door een ter zake deskundige te worden ontwikkeld.' Akkoord: vier jaar wordt gewijzigd in drie jaar. 4. De grote modderkruiper: voorschrift fff luidt als volgt 'De permanente compensatielocaties dienen voorafgaand aan de werkzaamheden bij de huidige poelen en watergangen te zijn gerealiseerd, alvorens de grote modderkruiper wordt gevangen en overgezet.' Met als aanvulling op dat voorschrift: 'Indien bij locatie G4 naast de compensatie van de aan te leggen sloot ook gebruik wordt gemaakt van aangrenzende sloten zoals is opgenomen in de maatregelen uit het activiteitenplan en de toelichting in de zienswijze, dient het beheer en onderhoud van deze huidige sloten zowel tijdens als na de uitvoering van de werkzaamheden gericht te zijn op de optimalisatie van dit leefgebied om het voor de grote modderkruiper te behouden, waarbij roofvissen zoals snoek en baars worden geweerd. Dit dient te worden vastgelegd samen met de betrokken andere eigenaren/beheerders.' 5. Hoogwaterplaatsen: voorschrift ooo.: er dienen meerdere hoogwaterplaatsen per territorium te worden gerealiseerd. Hierbij wil de indiener de term hoogwaterplaatsen specificeren in Hoogwatervluchtplaatsen en beverterpen. Het bevoegde gezag gaat hiermee akkoord. In de zienswijze is de indiener verder van mening dat in geval van hoogwater in de uiterwaarden een onbekend aantal verdrinkingsslachtoffers van de soorten das en bever, geen negatief effect heeft op de lokale staat van instandhouding. De aanleg van voldoende hoogwatervluchtplaatsen en beverterpen per territorium heeft tot doel het aantal verdrinkingsslachtoffers, met name de das in de kwetsbare periode, tot een minimum te beperken. Door het bevoegde gezag is ervan uit gegaan dat met het huidige aantal hoogwatervluchtplaatsen daar voldoende inspanning voor zou zijn gepleegd. Maar dat is blijkbaar niet het geval en wordt er rekening gehouden met een onbekend aantal overstromingsslachtoffers, in ieder geval zoveel slachtoffers dat er blijkbaar geen invloed is op de staat van instandhouding. Om die reden wordt het aantal hoogwatervluchtplaatsen per territorium door het bevoegde gezag vastgesteld op 2. 6. Ten aanzien van de roek, buizerd en ransuil wil de indiener wijzigingen aanbrengen in de voorschriften q, w en x: waarbij wordt vermeld dat gedurende de broedperiode geen werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden binnen 100 meter van een jaarrond	

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			beschermd nest. Tenzij de ter zake kundige van buizerd en ransuil in het EWP kan onderbouwen dat in dit geval afgeweken kan worden tot 75 meter afstand. De indiener wil dit graag aanpassen op de volgende wijze: geen werkzaamheden uitgezonderd damwanden drukkend aan te brengen en werkzaamheden die minder dan 70dB veroorzaken op de nestlocatie. Voor wat betreft de buizerd: Om verstoring van een broedgeval door geluid en optische verstoring te voorkomen gedurende de broedperiode, dient er binnen 75 meter van het nest geen geluids- en/of optische verstoring plaats te vinden. Voor wat betreft de geluidsbelasting ter plaatse van een nest dient dit ook gemeten te worden om daarmee de geluids-verstorende contour rondom het nest in kaart te kunnen brengen en te kunnen berekenen wat de geluidsverstoring ten opzichte van de nul-situatie inhoudt. Het bevoegde gezag past het voorschrift w. dan aan als volgt: 'Om overtreding te voorkomen gedurende de broedperiode mag een broedende buizerd of het broedsel niet worden benaderd door mens en materieel binnen een contour van 75 meter. Wat betreft de geluidbelasting van een nest gedurende de broedperiode moet de geluidsbelasting beneden de huidige achtergrondbelasting blijven door gebruik te maken van geluid reducerende maatregelen (bijvoorbeeld induwen). Of door bepaalde werkzaamheden plaats te laten vinden buiten het broedseizoen. Uitgezonderd is het gebruik van een openbare weg wanneer die zich binnen de 75 meter van het nest bevindt en die jaarrond en regelmatig wordt gebruikt door het verkeer.' Voor wat betreft de ransuil wordt voorschrift q. dan: 'De geluidsbelasting ter plaatse van een nest dient gedurende het broedseizoen de huidige geluidsbelasting niet te overstijgen. Dit kan door het treffen van geluid reducerende maatregelen, of door te werken buiten het broedseizoen.' Voor wat betreft de roek : Aanvullend op voorschrift x. komt de volgende tekst: 'Conform uw activiteitenplan (pg. 113) voorziet u bij de locatie aan de Molenweg geen probleem; verstoring tijdens de werkzaamheden is uitgesloten. De nesten bevinden zich buiten het plangebied op een dusdanige afstand (>130 meter) dat ze geen negatief effect ervaren van de werkzaamheden in de vorm van verstoring door geluid, zicht en trillingen. Waar het gaat om de oostelijke deelkolonie aan de Lithoijense dijk, waar 8 mogelijke nestbomen blijven staan dient u rekening te houden met de kwetsbare voortplantingsperiode van de roek, door gedurende de broedperiode geen werkzaamheden uit te voeren binnen de invloedssfeer van de	

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			nestbomen. Tenzij door de ter zake kundige voor de roek in het EWP onderbouwd kan worden dat (alternatieve) werkzaamheden geen negatieve effecten hebben op de broedsels van de roek, door bijvoorbeeld te kiezen voor induwen in plaats van intrillen.' Het monitoringsvoorschrift blijft gelijk.	
114	114	De indiener stelt een andere aanpak voor omgang met PFAS houdende grond voor.	De opmerkingen uit deze zienswijze zijn overgenomen in een aangepaste Nota Bodembeheer en in het vaststellingsbesluit. Dit leidt in de overige besluiten niet tot een wijziging.	De Nota bodembeheer is aangepast
115	115	Wegens een grondruil van Natuurmonumenten met een particulier heeft het waterschap Aa en Maas op verzoek van Natuurmonumenten een zienswijze ingediend om een gebied in de Diedensche Uiterdijk aan te merken als bos in de vergunning voor vegetatie in de uiterwaarden	Bij de rivierkundige beoordeling van deze wijziging bleek er geen sprake van effecten. De zienswijze leidt tot een aanpassing in de kaart van de watervergunning voor vegetatie in de uiterwaarden. Er is geen aanleiding andere besluiten aan te passen.	De watervergunning vegetatie Diedensche Uiterdijk is aangepast
116	116.1	De indiener leest in het ontwerp dat blusput 3 (ter hoogte van de in de zienswijze genoemde paal) niet meer bereikbaar is doordat een verharde verticale overgang tussen de dijk en de uiterwaarden komt. Het bestaande talud waarover de brandweerwagen via grasbetonstenen naar blusput 3 rijdt vervalt daarmee. De indiener verzoekt het project om het ontwerp zodanig aan te passen dat brandput 3 vanuit de dijk bereikbaar blijft.	Brandput 3 zal bereikbaar blijven. In overleg met de brandweer en de indiener zullen de vereisten verder in beeld worden gebracht zodat de bereikbaarheid kan worden geborgd. De nadere invulling wordt vastgelegd in het uitvoeringsontwerp. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	116.2	De indiener leest in het plan dat de dijkafrit naar de oostelijke gelegen wei naast het in de zienswijze genoemde bedrijf vervalt. Dit is niet eerder met de indiener besproken. Er wordt verder niet inzichtelijk gemaakt in de stukken hoe het ontwerp er uit komt te zien of waar de nieuwe afrit precies kom te liggen. De indiener verzoekt om te verifiëren dat de oostelijke gelegen wei	De ontsluiting van het perceel voor groot landbouwmaterieel wordt gegarandeerd. Nadere invulling volgt in het uitvoeringsontwerp en zal worden afgestemd met indiener. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		met groot landbouwmaterieel toegankelijk blijft (qua breedte, draagkracht, hellingshoek en fundering).		
	116.3	De indiener verzoekt om te verifiëren dat de westelijk gelegen wei, naast het in de zienswijze genoemde bedrijf, met groot landbouwmaterieel toegankelijk blijft (qua breedte, draagkracht, hellingshoek en fundering). Dit is namelijk tevens de inrit naar blusput 3.	De ontsluiting van het perceel voor groot landbouwmaterieel wordt gegarandeerd. Nadere invulling volgt in het uitvoeringsontwerp en zal worden afgestemd met de indiener. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
	116.4	Uit het plan blijkt dat het voornemen is een nieuw wandelpad aan te leggen dat bedoeld is om vanuit de uiterwaarden over de muur bij Ravenstein naar het voetpad te kunnen oversteken. Ook worden extra zitplekken gecreëerd. Hierdoor zullen meer mensen dan in de huidige situatie zich ophouden rondom de inrit van het in de zienswijze genoemde bedrijf. De indiener verzoekt om vanuit verkeersveiligheidsoogpunt nader te onderzoeken of de trap en de zitplek niet verder van de inrit van het bedrijf gerealiseerd kan worden. Dit mede omdat de inrit door vrachtwagens gebruikt wordt om het terrein op- en af te rijden, de bocht te maken van het terrein naar de weg en bij het verlaten van het terrein gas moeten geven omdat ze heuvelop gaan en de dijk op moeten komen. De indiener gaat niet akkoord met grondverkoop als het huidige ontwerp wordt uitgevoerd.	In het uitvoeringsontwerp wordt een aanvullende maatregel opgenomen om een verkeersveilige oversteek te kunnen garanderen. Aan weerszijden van de oprit naar het in de zienswijze genoemde bedrijf worden bij de aansluitingen van het wandelpad hekjes geplaatst, zodat overstekende wandelaars niet in één keer de weg op kunnen lopen. Voor meer informatie over de nadere detaillering van het nog vast te stellen uitvoeringsontwerp zie paragraaf 2.8.1 van deze Nota van Antwoord.	Nee
117	117	De indiener is het er niet mee eens dat het pachtcontract ontbonden wordt voor natuurontwikkeling	Bezwaar tegen een pachtontbinding kan via een privaatrechtelijke procedure gemaakt worden. Voor bezwaar tegen de pachtbeëindiging kan de pachter zich te zijner tijd wenden tot de pachtkamer. Deze zienswijze heeft geen betrekking op de planproducten. In de planproducten wordt weergegeven welk werk op welke locatie voorzien is. Uit de zienswijze blijkt niet dat de indiener bezwaar heeft tegen natuurontwikkeling op deze locatie. Voor meer informatie over het grondverwervingsproces, zie paragraaf 2.1.3. van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
118	118.1	Het resterend eigendomsperceel van de indiener, na aankoop van 1.42.43 ha, is niet acceptabel omdat het resterende perceel 5 meter breed is op zijn smalst en beperkt te benutten is. De indiener verzoekt het betreffende perceel te ruilen die van een partner in het project Meanderende Maas, het waterschap Aa en Maas in eigendom zijnde percelen cultuurgrond, liggend ter hoogte de in de zienswijze genoemde weg en en grenzend aan de bestaande binnendijkse eigendommen en huiskavel.	Inmiddels is duidelijk geworden dat het eigendomsperceel in zijn geheel benodigd is. Het ontwerp is zodanig vormgegeven dat daarbij enkel het voor de maatregelen noodzakelijke ruimtebeslag is opgenomen. Het is onvermijdelijk dat daarbij eigendommen geraakt worden dan wel grondgebruik niet kan worden voortgezet. Ter hoogte van het perceel van inspreker is dit het geval. Schade als gevolg van een rechtstreeks en noodzakelijk verlies van eigendom dan wel grondgebruik voor het plan wordt op basis van de Onteigeningswet en bijbehorende jurisprudentie vergoed. Er wordt zoveel mogelijk geprobeerd minnelijk overeenstemming te bereiken met eigenaren en rechthebbenden om schade te vergoeden. In het uiterste geval wordt tot onteigening overgegaan. De minnelijke verwerving en, als partijen geen overeenstemming weten te bereiken, een onteigeningtraject, staan los van de rechtmatigheid van het besluit. Bezwaren van inspreker ten aanzien van de grondverwerving kunnen in een eventuele procedure inzake de onteigening worden ingebracht. Voor meer informatie over het grondverwervingsproces, zie paragraaf 2.1.3. van deze Nota van Antwoord.	Nee
	118.2	Vervangende grond een essentiële zaak is voor een praktiserend agrariër. De indiener geeft aan dat er tot op heden nog geen enkel voorstel is gedaan.	Zie hiervoor ook de beantwoording van zienswijze 118.1.	Nee
	118.3	De indiener vraagt om met de vrijkomende (on)winbare bodembestandsdelen van de in de zienswijze genoemde gepachte percelen, in een vergoeding te voorzien. De indiener verliest namelijk een fors oppervlakte areaal en daarmee ook van de uiteindelijke inkomsten van het bedrijf. De indiener verzoekt om de revenuen die het project toekomen als gevolg van de werkzaamheden ter plaatse, zowel op de voormalige pachtpercelen alsook op in het kader van door de Kaderrichtlijn Water (KRW) vrijkomende bodembestandsdelen van het eigendomsperceel, in te zetten voor het beschikbaar stellen van	Onverminderd hetgeen in de beantwoording van zienswijze 118.1 is genoemd ziet de pachtovereenkomst alleen op het gebruik van de grond. Een vergoeding kan dus alleen betrekking hebben op het verlies van dat pachtrecht. Deze zal redelijk en billijk zijn. De vergoeding is niet gerelateerd aan de baten noch de kosten van de klei uit dit gebied. Voor meer informatie over het grondverwervingsproces, zie paragraaf 2.1.3. van deze Nota van Antwoord.	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
		pachtgronden elders dan wel voor door de pachter in de gelegenheid te stellen zelf vervangende landbouwgronden te verwerven. Dit middels de bekende vastgoed- rekenmodules.		
119	119	De indiener acht het gecombineerde wandel-/fietspad langs de Megensedijk en de Kasteeldijk in Macharen gevaarlijk door snel fietsend verkeer. De indiener wenst het wandelpad uitsluitend door wandelaars gebruikt te laten worden.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Macharen. Er zijn meerdere zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	Nee
120	120.1	De indiener verzoekt om (een gedeelte van) de revenuen die het project ten goede komen als gevolg van de werkzaamheden in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de waterstandsdaling vrijkomende bodembestandsdelen op het buitendijkse perceel, in te zetten voor het beschikbaar stellen van pachtgronden elders dan wel door de pachter, middels de bekende vastgoed- rekenmodules, in de gelegenheid te stellen zelf vervangende landbouwgronden te verwerven.	De pachtovereenkomst ziet alleen op het gebruik van de grond. Een mogelijke vergoeding kan dus alleen betrekking hebben op het verlies van dat pachtrecht. Deze zal redelijk en billijk zijn. De vergoeding is niet gerelateerd aan de baten noch de kosten van de klei uit dit gebied. Voor meer informatie over het grondverwervingsproces, zie paragraaf 2.1.3. van deze Nota van Antwoord.	Nee
	120.2	De indiener verzoekt om de huidige ontsluiting van het in de zienswijze genoemde perceel op de Maasdijk tenminste op de huidige wijze in stand te houden. Omdat op dit moment de detailtekeningen nog niet gedeeld zijn, wenst de indiener tijdig op de hoogte gesteld te worden van de voorgenomen uitvoering ter plaatse.	De oprit komt op dezelfde wijze terug; de huidige ontsluiting zal iets wijzigen. Voorafgaand aan de uitvoering zal er contact zijn met de eigenaar/gebruiker van de oprit ten aanzien van de bereikbaarheid van het perceel tijdens de realisatiewerkzaamheden.	Nee
121	121	De indiener is tegen een drie meter breed gecombineerd fiets- en wandelpad op de dijk langs de Maas bij Megen.	Het scheiden van wandel- en fietspad zou betekenen dat de dijk fors in omvang toeneemt. Dit sluit niet aan bij de uitgangspunten van het project. De huidige wandel- en fietspaden worden daarom een gecombineerd wandel-/fietspad van 2,5 meter breed op de dijk rondom Megen, met uitzondering van het wandelpad bij de kloostermuur. Er zijn meerdere	Nee

Zienswijze nummer	Sub nummer	Inhoud zienswijze	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerp - besluiten
			zienswijzen over wandel-/fietspaden ingediend. Zie paragraaf 2.4 van deze Nota van Antwoord voor de onderbouwde redeneerlijn.	

II BIJLAGE: VOORLOPIG TOETSINGSADVIES VAN DE COMMISSIE MER

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Meanderende Maas, fase 2

Voorlopig toetsingsadvies over het milieueffectrapport

8 november 2023 / projectnummer: 3772

1 Advies over het MER in het kort

De Stuurgroep Meanderende Maas[1] wil de dijk tussen Ravenstein en Lith versterken. Aan beide zijden van de Maas krijgt de rivier meer ruimte en worden de uiterwaarden opnieuw ingericht. Het voornemen is om grond af te graven voor de rivierverruiming en die grond vervolgens te gebruiken voor de dijkversterking. Voor de besluiten hierover is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De provincie Noord-Brabant heeft, mede namens de provincie Gelderland, de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna de Commissie) gevraagd te adviseren over het project-MER.[2] In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en volledigheid daarvan.

Wat staat in het MER?

In het project-MER is het voorkeursalternatief geoptimaliseerd. Voor de dijkversterking is veelal gekozen voor het behouden van historische dijken.[3] Waar voldoende ruimte is, worden moderne gronddijken[4] toegepast. Bij Ravenstein moet de kademuur de herkenbaarheid van de oude vesting benadrukken. Voor het wandelpad op de dijk tussen Macharen en Oijen zijn twee varianten onderzocht. Vanwege de veiligheid en de ruimte is gekozen voor een apart wandelpad aan de kant van de uiterwaard.
Het project-MER laat zien dat de kans op overstroming afneemt en dat de effecten op natuur overwegend positief zijn als het project is voltooid. Landschap en cultuurhistorie scoren ook sterk positief, maar archeologie scoort sterk negatief. Er worden namelijk gebieden afgegraven waarvan verwacht wordt dat er archeologische waarden zijn. De effecten tijdens de aanlegfase zijn voor geluid en trillingen en sommige al aanwezige diersoorten (sterk) negatief. Om de negatieve effecten voor deze dieren te verzachten zijn gerichte maatregelen ontwikkeld. Zo wordt niet overal tegelijk gewerkt en worden bijvoorbeeld bomen geplant voor behoud van een vleermuisroute. De situatie na aanleg biedt de door aanleg beïnvloede soorten veel kansen voor uitbreiding van de populatie.

Wat is het advies van de Commissie?

Het project-MER geeft veel informatie en het rapport zelf is goed leesbaar. Onder andere de bodemkwaliteitskaart en de onderzoeken naar archeologie en nautische veiligheid zijn goed uitgewerkt. De technische informatie over het dijkontwerp is lastig te volgen. De keuze voor het ontwerp van de vestingmuur bij Ravenstein is goed onderbouwd[5], maar is niet terug te lezen in het project-MER.

In een eerdere fase van de planvorming constateerde de Commissie dat er op dat moment voldoende milieu-informatie was om het 'voorkeursbesluit'[6] vast te stellen. De Commissie gaf toen aandachtspunten mee voor de uitwerking. De Commissie adviseerde ten eerste om

---

1 Waterschappen Aa en Maas en Rivierenland, provincies Noord-Brabant en Gelderland, gemeenten Oss, West Maas en Waal, Wijchen, Rijkswaterstaat, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Natuurmonumenten.

2 Het project volgt de MIRT-systematiek. In het MIRT worden vier fases onderscheiden: de onderzoeksfase, de verkenningsfase, de planuitwerkingsfase en de realisatiefase. De werkwijze is uitgewerkt in de Spelregels van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). www.leerplatformmirt.nl.

3 Een van de projectdoelen zoals besproken in de Bestuursovereenkomst planuitwerking Meanderende Maas, februari 2021.

4 Een dijk met één weg erbovenop voor auto's, fietsers en wandelaars.

5 In Ontwerpnota DO Dijk v4.0, 7 oktober 2022.

6 Met het voorkeursbesluit is de verkenningsfase afgesloten.

te onderzoeken of het dijkontwerp minder ruimte in beslag kon nemen, om zo effecten op het landschap te verkleinen.[7] In het project-MER is uitgegaan van een nieuw ontwerp, waarvan het effect op het landschap duidelijk verminderd is ten opzichte van het eerdere ontwerp. Op een deel (circa 3,5 km) van het traject blijft het ontwerp echter fors van omvang, onder andere door het gebruik van flauwe taluds[8] en buitenbermen. Er lijken mogelijkheden te zijn om het dijkontwerp verder te optimaliseren vanuit landschappelijk oogpunt (zie paragraaf 2.1 van dit advies).

De Commissie adviseerde daarnaast om de meerwaarde van het project voor natuur beter in beeld te brengen. In het project-MER is dit gedaan. Het project-MER gaat daarbij in op de gevolgen voor het gehele gebied[9] (zie figuur 1). Het is goed dat daarmee de effecten van het hele project in beeld zijn. De besluiten die nu genomen worden gaan echter alleen over de gebieden die nu ontwikkeld kunnen worden (lichtgroene gebieden) en niet over de gebieden waar nog geen afspraken zijn gemaakt (oranje gebieden). Het project-MER geeft aan dat de (mitigerende) maatregelen uitgevoerd kunnen worden zonder de oranje gebieden. De Commissie benadrukt dat de (vlotte) realisatie van de voorgenomen ontwikkelingen in de oranje gebieden belangrijk is voor het bereiken van de doelen voor natuur en water (zie paragraaf 2.2 van dit advies).

De Commissie constateert bij de toetsing van het project-MER dat voor landschap en cultureel erfgoed belangrijke informatie ontbreekt. Het aanvullen van die informatie is essentieel om het belang van de leefomgeving volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over het project Meanderende Maas. Het gaat om de waardering van de Lelyzone[10] en om de beoordeling van de effecten van het dijkontwerp op de landschappelijke waarden (zie paragraaf 2.3 van dit advies). De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het project-MER op te nemen, en dan pas te besluiten over het project Meanderende Maas.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

Aanleiding project-MER

De dijk langs de Maas tussen Lith en Ravenstein moet versterkt worden aan de Brabantse zijde, over een lengte van ruim 26 kilometer. De stuurgroep Meanderende Maas wil hiermee de waterveiligheid borgen. Tegelijkertijd krijgt de rivier meer ruimte en worden de uiterwaarden ingericht. Voor de uiterwaarden aan beide zijden is het doel het versterken van de natuur, de (ecologische) waterkwaliteit en de gebiedskwaliteiten.

Voor dit project is in 2017 een verkenning gestart en een voorkeursalternatief samengesteld. Voor het besluit daarover, een Interprovinciale structuurvisie, is een MER 1e fase opgesteld. De Commissie adviseerde in die fase tweemaal. In de planuitwerking is het voorkeursalternatief verder uitgewerkt en

---

7 In de eerdere fase werden er veel taluds met een flauwe helling van 1 staat tot 5 gebruikt. Een flauwe helling neemt meer ruimte in dan een steile helling en kan landschappelijk gezien onwenselijk zijn. In deze fase zijn er slechts twee dijkvakken waar de 1:5 helling gebruikt is en zijn er veel teruggebracht naar 1:4.

8 Een dijk met een flauwe helling die relatief veel plek inneemt.

9 De oranje (en paarse en donkergroene) gebieden vallen buiten het besluit dat nu voorligt en zijn onderdeel van 'zelfrealisatie'. Deze gebieden hebben nu vaak nog een agrarische functie. Zelfrealisatie betekent dat de huidige eigenaar of een nieuwe eigenaar van de betreffende gebieden de maatregelen voor de natuurontwikkeling uit het ontwerp zal gaan uitvoeren (bron: project-MER).

10 De Lelyzone is aangelegd bij het kanaliseren van de Maas benedenstrooms van Grave. Hierbij is aan weerszijden van de rivier een verlaagde zone in de uiterwaarden gegraven.

een project-MER opgesteld. Dit wordt ook wel het MER 2e-fase genoemd. Het uitgewerkte voorkeursalternatief wordt vastgelegd in een projectplan Waterwet, vergunningen en bestemmingsplanwijzigingen. De besluiten en de bijbehorende documenten zijn te vinden op meanderendemaas.nl.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag - in dit geval de provincie Noord-Brabant en de provincie Gelderland - besluit over het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith. De overige bevoegde gezagen en besluiten zijn in de bijlage bij dit advies opgenomen.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3772 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

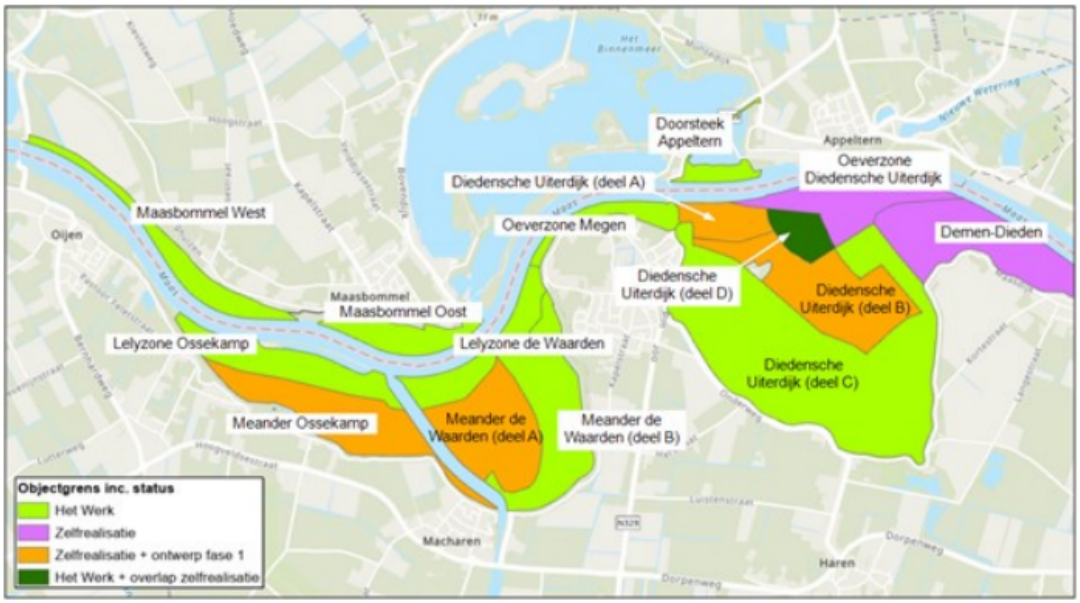

Figuur 1 - Deelgebieden in het studiegebied - Bron: project-*MER.*

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming.

In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Dijkontwerp en hoogwaterveiligheid

Na het MER 1e fase is het ontwerp van de waterkering geoptimaliseerd. Zo is de aanleghoogte van de kademuur in Ravenstein teruggebracht naar 11.90 meter boven NAP (in plaats van 12.50 meter boven NAP). Ook is het aandeel damwanden sterk teruggebracht, door het toepassen van klei-inkassingen[11] en profielverschuivingen. Het dijkontwerp lijkt op circa 3,5 van de 26 kilometer van het traject zwaarder dan noodzakelijk vanuit de eisen voor de hoogwaterveiligheid. In dit deel van het traject zijn flauwe buitentaluds van 1:4 tot 1:5 en/of de aanleg van buitenbermen voorzien in verband met de buitenwaartse stabiliteit. De uitgangspunten[12] voor de berekeningen kunnen geoptimaliseerd worden voor deze dijkvakken. Voor het binnentalud is voor enkele dijkgedeelten, ondanks een beperkte taludhoogte, sprake van forse profielen. De Commissie beveelt aan om na te gaan of verdere optimalisatie van het dijkontwerp mogelijk is.

2.2 Natuur en water

Zelfrealisatie essentieel voor doelbereik

Het project zet in op het herstel van natuur en (ecologische) waterkwaliteit in de uiterwaarden. Functieveranderingen en zelfrealisatie in het gebied dragen bij aan het doelbereik. 'Zelfrealisatie' betekent dat niet de initiatiefnemer van dit plan maar de (huidige of nieuwe) eigenaar van het gebied de maatregelen voor de natuurontwikkeling gaat uitvoeren. Het al dan niet slagen van dit spoor vereist het staken van maisteelt en andere vormen van intensieve landbouw en herstel van (water)natuur, waaronder ooibos. De uitkomst beïnvloedt het doelbereik voor natuur en deels ook voor de Kaderrichtlijn Water (KRW).
Het project-MER gaat in op de ontwikkelingen van de lichtgroene en oranje gebieden, het besluit gaat over het lichtgroene gebied. Dat de voltooiing van de zelfrealisatiegebieden niet vaststaat, kan effect hebben op de milieueffecten die gekoppeld zijn aan natuur en ecologische waterkwaliteit, maar ook aan emissies van stikstof en biociden.

De Commissie benadrukt dat de voltooiing van de zelfrealisatie essentieel is om de natuurdoelen te behalen. Voor natuur is de effectentabel voor de gebruiksfase op de lichtgroene en oranje gebieden gebaseerd, dus inclusief de natuurontwikkeling door 'zelfrealisatie'. Het project-MER toont een tweede effectentabel voor de aanlegfase. In de toelichting hierop in tabel 9.3 komt het begrip 'de tijdelijke situatie' naar voren: dat is de fase waarin de uitvoering al loopt en de zelfrealisatie nog niet heeft plaatsgevonden. Daarvan wordt bijvoorbeeld geconstateerd dat er dan nog emissies zijn en de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater nog naijlen. De 'eindtabel' toont daarmee de effecten van realisatie van het hele gebied. In het project-MER is niet duidelijk gemaakt wat er gebeurt wanneer de zelfrealisatie niet of slechts na lange tijd voltooid wordt. Mogelijk kan dit schade veroorzaken aan de nevengeulen en verlaagde en gesaneerde[13] uiterwaardbodems die dan al worden opgeleverd.

---

[11] Aan de rivierzijde van de dijk een circa 3 meter dikke kleilaag aanbrengen onder de grond die voorkomt dat de dijk bezwijkt als er water onder de dijk doorsijpelt en zand meeneemt (bron: meanderenmaas.nl).

[12] Voor de berekeningen is uitgegaan van een snelle 10-daagse val van de waterstand en een hoge freatische lijn12 in de dijk. Voor de ligging van deze freatische lijn is optimalisatie mogelijk op basis van onder andere metingen, bewezen sterkte, het toepassen van niet-stationaire grondwaterstromingsmodellen of door toepassing van actieve (dijk)drainage. Ook de verkeersbelasting kan verder geoptimaliseerd worden. Die is nu hoog aangehouden.

[13] Van hun mestdek ontdaan.

De Commissie is nagegaan of de beoordelingen standhouden zonder de voltooiing van de zelfrealisatiegebieden. Zij constateert dat de voorgestelde ingrepen passen binnen de gebieden waar met zekerheid ontwikkeling gaat plaatsvinden (de lichtgroene gebieden). De benodigde grond voor de dijkversterkingen is af te graven uit de lichtgroene gebieden. De mitigerende maatregelen zijn ook te realiseren zonder de oranje gebieden te benutten. Daarom concludeert de Commissie dat dit project-MER voldoende informatie bevat om te kunnen besluiten over de lichtgroene gebieden.

Wel beveelt de Commissie aan om aan te geven wat de effecten zijn wanneer de zelfrealisatie niet of niet spoedig voltooid wordt. Ontwikkel ook mogelijke mitigerende maatregelen die in dat geval noodzakelijk zijn om de natuurdoelen te behalen.

Stikstofemissies kunnen verder dalen door natuurbeheer zelfrealisatiegebieden

Het project-MER laat zien dat het project uitvoerbaar is voor het deel van de gronden waarover de initiatiefnemers nu zeggenschap hebben (dus zonder de zelfrealisatiegebieden). De aanlegfase veroorzaakt in het meest intensieve uitvoeringsjaar 2025-2026 een kleine (tijdelijke) toename van stikstofdepositie op het dichtsbijzijnde deel van het Natura 2000-gebied Rijntakken van 0,02 mol/ha/jr. Dit deel is ecologisch nu niet goed ontwikkeld en daarom ook niet erg stikstofgevoelig, zoals de Passende beoordeling laat zien. In de 0,02 mol/ha/jr is rekening gehouden met de landbouwemissies die wegvallen op de gronden waarover de initiatiefnemers nu zeggenschap hebben (intern salderen). De Commissie vindt dat met de informatie in de Passende beoordeling is aangetoond dat schade voorkomen wordt. Daarmee past het voorliggende besluit binnen de kaders van de natuurwetgeving.

De Commissie wijst er ten overvloede op dat de stikstofdepositie permanent vermindert nadat de aanlegfase is afgelopen door de landbouwemissies die wegvallen. Wanneer de zelfrealisatie wordt uitgevoerd, kan dit er bovendien al in 2025-2026 voor zorgen dat er per saldo een afname is van de stikstofbelasting.

Overige punten rondom natuur: nevengeulen en beheer

In de vorige fase waren er varianten met nevengeulen die wel of niet aantakken aan de rivier, zonder duidelijke overwegingen over de voor- en nadelen. De afwegingen en keuzen daarin zijn nu goed navolgbaar. Bijna overal worden het geïsoleerde geulen, die het grootste deel van de tijd door lokale neerslag en grondwater gevoed worden. Eén geul is wel geopend naar de rivier en kan bevaren worden, vooral met kano's. Een lage brug voorkomt dat speedboten en waterscooters hier het waterecosysteem verstoren. De doorgang naar het Burgemeester Delenkanaal die extra vaarverkeer zou kunnen aantrekken wordt niet gemaakt.

Natuurbeheer na inrichting

Over het natuurbeheer na inrichting benoemt het project-MER dat zoveel mogelijk natuurlijke processen worden ingeschakeld. Voorbeelden hiervan zijn integrale jaarrondbegrazing zonder rasters en spontane vegetatieontwikkeling. De Commissie beveelt aan om waar nodig in te spelen op specifieke knelpunten in het plangebied:

- de huidige afwezigheid van soortenrijke stroomdalgrasland- of glanshaverhooilandvegetaties in het gebied, waardoor introductie via bijvoorbeeld maaisel een te overwegen optie kan zijn;

- de stikstofdepositie uit de wijde omgeving is vooralsnog aan de hoge kant voor deze graslandhabitats, waardoor de afvoer van nutriënten door lokaal hooien kan helpen om een soortenrijke ontwikkeling te bereiken;
- de stromingsweerstandberekeningen die volgens het project-MER uitgaan van de precieze contouren van de te ontwikkelen ooibossen. Deze contouren kunnen door jaarrondgrazers zonder rasters niet stabiel op hun plek worden gehouden.

2.3 Landschap en cultureel erfgoed

De Commissie constateert dat de effecten op archeologie goed zijn onderbouwd. De aanwezige en de te verwachten waarden zijn inzichtelijk beschreven, net als de manier waarop het plan daar nu rekening mee houdt. Ook de optredende effecten en het vervolgonderzoek (onder andere voor klei-inkassingen) zijn duidelijk in beeld gebracht.
Bij cultuurhistorie is de vormgeving van de kademuur als hedendaagse interpretatie van de historische vestingmuren van Ravenstein goed onderbouwd (Ontwerpnota DO Dijk, p 71).

Op andere punten voor landschap en cultureel erfgoed voldoet het project-MER echter niet. Het gaat om het effect van de dijkversterking op de Maasdijk zelf en om het effect van de inrichting van de uiterwaarden op de Lelyzone.

Landschap

De effecten van de dijkversterking op de landschappelijke waarden van de dijk zelf zijn onvoldoende beschreven. Het gaat dan om de effecten van flauwe buitentaluds en bermen die hoog aansluiten op het binnentalud. Dit terwijl deze maatregelen negatieve landschappelijke effecten hebben (zie ook paragraaf 2.1 van dit advies).

In het algemeen zijn de beoordelingscriteria voor landschap niet helder en consistent geoperationaliseerd. De werkwijze lijkt gebaseerd op de lagenbenadering, maar dat is niet expliciet gemaakt. De effectscores zijn niet onderbouwd. Zo is het bijvoorbeeld niet duidelijk hoe de toe- of afname van openheid een rol in de beoordeling speelt.
Wel zijn de positieve effecten van de nieuwe inrichting duidelijk onderscheiden van de negatieve effecten, zoals geadviseerd door de Commissie in het eerdere toetsingsadvies. De beschrijving had meer in balans kunnen zijn door de negatieve effecten even uitvoerig te beschrijven als de positieve effecten.

Cultureel erfgoed

Bij het kanaliseren van de Maas benedenstrooms van Grave is aan weerszijden van de rivier een verlaagde zone gegraven: de Lelyzone. Zowel in het eerder genoemde toetsingsadvies als in het NRD-advies uit 2019 heeft de Commissie gevraagd de Lelyzone preciezer te beschrijven en aan te geven welke cultuurhistorische waarden deze heeft. Dit is echter achterwege gebleven, waardoor de effectbeschrijving op dit punt niet goed onderbouwd is.
De onderbouwing voor het ontwerp van de muur in Ravenstein staat goed in de Ontwerpnota DO Dijk. Eenzelfde aanpak zou voor de Lelyzone ook geschikt zijn.

In algemene zin is de effectbeschrijving van cultureel erfgoed niet diepgaand en vooral gericht op het beschrijven van positieve effecten. De effecten op de morfologie van de dijk als historisch aardwerk ontbreken. Asverschuiving wordt wel als negatief beoordeeld, maar

het effect wordt 'weggestreept' omdat kenmerkende bebouwing of bomen daardoor behouden blijven. Ook wordt uit de tekst niet duidelijk over welke lengte dit effect zich voordoet. De verandering in de ruimtelijke relatie tussen dijk en bebouwing komt ten onrechte niet aan de orde.

De Commissie adviseert om het project-MER aan te vullen met onderzoek naar en een beschrijving van de landschappelijke effecten van het dijkontwerp. Stel daarnaast een onderbouwing van de waardering van de Lelyzone op. Beschrijf daarvoor:

- uit welke elementen de Lelyzone bestaat;
- welke cultuurhistorische waarden deze elementen vertegenwoordigen;
- wat de effecten zijn op deze waarden.

2.4 Nautische veiligheid

In het project-MER staat dat de nautische veiligheid afneemt door de toename van kruisende recreatievaart op de Maas. Het plaatsen van waarschuwingsborden wordt als maatregel voorgesteld in het project-MER. De initiatiefnemer heeft aangegeven[14] dat daarnaast maaiveldverlagingen zijn voorzien bij de uitvaarten naar de Maas (een halve meter boven stuwpeil), in samenhang met het vegetatiebeheer (graslandbeheer; geen struweel of hoog opgaande begroeiing). Deze maatregelen zorgen voor voldoende zicht op de rivier, zodat de nautische veiligheid voldoende is gewaarborgd. De Commissie beveelt aan om deze maatregelen bij de besluitvorming te borgen.

[14] In een schriftelijke beantwoording van de vragen op 4 oktober 2023.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de Commissie en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:
ir. Casper van der Giessen
drs. Marinus Kooiman
drs. Allard van Leerdam
Marianne Schuerhoff MSc (secretaris)
drs. Liesbeth van Tongeren (voorzitter)
drs. Frank Wijnants

Besluiten waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

De ontwerpbesluiten van projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith, projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging Meanderende Maas, de herziening van het Bestemmingsplan buitengebied Oss (rivier), de omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan Oss (dijk), de omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan West Maas en Waal en de ontgrondingenvergunningen in Gelderland en Noord-Brabant.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. Onderdelen C en D van de bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke activiteiten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D03.1 (uitbreiding van een binnenvaarweg), D03.2 (aanleg of wijziging van primaire waterkeringen), D09 (landinrichting), C16.1 (winning van oppervlaktedelfstoffen). Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluiten

Minister van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, Provincie Noord-Brabant en provincie Gelderland, Waterschap Aa en Maas, gemeente Oss, gemeente West Maas en Waal.

Initiatiefnemer besluiten

Stuurgroep Meanderende Maas, een samenwerkingsverband tussen provincies Noord-Brabant en Gelderland, waterschappen Aa en Maas en Rivierenland, gemeenten Oss, West Maas en Waal, Wijchen, Rijkswaterstaat, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Natuurmonumenten.

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure

Provincie Noord-Brabant.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?
De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 24 oktober 2023 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?
U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer 3772 in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

III BIJLAGE: DEFINITIEF TOETSINGSADVIES VAN DE COMMISSIE MER

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Meanderende Maas, fase 2

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

31 januari 2024 / projectnummer: 3772

1 Advies over het MER en de aanvulling daarop

De Stuurgroep Meanderende Maas[1] wil de dijk tussen Ravenstein en Lith versterken. Aan beide zijden van de Maas krijgt de rivier meer ruimte en worden de uiterwaarden opnieuw ingericht. Het voornemen is om grond af te graven voor de rivierverruiming en die grond vervolgens te gebruiken voor de dijkversterking. Voor de besluiten hierover is een milieueffectrapport (hierna: MER) opgesteld. De provincie Noord-Brabant heeft mede namens de provincie Gelderland, de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie) gevraagd te adviseren over MER.

De Commissie constateerde eerder dat het MER van goede kwaliteit is en veel nuttige informatie bevat. Op twee punten miste ze informatie die essentieel is voor het besluit over de dijkversterking.[2] Daarop heeft de initiatiefnemer een aanvulling[3] opgesteld. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en volledigheid van het MER en de aanvulling.

Wat staat in het MER en de aanvulling?

Voor de dijkversterking is veelal gekozen voor het behouden van historische dijken.[3] In het MER staat dat de kans op overstroming afneemt en dat de effecten op natuur overwegend positief zijn als het project is voltooid. Er is ook een sterk positief effect op landschap en erfgoed, maar een sterk negatief effect op archeologie.

De aanvulling gaat uitvoerig in op de landschappelijke effecten van het dijkontwerp. Zo zijn de (negatieve) effecten beschreven van flauwe buitentaluds en bermen die hoog aansluiten op het binnentalud. De aanvulling bevat een motivatie waar en waarom deze maatregelen nodig zijn.

De aanvulling gaat daarnaast in op de waardering van de Lelyzone en op de beoordeling van de effecten van het dijkontwerp op het cultureel erfgoed. De Lelyzone, een plaatselijke verlaging van het maaiveld die als doel had om de waterafvoer te optimaliseren, wordt beknopt behandeld in de aanvulling. De aanvulling stelt dat de maaiveldverlaging (variërend van 50 cm tot ruim 1 meter boven stuwpeil) het landschap beter leesbaar maakt en dat de steilrand[4] zichtbaar wordt.

Wat is het advies van de Commissie?

Met de aanvulling voor landschap is een grote slag gemaakt die veel relevante informatie oplevert. Het aangevulde MER beschrijft nu op een duidelijke manier de effecten van het dijkontwerp op het landschap. Ook is inzichtelijk gemaakt op welke plekken de taluds mogelijk minder flauw gemaakt kunnen worden zonder aan waterveiligheid in te boeten. Er blijven wel onzekerheden bestaan over de onderbouwing van de effecten op de Lelyzone.

De Commissie is van oordeel dat het MER en de aanvulling daarop de essentiële informatie bevatten om een besluit te kunnen nemen over het project Meanderende Maas waarin het milieubelang volwaardig wordt meegewogen.

---

1 Waterschappen Aa en Maas en Rivierenland, provincies Noord-Brabant en Gelderland, gemeenten Oss, West Maas en Waal, Wijchen, Rijkswaterstaat, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Natuurmonumenten.

2 Advies van 8 november 2023: Adviezen - Commissiemer.nl.

3 Aanvulling milieueffectrapport, project Meanderende maas Ravenstein-Lith, planuitwerking, december 2023.

4 Steil talud op de overgang van de dijk naar de Lelyzone.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe.

Aanleiding project-MER

De dijk langs de Maas tussen Lith en Ravenstein moet versterkt worden aan de Brabantse zijde, over een lengte van ruim 26 kilometer. Het waterschap stelt het projectbesluit op en de mer-plicht is gekoppeld aan de goedkeuring daarvan door de provincie(s). De stuurgroep Meanderende Maas wil hiermee de waterveiligheid borgen. Tegelijkertijd krijgt de rivier meer ruimte en worden de uiterwaarden ingericht. Voor de uiterwaarden aan beide zijden is het doel het versterken van de natuur, de (ecologische) waterkwaliteit en de gebiedskwaliteiten.

Voor dit project is in 2017 een verkenning gestart en een voorkeursalternatief samengesteld. Voor het besluit daarover, een Interprovinciale structuurvisie, is een MER 1e fase opgesteld. De Commissie adviseerde in die fase tweemaal.[5] In de planuitwerking is het voorkeursalternatief verder uitgewerkt en een project-MER opgesteld. Dit wordt ook wel het MER 2e-fase genoemd. Het uitgewerkte voorkeursalternatief wordt vastgelegd in een projectplan Waterwet, vergunningen en bestemmingsplanwijzigingen. De besluiten en de bijbehorende documenten zijn te vinden op meanderendemaas.nl.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag - in dit geval de provincie Noord-Brabant en de provincie Gelderland - besluit over het projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith. De overige bevoegde gezagen en besluiten zijn in de bijlage bij dit advies opgenomen.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3772 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

De Commissie wil met onderstaande aanbevelingen een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming. De opmerkingen in dit hoofdstuk hebben geen betrekking op ontbrekende essentiële informatie.

2.1 Landschap en cultureel erfgoed

Landschap

In een deel van het traject zijn flauwe buitentaluds (met een helling van 1:4 tot 1:5) gepland of de aanleg van buitenbermen voorzien. Minder steile taluds hebben grote effecten voor het landschap, het zoveel mogelijk beperken daarvan is dus positief. De landschappelijke effecten van dit dijkontwerp waren in het MER niet beschreven en zijn in de aanvulling uitvoerig en duidelijk beschreven. Het gaat dan om de effecten van flauwe buitentaluds en bermen die hoog aansluiten op het binnentalud.

[5] Adviezen - Commissiemer.nl.

Er wordt onderbouwd waar en waarom deze maatregelen nodig zijn en waarom van de uniforme hoofdprofielen (dwars- en lengteprofiel) wordt afgeweken. Precies waar en over welke lengte het dijkontwerp daarvan afwijkt wordt duidelijk beschreven. De informatie die de Commissie heeft gevraagd is daarmee aanwezig.

De Commissie heeft waardering voor de voorgestelde mitigerende maatregelen en optimalisaties uit paragraaf 3.4. Specifieke gebieden zoals bijvoorbeeld bij de Diedensche Uiterdijk en de Hemelrijkse Waard worden nader onderzocht. In het proces naar het uitvoeringsontwerp zijn er op een aantal locaties mogelijkheden om taludhellingen meer richting 1:3 aan te passen.

Cultureel erfgoed

Er is in het verleden, bij het kanaliseren van de Maas benedenstrooms van Grave aan weerszijden van de rivier een verlaagde zone gegraven, de Lelyzone. De effecten van het project op deze Lelyzone zijn in het MER positief beoordeeld. In het voorlopige toetsingsadvies vroeg de Commissie om deze positieve effectbeoordeling verder te onderbouwen. Zij schatte namelijk in dat een neutrale of minder positieve effectbeoordeling ook verdedigbaar is.
De aanvulling geeft in paragraaf 2.2 (Referentiesituatie) een korte beschrijving van de Lelyzone; namelijk de plaatselijke verlaging en het bijbehorende hoogteverschil. Vervolgens wordt in de aanvulling gesteld dat de maaiveldverlaging met steilrand het landschap beter leesbaar maakt. Het effect op de Lelyzone is daarna als positief beoordeeld in de aanvulling.

De Commissie wijst erop dat met deze korte onderbouwing de erfgoedwaarden van de Lelyzone en de effecten daarop nog niet volledig zijn beschreven. Er wordt namelijk niet ingegaan op de cultuurhistorische waarde die de genoemde elementen vertegenwoordigen. Daardoor blijven er onzekerheden bestaan over de effecten op de Lelyzone.
Voor het projectbesluit is een verdere onderbouwing niet essentieel maar er is bij de nadere uitwerking van het ontwerp nog wel winst te halen. Daarom beveelt de Commissie aan om de waardering van de Lelyzone in dat kader te aan te vullen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de Commissie en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:
drs. Marinus Kooiman
Marianne Schuerhoff MSc (secretaris)
drs. Liesbeth van Tongeren (voorzitter)

Besluiten waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

De ontwerpbesluiten van projectplan Waterwet dijkversterking Ravenstein-Lith, projectplan Waterwet geulen en weerdverlaging Meanderende Maas, de herziening van het Bestemmingsplan buitengebied Oss (rivier), de omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan Oss (dijk), de omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan West Maas en Waal en de ontgrondingenvergunningen in Gelderland en Noord-Brabant.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. Onderdelen C en D van de bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke activiteiten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D03.1 (uitbreiding van een binnenvaarweg), D03.2 (aanleg of wijziging van primaire waterkeringen), D09 (landinrichting), C16.1 (winning van oppervlaktedelfstoffen). Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluiten

Minister van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, Provincie Noord-Brabant en provincie Gelderland, Waterschap Aa en Maas, gemeente Oss, gemeente West Maas en Waal.

Initiatiefnemer besluiten

Stuurgroep Meanderende Maas, een samenwerkingsverband tussen provincies Noord-Brabant en Gelderland, waterschappen Aa en Maas en Rivierenland, gemeenten Oss, West Maas en Waal, Wijchen, Rijkswaterstaat, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Natuurmonumenten.

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure

Provincie Noord-Brabant.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?
De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 24 oktober 2023 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?
U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer 3772 in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

IV BIJLAGE: RCE ADVIES

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Gemeente Oss
T.a.v. [redacted]
Postbus 5
5340 BA Oss

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

Contactpersoon
[redacted]

Olonummer

Onze referentie
1472540

Bijlagen
0

Datum 1 februari 2024
Betreft preadvies aanleg keermuur beschermd stadsgezicht

Naam	Beschermd Stadsgezicht Ravenstein
Adres	
Postcode/plaats	
Gemeente/provincie	Oss; Noord-Brabant;
Monumentnummer	32372

Geacht college,

Op 1 december 2023 vroeg u mij voorafgaand aan de aanvraag omgevingsvergunning monumenten te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) binnen de contouren van het beschermde stadsgezicht van Ravenstein. In het kader van project Meanderende Maas wordt de huidige Maasdijk heringericht. De Maasdijk vormt samen met een deel van de uiterwaarden een onderdeel van het beschermde gezicht.

Bij de beoordeling heb ik de voorlopige stukken betrokken zoals deze zijn aangeleverd en/of besproken tijdens het vooroverleg.

Preadvies
Centrale vraag is of het plan voldoende rekening houdt met de cultuurhistorische waarden van het beschermde stadsgezicht. Bij de beoordeling is het aanwijzingsbesluit met de registeromschrijving betrokken. Daarnaast is kennis genomen van de relevante planstukken. Tot slot is de feitelijke situatie geïnventariseerd en besproken tijdens een planpresentatie op locatie d.d. 14 februari 2023.

Met dit preadvies wordt gewezen op de gevolgen van het voorgestelde plan voor de monumentale waarden. Een definitief oordeel over het plan kan pas gegeven worden nadat een definitieve omgevingsvergunningsaanvraag is ingediend.

Naar aanleiding van de planstukken en de toelichting, is het preadvies *positief*. De belangrijkste opmerkingen en/of kanttekeningen zijn:

- *Benaming muur:* De term 'eigentijdse vestingmuur' te vervangen door 'keermuur'.
- *Archeologische begeleiding bij uitvoering:* Het advies is een archeoloog mee te laten kijken gedurende de uitvoering. Deze werkwijze garandeert dat er niets gemist wordt of dat er archeologische info verloren gaat.
- *Meer onderscheid tussen keermuur en rondelen:* Advies is meer onderscheid te maken tussen de kleur en materialisering van de keermuur t.o.v. de rondelen.

Hieronder wordt het advies verder toegelicht.

- *De keermuur: balans tussen functie en vorm*
  Civiele projecten zijn delicaat. Vorm en functie liggen direct in elkaars verlengde, hetgeen niet in alle gevallen esthetiek oplevert. Zeker bij waterwerken en daaraan verwante werkzaamheden. Ga maar na; de damwand geeft een uiterst robuuste en relatief betaalbare bescherming tegen hoogwater, maar is ook gelijk het esthetische antwoord. In sommige gevallen een prima compromis. Of misschien zelfs gewenst. Binnen het gedetailleerde en deels middeleeuwse landschap van Ravenstein ligt deze oplossing minder voor de hand. Dit was tenminste de conclusie die men getrokken heeft ten tijden van de planvorming. In de bijgevoegde 'Ontwerpnota' wordt de ontwerpopgave als volgt verwoord: *Er is met een scherpe blik gekeken hoe de dijkversterking zo verantwoord mogelijk ingepast kan worden en aan kan sluiten bij het karakter van de verschillende onderdelen van de vesting.*[1]
  Vraag is of het ontwerpvoorstel tegemoet komt aan de ontwerpopgave? Daar is geen eenvoudige ja of nee op te zeggen. Het ontwerp is een sprekend voorbeeld van balanceren tussen de absolute eindtermen van waterveiligheid en de relatieve waarden van ruimtelijke kwaliteit en erfgoed. Geen sinecure. Net zomin als het integreren van alle noodzakelijke en gewenste functie-eisen. Daarin lijkt men in ieder geval geslaagd. Een mooi voorbeeld daarvan is de flora en fauna-herbergende keermuur (open metselwerk).

- *Behoud door ontwikkeling: een nieuw stadszicht aan de Maas*
  Over de wijze waarop de erfgoedwaarden worden bediend leven verschillende ideeën. En daar maken de planopstellers ook geen geheim van (zie ontwerpnota). De vraag of het nieuwe beeld één op één te herleiden is naar een moment in de geschiedenis, is op basis van de huidige gegevens niet zondermeer te beantwoorden. Het archeologisch onderzoek heeft vooralsnog niets opgeleverd. Er werden op basis van bronnen en vooronderzoek resten van een oude muur verwacht, maar dit is niet het geval. Wel zijn er - mede door onderzoeksbeperkingen die voortvloeiden uit opgravingsputten die werden verkleind of verplaatst - recente pakketten en verstoringen aangetroffen. De keuze voor een eigentijds ontwerp is dus heel bewust gekozen. Men wil in geen geval reconstrueren van wat niet bekend is, maar uitsluitend toevoegen. Voor hen die hechten aan het huidige lommerrijk beeld en de relatieve zachte overgang van stad naar land (een aarden wal), is het plan daarmee

[1] Zie: paragraaf 8.4.3 ontwerpnota dijk 4.0 OWK-10060 en OWK-10167: Rondelen en vesting Ravenstein

ingrijpend. Dat valt niet te ontkennen. De RCE huldigt het 'behoud door ontwikkeling'-standpunt. Daar komt dit plan aan tegemoet. Het plan bemiddelt tussen de oorspronkelijke militaire en utilitaire eisen uit het verleden, de waterveiligheidseisen van nu en een dynamisch stadsgebied anno 2024 en toekomst.

- De volgende opmerkingen worden gemaakt:
  - *Benaming muur:* De term 'eigentijdse vestingmuur' (zie ontwerpnota) is ongelukkig gekozen. Zowel qua locatie als functie heeft de nieuwe muur weinig tot niets van doen met een vesting. Het is gewoon een keermuur.
  - *Archeologische begeleiding bij uitvoering:* Als de archeologische bevindingen geëxtrapoleerd worden naar het hele tracé dan kunnen bodemingrepen weinig kwaad (behalve waar het rapport archeologische begeleiding adviseert), maar daarbij moet de kanttekening worden gemaakt dat het PvE niet volgens de oorspronkelijk opzet kon worden uitgevoerd. Dus als er in de uitvoeringsfase een keermuur wordt gerealiseerd op plekken waar men nu in termen van proefputten niet terechtkon, dan is het advies een archeoloog mee te laten kijken. Deze werkwijze garandeert dat er niets is gemist wordt of dat er archeologische info verloren gaat.
  - *Meer onderscheid tussen keermuur en rondelen:* De documenten verbeelden een fysieke en materiaaltechnische eenheid van rondeel en nieuwe muur. Ondanks de uitgangspunten in de ontwerpnota. Advies is het ontwerp, voor zover daar al geen sprake van is, te nuanceren. Concreet is de vraag meer onderscheid te maken tussen de kleur en materialisering van de keermuur t.o.v. de rondelen. De rondelen markeren een historisch bestaand gegeven terwijl de keermuur een nieuwe waterkerende functie heeft.

Ik blijf graag op de hoogte van eventuele verdere ontwikkelingen en zie een definitief plan met belangstelling tegemoet.

Vragen
Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,

[redacted]

[redacted]

V BIJLAGE: RAPPORT ‘VERKEERSASPECTEN MAASDIJK’ GEMEENTE OSS

Betreft	**Verkeersaspecten Maasdijk**
Van	[redacted]
Datum	20 december 2023

Aanleiding

In het kader van de geplande dijkversteviging langs de Maas tussen Ravenstein en Lith heeft de gemeente Oss het voornemen om het gebied langs de Maas een recreatieve impuls te geven. De gemeente wil de dijkversterking daarbij waar mogelijk aangrijpen als kans om met name het recreatieve (langzaam) verkeer beter te faciliteren.

Het is belangrijk dat alle wegen en paden in het gebied nu en in de toekomst veilig gebruikt moeten kunnen worden door alle verkeersdeelnemers. Om dit mogelijk te maken moeten de wegen en paden voldoen aan de landelijke richtlijnen. Met behulp van verkeerstellingen kan bepaald worden of de inrichting van de wegen en paden voldoet aan de richtlijnen en of een verkeersveilige situatie bestaat.

Ontwerp

Op plaatsen waar het dijklichaam volledig vervangen wordt en de rijbaan dus geheel vernieuwd wordt, bestaat de nieuwe inrichting uit een rijbaan van 3,70 meter asfalt en aan weerszijden een grasbetonstrook van 40 cm. De totale verhardingsbreedte bedraagt hiermee 4,50 meter.

Op plaatsen waar een vrijliggend fietspad aangelegd wordt, bestaat het fietspad uit een 2,50 meter brede asfaltstrook met aan weerszijden een strook met 40 cm brede grasbetonstenen.

Beleid en richtlijnen

Voor de functie en de inrichting van de wegen in de gemeente Oss zijn het gemeentelijk mobiliteitsbeleid en de landelijke richtlijnen van het CROW leidend.

Gemeentelijk beleid

Het huidige beleid van de gemeente ligt vast in het ‘Koersnota Mobiliteit’. Via het mobiliteitsbeleid wil de gemeente Oss onder meer de kwaliteit van de openbare ruimte versterken, de mobiliteit verduurzamen, de verkeersveiligheid vergroten en de hinder terugdringen.

Alle ‘dijkwegen’ zijn in het ‘Mobiliteitsplan Oss 2020’ gecategoriseerd als erftoegangsweg type II. Een erftoegangsweg type II heeft volgens de inrichtingskenmerken uit het gemeentelijk beleidsplan buiten de bebouwde kom een breedte van 2,50 tot 4,50 meter en geen markering. Binnen de bebouwde kom is de gewenste breedte van een erftoegangsweg type II 5,00 meter en wordt er geen markering toegepast.

Landelijke richtlijnen

Voor de inrichtingskenmerken van de wegen zijn de landelijke richtlijnen van het CROW van toepassing. Voor de wegen buiten de bebouwde kom betreft het de richtlijnen voor een erftoegangsweg type 2 uit het 'Handboek wegontwerp 2013 – Erftoegangswegen'. In de richtlijnen is opgenomen voor de combinatie van een personenauto en een fiets op een erftoegangsweg met een maximumsnelheid 60 km/h een rijbaanbreedte van 4,50 meter nodig is, eventueel uitgevoerd als een rijbaan van 3,50 meter met aan weerszijden een 'verharde berm' van 0,50 meter.

Fietsers

In de richtlijnen is opgenomen dat op erftoegangswegen fietsers en het overig (gemotoriseerd) verkeer in beginsel gebruik maken van de rijbaan. Bij een lage intensiteit van het autoverkeer is een gemengde afwikkeling van fietsers en auto's geen probleem. Bij verkeersintensiteiten hoger dan 2000 à 2500 motorvoertuigen per etmaal worden fietsvoorzieningen noodzakelijk geacht. Dit kan in de vorm van fietsstroken of vrijliggende fietsvoorzieningen.

De gewenste breedte van een fietspad is mede afhankelijk van de hoeveelheid fietsers op het drukste uur. In de 'Ontwerpwijzer fietsverkeer' van het CROW is opgenomen dat bij een tweerichtingenpad met een maximale intensiteit van 50 fietsers een breedte van 2,5 meter passend is. Deze spitsuurintensiteit mag zelfs toenemen tot 150 fietsers, voordat een breedte van 2,5 meter niet meer volstaat volgens de richtlijnen.

Eenrichtingspad		Tweerichtingenpad	
spitsuurintensiteit in één richting (fts/h)	**breedte (f)**	**spitsuurintensiteit in twee richtingen (fts/h)**	**breedte (f)**
0-150	2,00 m	0-50	2,50 m[1]
150-750	2,50-3,00 m	50-150	2,50-3,00 m
> 750	3,50-4,00 m	150-350	3,50-4,00 m
		> 350	4,50 m

1) Tot een breedte van 2,50 m heeft een pad aan beide zijden een overrijdbare berm, zodat fietsers de mogelijkheid hebben om uit te wijken

Bromfietsers

Volgens de richtlijnen van het CROW in het 'Handboek wegontwerp – Erftoegangswegen' worden in Duurzaam Veilig ingerichte 60 km/h-gebieden bromfietsers naar de rijbaan verwezen.

Voetgangers

In de verkeerswetgeving (RVV 1990) is opgenomen dat voetgangers het trottoir of het voetpad gebruiken. Voetgangers gebruiken het fietspad of het fiets/bromfietspad indien trottoir en voetpad ontbreken. Indien ook een fietspad of een fiets/bromfietspad ontbreekt, dan gebruiken zij de berm of de uiterste zijde van de rijbaan.

In de publicatie 'Mengen fietsers en voetgangers?' van het CROW is opgenomen dat als het aantal voetgangers tijdens het maatgevende moment laag is ervoor gekozen kan worden dat voetgangers

te gast zijn op een fietspad en niet voorzien wordt in een apart voetpad. Het gaat hierbij om minder dan 180 voetgangers per uur per meter wegbreedte, wat overeenkomst met 450 voetgangers als de breedte 2,5 meter bedraagt. In de publicatie is verder opgenomen dat deze situatie zich vaak buiten de bebouwde kom voordoet waar fietspaden tevens gebruikt worden door wandelende voetgangers. Voorwaarde voor een goed samengebruik is dat de situatie helder is voor iedereen, zowel qua bebording als in het ontwerp. Fietsers moeten voetgangers verwachten en omgekeerd moeten voetgangers rekening houden met de aanwezigheid van fietsers.

Verkeerstellingen

In de periode van 2019 tot nu zijn zeer regelmatig verkeerstellingen verricht op diverse plaatsen op het traject langs de Maas. Deze tellingen geven een goed beeld van het gebruik van de wegen: hoeveel voertuigen maken gebruik van de wegen, wat voor voertuigen zijn het en wat is de snelheid van deze voertuigen? Aan de hand van de resultaten van de tellingen kan vastgesteld worden in hoeverre de huidige en toekomstige inrichting voldoet aan het beleid en de richtlijnen.

Met behulp van slangen over het wegdek zijn alle passerende voertuigen geregistreerd. Van deze voertuigen zijn de het type voertuig (licht, middel, zwaar, tweewieler en overig), de aantallen per tijdstip, de snelheid en de richting geregistreerd. Tijdens de verkeerstellingen zijn geen voetgangers geregistreerd. De uitgebreide resultaten van de verkeerstellingen zijn als bijlage A opgenomen.

Hoeveelheid verkeer

De gemeten intensiteiten variëren gedurende een jaar en per locatie. Uit de tellingen in de periode 2021-2023 blijkt dat op een gemiddelde werkdag minder dan 800 voertuigen gebruik maken van de wegen in het gebied. De intensiteiten zijn daarmee passend voor het type weg. Alleen op de Maasdijk in Ravenstein bedraagt de intensiteit 1.400 tot 2.000 voertuigen op een gemiddelde werkdag. Over het algemeen kan gesteld worden dat de intensiteiten in de zomer hoger zijn dan in het voor- en najaar.

Hoeveelheid fietsers

Bij de verkeerstellingen is ook het aantal tweewielers geregistreerd. Het exacte type tweewieler is niet vastgelegd, maar bij de meeste tweewielers zal het om fietsers gaan. Op nagenoeg alle locaties maken op een gemiddelde werkdag minder dan 200 tweewielers gebruik van de onderzochte wegen. Alleen op de Maasdijk in Ravenstein zijn de intensiteiten hoger. Bij alle locaties gaat het in het drukste uur in twee richtingen om minder dan 50 fietsers. Dit betekent dat een breedte van 2,5 meter voor de fietspaden voldoet aan de richtlijnen.

Snelheid

Van de passerende voertuigen is de snelheid geregistreerd. Van deze snelheden is vervolgens de V85 berekend. Dit getal staat voor de snelheid die 85% van de registreerde voertuigen maximaal

rijdt. Dit houdt ook in dat 15% harder rijdt dan de genoemde snelheid. De V85 wordt landelijk gebruikt om te bepalen wat gezien kan worden als de 'natuurlijke' snelheid op een weg.
Op alle onderzochte wegen geldt een maximumsnelheid van 60 km/h, met uitzondering van de Maasdijk in Ravenstein. Ter plaatse geldt een maximumsnelheid van 30 km/h. Op de wegen waar de maximumsnelheid 60 km/h bedraagt, ligt de V85 over het algemeen tussen 50 en 70 km/h. Dit zijn snelheden die gangbaar zijn op erftoegangswegen buiten de bebouwde kom die Duurzaam Veilig ingericht zijn. Op 60 km/h-wegen is bekeuren pas mogelijk vanaf 67 km/h.

Toekomstige situatie
De gemeente Oss grijpt de dijkversterking aan om het gebied langs de Maas een recreatieve impuls te geven. Dit moet ertoe leiden dat meer mensen een bezoek brengen aan het gebied en dat het recreatief verkeer in de toekomst toe gaat nemen. Het gaat hierbij zowel om bezoekers die per auto naar het gebied komen als om voetgangers en fietsers in het gebied zelf. Op basis van de 'Verkenning Regionaal Economisch effecten Meanderende Maas' van Buck Consultants in 2019 is geconcludeerd dat de toeristisch/recreatieve aantrekkingskrant tot ca 25 à 30% meer verkeersbewegingen op kan leveren. Met deze toename blijft de intensiteit op de onderzochte wegvakken over het algemeen beneden 1.000 voertuigen, met uitzondering van de Maasdijk te Ravenstein. Deze weg heeft een andere inrichting dan de overige wegen die passend is bij de functie en gebruik van de weg.

Conclusie
Uit de verkeerstellingen blijkt dat het huidige gebruik van de wegen passend is bij de richtlijnen die gelden voor deze wegen:

- Met uitzondering van de Maasdijk in Ravenstein is de etmaalintensiteit op een gemiddelde werkdag op de onderzochte wegen minder dan 800 voertuigen. Bij een groei van 25 à 30% blijft de intensiteit over het algemeen onder 1000 voertuigen per etmaal op een gemiddelde werkdag.
- Op alle locaties is het aantal fietsers op het drukste uur minder dan 50 fietsers. Volgens de richtlijnen voldoet een breedte van 2,5 meter tot een intensiteit van 150 fietsers in het drukste uur.
- De snelheid van het overgrote deel van de weggebruikers (V85) ligt rond de maximumsnelheid.
- Bij de verkeerstellingen zijn geen voetgangers geregistreerd. Voor een gemengd gebruik van een fietspad door fietsers en voetgangers mag de hoeveelheid voetgangers volgens de richtlijnen maximaal 450 per uur bedragen. Het is niet aannemelijk dat deze hoeveelheid voetgangers gebruik maakt van de paden (en wegen).

BIJLAGE A Intensiteiten

In de periode 2019-2023 zijn op diverse momenten verkeerstellingen verricht. De resultaten zijn opgenomen in onderstaande tabellen. Het betreft de gemiddelde etmaalintensiteit voor een werkdag.

Methoden

De verkeerscijfers zijn met behulp van verschillende methoden verzameld:

- Mechanische tellingen: Met behulp van slangen over het wegdek zijn alle passerende voertuigen geregistreerd. Van deze voertuigen zijn de volgende kenmerken geregistreerd:
    - type voertuig (licht, middel, zwaar, tweewieler en overig)
    - aantallen per tijdstip
    - snelheid
    - richting
- Floating Car Data (FCD): Data uit voertuigen of mobiele systemen zoals navigatie- en trackingsystemen, reisapps op smartphones, vlootmanagementsystemen en andere data van auto's met een internetverbinding. Op basis van deze data kan de snelheid van de betreffende voertuigen bepaald worden.
- Wegkantradar: Een wegkantradar registreert met behulp van radar het verkeer in twee richtingen, classificeert naar voertuigsoort en meet de snelheid van passerende voertuigen.

Periode

De tellingen zijn uitgevoerd in de volgende perioden:

- Mechanische telling 2019: 24 sept 2019 t/m 7 okt 2019
- Mechanische telling 2020: 13 mei t/m 2 juni 2020
- Mechanische telling 2021: (1) 10 mei t/m 23 mei, (2) 2 aug t/m 15 aug, 23 aug t/m 5 sept, (3) 20 sept t/m 3 okt, 30 sept t/m 3 okt, 14 okt t/m 27 okt
- Mechanische telling 2022: (1) 23 mei t/m 5 juni, (2) 8 aug t/m 21 aug, (3) 19 sept t/m 2 okt
- Mechanische telling 2023: (1) 17 mei t/m 30 mei, (2) 7 aug t/m 20 aug, (3) 25 sept t/m 8 okt
- Floating Car Data (FCD): april 2021
- Wegkantradar VVN: 12 mei t/m 20 mei 2021

Snelheden (V85) – gemiddelde werkdag

Locatie 1: Lithoijense Dijk te Lithoijen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	FCD 2021	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	72 km/h	62 km/h	68 km/h	65 km/h	70 km/h	72 km/h	68 km/h	62 km/h	69 km/h	67 km/h	-	68 km/h
Van west naar oost	70 km/h	63 km/h	67 km/h	62 km/h	67 km/h	72 km/h	67 km/h	61 km/h	67 km/h	67 km/h	-	67 km/h

Locatie 2: Oijense Bovendijk te Oijen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	FCD 2021	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	60 km/h	52 km/h	58 km/h	52 km/h	56 km/h	48 km/h	54 km/h	49 km/h	58 km/h	52 km/h	52 km/h	56 km/h
Van west naar oost	58 km/h	51 km/h	51 km/h	49 km/h	51 km/h	54 km/h	51 km/h	48 km/h	52 km/h	50 km/h	47 km/h	52 km/h

Locatie 3: Harensedijk te Megen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 okt	FCD 2021	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	69 km/h	65 km/h	67 km/h	65 km/h	78 km/h	75 km/h	67 km/h	65 km/h	68 km/h	65 km/h	63 km/h	66 km/h
Van west naar oost	70 km/h	67 km/h	68 km/h	65 km/h	66 km/h	82 km/h	67 km/h	64 km/h	68 km/h	67 km/h	65 km/h	69 km/h

Locatie 4: Maasdijk te Neerlangel

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 okt	FCD 2021	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	69 km/h	63 km/h	61 km/h	63 km/h	59 km/h	66 km/h	65 km/h	63 km/h	67 km/h	63 km/h	61 km/h	63 km/h
Van west naar oost	65 km/h	59 km/h	64 km/h	59 km/h	66 km/h	69 km/h	63 km/h	58 km/h	63 km/h	62 km/h	58 km/h	60 km/h

Locatie 5: Maasdijk te Ravenstein

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	FCD 2021	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	-	46 km/h	47 km/h	44 km/h	47 km/h	40 km/h	47 km/h	44 km/h	48 km/h	46 km/h	45 km/h	47 km/h
Van west naar oost	-	44 km/h	46 km/h	43 km/h	46 km/h	34 km/h	45 km/h	42 km/h	47 km/h	45 km/h	44 km/h	46 km/h

Snelheden (V85) – gemiddelde werkdag

Locatie 1: Maasdijk t.h.v. Voorstraat 4 te Dieden

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	FCD 2021	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar	60 km/h	58 km/h	57 km/h	64 km/h	59 km/h	58 km/h	59 km/h	60 km/h	60 km/h	61 km/h
Van west naar	61 km/h	59 km/h	59 km/h	65 km/h	60 km/h	58 km/h	59 km/h	61 km/h	61 km/h	67 km/h

Locatie 2:
Maasdijk t.h.v. Maasdijk 75 te Dieden

Richting	FCD 2021
Van oost naar west	56 km/h
Van west naar oost	60 km/h

Locatie 3: Maasdijk t.h.v. St. Wilbertstraat 2 te Demen

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug/sept	Telling 2021 sept/okt	FCD 2021	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar	49 km/h	49 km/h	51 km/h	56 km/h	53 km/h	46 km/h	57 km/h	48 km/h	46 km/h	51 km/h
Van west naar	49 km/h	48 km/h	51 km/h	59 km/h	50 km/h	44 km/h	54 km/h	50 km/h	47 km/h	53 km/h

Locatie 4:
Maasdijk t.h.v. Dijkstraatje 3 te Demen

Richting	Telling VVN 2021
Van oost naar west	58 km/h
Van west naar oost	61 km/h

Intensiteiten – gemiddelde werkdag

Locatie 1: Lithoijense Dijk te Lithoijen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	323	471	300	358	236	296	316	231	323	-	234
Van west naar oost	261	485	331	392	244	298	327	236	306	-	248
Totaal	584	956	631	750	480	594	643	467	630	-	482

Locatie 2: Oijense Bovendijk te Oijen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	116	341	185	263	143	183	242	134	246	263	146
Van west naar oost	162	373	233	318	165	208	259	147	223	337	166
Totaal	278	714	418	581	308	391	501	281	469	600	312

Locatie 3: Harensedijk te Megen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	234	454	327	407	223	327	369	275	407	409	304
Van west naar oost	210	395	313	363	201	286	331	251	354	371	264
Totaal	444	849	640	770	424	613	700	526	760	781	568

Locatie 4: Maasdijk te Neerlangel

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	249	530	201	386	81	280	325	235	341	360	256
Van west naar oost	217	483	160	399	60	280	326	250	342	372	253
Totaal	466	1.013	361	785	141	560	651	485	683	732	509

Locatie 5: Maasdijk te Ravenstein

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	-	977	836	963	775	786	802	647	788	831	679
Van west naar oost	-	997	879	1.003	824	844	840	770	866	903	744
Totaal	-	1.974	1.715	1.966	1.599	1.630	1.642	1.417	1.654	1.734	1.423

Intensiteiten – gemiddelde werkdag

Locatie 1: Maasdijk t.h.v. Voorstraat 4 te Dieden

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	-	-	183	252	121	153	202	110	223	245	133
Van west naar oost	-	-	160	212	110	140	176	104	172	184	78
Totaal	-	-	343	464	231	293	378	214	396	429	211

Locatie 3: Maasdijk t.h.v. St. Wilbertstraat 2 te Demen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug/sept	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	-	-	258	305	193	231	259	182	296	324	192
Van west naar oost	-	-	244	276	183	214	248	175	262	303	183
Totaal	-	-	502	581	376	445	507	357	558	627	375

Intensiteiten – gemiddelde weekenddag

Locatie 1: Lithoijense Dijk te Lithoijen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	258	482	261	374	310	320	416	283	494	-	348
Van west naar oost	228	525	318	473	355	310	433	280	434	-	392
Totaal	486	1.007	579	846	665	630	849	563	927	-	741

Locatie 2: Oijense Bovendijk te Oijen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	164	347	174	313	228	223	356	195	461	343	298
Van west naar oost	188	428	268	416	294	227	406	204	458	444	382
Totaal	352	785	442	729	521	450	762	399	920	787	681

Locatie 3: Harensedijk te Megen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	309	492	318	509	342	371	522	374	669	501	517
Van west naar oost	234	402	318	413	317	302	414	293	480	440	424
Totaal	543	894	636	922	659	673	936	667	1.149	941	941

Locatie 4: Maasdijk te Neerlangel

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	304	584	124	480	212	344	483	362	592	482	464
Van west naar oost	249	519	124	491	200	305	479	313	533	478	445
Totaal	553	1.103	248	971	412	649	962	675	1.126	960	909

Locatie 5: Maasdijk te Ravenstein

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	-	892	674	982	822	706	915	664	1.060	867	872
Van west naar oost	-	882	728	1023	837	753	919	683	1.084	917	923
Totaal	-	1.774	1.402	2.005	1.659	1.459	1.834	1.347	2.144	1.784	1.795

Intensiteiten – gemiddelde weekenddag

Locatie 1: Maasdijk t.h.v. Voorstraat 4 te Dieden

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	-	-	205	367	265	213	378	224	488	353	343
Van west naar oost	-	-	175	290	223	162	316	164	342	229	182
Totaal	-	-	380	657	488	375	694	388	830	582	525

Locatie 3: Maasdijk t.h.v. St. Wilbertstraat 2 te Demen

Richting	Telling 2019	Telling 2020	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug/sept	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	-	-	281	426	341	306	447	284	566	458	393
Van west naar oost	-	-	281	367	296	258	404	253	468	420	367
Totaal	-	-	562	793	637	564	851	537	1.035	879	760

Tweewielers – gemiddelde werkdag

Locatie 1: Lithoijense Dijk te Lithoijen

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	55	78	36	60	82	38	66	-	38
Van west naar oost	78	105	51	65	87	50	29	-	44
Totaal	133	182	87	125	169	88	95	-	82

Locatie 2: Oijense Bovendijk te Oijen

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	47	76	45	58	85	39	81	88	46
Van west naar oost	76	110	61	71	94	51	70	118	64
Totaal	123	186	106	129	178	90	151	206	110

Locatie 3: Harensedijk te Megen

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	66	96	19	71	95	51	95	104	64
Van west naar oost	61	91	25	65	82	52	71	93	49
Totaal	127	187	44	136	177	103	166	197	113

Locatie 4: Maasdijk te Neerlangel

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	19	91	13	54	77	43	72	90	49
Van west naar oost	23	99	14	60	88	51	76	104	57
Totaal	42	190	27	114	165	94	148	194	106

Locatie 5: Maasdijk te Ravenstein

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	116	210	97	121	151	72	120	147	96
Van west naar oost	136	209	105	129	168	93	140	186	106
Totaal	251	419	202	250	319	165	260	333	202

Tweewielers – gemiddelde werkdag

Locatie 1: Maasdijk t.h.v. Voorstraat 4 te Dieden

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	34	60	25	38	57	24	63	57	15
Van west naar oost	37	61	27	44	56	31	43	54	12
Totaal	71	121	52	82	113	55	106	111	27

Locatie 3: Maasdijk t.h.v. St. Wilbertstraat 2 te Demen

Richting	Telling 2021 mei	Telling 2021 aug/sept	Telling 2021 sept/okt	Telling 2022 mei/jun	Telling 2022 aug	Telling 2022 sept/okt	Telling 2023 mei	Telling 2023 aug	Telling 2023 sept/okt
Van oost naar west	51	78	31	48	67	33	69	88	37
Van west naar oost	60	72	35	49	64	36	57	89	41
Totaal	111	150	66	97	131	69	125	177	78